

SydhavnsCompagniet

tilblivelse, relationer og muligheder i stribe og glatte rum

Rosenberg, Charlotte

Publication date:
2013

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Rosenberg, C. (2013). *SydhavnsCompagniet: tilblivelse, relationer og muligheder i stribe og glatte rum*. Roskilde Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Charlotte Rosenberg

SydhavnsCompagniet

Tilblivelser, relationer og muligheder i stribe-
og glatte rum

Ph.d.-afhandling
Forskerringkolen i Livslang Lering,
Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning,
Roskilde Universitet
Marts 2013

Charlotte Rosenberg
SydbavnsCompagniet
Tilblivelser, relationer og muligheder i sribede og glatte rum

En udgivelse i serien *Afhandlinger fra Forskerskolen i Livslang Læring*, Roskilde Universitet

1. udgave 2013 Forskerskolen i Livslang Læring

© Forskerskolen i Livslang Læring og forfatteren

Omslag: Vibeke Lihn
Sats: Forfatteren
Tryk: Kopicentralen, RUC

Forhandles hos RUC-Bogladen/Samfundslitteratur
E-mail: ruc@sl.cbs.dk

ISBN: 978-87-91387-63-0

Udgivet af:
Forskerskolen i Livslang Læring
Roskilde Universitet
P10, Postboks 260
4000 Roskilde
Fax: 46 74 30 70
E-mail: forskerskolen@ruc.dk
www.ruc.dk/paes/forskerskolen/

Alle rettigheder forbeholdes.

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med COPY-DAN, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Undtaget herfra er korte uddrag til anmeldelse.

Forskerskolens forord

En ph.d.-afhandling er et 'svendestykke' som viser at forfatteren har "genført et selvstændigt forskningsarbejde under vejledning" som det siges i Bekendtgørelsen om forskeruddannelse. Det er dette svendestykke der hermed publiceres. Men ph.d.-afhandlingerne er også at betragte som videnskabelige udviklingsarbejder, som yder sit bidrag til at aftegne det nye forskningsområde. Forskning i livslang læring er i nogle henseender en videreførelse af *pædagogisk* forskning. Men Livslang Læring som forskningsområde favner bredere – læring i hele livsløbet, i uddannelse, arbejdslivet og i andre livssammenhænge – og påkalder sig en tværfaglig tematisering af læring som subjektiv aktivitet i en samfundsmæssig kontekst.

Forskerskolen i Livslang Læring skal bidrage til udvikling af dette forskningsområde ved at uddanne dygtige forskere, som har denne tværvidenskabelige og problemorienterede horisont.

Det er en del af forskerskolens målsætning at skabe et miljø for forskeruddannelse for erfarne professionelle og lærere, som forsker i emner inden for livslang læring, heriblandt er naturligvis lærere ved Centre for Videregående uddannelser. Ca. halvdelen af forskerskolens studerende er sådanne "ældre studerende" der selv er i gang med livslang læring.

Ph.d. afhandlingen *SydhavnsCompagniet - tilblivelser, relationer og muligheder i sribede og glatte rum* er et studie af hvordan der inden for det sociale felt skabes forandring for udsatte borgere. Afhandlingen undersøger hvordan der etableres rammer for at der kan skabes forandring for det enkelte menneske og hvordan forandringen opleves af de involverede belyst gennem en case: SydhavnsCompagniet. Afhandlingen belyser, hvilke metoder SydhavnsCompagniet anvender samt hvilke strategiske overvejelser organisationens ansatte og brugere knytter dertil. Det analyseres hvordan disse strategier opfattes af brugerne, de frivillige og de aktiverede, og hvordan de indgår i forandringsprocesser – og hertil føjes en analyse af SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser og disses betydninger for de ansatte.

Afhandlingen fokuserer på tre materielle rum i SydhavnsCompagniet, som konkret analyseres: en genbrugsbutik, en feriekoloni Lyngborgen og et medborgercentret, hvor fokus hovedsageligt er på brugerne, de frivillige og aktiverede. Afhandlingen lægger også et fokus på organisationen og de ansatte og oparbejder herigennem et 'indefraperspektiv', i undersøgelser af, hvordan de involverede parter indgår i organisationen.

De teoretiske optikker i afhandlingen er Gilles Deleuze og Felix Guattaris, som anvendes til at belyse, hvordan brugerne i SydhavnsCompagniet tager magten over sine egne liv, hvor det unikke i hvert enkelt individ sættes i centrum overfor at se individerne som grupper eller kategorier. Perspektiver at at anskue disse processer og tilstande som 'tilblivelser' - som noget, der ikke foregår efter faste målsatte udgangspunkter og men i stedet som noget, der foregår i interaktionerne mellem de involverede. Gilles Deleuze og Felix Guattaris begreber om stribede og glatte rum anvendes til at belyse, hvordan SydhavnsCompagniet har held med at fastholde disse mennesker og samtidig pege på, hvordan stribede rum, som kan forstås som faste rammer, er nødvendige, for at det glatte, forstået som forandringer, kan opstå. Afhandlingen peget på, at det har stor betydning for de involverede mennesker, at der er flydende overgange mellem at være brugerne, frivillige og aktiveret. Man er ikke nødvendigvis enten frivillig eller aktiveret eller bruger, men man kan flekse ind og ud af de forskellige positioner. Grænseløsheden skaber mulighed for, at brugerne kan være og blive på flere forskellige måder i en samtidighed. I afhandlingen demonstreres det, at den glathed, som de stribede rum skaber mulighed for, har betydning for deltagernes måde at leve deres liv på og samtidig får det betydning for de måder, som de opfatter sig selv og andre på. Den samme glathed, som ses i tilgangen til brugerne, kan også iagttages i forhold til de ansatte i SydhavnsCompagniet. Relationen mellem ansatte og brugere er ligeledes præget af glatheder. Afhandlingen fremhæver, at der ikke er én måde at være ansat på, man kan agere ansat på forskellige måder og forskellighederne er ligeledes afhængige af, hvilket fysisk rum, man deltager i. Der er ikke noget enten eller. Afhandlingen benytter sig poetiske repræsentationer som en analysestrategisk metode og herigennem søger afhandlingen at genskabe det rum, der var mellem informanten og forskeren i det øjeblik hvor historien blev fortalt og herigennem inviteres læseren ind i dette samme rum af konstruktion og forståelse.

Afhandlingen er et væsentligt og originalt forskningsbidrag til forskning om og i det sociale arbejde, i forandringsarbejde og i tilblivelsesarbejde med sociale sårbare mennesker. Styrken i forskningsbidraget er det konsekvente og gennemførte fokus på at stille skarpt på de 'mikroprocesser' som er det bærende i hvordan sociale organisationer kan danne ramme om og indhold i hvordan mennesker kan få et bedre fodfæste i deres liv. Igennem de detaljerede, righoldige og tætte analyser inviteres læserne ind i en verden af livserfaringer, af oplevelser, af brud, af savn men også af trinvis udvikling og fodfæste, af spirende håb til fremtiden, af glæden ved samværet med andre mennesker, af stolthed og tiltro til tilværelsen som en del af et større fællesskab.

Valget af de teoretiske optikker bidrager til et det vidensbidrag som afhandlingen repræsenterer fremstår forfriskende nyt og med fortællinger og billedgørelser af det særlige og unikke ved SydhavnsCompagniet, som fremskrives i en sjælden grad. Afhandlingen er også et eksempel på forskning skab i dialog med og respekt for de mennesker – brugere, ansatte og frivillige – som danner afsæt for afhandlingens arbejde. Igennem dialoger og udvekslinger om analyser med de involverede partere skaber afhandlingen et vidensbidrag som også har evnet at kunne fungere som tænksomme, genkendelige og nye billeder på SydhavnsCompagniets arbejde og aktiviteter.

Forskerskolen i Livslang Læring blev etableret i 1999 med støtte fra Forskerakademiet. Den byggede videre på det forskeruddannelsesprogram indenfor uddannelsesforskning som var igangsat allerede i begyndelsen af 90erne. Siden forskeruddannelsen ved det daværende Institut for Uddannelsesforskning, nuværende Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, blev etableret er der ca. 70 der har erhvervet ph.d.-graden. Der er nu ca. 60 indskrevne studerende, og Forskerskolen optager hvert år omkring 15 nye ph.d.-studerende.

Forskerskolen trækker på teoretiske og metodiske inspirationer fra andre humanistiske og samfundsvidenskabelige forskningstraditioner. Den søger at tematisere nogle af de sammenhænge som disciplinopdelt videnskab og praktisk bestemt professionsviden traditionelt afskærer. Af fokuseringen på læring som en subjektiv proces, der indgår i nær sammenhæng med objektive samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge, følger en række forskningsmæssige problemstillinger, som vedrører både læringsarenaer, de lærende og selve forståelsen af hvad læring, viden og kompetence er. Forskning i Livslang læring omfatter derfor en emnemæssig mangfoldighed og har en lige så mangfoldig praktisk perspektivering af forskningen. Ph.d.-afhandlingerne har ofte emner, der ikke umiddelbart ligner noget pædagogisk, men som bliver skrevet ind i det nye forskningsområde, som endnu kun vagt lader sig aftegne. Det kræver ofte teoretisk og metodemæssig innovation. Det er samtidig bestræbelsen i forskeruddannelsen at trække forbindelsen til eksisterende forskningstraditioner og paradigmer både i pædagogisk forskning og en række tilgrænsende discipliner. Metodologisk er der en række gennemprøvede, fortolkningsbaserede empiriske metoder, som kan udnyttes, og bliver udnyttet, men hvert projekt rummer sine valg og tilpasninger.

Forskeruddannelsen er en international uddannelse, som løbende har fremtrædende internationale gæsteprofessorer og en jævn strøm af udenlandske gæstestuderende, ligesom både studerende og vejledere deltager meget intensivt i internationale forskningsnetværk. Der er etableret samarbejdsaftaler med en række toneangivende forskningsmiljøer ved universiteter over hele verden.

Indholdsfortegnelse

Forord	12
KAPITEL 1: INDLEDNING OG PROBLEMFELT	13
Baggrunden for projektet	15
Problemfelt	15
Introduktion til afhandlingen	16
Afhandlingens relation til anden forskning	16
KAPITEL 2: SYDHAVNSCOMPAGNIET NU OG I ET TILBAGEBLIK.....	20
Fysiske rammer	20
Økonomiske rammebetingelser	21
Medarbejdere.....	23
Projekter/aktiviteter	24
KAPITEL 3: TEORETISK AFSÆT	26
Tilblivelse	27
Stribede og glatte rum.....	27
Molær og molekylær segmentarisering	30
Subjektivering	33
Tilblivelser og forskel	34
Foldning	36
Længsel, at tilhøre og passendeheder	38
Mulighedsbetingelser	39
Det sociale arbejdets genealogi.....	40
Relationer i det sociale arbejde.....	42
Sociale diskurser i samfunds- og socialpolitik	43
Hybriditet	49
Diskussion	52
KAPITEL 4: METODISK TILGANG.....	55
Min måde at se på	55
Den skabte empiri	57

Casestudiet	62
Etiske overvejelser	63
KAPITEL 5: ANALYSESTRATEGI	64
Fremstillingsformer	64
Hvad er poetiske repræsentationer	67
Vejen herhen	70
Efterblikke	77
KAPITEL 6: BIOGRAFISKE PRÆSENTATIONER.....	79
Katja.....	79
Carsten	81
Birthe	82
Anna	83
Hans.....	85
Dorte.....	87
Katrine	87
Farida.....	88
John	89
Søstrene.....	89
Amina	90
Ulla	90
Mette.....	91
Annemette.....	92
KAPITEL 7: GENBRUGSBUTIKKEN	93
Hvad er Genbrugsbutikken	94
Genbrugsbutikken som sribet og glat rum.....	97
Segmentariseringer under forandring.....	98
Er frivillighed en binaritet?	101
Tilblivelser	102
Nye binariteter	111
Hvem skaber sribet	115
Hvem har magt til segmentarisering.....	117

Fælles striber eller?	118
Flugtlinjer i møderummet	121
Ufrivillige segmentariseringer	122
Uenigheder om binaritetsfigurerne	126
Opsamling	130
KAPITEL 8: LYNGBORGEN.....	134
Hvad er Lyngborgen.....	135
Koloniens fysiske rum	136
Lyngborgen som sribet og glat rum	137
Det glatte og det sribede i det fysiske	137
Det glatte og det sribede i det sociale og relationelle	138
Hvorfor længsel efter at tilhøre?	143
Erfaringer med oplevelsen af at være upassende	144
Hvem kan deltage på Lyngborgen?	146
Tilblivelse	148
Upassende	151
Hvad skaber længsel efter at tilhøre for deltagerne?	156
Forsøg på sprækker og flugtlinjer.....	160
Tilblivelse med Bjarne	161
Længsel efter at tilhøre	162
Personalets indskrivning i landskabet.....	164
Fællesrum	166
Hvor meget fylder et rum?	167
Opsamling	168
KAPITEL 9: MEDBORGERCENTRET.....	171
Hvad er Medborgercentret?	172
Medborgercentrets fysiske indretning.....	172
Formålet med SydhavnsCompagniet	173
Frivillig/aktiveret	175

Tidsstriberne.....	180
Deltagelsesstriberne.....	182
Kontrolstriberne	186
Hjælp som både glat og sribet	191
Krammet i en samtidighed mellem glat og sribet	195
Medborgercentrets fysiske rum som sribet og glat rum	197
Rummenes glathed.....	197
Køkkenets sribethed	200
Medborgercentrets sociale og relationelle rum	202
Frivillighedens rum	204
Minihøjskolen.....	207
Formålet med Minihøjskolen	208
Minihøjskolens sribede og glatte rum.....	210
Opsamling	213
 KAPITEL 10: MULIGHEDSBETINGELSER.....	 216
Relationsarbejdet i SydhavnsCompagniet.....	217
Konkrete og abstrakte relationer	219
Samfundsmæssige og konkrete relationer.....	235
Privat og personlig i det professionelt konkrete	243
SydhavnsCompagniet i velfærdsdiskurserne.....	248
Strategiske visioner for de sociale ydelser	249
Modtagerne af ydelserne og de professionelles og borgernes rolle	254
Betydningen af styringsværktøjer (governance)	257
Den tredje sektors rolle	259
Betydningen af det civile og det civile engagement.....	261
Opsamling	262
 KAPITEL 11: KONKLUSION	 265
Genbrugsbutikken	267
Lyngborgen.....	268
Medborgercentret.....	268

Mulighedsbetingelser	269
Diskussion	270
RESUMÉ	273
ABSTRACT	275
LITTERATUR.....	277
Skriftligt empirisk materiale	282
Interviews	283

Forord

For mig har det at skrive en ph.d. nok været det mest ensomme arbejde, jeg har givet mig i kast med. Alligevel er det svært at begrænse min takkestrøm til alle de mennesker, som har hjulpet mig og været med mig undervejs.

En stor tak skal lyde til alle de gode kolleger på Roskilde Universitet - PAES, Forskerskolen Livslang Læring og Center for Socialt entreprenørskab både ph.d. studerende, post.doc.'ere, adjunkter, lektorer, professorer og TAP'ere, som med input og spas har holdt mig både fagligt udfordret og humørmæssigt oppe.

En speciel tak skal lyde til Jette Thuesen, Anne Winther Jensen, Louise Hjulmand og Silla Jensen som undervejs har lyttet, læst, kritiseret, og hvor vi også sammen har tegnet veje for vores projekter.

En tak skal også lyde til min vejleder Linda Lundgaard Andersen for at blive ved med at stille spørgsmålstejn ved mit arbejde. Selvom det har været slidomt, så har det været kvalificerende for mit arbejde. Og ikke mindst tak for opbakningen til den udfordring, der ligger i at forske i en navngiven organisation.

Jo Krøjer skal også have en tak for at give mig troen på, at det jeg lavede, var relevant – og at mine måder at gøre det på var brugbare. Og ikke mindst for at give mig faglig respons på det teoretiske afsæt.

SydhavnsCompagniet skal også have en stor tak for, at I er så fremsynede, at I, som en lille organisation, alligevel påtager jer den store og til tider svære udfordring, som det er at blive udsat for en dybdegående undersøgelse. Tak til personalet og chef Brian Lentz for at I, i jeres travle hverdag, afsatte tid til mig og tak til brugere, frivillige og aktiverede for at I lukkede mig ind i jeres liv – uden jeres medvirken var dette projekt ikke muligt. I har alle hjulpet og støttet mig – og man behøver ikke være bruger i SydhavnsCompagniet for at sætte pris på et kram.

Mine børn Vibe og Nanna, min kæreste Jørgen og mine venner skal også have et ord med på vejen. Tak for at I har båret over med mit åndelige og fysiske fravær, hørt på mig – også når jeg var træls og frustreret og samtidig har delt glæderne med mig.

Kapitel 1

Indledning og problemfelt

Det er sådan en følelse af
at man er bange
for at knække
bide over for meget
Så vil man hellere
sådan arbejde stille op
og kan mærke på sig selv
så er det jo bare endnu et
nederlag
Så får man det bare
endnu mere dårligt (Katja)

Jeg har været for hurtig
til at dømme folk
tror jeg
På deres udseende
og deres
Jeg er vokset op inde på
Østerbro
har altid haft arbejde
Jeg var måske
en lille smule bedre
Men det er jeg jo ikke
Nej....
nu lyder det for kringlet
(Birthe)

De har hjulpet mig
til at se
jeg er ikke bare
rov og nøgler
Jeg bliver ikke
junkie og hjemløs

Man får en følelse af
jeg er sgu okay som men-
neske (Anna)

Det år første brugte jeg på
at komme ind ad døren
jeg var helt stiv
som et bræt
det er
panikangst
Det er de samme
der kommer
spiser morgenmad
man føler sig lidt tryk
(Hans)

Før i tiden tog vi på ture
sammen
nu står vi sammen
i genbrugsbutikken
Nu er vi her hver torsdag
os tre søstre
Jeg var aldrig kommet i
forbindelse
med det her
hvis det ikke havde været
lokalt
har aldrig tænkt
i de her baner
aldrig forestillet mig
min arbejdskraft
uden at få penge for det
(Søstrene)

Det følgende kapitel er dels en kort introduktion til afhandlingen, baggrunden for projektet, en læsevejledning, afhandlingens problemfelt og problemstilling og afslutningsvist en kort summarisk forholde sig til, hvordan denne afhandling indskrives sig i det sociale entreprenørskabs felt.

Denne afhandling er et empirisk og forskningsbaseret casestudie, der baserer sig på kvalitative interviews og observationer. Afhandlingen er en undersøgelse af én organisation – SydhavnsCompagniet. Afhandlingen har et poststrukturalistisk afsæt og er hovedsagelig inspireret af Gilles Deleuze og Félix Guattari begreber om stribede og glatte rum. Som gennemgående fremstillingsform har jeg analytisk bearbejdet det empiriske arbejde til poetiske repræsentationer.

Jeg ønsker med afhandlingen at give et anderledes indspark til forskningen indenfor den del af det sociale arbejde, der indskrives sig i det sociale entreprenørskabs felt. Min erkendelsesinteresse er at belyse og analysere, hvordan relationer mellem brugere, frivillige, aktiverede og ansatte kan være medvirkende til forandring, og hvordan disse forandringer ændrer de involveredes tilblivelser, og nye muligheder opstår.

Afhandlingens fokus har ændret sig over tid. Jeg startede med at koncentrere mig om SydhavnsCompagniet som organisation og hvordan denne organisation forholdt sig til omverdenen. Men mødet med brugerne og de frivillige ændrede min erkendelsesinteresse, så det i stedet blev en interesse for, hvad der sker i relationerne mellem brugerne, hvilke muligheder og tilblivelser brugerne bliver en del af, og hvordan de ansatte i SydhavnsCompagniet indgår i og præger disse relationer. Og SydhavnsCompagniet bliver den organisation, der skaber de rammer, hvor der sker tilblivelser, relationer og muligheder.

Denne afhandling ser ikke på, hvordan en frivillig organisation udfører socialt arbejde i forhold til, hvordan det offentlige eller andre lignende organisationer gør det. I stedet belyser den, hvordan der skabes rammer for, at tilblivelser, forandring og muligheder kan opstå.

Min intention med afhandlingen har været at skabe forskning, der kunne vække interesse både i den praktiske og den videnskabelige verden. Samtidig ville jeg også være glad, hvis brugere og frivillige fik lyst til at læse den og opleve sig genkendt.

Baggrunden for projektet

Afhandlingen er kommet i vej på baggrund af et ønske fra SydhavnsCompagniet om at være medskaber af et forskningsbaseret input til både deres egen organisation og til det sociale arbejdes felt. Afhandlingen er et samarbejde mellem SydhavnsCompagniet og Forskerskolen Livslang Læring. SydhavnsCompagniet har indgået som en aktiv sparringspartner både i forhold til afhandlingen, men også i forhold til forskningscentret Center for Socialt Entreprenørskab. Ansvar for afhandlingen er alene mit, men jeg har i det omfang, det har været muligt, inddraget både SydhavnsCompagniets chef, ansatte, bestyrelse, brugere og frivillige som inspirationskilde til afhandlingen.

Problemfelt

Med denne afhandling ønsker jeg at analysere, hvordan SydhavnsCompagniet, i kraft af deres indsats, er med til at skabe rammer for, at der kan ske forandring for de mennesker, som tager del i deres aktiviteter. Jeg ønsker at belyse, hvilke metoder SydhavnsCompagniet anvender, og hvilke overvejelser de knytter til aktiviteterne. Samtidig er det mit ønske at analysere, hvordan SydhavnsCompagniets strategier opfattes af brugerne, de frivillige og aktiverede og hvordan de indgår i disse forandringsprocesser. Ligeledes vil jeg analysere betydninger af SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser og disses betydninger for de ansatte.

Med dette som overordnede problemstillinger er afhandlingen opdelt i to analysedele. Første del består af tre kapitler, der med udgangspunkt i tre fysiske rum i SydhavnsCompagniet hovedsagelig har fokus på brugerne, de frivillige og aktiverede. Anden del består af ét kapitel, der har fokus på organisationen og de ansatte. Afhandlingen har et 'indefraperspektiv', jeg belyser, hvordan de *involverede parter* indgår i organisationen, jeg ser ikke, i denne afhandling, på omverdenens syn på SydhavnsCompagniet og deres arbejde.

Problemformulering

Afhandlingen er en analyse af, hvordan SydhavnsCompagniet skaber rammer for, at der kan skabes forandring for det enkelte menneske, og hvordan denne forandring opleves af de involverede.

Ligeledes undersøges, hvilken betydninger SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser har for værdier og normer for SydhavnsCompagniet.

Introduktion til afhandlingen

Afhandlingen er skrevet som en monografi og skal forstås som en helhed. Alligevel håber jeg, at nogle føler sig fristet til at 'lystlæse' kapitlerne enkeltvis, hvis man har specifikke interesser eller i andre rækkefølger end fra start til slut. Afhandlingens opbygning afspejler min arbejdsproces, dog undtagen de kapitler, der redegør for mit teoretiske, metodiske og analysestrategiske afsæt, der er blevet til i en samtidighed, mens jeg lavede analyserne.

Læsevejledning

Kapitel 2 er en kort beskrivelse af SydhavnsCompagniets organisation.

Kapitel 3-5 omhandler det teoretiske, metodiske og analysestrategiske afsæt, der ligger til grund for analyserne.

Kapitlet 6 er en biografisk præsentation af de brugere og frivillige, der er med i afhandlingen. Formålet med dette kapitel er, at du forud for analyserne kan få et indblik i, at denne afhandling handler om konkrete mennesker.

Kapitel 7-10 er afhandlingens analysekapitler. De er blevet fastholdt og gengivet i afhandlingen i den rækkefølge, som de er blevet til i. Jeg starter med at analysere tre rum, fysiske som relationelle, i SydhavnsCompagniet. Genbrugsbutikken, feriekolonien Lyngborgen og Medborgercentret. Sidste analysekapitel analyserer SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser.

Kapitel 11 er afhandlingens konklusion og diskussion.

Men allerførst følger afhandlingens indskrivning i forskningen om socialt entreprenørskab. Afsættet for dette review er, hvordan andre inden for samme felt har forholdt sig til socialt entreprenørskab. Formålet er at belyse, hvordan min forskning adskiller sig, ikke for at sige, at min måde er bedre, men bare at den er anderledes.

Afhandlingens relation til anden forskning inden for socialt entreprenørskab

Afhandlingen er en analyse af en organisation, der udfører socialt arbejde inden i rammerne af socialt entreprenørskab (www.sydhavnen.dk). Organisationen befinder sig i et krydsfelt mellem både at være afhængig af offentlige midler samtidig med, at de forsøger at være uafhængige og selvstændige. Dele af organisationens aktiviteter har til formål at generere økonomisk overskud, andre har ikke det økonomiske aspekt inde i billedet, men fælles for alle former for aktiviteter er, at de har et socialt sigte. (Hedin, Herlitz, Kuosmanen

2005 i Levander 2010:33, Chell 2007) Denne afhandling bidrager med at se på de muligheder, der opstår for den slags hybride organisationer, hvor formål og midler ikke kan adskilles knivskarpt. (Brandsen, Donk og Putters 2005)

I mit studie har jeg haft det sociale entreprenørskab som et slags vilkår for SydhavnsCompagniet og for mine studier, men jeg har ikke fokuseret på det eksplicit. Det vil sige, at jeg ikke har forsøgt at 'typebestemme', hvorvidt og hvordan SydhavnsCompagniet indskrives sig i det sociale entreprenørskabs felt, men tænkt det som en af de mulighedsbetingelser der er til stede for organisationen. Når jeg alligevel inddrager det i dette kapitel, hvor jeg indskrives min forskning i feltet, er det fordi jeg ser SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser i lyset af, at de er under stadig forandring af udefrakommende betingelser, og at deres organisationsstruktur er forandringsvillig og derved har hybrid karakter. (Brandsen, Donk og Putters 2005) Samtidig med at jeg ser, at SydhavnsCompagniets måde at bedrive socialt arbejde på i høj grad er præget og influeret af, at de tænker og agerer inden for det hybride felt, hvor der åbner sig flere forskellige mulighedsbetingelser for deres arbejde og handlingsrum.

Forskningen inden for det sociale entreprenørskab har i høj grad været præget studier i, hvordan det sociale entreprenørskab adskiller sig fra det kommercielle entreprenørskab. Fællestankegangen mellem det sociale og det kommercielle entreprenørskab ses ved, at begge typer entreprenører er karakteriseres af at se muligheder frem for begrænsninger, og at entreprenører bredt set opfattes som en forandringsagent (Drucker 1989, Dees 1998). Forskellen mellem de sociale og de kommercielle entreprenører karakteriseres ved formålet for aktiviteten, hvorvidt der er tale om et ønske om at skabe *social* forandring. (Dees 1998, Hulgård 2008, Hulgård 2010, Defourny & Nyssens 2010)

Der har været fokus på, hvordan de organisatoriske rammer udfolder sig, hvordan muligheder bliver udnyttet og hvilke former for nyttevirkninger indsatserne har. (Miller & Wesley 2010, Austin, Stevenson, Wei-Skillern 2006, Alvord, Brown & Letts 2004, Corner & Ho 2010, Dees 1998) Samtidig ses der i forskningen på, hvordan feltet organiserer sig i kraft af sociale virksomheder og non-profit organisationer og forsøger at typebestemme de forskellige fremtrædelsesformer. (Miller & Wesley 2010, Mair & Martí 2006, Defourny & Nyssens 2008) Megen forskning lægger vægt på at beskrive de forskellige former for sociale virksomheder og sociale entreprenørskaber set i lyset af hvilke velfærdsrammer, de udfolder sig inden for. (Hulgård 2008, Hulgård

2010, Defourny & Nyssens 2010) Fokus bliver af nogle lagt på det fællesskab, det udfolder sig i og bliver relateret til demokrati og deltagelse. (Hulgård 2010) Mens andre fokuserer mere på den sociale entreprenør, på ildsjælen (Dees 2007, Drayton & Rizvi 2006) Det sociale entreprenørskabsfelt bliver af mange set som en løsning på velfærdssamfundets problemer eller en ”nyckel till framtiden” (Gawell, Johannisson og Lundquist 2009:7, Domenico, Haugh & Tracey 2010) Mens der samtidig bliver sat spørgsmålstejn ved, hvorvidt det alene er løsningen, eller det samtidig ses som en del af en samfundsmæssig besparelsesdiskurs. (Nicholls 2006)

Forskningen om socialt entreprenørskab og sociale virksomheder har ikke ét videnskabsteoretisk afsæt. Nogle har et diskursanalytisk afsæt, hvor de analyserer feltet ud fra, hvordan sproget skaber handling og magt (Parkinson & Howorth 2008, Brandsen, Donk og Putters 2005), andre ser det i et social-konstruktivistisk lys, hvor der fokuseres på, hvad der sker i interaktioner (Chell 2007). Megen forskning har et udgangspunkt, hvor de foretager en tredeling af samfundet mellem det offentlige, det private og det civile, hvor det offentlige og private karakteriseres som sektorer, og det civile ses mere bredt. Flere, der arbejder inden for denne opdeling, benævner det, de kalder den tredje sektor, som er en del af det civile og som placerer de mere organiserede civilsamfundsbaseerede organisationerne i denne tredje sektor. (Defourny & Nyssens 2010, Andersen & Hulgård 2009) Andre, specielt dem der arbejder i en amerikansk kontekst, ser ikke det offentlige som en ligeså aktiv og frugtbar medspiller inden for det sociale entreprenørskab, da de ikke har samme traditioner i at inddrage det offentlige i løsningen af sociale problemstillinger. (Dees 2007) Fælles for disse tilgange er, at de ser det sociale entreprenørskab og de sociale virksomheder som en blanding mellem de forskellige sektorer og placerer det i en fællesmængde i midten. Inden for denne fællesmængde kan de forskellige lande placeres, så de orienterer sig mere i retning af det private og civile eller mere i midten mellem det offentlige, private og civile. (Nicholls 2006) Pestoff har en bredere forståelse af den tredje sektor og placerer den i midten af staten, markedet og ’fællesskabet’, som han definerer som familie og hushold, i det han kalder velfærdstriangelen. Han foretager så en yderligere deling inden for den tredje sektor, hvor han placerer organisationerne i forhold til staten, det private og det fællesskabsorienterede, alt efter hvilken type organisation de er. (Pestoff 2009:9) Nogle forskere indskrives sig måske i præmissen med tredelingen af samfundet, men anskuer det mere som en hybriditetsstruktur, hvor det ikke er muligt entydigt at placere organisationer ét bestemt sted, men at, i og med at aktiviteterne kan have forskellige formål og

struktur i samtidighed, skifter de placering i interaktionen. (Brandsen, Donk og Putters 2005)

I denne afhandling har jeg taget afsæt i det sociale entreprenørskabs felt. Men som det vil fremgå, komponerer jeg mine undersøgelser på en anden måde. Det sociale entreprenørskab er et slags vilkår og måde at tænke på, som fungerer som en slags bagtæppe for afhandlingen. Herefter følger en introduktion til SydhavnsCompagniet.

Kapitel 2

SydhavnsCompagniet nu og i et tilbageblik

Med dette kapitel ønsker jeg at skabe et historisk overblik over SydhavnsCompagniet. Jeg har baseret min viden dels på ledelsesberetninger, årsberetninger, referater fra bestyrelsesmøder, ansøgning til Socialministeriets pulje: Fælles Ansvar 2, SydhavnsCompagniets hjemmeside og på et interview foretaget med chefen Brian.

I dette korte rids belyses de enkelte aktiviteter summarisk, og disse udfoldes i de enkelte analysekapitler.

Fysiske rammer

SydhavnsCompagniet er fysisk placeret flere steder i Sydhavnen. Den officielle adresse er Peter Sabroesgade 1, og her er Medborgercentret placeret. Medborgercentret er udgangspunktet for de fleste aktiviteter og udover deres egne initierede aktiviteter, tilbydes lokalerne til lokalsamfundets forskellige aktive borgere og foreninger, det er for eksempel Anonyme Alkoholikere (AA og NA), Projekt Bydelsmødre, lokalafdelingen for Enhedslisten, men også mere uformelle fora og sammenkomster, hvis nogle borgere har lyst til at lave for eksempel en 'fredagsmadklub', filmklub eller lignende. Medborgercentret blev etableret mens mine undersøgelser og empiriskabelse fandt sted. De nye, helt istandsatte lokaler har mange forskellige funktioner: Fællesrum, hvor der drikkes kaffe og indtages mad, mødelokaler, rum til rådgivning, kontorfaciliteter etc. Udover Medborgercentret har SydhavnsCompagniet haft to adresser på Borghjergsvej, den ene husede Genbrugsbutikken, og den anden var lokaler, der blev delt med sekretariatet for Lokaludvalget og "Sammen om Sydhavnen", der er den boligsociale indsats i Sydhavnen. Genbrugsbutikken har

haft mange forskellige placeringer i tidens løb, men er nu placeret i et nyere hvervet lokale på Mozarts Plads i ”Multicenter Mozart”. Integrationsprojektet og dele af aktiviteterne har i perioder været placeret i kulturhuset ”Karens Minde”.

Økonomiske rammebetingelser

SydhavnsCompagniet startede som et selvstændigt projekt i 2000. Det var under en periode, hvor der blev eksperimenteret med Bydelsforsøg, og Kgs. Enghave desuden fik tildelt midler til forebyggelse af ’ghettoficer’. Med midlerne ønskede man at etablere en ”omstillingsparat projektorganisation, som kunne overleve efter projektophør og bidrage med indsatser, der hvor behovene forekom.” (Brian 2012) Intentionen var at starte et ”tværsektorielt partnerskabsprojekt”. Partnerskabet bestod af Københavns Kommune repræsenteret ved Bydelsforsøget, Kvarterløft Kgs. Enghave, de almene boligselskaber, der havde mange boliger i kvarteret, Kristeligt Studenter-Settlement og Missionen blandt Hjemløse, og det blev finansieret af Socialministeriet.

Ved overgangen fra projekt til erhvervsdreven fond blev SydhavnsCompagniet en del af Settlementbevægelsen og indskrev sig dermed i en international forankret NGO¹, der havde over 100 års erfaring. Brian Lentz (chef) havde forinden ansættelsen i SydhavnsCompagniet været projektleder i Kristeligt Studenter-Settlement, og de havde haft en fremtrædende rolle i partnerskabet som projektholdere. SydhavnsCompagniet kom til at hedde ”SydhavnsCompagniet, Settlementet i Kgs. Enghave”, og overgik fra projekt til en erhvervsdreven fond/selvejende institution. Derved blev de en selvstændig søsterorganisation til Kristeligt Studenter-Settlement og til Askovgården.

Idéen bag partnerskabet var at etablere forskellige typer projekter, der havde til formål at ”iværksætte sociale og beskæftigelsesfremmende indsatser for Københavns svageste og mest udsatte borgere” (www.sydhavnen.dk). Formålet var at fremme frivilligt socialt arbejde, lave meningsfuldt beskæftigelsesfremmende indsatser – og det hele skulle gøres i et lokalsamfundsperspektiv. Tanken var at organisationen havde to spor: Et individ- og et samfundsspor og at disse spor blev udmøntet i tre søjler: Det konkrete arbejde med målgruppen, beskæftigelsesfremmende aktiviteter og lokalsamfundsperspektivet. Disse perspektiver er stadig strukturerende for indsatserne i dag. Det er ikke muligt at adskille aktiviteterne som enten konkret arbejde med målgruppen,

---

¹ Non Governmental Organisation

beskæftigelsesfremmende indsatser og lokalsamfundsperspektivet, da SydhavnsCompagniets strategi er, at de skal være tæt sammenvævede og på den måde skabe synergieffekter.

En del af den beskæftigelsesfremmende indsats blev i starten iværksat i samarbejde med 'Det Grønne Jobhus' som en del af Københavns Kommunes beskæftigelsesindsats. Samtidig var ét af succeskriterierne fra opstartsperioden, at partnerskabsprojektet skulle forankres som en selvejende institution. (Brian 2012) Den organisationsstruktur, som ses i dag, blev etableret, da Socialministeriets bevilling ophørte i 2003, hvor SydhavnsCompagniet blev en non-profit, NGO erhvervsdreven fond. Formålet blev fastholdt ved at SydhavnsCompagniet arbejder for og med nogle af de svageste borgere i Københavns kommune. (www.sydhavnen.dk) Da bydelsforsøget stoppede i 2002 blev nogle af de involverede projekter tilgodeset i en forankringsstrategi fra Københavns kommunes side. Men i og med at SydhavnsCompagniet havde ét års bevilling tilbage fra Socialministeriet, var det ikke muligt at tilgodese SydhavnsCompagniet i forankringsstrategien. Da Socialministeriets bevilling ophørte i 2003, samtidig med at et misbrugsprojekt ophørte, gik SydhavnsCompagniet fra at have 6 medarbejdere til 2 medarbejdere. Til sidst havde SydhavnsCompagniet ikke lønmidler til den ene ansatte, der var tilbage, men han (Brian) valgte at fravælge løngarantien i tre måneder i håb om, at der kunne skaffes midler. Socialforvaltningen i Københavns Kommune gav en etårig éngangsbevilling på ca. 800.000, og der var igen råd til løn og yderligere en ansættelse. Efterfølgende er SydhavnsCompagniet blevet en del af budgetforliget i Københavns Kommune og har fået bevilget én mio. fast om året, som dog skal genforhandles hvert 4 år.

Samtidig med de to ansatte blev medarbejderstaben suppleret med timeansættelser og praktikanter fra både pædagogseminariet, den sociale højskole etc.

I 2005 blev SydhavnsCompagniet af kommunen opfordret til at samarbejde med andre aktører i et beskæftigelseskonsortium, for at være tilstrækkeligt store til at byde ind på kommunens udbudte beskæftigelsesindsatser. I perioden 2005-2008 blev SydhavnsCompagniet en del af den rammeaftale som blev udbudt af Københavns Kommune. De blev en af partnerne i Beskæftigelseskonsortiet Settlementet, som var kommunens eneste NGO partnerskab.² Med indgåelsen af denne rammeaftale mistede NGO'erne ifølge Brian i

---

² "Beskæftigelseskonsortiet er et samarbejde mellem Kristeligt Studenter Settlement, Askovgården, SydhavnsCompagniet, Østre Gasværk og Fountain House.(...)Beskæftigelseskonsortiet har siden 2005 været leverandør til Københavns Kommune i forhold til beskæftigelsesindsatsen overfor ledige på kontanthjælp med andre problemer en ledighed." (www.Settlementet.dk)

nogen grad deres ”uskyld”, da der nu var opstået konkurrence inden for området. (Brian 2012)

I 2005 søgte SydhavnsCompagniet Socialministeriets Fælles Ansvar 2 pulje (FA2), der var en fireårig projektbevilling. (ansøgning FA2 2007) SydhavnsCompagniet valgte at ”satse stort og lavede en ansøgning så det skulle blive sjovt”. De søgte til en bil, fire medarbejder, ikke bundne midler til innovative idéer etc. I 2006 fik SydhavnsCompagniet en kæmpe bevilling ”rigtig mange mio.”. Der blev ansat 4-5 nye medarbejdere, og der måtte udvides lokalemæssigt. Organisationen blev omstruktureret, og der kom nye ansvarsområder – ”en daglig leder”. Arbejdet forandrede sig markant. Der var otte til ti medarbejdere. (Brian 2012)

I perioden 2009-11 har SydhavnsCompagniet suppleret sin kommunale driftsaftale med frivillighedsmidler fra Københavns Kommune og med kommunale beskæftigelsesmidler fra metodeudviklingspuljen, men disse midler kræver, at der ansøges hvert år.

I perioden mellem 2005-2008 akkumulerede SydhavnsCompagniet en egenkapital på ca. en mio. kroner, der har muliggjort at de kunne indgå i mere risikofyldte projekter. Et eksempel på dette er, da de overtager et stort lejemål på Mozarts Plads for at opbygge et ”Multicenter Mozart”. Med disse lokaler ønsker de blandt andet at skabe rum med ”fokus på genbrug og kreativitet – et rum til gavn og glæde for hele Sydhavnen og områdets beboere.” (mail til bestyrelsen 2012). Brian Lentz (chef) fortæller, at dette bliver muligt, idet de har oparbejdet en egenkapital, som de kan anvende som risikovillig kapital. Efterfølgende har Københavns Kommunes Beskæftigelses- og Integrationsudvalg bevilget penge til etableringsfasen af centret, og projektet er blevet en del af det kommunale budgetforlig med en fire-årig bevilling (mail til netværk 2012).

Medarbejdere

Medarbejderstaben har varieret meget alt afhængig af bevillingernes størrelse. I visse perioder har der været én ansat og i andre perioder har der været op til 10-12 ansatte. Brian Lentz har været SydhavnsCompagniets chef fra projektets start. De øvrige medarbejdere er blevet udskiftet undervejs. Den medarbejder, der udover chefen Brian har været ansat længst tid, har været i SydhavnsCompagniet i syv år.

I perioden mens mine undersøgelser har fundet sted, har medarbejderstaben varieret en del. En del skyldes at bevillingerne til integrationsprojektet Job og Sundhed er stoppet, og i den allersidste periode var der en del udskiftning af personalet, da medarbejderne fik arbejde før projektet udløb. Den medarbej-

der, der var ansat til at varetage arbejdet i handy-manteamet, har ligeledes valgt at stoppe i stillingen, da ansættelsesperioden udløb, og der ikke var udsigt til forlængelse, og én af medarbejderne er blevet opsagt efter en langtids-sygemelding. Der har tillige været ansat en medarbejder i køkkenet, som var ansat i en tidsbegrænset 5 måneders stilling, men da Beskæftigelseskonsortiet ikke vandt det kommunale udbud på beskæftigelsesområdet, var det ikke muligt at forlænge ansættelsen. Perioden har således været præget af turbulens, da der var usikkerhed om, hvorvidt nye bevillinger blev afløst af dem, der stoppede. De to medarbejdere, der er ansat i dag, valgte i denne turbulente periode at opsigte deres stillinger. Den ene effektuerede ikke opsigelsen, men blev de sidste måneder til stillingen udløb, hvorefter han blev timeansat. Den anden stoppede og var ved at få en kommunal stilling, men fortrød efter én måned og fik muligheden for at vende tilbage, da der kom nye bevillinger. Chefen og disse to medarbejdere har en fælles baggrund, der går 4-5 år tilbage. I skrivende stund er disse to medarbejdere ansat i tidsubegrænsede fuld-tidsstillinger, derudover er der ansat en timeansat socialrådgiver udover chefen Brian. Dertil kommer, at der er indgået aftale med supervisor, undervisningskonsulent, IT supporter og et administrationsselskab.

Bestyrelsen for SydhavnsCompagniet består af repræsentanter fra den frivillige og kommunale verden, og samtidig er personale, brugere og de frivillige repræsenteret.

Projekter/aktiviteter

Følgende konkrete projekter er en del af SydhavnsCompagniet:

- Medborgercenter Sydhavnen
- Industrikøkken indrettet til brug for cateringvirksomhed
- Den mobile Salgsvogn, der har bevilling til salg af blandt andet madvarer på Sydhavnen station
- Den anonyme rådgivning
- Genbrugsbutikken "SydhavnsLoppen"
- Handyman-team
- Caféprojekt på Mozarts Plads, drevet af en social entreprenør
- En økologisk have på Karens Minde
- Sydhavnsforeningen, der blandt andet ejer 'Havgassen', der er en båd, der ligger i Sydhavnen
- Medarrangør af Frivillighedsfestival, Sydhavnens byfest, Sankt Hans arrangement, Juletræstænding på Mozarts Plads etc.

- Forårs- og sommerkoloni på Lyngborgen
- Minihøjskole
- Integrationsprojektet Job og Sundhed (nu ophørt)
- Multicenter Sydhavnen

Udover dette er SydhavnsCompagniet involveret i opstarten af andre projekter herunder Genbrugsstation Sydhavnen. Samtidig er SydhavnsCompagniet inddraget i praktikforløb for pædagog- og socialrådgiveruddannelsen, undervisning på pædagoguddannelsen, task force for Fremtidens velfærdsalliancer – Mandag Morgen, ph.d. stipendiat, debatmøder i Socialministeriet etc. (Ledelsesberetning 2010)

En del af ovenstående projekter er inddraget og udfoldet i denne afhandling.

Kapitel 3

Teoretisk afsæt

I analysen af SydhavnsCompagniet, som en særlig måde at indgå i det sociale felt, er det væsentligt at betjene sig af et teoretisk afsæt, der er i stand til at indfange, hvordan tilblivelser, forandringer og muligheder forstås. Afhandlingens mål er at skabe nye forståelser for, hvordan forandring skabes og forstås for og af det enkelte menneske, både set i forhold til hvordan livet leves, men også hvordan forandringerne forholder sig til lokalsamfundet. Samtidig undersøger jeg hvordan SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser får betydning for organisationens værdier og normer. SydhavnsCompagniet angriber det sociale område fra mange fronter, og derved får indsatserne mange facetter. Denne mangfoldighed fordrer et teoriapparat, der kan indfange denne kompleksitet, idet det har været min intention at forsøge at begribe og forstå de forskellige facetter og gøre det analytisk meningsfuldt for læserne.

Jeg har hovedsagligt taget afsæt i Gilles Deleuze, Felix Guattari og Bronwyn Davies. I analyserne om mulighedsbetingelser, værdier og normer har jeg ladet mig inspirere af Kasper Villadsen, Johan Asplund, Adalbert Evers og Taco Brandsen, Wim van de Donk og Kim Putters.

Dette kapitel har til formål at redegøre for de teoretiske begreber, jeg har anvendt i analyserne, og det er opbygget efter afhandlingens to hovedspor: tilblivelse og mulighedsbetingelser. I det følgende vil jeg udrede de forskellige teoretiske indspil, og afslutningsvist vil jeg diskutere, hvorvidt og hvordan de komplementerer hinanden.

Mit hovedteoretiske afsæt er Deleuze og Guattari. Jeg har hovedsagelig hentet inspiration i *"Tusind Plateauer"* (2005) og ladet mig inspirere af disse plateauer til at udforske flere begreber i både deres fælles arbejde og i Deleuze eget arbejde.

Det, der har inspireret mig særskilt, er, at de ser forandring som et livsvilkår for mennesket og en nødvendighed for, at verden skal blive bedre. Deres univers opdeles ikke teori og praksis, fordi teori *er* praksis. Deleuze og Guattari omtænker de sociale aspekter i et forandringsperspektiv – i et håb om forandring.

(...) offers a particularly useful, yet largely under-utilized resource for re-thinking social issues and transforming the world around us. (Hickey-Moody&Malins 2007:1).

Deres begreber gør det muligt, for mig at se, at rette blikket på en organisation med alle dens involverede parter og dens mulighedsbetingelser på en nuanceret måde.

Tilblivelse

Stribede og glatte rum

Deleuze og Guattari tilbyder en distinktion mellem to forskellige typer rum: stribede og glatte rum. Rummene opfattes ikke som hinandens modsætninger, men ses som nødvendige for hinandens eksistens. Denne opdeling omhandler både de fysiske- som de relationelle organiseringer. I de kommende analyser vil jeg analytisk opdele rummene i henholdsvis relationelle og materielle rum, vel vidende at rumbegrebet på samme tid er både materielt og relationelt. Jeg gør det for at få en nuanceret analyse af, hvad der sker i SydhavnsCompagniets aktiviteter.

Distinktionen mellem de stribede og glatte rum er en beskrivelse af rummenes beskaffenhed, og hvilke strukturer, både materielle og relationelle, der bestemmer rummet. I beskrivelsen af stribede og glatte rum gengives egenskaberne ved rummene. (Deleuze & Guattari 2005:618)

Deleuze & Guattari tager udgangspunkt i forskellige forklaringsmetaforer. Et eksempel er tekstilers beskaffenheder. De siger om de vævede tekstiler: *"vævet kan være uendeligt i længden, men ikke i bredden (...) en vrangside og en retside"* og ser derved det vævede stof som et billede på det stribede rum. Det flettede materiale har ingen krydsninger, de kalder det et *"antivæv"*. Det flettede stof er et billede på et glat rum. De viderefører denne tankegang i patchworket, som han beskriver som et glat rum og pointerer at

”’glat’ ikke betyder homogent, tværtimod: Det er et *amorft*, ikke-formelt rum” (Deleuze & Guattari 2005:618-619)

Disse metaforer gør, at det stribede rum fremstår mere homogent end det glatte, det stribede har en mere fast form og fremstår mere lukket, men ikke totalt lukket.

”Striated spaces are those which are rigidly structured and organized, and which produce particular, limited movements and relations between bodies. (...) Smooth spaces, by contrast, are those in which movement is less regulated or controlled, and where bodies can interact – and transform themselves – in endlessly different ways. (Hickey-Moody & Malins 2007:11)

Stribede rum skal forstås som rum, der er fast strukturerede og organiserede. De producerer afgrænsninger og faste regler, ligesom de tilbyder begrænsede bevægelsesmønstre og relationer mellem mennesker. Eksempler på stribede rum er butikker. Langt de fleste butikker er struktureret ud fra faste fysiske opbygninger, og der er i udgangspunktet faste regler og strukturer. Det samme er et skoleklasserum, med stolens opsætning eller trafikken, der fortæller hvor i trafikrummet, hvilke trafikanter skal være, og i hvilken retning de skal bevæge sig, og hvornår man skal standse eller køre. (Hickey-Moody & Malins 2007:11)

Glatte rum, som kontrast, har ikke samme regulerede og kontrollerende bevægelsesmønstre. De mennesker og fysiske forhold, der indgår i glatte rum, kan forandre sig på uendelig mange måder. Et eksempel på et glat rum kunne være et koralrev, hvor alle slags koraller (kroppe) kan bevæge sig i hvilken som helt retning.

Det stribede rum er struktureret efter, at det kan opmåles og tælles, hvor det glatte i langt højere grad er domineret af det bundløse, det oceaniske, det ikke-regulerede, vaner og uskrevne regler.

”Det glatte er en *nomos*³ mens det stribede altid har en *logos* (...)”et stærkt retningsbestemt glat rum vil have en tendens til at falde sammen med et stribet rum” (...) Mens i det stribede rum synes linjerne, ruterne, at være underordnet punkterne: Man går fra ét punkt til et andet. I det glatte rum er det omvendt: Punkterne er underordnet banen. (Deleuze og Guattari 2005:622)

Denne opdeling virker som en tilsløring af opdelingen mellem det glatte og det stribede rum. Denne tilsløring gør det svært entydigt at definere rum som

---

³ ”’Nomos’ betegner almindeligvis en græsk sang eller et græsk instrumentalstykke; jf. dog kap. 11 hvor ordet (også) betegner ”en vanemæssig, uskreven lov”. O.a. (Deleuze og Guattari 2005:622 (fodnote))

enten glatte eller sribede. I Deleuze & Guattaris forståelse af nomos, forstået som vaner og uskrevne regler, er de at finde i glatte rum. Gennem arbejdet med afhandlingen har jeg hentet inspiration i denne distinktion, men undervejs i processen er jeg dog nået frem til, at vaner og uskrevne regler skal differentieres og ikke udelukkende kategoriseres som at tilhøre de glatte rum. De vaner og uskrevne regler, som for eksempel kan herske ved et måltid, vil jeg karakterisere som tilhørende det sribede rum, da de har en stærkt regulerende magt og kraft og ikke har forandringen og tilblivelsen i sig. De er i højere grad præget af noget, der kan tælles og opmåles. Jeg ser, at vaner kan virke meget sribende for et rum – også mere sribende end de nedskrevne og eksplicitte regler – ikke mindst fordi de er svære at angribe, da de er implicitte. Koder for, hvordan man indgår i et rum, der folder én på en bestemt måde, kan være mindst lige så dominerende og bestemmende som de eksplicitte.

Et modsatrettet eksempel er, når nogle af brugerne drikker alkohol, ifølge deres egne udsagn i alt for store mængder, så befinder de sig i de glatte rum. Hvor de ønsker med kontakten til SydhavnsCompagniet at blive hjulpet over i et sribet rum, så der kan komme mere faste strukturer på deres hverdagsliv. Det glatte rum, som de befinder sig i, er præget af vaner, vanen der omhandler at drikke, men i og med at vanen bliver så stærk, får den regulerende karakter og bliver sribet. Måske kan man sige, at vanen starter i det glatte rum, men kan bevæge sig over og blive til et sribet rum, når den bliver så stærk, at den bliver regulerende. Derfor vil jeg differentiere i afhandlingen mellem at placere vaner og ikke nedskrevne regler i både de glatte og de sribede rum.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at der ikke er nogen af rumtyperne, der kan betegnes som bedre end andre. Begge typer er nødvendige og nyttige. Sribede rum giver en følelse af tryghed og 'hjemlighed', der muliggør, at forandring kan finde sted. Deleuze & Guattaris rumbegreber, sribede og glatte rum, illustrerer, at de har en normativ tilgang til at forandring ikke blot finder sted som et livsvilkår, men at forandring er nyttigt, godt og nødvendigt. Tilblivelse ses som en modsætning til væren, der betegnes som reducerende. Det handler om at tage magten over sit liv (Janning 2009:1).

I Deleuze og Guattaris forståelse af sribede og glatte rum lægger de op til at anskue forandring som en proces, der både er rummenes modsætninger og nødvendigheder. De mener, at man ikke kan anskue stilstand eller for den sags skyld forandring som entydige størrelser. Det sribede rum har iboende afgrænsninger i sig, mens der i det glatte kan ske forandring. Det sribede rum er fast organiseret og har en bestemt funktion. Forandring sker i det glatte

rum, men det er kun fordi der eksisterer sribede rum. Rummene er svære at forklare helt entydigt, og dette er også meningen med dem. Dette skal ikke mindst ses i lyset af, at rummene hele tiden er under forandring. Når et sribet rum er skabt, vil der til stadighed foregå et forsøg på at lave det om. (Deleuze og Guattari 2005:618-27)

Intet bliver nogensinde endeligt; Den måde et glat rum lader sig afstrobe på, men også den måde et sribet rum afgiver noget glat igen der har værdier, rækkevidder og tegn som kan være meget forskellige. Måske må man sige at ethvert fremskridt finder sted i og i kraft af det sribede rum, men enhver tilblivelse er i det glatte rum. (Deleuze & Guattari 2005:633)

Med Deleuze og Guattaris arbejde tilbydes en forståelse af rum og forandring, hvor det ikke opfattes statisk. Fremskridtet og forandringen finder sted i glatte rum, men kun fordi, der er sribede rum. De teoretiske begreber om sribede og glatte rum anvender jeg til at skabe forståelse for, hvordan både de fysiske og relationelle rum er struktureret og organiseret i SydhavnsCompagniet. Denne distinktion gør det muligt at forstå, hvordan forskellige typer tilblivelser, forandringer og muligheder finder sted og opstår. Begreberne anvendes til at undersøge hvem, der har magt til at skabe striber, og hvordan rum kan indholdsudfyldes med forskellige striber. Opfattelsen af tid, kontrol, deltagelse, hjælp og fysisk kontakt analyseres ligeledes med begreberne om sribet- og glatheder, og det åbner for forståelser om, at det kan tænkes på andre måder end de dominerende. I analyserne af de fysiske forhold anvendes begreberne sribede og glatte rum til at begribe, hvordan de sribede rum åbner muligheder for glatheder, og hvordan de glatte rum fungerer in- og ekskluderende for brugerne.

Molær og molekylær segmentarisering

I Deleuze & Guattaris forståelse er segmentaritet noget, man *bliver*. Både det levende og det materielle bliver segmentariseret – huse bliver segmentariseret efter rummenes funktioner. Mennesket bliver segmentariseret binært, cirkulært og lineært. "*Mennesket er et segmentært dyr*". (Deleuze & Guattari 2005:263)

Begrebet segmentaritet er konstrueret af etnologer for at kunne forklare primitive samfund, hvor der ikke er noget synligt og stabilt magtcentrum og magt apparat. (Deleuze & Guattari 2005:264)

Vi bliver segmentariseret binært efter de store tosidige modsætninger: de sociale klasser, men også mænd og kvinder, voksne og børn osv. Vi bliver seg-

mentariseret cirkulært i en række stadig større cirkler, skiver eller ringe,...) det der angår mig, mit kvarter, min by, mit land, verden.... Vi bliver segmentariseret lineært langs én eller flere lige linjer hvor hvert segment repræsenterer et afsnit eller en 'proces': Ikke så snart har vi afsluttet én proces for vi begynder på en anden, vi tvinges altid til at procedere eller til at blive procederet imod, familie, skole, hær, erhverv, og skolen siger til os: "Du er ikke hjemme hos dig selv mere..."", og hæren siger: "du er ikke i skole mere..."(...) Men disse segmentaritetsfigurer – den binære, den cirkulære og lineære – er altid knyttet til hinanden og går endda over i hinanden og ændrer sig alt efter synsvinklen. (Deleuze & Guattari 2005:263)

De binære modsætninger er tosidige, de er i udgangspunktet et 'enten eller', dog kan binariteterne nuanceres, så det bliver et 'hverken eller', men man ser én ting i forhold til en anden. De cirkulære segmentariseringer sætter os i sammenhæng med det omkringværende og har ingen binaritet og derved ingen modsætning indbygget. De lineære segmentariseringer ses hvor én ting afsluttet, og man indgår i det næste. (Deleuze & Guattari 2005:263-264) Disse segmentariteter skal ikke forstås som hinandens modsætninger, men som forskellige processer, der foregår forskellige steder og til forskellige tider. De skal forstås som "segmentaritetsfigurer" for det levede liv. Det skal forstås både rumligt og socialt, det vil sige, at hjemmet eller virksomheden bliver segmentariseret dels ud fra dets funktioner, men også ud fra hvilke socialt liv, der leves i dem. Disse segmentaritetsfigurer, den binære, den cirkulære og den lineære, er tæt knyttet sammen og går ind over hinanden og kan blive forskellige alt efter hvilken synsvinkel, det ses fra.

"Ethvert samfund, men også ethvert individ, er altså gennemsyret af to segmentariteter på én gang: Den ene er molær og den anden *molekylær*. Når de kan skelnes, er det fordi de ikke har de samme begreber, de samme relationer, den samme beskaffenhed eller den samme type mangfoldighed. Men når de samtidig er uadskillelige, er det fordi de sameksisterer og glider over i hinanden idet de følger forskellige figurer (...) men altid i et gensidigt forudsætningsforhold."(Deleuze & Guattari 2005:270)

Begrebet 'molær' skal i Deleuze & Guattaris forståelse ses som et adjektiv og ikke et substantiv. Det er noget, der er knyttet til en forståelse, der bygger på segmentarisering. Det molære knytter sig til det statslige eller folkelige set mere samfundsmæssigt eller kollektivt. (Conley 2010:175) I det molære segment finder vi det binære, som både gør os sikre, men som også fastholder os i stereotyper forestillinger. Det er ikke i det molære segment, at forandringen sker, men det er ikke muligt, at forestille sig forandring uden det molære, da det gør os trygge, og det er noget, vi begærer. (Deleuze & Guattari 2005:288-289)

Deleuze & Guattari taler om magtcentre som noget, der hører den hårde segmentarisering til, der finder vi hærens, skolens, kirkens, offentlig, privat magt. I segmenteringen er der forskellige resonanser. Deleuze & Guattari definerer staten som et "resonanskammer" og ikke et bestemt punkt, som det andet udgår fra. Resonanskammeret ligger bag ved ude i horisonten. Magtcentre er ikke kun molære, men er også molekulære. Der er ikke ét magtcentrum, men mange der leder, og disse ledere har også både molære og molekulære sider. *"De molære segmenter flyder rundt i den molekulære suppe og tager næring til sig"*. (Deleuze & Guattari 2005:286)

Vi er altid bange for at miste. I den molære organisering er indbygget en sikkerhed, som vi klynger os til, og som holder os oppe. De binære maskiner giver os veldefineret status. (Deleuze & Guattari 2005:288-289)

"det er noget vi begærer (...) Vores forfængelighed og selvgodhed udstyrer os almindeligvis med værdier, moral fædreland, religioner og private overbevisninger; disse ting udgør en række hvilesteder som verden tilbyder dem der tror på at på denne måde kan holde sig oprejst i hvile blandt de stabile ting; (...) vi får vores segmenter til at hårde, vi overgiver os til den binære logik, jo hårdere man har været mod os i ét segment, jo hårdere vil vi være i et andet (...) den eneste segmentaritet vi kender, er den molære(...)" (Deleuze & Guattari 2005:288-289)

Udover den molære segmentaritet findes den molekulære, der er mere smidig. Den molekulære segmentaritet har indbygget nogle af de samme elementer som den molære bare i miniatureform forstået på den måde, at der er visse faste former, men de er ikke så resistente for forandring. (Deleuze & Guattari 2005:290) Det molekulære relaterer sig til det individuelle, som en modsætning til det kollektive. Molekulære handlinger beskriver processer for skabelse. (Conley 2010:177-78) De molekulære strømme går ind og ændrer det molære og dermed det binære.

De molekulære udstømninger og bevægelser ville ikke være noget som helst hvis de ikke atter flød gennem de molære organiseringer og lavede om på deres segmenter, deres binære opdelinger i køn, klasser, partier. (Deleuze & Guattari 2005:274-275)

De molekulære linjer er knapt så fast strukturerede og organiserer det mindre hierarkiske. (Woodward 2007:69) Samtidig med det er de på længere sigt med til at ændre de binære opdelinger ved at trænge gennem de molære lag.

I denne afhandling anvender jeg begreberne om binære, cirkulære og lineære segmentariseringer til at skabe forståelser for, hvordan det bliver muligt at blive noget andet, når man indgår i SydhavnsCompagniets forskellige rum, idet der samtidig skabes muligheder for at segmentariseringerne kan ændres.

Flugtlinjer og sprækker

Udover de molekylære og molære linjer og segmentariseringer anvender Deleuze & Guattaris flugtlinjer som begreb til at forklare forandring. Flugtlinjer organiserer ikke noget, de er kun forandringsbevægelser, som bryder ud. Flugtlinjer forstår jeg som radikale linjer, der skaber forandringer i de binære opdelinger. Ydermere anvender jeg flugtlinjer til at begribe, når et rum midlertidigt mangler binaritet, og hvor orden skal genoprettes efterfølgende.

Ud over flugtlinjer anvender jeg et begreb, jeg kalder sprækker. Dette kan beskrives som de mere langsomme forandringer, der flyder fra det molekylære lag gennem det molære lag. Begrebet sprækker er for at kunne beskrive de forandringer, der foregår i det daglige, men som ikke forandrer de binære segmentariseringer. Sprækker kan ligeledes være forsøg på flugtlinjer, men hvor linjen ikke er stærk nok til at skabe radikale forandringer. Denne skelnen mellem flugtlinjer og sprækker er for at kunne forklare, hvad der sker, når der i interaktionen forsøges at skabe forandring, men at forandringen enten ikke har afgørende forandringskraft eller forandrer, men ikke fundamentalt.

Flugtlinje som teoretisk begreb anvender jeg til at belyse, hvordan rummenes striber og segmentariseringer bliver opløst og afløst af nærmest kaos. Den tilstand, der opstår efter flugtlinjerne, får i et tilfælde forandrende karakter for rummet og for mig som forsker og i et andet tilfælde genoprettes striberne og status quo bevares, idet flugtlinjen ikke var skabt for at ændre det stribede rum.

I det følgende vil jeg gøre rede for Deleuze og Guattaris forståelse af subjektivering. Jeg har valgt at adskille begreberne tilblivelse og foldning, selv om de hænger nøje sammen, da jeg anvender dem særskilt i analyserne.

Subjektivering

Deleuze projekt er etisk, han ønsker at ”frisætte livet”. Han har en normativ forståelse af forandring, idet han mener, at det er bedre når et menneske er frit frem for et ikke frit menneske. Det frie menneske kan udleve den eksistens, han finder rigtigt, og derved skabe mest mulig glæde. For Deleuze

handler det om at tage magten over sit eget liv – og det er *hvordan* mennesket gør det, hans studier handler om. (Janning 2009:1)

Tilblivelser og forskel

Deleuze gør op med forestillingen om, at man taler om forskel i forskellige stadier, og at disse stadier er sammenlignelige. Forskel er ikke forskel fra det samme – og derfor kan man ikke sammenligne det, og for den sags skyld heller ikke måle det. Hvis man anskuer forskel som forskel fra det samme, så antager man, at der findes en universel måde at være til på, som er sammenhængende og meningsfuld. Deleuze anskuer i stedet forskel som forskel-i-sig-selv – som en signifikant ting. Forskel er en indlejret ting, der er særegent for tingen, øjeblikket, opfattelsen eller begrebet – også selvom om det er sammenligneligt med andre. Deleuze privilegerer den særskilte forskel. Deleuze tilbyder med denne tilgang et blik på at se den unikke tilblivelse for hvert enkelt individ i stedet for at se på grupperinger og grupper. (Stagoll 2010:75)

For Deleuze er 'det at være' faktisk 'at blive', og man kan blive forskellige ting i forskellige kontekster, og i andre kontekster er denne tilblivelse ikke mulig. Som en del af denne tænkning er man et menneske, man er ikke en kategori, for man kan være noget andet i en anden sammenhæng. Ifølge Deleuze er alle subjekter og objekter åbne for at blive forskellige fra dem selv. (Davies 2009:19) Tilblivelse er ikke en lineær proces fra én aktualitet til en anden. Forandring skal ikke ses løserevet, men i sammenhæng med det omkringværende. (Roffe 2010:300) Tilblivelse er det, der foregår mellem særegne hændelser, men det er ikke en fase imellem to stadier. Tilblivelse er en forandringsdynamik mellem uens betingelser og indpasser sig ikke efter et bestemt mål eller slutstadium. Det er ikke forskellen mellem et start- og et slutpunkt. Tilblivelse for Deleuze er produktionen af hændelsen – den har tilblivelsen i sig. At tilblive-forskellig har sin egen tid. Der er ingen verden bag ved fremtrædelsen. Selvet skal forstås som i konstant forandring, influeret af sproget, organismer, forventninger og love. (Stagoll 2010:26-27)

For Deleuze er der to måder at anskue forandring på. Den første er, hvor man ser mennesket som forskellig fra noget andet – mand/kvinde, sort/hvid etc. I disse tilfælde er der fokus på det, der er forskelligt. Ifølge Deleuze er det mere frugtbart at se forandring som en kontinuerlig proces. (Massey 2005 i Davies 2009:17) Denne kontinuerlige procesanekdotik tilbyder en nuanceret forståelse, idet det bliver muligt at se subjektet for værende i konstant foran-

dring alt efter konteksten, og dette underbygges af, at mennesket aldrig bliver færdigt, der er altid mulighed for, at mennesket kan forandre sig.

”the formation of the subjectivity is never final(a fait accompli) (...) there is always room for the current state of a subject to be changed.” (Roffe 2007:42-43)

Deleuze og Guattari skriver i forordet til deres bog ”Tusind Plateauer”, at der er mange forfattere, der har været involveret i at skrive bogen, da de hver især er en hel del mennesker. Derved ser de ikke mennesket som ét menneske, men i stedet som et utal af mennesker, der forandres gennem livet og i forskellige kontekster.

Eftersom vi hver især er mange, er det i sig selv en hel del mennesker (Deleuze & Guattari 2005:5)

In other words, our ways of thinking about ourselves, our ways of feeling experiences, are part of how we are constituted in a particular social context. (Roffe 2007:42)

Den måde vi tænker om os selv og vores følelsesmæssige erfaringer er med til at skabe os i en bestemt socialt kontekst. Det vil sige, at Deleuze og Guattari mener, at selvet ikke er et ’er’, men et ’bliver’, og at man både konstrueres, konstitueres og er medskaber af den sociale interaktion, man tager del i. Denne tankegang er Deleuze & Guattari dog ikke ene om, men den er i tråd med den poststrukturalistiske tankegang og helt tilbage til Spinoza, hvor Davies referer til Gatens (1996)

”My position is similar to that of Spinoza, who believed that ”identity can never be viewed as a final or finished product as in the case of Cartesian automaton, since it is a body that is in constant interchange with its environment. The human body is radically open to its surroundings and can be composed, recomposed and decomposed by other bodies.” (Davies 2000a:13)

Deleuze og Guattari beskriver tilblivelsen som, at der først sker en de-individualisering, hvor man i nogen grad flygter fra sig selv, og der dernæst sker en nyskabelse af at være i verden, nye måder at tænke og føle på – nye måder at blive subjekt. Dette sker på det individuelle plan, hvad der skaber os, men det har også indflydelse på og indflydelse af den måde vi er på i verden, og som gør os til subjekt. Men ’at blive’ handler også om vores måde at indgå i relationer og forbindelser på, og disse er ikke nødvendigvis styret af de dominerende koder der organiserer livet. (Roffe 2007:43)

The subject is constituted from an accumulation of initially passive pre-individual elements that later, in response to both encounters with the world and social structures, develop centralized reflection and active capacities. (...) Deleuze's basic picture of subjectivity is centered on what can be called the *dividual*: divided rather than fundamentally unified, constituted instead of presupposed, initially passive rather than a priori active. (Roffe 2007:42)

Denne tilgang til tilblivelse bevirker, at mennesker er åbne for forandring og ikke fikseret i gamle strukturer. Den nye tilblivelse sker i sammenhæng med de relationer og sammenhænge, som man indgår i, og som man er åben for at ville forandre. Den nye tilblivelse fornægter ikke det, man var, men man bliver til noget mere. (Davies 2009:20)

"We are not in the world we become with the world" (Deleuze & Guattari 1994:169)

I afhandlingen benytter jeg mig af begreberne om tilblivelser og forandring som en overordnet forståelsesramme af SydhavnsCompagniets strategier om hvordan brugerne og de frivillige indgår i forandringsprocesser. Med disse begreber kan jeg belyse SydhavnsCompagniets tilgang til forandringsprocesser, da de lægger vægt på, at mennesker tilbliver i relationen, og at de bliver til noget mere, end de var i forvejen, og ikke noget andet.

Foldning

Begrebet fold og foldning kan forstås både på individplan – altså hvordan det enkelte individ bliver præget af forskellige typer foldninger og hvordan der skal ske potentielle forandringer sted, ligesom det kan ses mere materielt og i større sammenhæng som for eksempel, at en by skaber folder, som bliver medskabere af individers selvopfattelse. Folderne kan få karakter af at blive rigide eller stratificerende, så de bliver en barriere for potentialet for forandring. Dog er 'folderne' ikke permanente de kan blive viklet ud (udfoldning), i relationer med verden, så de kan blive muligt at ændre identitet og vaner.

"The outside is not a fixed limit but a moving matter animated by peristaltic movements, folds and folding, that together make up an inside: they are not something other than the outside, but precisely the inside of the outside." (Deleuze 2004, Hickey-Moody & Malin 2007:11)

Ifølge Deleuze er relationer mellem kroppe og rum et spørgsmål om foldning. Verden omkring os folder ind i mennesket og skaber vores bevægelser, følelser og vores måder at være menneske på. Vores kroppe folder ind i de

omgivelser, de tager del i både ved, at de påvirker og bliver påvirkede af det, de tager del i. Deleuze opfatter mennesker som havende flere forskellige typer 'folder', der er foldet på mange forskellige måder.

For Deleuze, following Leibneiz, relationship between bodies and spaces is one of folding. The world around us folds into our bodies; shaping not only our movements, postures, emotions and subjectivity, but also the very matter of which we are composed. We are folded by our genes, the food we consume and the air we breathe; by sound, texture, light and taste; by our relationships with others, and our interaction with the spaces around us. At the same time, bodies continually fold out into the world: shaping – and transforming – spaces and places around them.

Folds are stratifications and striations: they limit the ways in which a body or space can be perceived and the kinds of relations it can form. (i noten: "To unfold is to increase, to grow, whereas to fold is to diminish, to reduce".) (Deleuze 1993:8-9)

Vi bliver foldet af vores gener, det mad vi spiser, luften vi indånder, lyd og lys og relationer og interaktioner med andre. Deleuze ser udfoldning som en måde at vokse og foldning som en måde at reducere og gøre mindre.

Davies arbejder ligeledes med et foldningsbegreb, og inddrager på kroppen og landskabet eksplicit. Ifølge Davies er kroppen ikke adskilt fra det fysiske rum og hun hævder, at megen forskning ser kroppen isoleret fra det fysiske. I stedet opfatter hun krop og identitet som hørende sammen og som værende i konstant interagering med omgivelserne. Omgivelserne er medvirkende til, at den menneskelige krop er i stadig forandring og fornyelse (Davies 2000b:13). Davies ser kroppen og landskabet som hørende sammen og værende en del af hinanden. Hun mener, at ved at problematisere grænserne mellem krop og landskab stiller man samtidig spørgsmålstegn ved afgrænsningerne mellem sociologi, psykologi, litteratur etc. (ibid:14) Kroppen har ikke en sand natur, den indgår i en proces, hvor den er i stadig forandring, og hvor den ikke kan opfattes som identisk med sig selv. (ibid:19) Det kan være svært at få øje på den måde, omgivelserne indlejrer sig i kroppene, når man er en del af omgivelserne, da det virker meget naturligt og selvfølgelig. (ibid:20) Inddragelsen af landskabet som en del af kroppen og kroppen som en del af landskabet er en måde at forstå sammenhængen mellem krop og omgivelser og den transformation, der til stadighed foregår. Davies nævner moderen som barnets første landskab både i forhold til det ikke-fødte barn og det fødte. Landskabet er ikke bare den kontekst, kroppen er i, men krop og landskab lever i et komplekst og afhængigt forhold til hinanden. (ibid:23)

I denne afhandling vil jeg bruge begreberne om foldning, krop og landskab til at anskue hvordan forskellige rum – både materielle og relationelle – er medskabere af de mennesker, der deltager i SydhavnsCompagniets handlinger og selvopfattelse. Derudover finder jeg det også operationelt i forhold til at kunne skelne mellem 'at gøre' og 'at være'. 'Er' man socialt udsat eller 'gør' man socialt udsat i en periode af ens liv – er der mulighed for forandring, og hvordan kan forandringen anskues? Med denne anskuelse vil jeg gøre begrebet 'socialt udsat' til et verbum og ikke et beskrivende substantiv. Begrebet socialt udsat kan både være et begreb, der skaber orden i kaos og kan bevirke, at man kan få tildelt de sociale ydelser, man har ret til, og derved kan det virke trøstende og beroligende. Samtidig kan det også virke sammenhængsskabende, så man som gruppe kan manifestere sig som politisk pressionsgruppe. Men denne kategorisering kan også virke afgrænsende og begrænsende, så de potentialer, der findes for forandring og at blive noget andet, ikke bliver sat i værk. (Malins 2007:153) Begrebet om foldning beskriver ikke hvorvidt, man 'gør' eller 'er' socialt udsat, men begrebet kan bruges til at se på, hvordan rummene, materielt og relationelt, er medskabere af folks handlemåder og selvopfattelser.

Med dette udviklingsbegreb kan jeg forstå den udvikling, som er strategien for SydhavnsCompagniet – de ser ikke udvikling, som at brugerne nødvendigvis skal blive ikke-misbrugere, men ønsker at udfolde brugerne ved hjælp af at gøre dem bevidste om deres foldninger.

Længsel, at tilhøre og passendeheder

For at kunne begribe de tilblivelsesprocesser, som de involverede mennesker indgår i SydhavnsCompagniet, inddrager jeg Bronwyn Davies' begreber om passendehed og upassendehed (appropriate og inappropriate) og at tilhøre og opleve længsel efter at tilhøre ((be)longing og longing for belonging).

Davies overordnede ønske er at skabe forståelse for det svært forståelige og se det usynlige, og hun mener, at det kræver at kroppen bliver indskrevet i skrivningen.

It is an attempt to make the invisible visible and to find strategies for bringing embodiment to consciousness and into writing. (Davies 2000b:13)

Davies' begreber hænger uløseligt sammen med det tidligere beskrevne landskabsbegreb, hvor kroppen søger efter at tilhøre landskabet på en passende

måde. Hun skelner mellem belonging, belong og longing. Det førstnævnte er at høre hjemme et sted som et sikkert sted, belong at tilhøre, som en slags ejendom eller besiddelse og longing som at have en stærk længsel. (Davies 2000b:37) Det at høre til et sted er knyttet til, hvordan og hvorvidt det er muligt at være passende på en legitim måde. Et menneske kan opleve, at det ikke hører til på den rigtige måde og derved opleve sig upassende. Man skal genkendes og anerkendes i det rum, hvor man har en længsel efter at høre til. Det at tilhøre et landskab er både en dybfølt følelsesmæssig og politisk oplevelse. (ibid:39)

Davies skelner mellem forskellige typer af 'at tilhøre'. Den første er, hvor det at tilhøre ikke er noget problem, men alene foregår i en samhørighed og umærkelighed med landskabet. Den anden type er følelsen af at være upassende og ikke tilhøre landskabet, hvor denne oplevelse er behæftet med smerte, tab og angst, og hvor det farefulde ses som en kontrast til det trygge. (ibid:55) Den tredje type er der, hvor mennesket forsøger at blive passende, hvor der foregår en kamp for at tilhøre landskabet på en passende måde. (ibid:58)

I denne afhandling er det hovedsagelig de to sidstnævnte typer, følelsen af ikke at tilhøre og kampen for at komme til det, jeg vil elaborere over, da disse begreber kan være gavnlige til at begribe den kamp, der foregår for at opfatte sig selv som passende både som individ og som gruppe. Jeg anvender disse begreber til at kunne belyse hvordan brugere og frivillige skaber mening i deres deltagelse i SydhavnsCompagniet og hvordan de interagerer med hinanden for at opleve sig passende.

Mulighedsbetingelser

SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser skal ikke alene forstås som rammebetingelser, men som de mulighedsrum, der viser sig i SydhavnsCompagniet. Med mulighedsbetingelser forstår jeg både mulighedsrum og rammebetingelser, der åbner og begrænser SydhavnsCompagniets arbejde. Mulighedsrum er de muligheder for relationer, møder, interaktioner, der findes og opstår og netop ikke eksisterer i SydhavnsCompagniet. Rammebetingelser er de økonomiske og strukturelle rammer, som det omkringværende samfund åbner og lukker for SydhavnsCompagniet.

I mine bestræbelser på at diskutere anden del af problemformuleringen; betydningen af SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser for værdier og

normer, inddrager jeg først Villadsens (2004) genealogiske tankegang om det sociale arbejde, som overordnet inspirationskilde til feltet. Herefter redegør jeg for Asplunds analyser af relationer i det sociale arbejde og disses betydninger for de ansatte inden for det sociale område. Efterfølgende refererer jeg til Adalbert Evers (2010) diskursive tilgang til det sociale arbejde, da de dominerende samfundsmæssige diskurser har betydning for, hvad der er legitimt at gøre og mene inden for det sociale arbejds diskursive felt. Velfærdsteorier er et stort emne, som jeg tillader mig kun ganske kort at berøre. Jeg inddrager Evers' diskursteoretiske oprids, da det kan give mig en vej ind til at beskrive relevante temaer i forhold til SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser. Afslutningsvis redegør jeg for Brandsen, Donk og Putters (2005) problematisering af sektoropdelingen af samfundet i tre sektorer og deres forslag om en ny tankegang om hybriditet.

Det sociale arbejdets genealogi

Villadsens arbejde og hans genealogiske tilgang til det sociale arbejde har givet mig en overordnet nysgerrighed og indsigt i det sociale arbejde. Det velkendte kan virke så selvfølgeligt, at det kan være svært at være nysgerrig overfor det. Hans overordnede idé om at sætte lup på et velkendt begreb og bagudrettet analysere, hvordan vi taler om og forstår det sociale arbejde i dag, har skærpet min opmærksomhed. Det, som i dag virker legitimt og 'rigtigt', er ikke nødvendigvis den eneste måde at anskue det på, og med det i tankerne bliver det mere åbenlyst at stille spørgsmålstegn ved vores forståelser. Samtidig er det, som virker indgroet, faktisk ikke så historisk gammelt, men fordi de dominerende diskurser forandres umærkeligt og præger mange facetter af vores liv, virker de så rigtige.

I Villadsens "Det sociale arbejdets genealogi" 2004 beskæftiger han sig med, hvordan det sociale arbejde har udviklet sig historisk. Han har et Foucault inspireret ærinde, hvor formålet er at forstå det sociale arbejde i dag – hvordan vi kan italesætte og igangsætte handlinger, der virker legitime. Som en vigtig del af sociale arbejde ser han på hvordan filantropien⁴ har haft forskellige vinkler og virkninger gennem tiderne, og hvilken indflydelse det har fået for

---

⁴ Jeg anvender ordet filantropi, når jeg referer til Villadsen, da det er det begreb, Villadsen anvender. I øvrige sammenhænge finder jeg 'frivilligt arbejde' eller 'frivilligt socialt arbejde' mere præcist, da det frivillige arbejde i netop i SydhavnsCompagniet har karakter af, at man både kan være bruger og frivillig, og det er nogle gange svært at skelne mellem disse funktioner. SydhavnsCompagniet er tilknyttet Kristeligt Studentsetlement, der er startet som en filantropisk forening, men SydhavnsCompagniet kan i dag ikke karakteriseres som en filantropisk forening, idet der ikke længere er knyttet et kristent moralkodeks til organisationen.

det sociale arbejde. I mit arbejde med SydhavnsCompagniet genkender jeg disse to elementer; det sociale arbejde og filantropien. Villadsen skriver selv at

”Ambitionen i den forskningstradition, som denne bog indskrives i, er at foretage kritiske analyser af, hvad der gør bestemte styringsstrategier mulige på bestemte tidspunkter. Det styrende spørgsmål for denne genealogi har været, hvad der gjorde det sociale arbejde muligt, og hvordan dets transformationer sidenhen er forløbet.” (Villadsen 2004:250)

I det følgende lader jeg mig inspirere af Villadsens påstande om filantropien funktioner og hvordan det videreføres i det sociale arbejde. Villadsen lægger vægt på, at der ikke er tale om rene gentagelser af historien, men ser i stedet at der har været en række områder, hvor det sociale arbejde er blevet inspireret, men der er ligeledes elementer der er anderledes. (Villadsen 2004:257) Villadsen behandler det sociale arbejde og filantropien generelt.

Det sociale arbejde er inspireret af filantropien ved at ” (...) klienten i stigende grad fremstilles som et moralsk forpligtet subjekt”. Dog adskiller den filantropiske dimension sig ved, at den ikke anskuer mennesket som et ”rettighedssubjekt”, der har rettigheder i kraft af sit medlemskab af samfundet. Ydermere anskuer filantropien ikke mennesket som et ”psykiatrisk-psykologisk” subjekt, der har diagnosticerede lidelser.

Det sociale arbejde er blevet inspireret af tankegangen om det moralsk forpligtende på to måder. Den ene er helt konkret, at klienten for eksempel forventes at arbejde for understøttelsen, men det vedrører også at man er forpligtet til at realisere sig selv og opnå selvstændig autonomi. Det vil sige, at subjektet både er forpligtet overfor fællesskabet, men også overfor sig selv. Villadsen mener, at individet får tilskrevet socialitet. Når individet ikke lever op til forventningerne, svigter det ikke bare samfundet med også sig selv. Villadsen kalder ”myndiggørelse eller empowerment” for en ”særlig magtform”. Han mener, at det sociale arbejde er karakteriseret af ”klassiske dilemmaer” autonomi/styring og individualitet/kollektivitet. (Villadsen 2004:257-58)

”Dagens sociale arbejde skal altså skabe et andet subjekt ud af klienten end tidligere” og ifølge Villadsen tegner der sig billede af, at klienten skal arbejde hen imod ”performativt medborgerskab”, der indebærer, at de sociale ydelser er afhængige af sociale forpligtelser i lokalområdet. (Villadsen 2004:261)

Den lokale forankring underbygges yderligere af, at strategien bliver, at integrationen af de socialt udstødte skal foregå i egne lokale fællesskaber. (Villadsen 2004:260) Velfærdstankegangen har tidligere været, at alle borgere er lige-stillede, på trods af forskellige evner. Denne tankegang ændrer sig ved, at der

kommer øget fokus på mønsterbryderen, at det kan lade sig gøre at få et succesfyldt liv på trods af dårlige startbetingelser. (Villadsen 2004:262)

Relationer i det sociale arbejde

I mine bestræbelser på at kunne forklare og beskrive, hvad der både driver og gør arbejdet med sociale relationer svært, har jeg ledt efter teoretiske begreber. Johan Asplund tilbyder en nyttig forståelsesramme til at kunne forklare dette. I sin bog "Det sociala livets elementära former" gør han op med Maslachs 1985 opfattelse af begrebet udbrænding. Han siger, at det er fejlagtigt at opfatte følelsers mængde kvantitativt – som et kar, der er fyldt med følelser, der kan opbruges eller en grydefuld vand, der står og koger indtil vandet er kogt ind. (Asplund 1987:143) I stedet ser han følelser som noget, der opbygges og fornys i den konkrete sociale interaktion mellem mennesker. (Asplund 1987:140) Han pointerer vigtigheden af at se udbrændthed i sin historiske kontekst og hævder, at udbrændthed først opstår i det øjeblik, det sociale arbejde mister sin konkrete form og bliver samfundsmæssiggjort og derved mere abstrakt. (Asplund 1987:152) Asplund siger:

"Och jag vill göra gällande att *utbränning* är en patologi som drabbar abstrakta individer i ett abstrakt samhälle. Uppkomsten av en ren socialitet, av socialialiteten som sådan, är en förutsättning för uppkomsten af mångahanda tidstypiska förteelser, däribland utbränning." (Asplund 1987:152)

Videre siger Asplund, at man bliver udbrændt, når man ser brugerne som abstrakte sociale væsener eller som en kategori som i min afhandling kategorien af 'socialt udsatte'. (Asplund 1987:173)

Endvidere mener han ikke, at udbrændthed opstår ved manglen af positiv feedback, men mener, at det er feedback overhovedet, der er en af årsagen til udbrændthed, at man ikke som socialarbejder får respons på ens arbejde.

"Utbränning uppstår när den sociala responsiviteten bortfaller, vänds till sin motsats og blir till asocial responslöshet. (...) Utbränning är en process som sker i viss mening *utanför* individen. Varje gensvar har en emotionell karaktär eller ton. När gensvaren upphör, upphör också emotionaliteten – inte först det ena og sedan det andra utan samtidigt, oupplösligt." (Asplund 1987:150)

Det er i den sociale interaktion – i den sociale respons – at både glæden ved arbejdet og dets modsætning kan foregå. Om det bliver til glæde eller udbrændthed afhænger af, hvorvidt der er rum for responsivitet, men det er ikke

nødvendigt, at det er positiv feedback, at det lykkes at få brugerne ud af deres misbrug, at man får kræftpatienten til at overleve, men hovedsagelig at der er respons.

Han påstår, at så længe man bevarer den konkrete kontakt til brugerne, og ikke lader den abstrakte dominere, så er det muligt at undgå udbrænding. Dette mener han, fordi man ikke kan rumme medfølelse og omtanke ”med abstrakte samfundsvæsener”, men kun med konkrete mennesker – og heller ikke selvom man forsøger at tvinge sig selv til at optræde som et abstrakt samfundsvæsen. (Asplund 1987:173)

Vi undgår ikke udbrændthed ved at arbejde mindre eller slappe af, og vi overvinder den heller ikke, hvis den er opstået ved det, men i stedet handler det om at kunne bevare de konkrete møder med konkrete brugere – som vi også selv er. (Asplund 1987:178)

Asplund opponerer mod Webers ideal om, at det er den professionelle myndighedsperson, der skal forholde sig ikke-subjektivt til borgeren som ideal. Weber ser det som en sikring af borgerens retssikkerhed, så de ikke modtager en subjektiv og tilfældig behandling af myndighederne. Asplund finder, at denne afpersonalisering er en degradering af mennesket – af både borgeren og myndighedspersonen og mener, at netop dette udgør en risikofaktor for arbejdsglæden, da det degraderer relationen, og gør den fattig og forarmet. Asplund mener, at når relationen bliver upersonlig, lukker man for muligheden for forandring, da vi er sociale væsener, og derfor er det vigtigt at få menneskelig respons.

I denne afhandling er dette interessant, da det netop er, når relationerne forarmes, når de ansatte ikke får tid til at være sammen med brugerne, at det svære opstår. Når det i dagligdagen er svært at finde løsningsforslag til, hvordan der kan støttes op om medarbejderne, kan det skyldes, at det at ’frontsocialmedarbejder’ opfattes som en belastning. I mine interview ser de det ikke selv som en belastning, men i stedet som en berigelse – så det, som det i stedet fordrer, er, at der skabes rum, hvor det bliver muligt at håndtere de følelser, der opstår i relationerne, men ikke set som en belastning i udgangspunktet, men i stedet som en berigelse.

Sociale diskurser i samfunds- og socialpolitik

Adalbert Evers (2010) ønsker at diskutere, hvilken betydning dominerende diskurser får for velfærden og sociale ydelser. Hans definition af diskurser er inspireret af Laclau (1993) og Howarth (2000), hvor en diskurs tager form i den offentlige diskussion og eksisterer i opposition til andre diskurser, hvor

der til stadighed foregår en kamp om magten. (Evers 2010:48) Inden for denne tankegang opfattes diskurser som reduktioner af muligheder. Diskurserne er et forsøg på at skabe entydighed og fastlæggelse af betydning inden for et bestemt område. (Jørgensen og Phillips 1999, 2003, Phillips 2010:281) Evers' analyser har ikke et konkret empirisk afsæt, men han anfører, at hans forskning er lavet med respekt overfor det politiske felt, hvor tredje sektor organisationer⁵ interagerer. Evers er tysker, men lægger vægt på, at hans analyser bygger på mange europæiske landes erfaringer, men anfører samtidigt, at han ikke henviser til konkrete lande, men til de måder som de dominerende diskurser forstår og udlever forståelser mere bredt set. (Evers 2010:42) Brugbarheden, set i dette lys, kan selvfølgelig diskuteres, hvilket jeg vil diskutere afslutningsvist.

Evers indgang til velfærdssamfundet er fra et civilt perspektiv, hvor han ønsker at analysere, hvilke betydninger de dominerende diskurser får på det civile og det civile engagement⁶. Han definerer det civile som måder, individet optræder på, og har ofte positivt ladede konnotationer så som tolerance og gensidig respekt. (Evers 2010:42) Det civile er de måder, det offentlige og private har lært at interagere på, så interaktionen foregår på kryds og tværs, uden at forskellighederne giver anledning til konflikter. (Evers 2010:45) Det civile engagement er et begreb, der knytter sig til medborgerskabet, de politiske og sociale rettigheder og derigennem bliver man en aktiv medborger ved at give sin mening til kende, og man kæmper for frihed og respekterer pligter. (Evers 2010:42) Det civile engagement skal forstås i sammenhæng med folks identitet og rolle som borger og skal ses hovedsaglig associeret med det offentlige område, da det er dér, det civile engagement praktiseres. (Evers 2010:45)

In conclusion, civility, like civil society, is not a matter of any particular sector, but it is a quality-dimension of society as a whole, mirroring the impact of civic and civil values across sectors. (...) Civic and civil values are then co-products of historical processes, in which various sides and "sectors" have cooperated and coped with each other. (Evers 2010:47 Kocka 2000; Dekker 2001; Goosewinkel/Rucht 2004; Evers/Laville 2004; Edwards 2004)

Som det kan ses i ovenstående citat, placerer Evers ikke det civile og det civile engagement i en særskilt sektor, men som kvalitativ dimension i samfundet som et hele, og som er situeret i en historisk kontekst.

---

⁵ Tredje sektor organisationer defineres ved at overskudet geninvesteres, de har et social sigte og er ledet af interessenter og ikke af de økonomiske ejere. (Evers www.emes.net)

⁶ Evers anvender begreber "civicness", som jeg har oversat til "civilt engagement"

Evers har udarbejdet en skematisk oversigt over dominerende diskurser og deres indflydelse på samfundet og sociale ydelser. Han placerer diskurserne ud fra en forestilling om, at de afløser hinanden historisk, hvor den første diskurs, den traditionelle diskurs, var dominerende i efterkrigstiden, med fremkomsten af den velfærdsstat, der er kendt i dag. Dog anfører Evers ingen årstal i sine analyser, men rent sprogligt beskrives de tre første i datid i teksten og den sidste, der er herskende nu, i nutid. I og med at Evers lægger sig op ad Laclaus definition af diskurser, kæmper diskurserne for at blive dominerende og opnå overherredømme. Det vil sige, diskurserne både er adskilt og foregår i en samtidighed. Der vil være 'rester' af diskurser, der præger samtidig med, at nye diskurser kommer til. Derfor er det ikke muligt konkret at stadfæste præcise datoer for, hvornår en diskurs starter eller slutter, så diskurserne er både adskilt i tid, men hersker samtidigt, når der kæmpes om magten.

Evers opridser følgende diskurser, som han analyserer ud fra:

- Traditionel velfærdsstat
- Empowerment og deltagelse
- Forbrugerisme
- Den socialt aktiverende investeringsstat

Disse fire diskurser ses i forhold til fem nøgletemaer.

- Strategiske visioner for de sociale ydelser
- Modtagerne af ydelserne og de professionelles og borgernes rolle
- Betydningen for styringsværktøjer (governance)
- Den tredje sektors rolle
- Betydningen for det civile og det civile engagement (Evers 2010:49)

I denne tekst vil jeg kort give en indsigt i Evers analyser af de fire diskurser i forhold til de fem nøgletemaer og i analysekapitlet "Mulighedsbetingelser", vil jeg relatere SydhavnsCompagniet til Evers' analyse.

Strategiske visioner for de sociale ydelser

Formålet med den traditionelle velfærdsstat er at dæmme op for social ulighed, det vil sige, at ydelser kan tildeles alle og retter sig specielt imod sundhed og uddannelse. Tankerne om lige adgang til uddannelse får betydning for idéen om, at alle borgere skal have lige og ensartede muligheder for at lære og interagere med andre borgere. (Evers 2010:49) Forestillingen om, at den offentlige service kan ses i ental erstattes i den diskurs, der er præget af empowerment og deltagelse. Inden for dette tankemønster ses velfærd i mere plu-

realistiske termer, hvor de sociale ydelser er indlejret i mange forskellige sammenhænge. Et eksempel er, at der ses sammenblandinger mellem det offentlige og private, hvor flere ydelser, der tidligere var offentlige, tilbydes i privat regi, eller ses i sammenhæng dermed. (Evers 2010:53) Denne åbning for det private får betydning for de sociale ydelser og bliver opfattet som valg, man som borger selv kan til- eller fravælge. Temaer om ulighed, som tidligere var fremherskende, bliver sat i anden række. I forbrugerdiskursen bliver tanken om, at man skulle ytre sig, erstattet af, at man kunne vælge og det vigtigste var, at 'kunden bliver tilfreds'. Brugeren bliver erstattet af forbrugeren. (Evers 2010:56) Trenden mod borgeren som forbruger er i høj grad styret af en neo-liberal diskurs og har ikke så meget med frihed og skabelsen af øget velfærd at gøre. (Evers 2010:58)

Med den dominerende diskurs, der bygger på den socialt aktiverende investeringsstat, får staten et come-back. Dette skal dog ikke forveksles med en forestilling om, at man er tilbage til den traditionelle velfærdsstat. Staten har en aktiv ledelsesfunktion, hvor målet er at opnå en effektiv og konkurrencedygtig stat, hvor hovedtemaet er, at få mest muligt ud af de offentlige midler. Velfærden er underordnet, men bruges som instrument til en effektiv økonomi, et sammenhængende samfund og mulighed for at være konkurrencedygtig på det globale marked. (Evers 2010:59) Den nye begrebsramme i investeringsstaten bygger på at linke rettigheder med pligter, investeringer og udbytte. Visionen er, at alle borgere skal tage del i det sociale liv og arbejdslivet. (Evers 2010:59)

Modtagerne af ydelserne og de professionelles og borgernes rolle

I den traditionelle velfærdsstat er dem, der kan modtage ydelser, folk, der har behov. Ydelserne bliver givet for at yde beskyttelse eller genoprette, så det igen bliver muligt at deltage bredt set i det offentlige liv. (Evers 2010:49) De professionelle får den rolle, at de er i stand til at reparere og løse problemer, og det betyder, at de får en magtfuld rolle, idet det bliver dem, der sætter standarderne for, hvad kan gives som ydelser. Dette har en positiv side, hvor de professionelle er i stand til at inddrage forskellige elementer i løsningen af klientens problemstillinger. Samtidig har det også en bagside ved, at de professionelle havde et ensidigt og fagprofessionelt grundlag for løsningsmuligheder, som ikke er til gavn for klienten. Borgerne bliver positioneret som underlegne klienter, der skal tage imod de ydelser, som de professionelle finder rigtigst. (Evers 2010:51) Senere i empowerment og deltagelsesdiskursen bliver de professionelles rolle udfordret af et ønske om forhandling og samarbejde mellem de forskellige interessenter. Dette giver grobund for, at de professio-

nelle i den offentlige sektor kan indgå i innovative løsninger, hvor 'det normale' og assimilering udfordres. Den middelklasse, der er udviklet, bliver mere hølydt krævende og insisterende på, at deres perspektiver bliver taget op. Brugere af de sociale ydelser skifter fra at være klienter til at blive medproducenter og 'informeret samtykke' bliver et tema, så man kan blive servicepartner. (Evers 2010:54) Metoderne i arbejdet er brug af dialog og projekterne bliver decentraliseret og udført på gadeniveau. Grupper af borgere og lokalsamfund bliver sat i fokus frem for at fokusere hjælpen til det enkelte isolerede individ. Brugerinvolvering, deltagelsesplanlægning, netværk og lokalsamfundsstrukturer, der fordrede involvering, bliver fremherskende. Og der ses flere karismatiske ledere af organisationerne. (Evers 2010:54) Med fremkomsten af borgeren som forbruger, bliver klienten erstattet. Det betyder, at det bliver bevidste og veluddannede borgere, der præger den offentlige debat. Det bliver sværere for staten og kollektive sammenslutninger at influere, men i stedet bliver det forbrugeren, der vælger. (Evers 2010:56) De professionelle rolle i den socialt aktiverende investeringsstat bliver at bestyre sager, og de professionelle får igen en vigtig rolle, som de havde mistet under de diskurser, der var domineret af deltagelse og forbrugerskismen. Borgeren bliver igen værdifuld, ikke så meget i forhold til rettigheder, men i stedet i forhold til pligter og aktiv deltagelse. Det er svært at definere hvilke indsats, der igangsættes for at aktivere og opmuntre, og hvilke der igangsættes for at være normsættende og tvangsprægede. (Evers 2010:60)

Betydningen for styringsværktøjer

I den traditionelle velfærdsstat foregår styringen i høj grad centralt gennem staten eller kommunerne, og det civile engagement er begrænset. Staten er hierarkisk opbygget og den involvering, der foregår fra de professionelle, er præget af paternalisme. (Evers 2010:51) De interessegrupper, der blev opbygget i den periode, der er præget af involvering og empowerment, opstår som løst organiserede organisationer. Selvom de fik stor kulturel betydning, forbliver de svagt organiserede. (Evers 2010:54)

Når forbrugerdiskursen hersker, har skatteborgeren magt til at kunne vælge, hvilke sociale ydelser man foretrækker som forbruger. Muligheden for at kunne vælge mellem flere forskellige offentlige udbydere bevirker, at de offentlige udbydere bliver stærke. Men folk bliver ikke mere tilfredse, for samtidig med, at borgeren bliver opfattet som forbruger, bliver de tillidsbaserede servicereationer skubbet til side. (Evers 2010:57)

De tidligere igangsatte styringsværktøjers funktion medfører, at de får en ny betydning i den socialt aktiverende investeringsstat. Selvdisciplinering bliver

tilføjet som et vigtigt styringsværktøj. (Foucault 1991) Aktiveringssamfundets formål er, at inkludere alle, men det kræver, at man som borger samarbejder. At være 'inde' betyder, at man er ydende, og dem, der ikke er i stand til at leve op til dette, kan risikere at blive dømt 'ude'. Samarbejdsfora bliver skabt på baggrund af at kunne skabe aktivering, og det medfører brede allianceformer. (Evers 2010:60)

Den tredje sektor organisationers rolle

Betydningen af organisationerne i den tredje sektor har været varierende fra land til land. I den traditionelle velfærdsdiskurs har organisationerne ikke hverdagslivet på dagsordenen, men i stedet klasse- og religiøse spørgsmål. Organisationerne har store og ideologiske spørgsmål på dagsordenen, og enkeltsagsgrupper er ikke dominerende. (Evers 2010:52) Da empowerment- og deltagelsesdiskursen herskede, bliver der rejst debat, spørgsmålstegn og alternativer til måden, velfærdstaten bliver forvaltet på. Disse alternative og mere decentrale måder, som man har indhøstet, bliver transformeret til at være generelle politik og styringsmåder. Politikere overgiver mere magt til borgerne og til de mere borgernære foreninger, fordi de har en forestilling om, at disse foreninger har en højere moral og er i stand til at styre dele af samfundet. Foreningerne bliver forstået som dem, der har de bedste muligheder for at samfundet kan udvikle sig til et blomstrende civilt og demokratisk samfund. (Evers 2010:55) Med fremkomsten af borgeren som forbruger mister foreningerne indflydelse, det har ikke betydning hvad de mener, da valget ligger hos forbrugeren og det er dem der bestemmer, hvad der er god kvalitet. Tredje sektor organisationerne bliver ikke udbydere, men i stedet bliver NGO organisationernes arbejde præget af advocacy opgaver inde for det sociale marked. (Evers 2010:58)

I den aktiverende investeringsstat bliver tredje sektor organisationerne igen budt velkommen, da de indgår i alliancer for at kunne være med til at forme samarbejdet. Tredje sektor organisationer bliver tillagt bestemte civile dyder og muligheder, men samtidig mister de autonomi, da de skal indgå i rollen som medierende mellem det offentlige og borgeren. Muligheden for at indgå som kritikere bliver minimeret. (Evers 2010:61)

Betydningen af det civile og det civile engagement

Etableringen af velfærdsstaten fremmer mulighederne for, at folk kan organisere sig og etablere sig og få deres stemme hørt. Deltagelsen i det politiske muliggør, at man får kompetencer til at kunne balancere mellem konflikt/samarbejde, aktivisme/selvbeherskelse. Det politiske demokrati forsøger

at etablere den offentlige borger og fjerne klasseforskelle, og den overordnede tankegang om lighed medfører, at standarderne for alle om samfundsdeltagelse ophæves. (Evers 2010:52) I diskursen, der er præget af empowerment og deltagelse, er det politiske demokrati, der er etableret på sociale rettigheder og ligheder, i nogen grad erstattet af personlig frihed, personlige rettigheder og respekt for individet. Der bliver gjort op med den universelle velfærdsmodel, og fokus bliver sat på udsatte grupper og minoriteter. Der bliver efterspurgt, at hjælpen skal gives i respekt, og det er tredje sektors organisationer så som advocacygrupper, der ses som dem, der kan fremme dette perspektiv. (Evers 2010:55) Forbrugervelfærdsstaten handler om selvbestemmelse og individuelle rettigheder. Borgerens stemme bliver erstattet af borgerens valg. (Evers 2010:58)

Det civile og det civile engagement bliver eksplicit en del af den offentlige politik og retorik i den socialt aktiverende investeringsdiskurs. På den ene side er inddragelsen af de civile dyder og det civile engagement en opgradering af selvbestemmelse og muligheden for selvbeherskelse, men på den anden side er det en økonomisk kamp uden muligheder for at finde alternativer. Denne diskurs kan medføre en tvangsmæssige foranstaltninger og top-down begreber, hvor det vigtigste er at skabe den 'gode borger', hvor det civile og det civile engagement skal følge disse tanker. (Evers 2010:61) Folk skal opføre sig godt, forsøge at forbedre deres arbejdsevne, bevare den offentlige orden og aktiveringen ses i lyset af, hvordan man kan blive i stand til at indgå i samfundet og blive god til at lære at løse nye udfordringer. Aktivering bliver en pligt, og man skal som borger være villig til at indgå i individuelle sundhedsprogrammer, være forandringsskabere i egne boligkvarterer, og offentlige midler skal fuldstændiggøre disse bestræbelser. (Evers 2010:59)

Hybriditet

Som en del af mine bestræbelser på at analysere SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser, inddrager jeg ligeledes begreber om hybriditet og hybride organisationer, idet jeg opfatter det som et nyttige begreber til at kunne forklare og begribe SydhavnsCompagniet som organisation.

Meget forskning inden for hybriditet tager udgangspunkt i en forestilling om en tredeling af samfundet mellem det markedsorienterede – den private sektor, den statslige sektor og det mere civile eller fællesskabsorienterede. Overordnet er der ifølge Billis (2010) tre forskellige retninger inden for hybriditetsforskningen. En retning (Dahl og Lindblom 1953; Demone og Gibelman 1989) der ser hybride organisationer som et kontinuum mellem sektorerne,

hvor organisationerne bevæger sig umærkeligt mellem sektorer (Billis 2010:16). En anden retning (Gray 1998, Courpasson and Dany 2003, Koppell 2003, Skelcher, Mathur et al 2005) der anskuer de hybride organisationer ud fra en forestilling om, at organisationen har rod og oprindelse i én sektor, den statslige eller private og når man analyserer organisationen, gøres det ud fra de gældende karakteristika, der findes i den af sektorerne, organisationen hører til. (Billis 2010:16) En tredje retning (Brandsen, Donk et al 2005, Evers 2005) der ser hybriditet som en mere permanent tilstand i nutidens velfærdssamfund, og som gør op med at anskue samfundet sektoropdelt. (Billis 2010:16)

I denne fremstilling koncentrerer jeg mig om den tredje retning, da den giver mig nyttige teoretiske forståelser til brug for analyserne af SydhavnsCompagniet som hybridorganisation.

Det kan være svært at definere begrebet tredje sektor, selvom det er en term, der ofte anvendes. Definitionen af tredje sektor er ifølge Brandsen, Donk og Putters det domæne, hvor organisationer, der er private, men som ikke tilhører staten, ikke-profitskabende organisationer eller hvor overskuddet ikke tildeles til ejerne, formelt strukturerede organisationer – som modsætning til de mere uformelle strukturer som familien. På den måde ses den tredje sektor som en slags hybrid mellem de tre domæner, idet aktørerne er en blanding af de typer aktører, vi ser i de tre domæner. Virksomhedsejere i det private, bureaukraterne i det statslige og familien og klanen i det fællesskabsbaserede. (Brandsen, Donk og Putters 2005:751)

Brandsen, Donk og Putters sætter spørgsmålstegn ved, om det overhovedet giver mening at sektoropdele samfundet, da det kan være svært helt entydigt at karakterisere dem som ideal-typer, da der til stadighed vil være undtagelser. Endvidere kritiserer de den karakteristik som Zijdeveld (1999) og Pestoff (1992) giver af fire forskellige arketyper af tredje sektor organisationer, der er baseret ud fra forestillingen om en tredeling af samfundet mellem; staten, markedet og det fællesskabsbaserede.

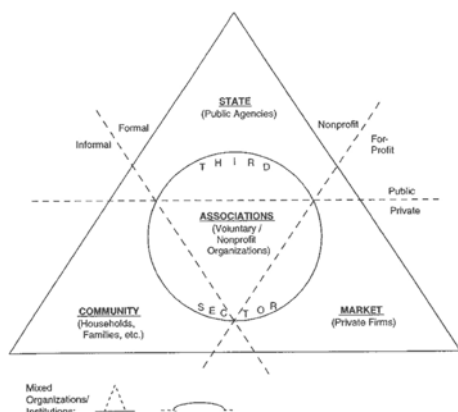

Figure 1.2 The third sector in the welfare triangle.
Source: Pestoff, 1998 & 2005.

I Zijdeveld og Pestoffs optik kan tredje sektor organisationerne opdeles i fire arketyper, hvor den første (a- øverst til venstre), der befinder sig i krydsfeltet mellem staten og det fællesskabsbaserede, beskrives som organisationer, der udfører advocacyarbejde og praktisk hjælp til nødlidende. Den slags organisationer kæmper for de 'ukendte andre' og arbejder i høj grad i forhold til det politiske niveau. Den anden type organisation (b-øverst til højre) befinder sig i krydsfeltet mellem staten og markedet og er for eksempel fagforeninger, organisationer, der varetager medlemsinteresser og udfører lobbyarbejde. Den tredje type (c-nederst til venstre) befinder sig i krydsfeltet mellem det fællesskabsbaserede og staten og udfører plejeydelser i lokalsamfund, boligområder. Disse typer organisationer er mindre formelle og har græsrods karakter. Den fjerde type (d-nederst til højre) i krydsfeltet mellem markedet og det fællesskabsbaserede er præget af højere grad af professionalitet og udfører ydelser, som kan sammenlignes med ydelser, som de markedsorienterede organisationer eller virksomheder udfører. (Brandsen, Donk og Putters 2005:752) Brandsen, Donk og Putters mener at det er svært entydigt at placere organisationer inden for de fire kvadranter i praksis, som de foreslår, da en organisation kan påtage sig opgaver, der kan placeres forskellige steder. (Brandsen, Donk og Putters 2005:753) Tre-delingen af samfundet sætter de ligeledes spørgsmålstejn ved. Disse definitioner bygger på en ny-klassisk forestilling om økonomi, hvor markedet opfattes stereotyp og instrumentelt, og som havende en bestemt 'markedsrationalitet', der styrer alting hvor nytte- og profitmaksimering er de eneste markeds mekanismer, der styrer markedet. Markedet præges ligeledes af ønsker om at producere noget godt og nyttigt set i et større samfundsmæssigt perspektiv. (Brandsen, Donk og Putters

2005:755) Statens magt kan heller ikke defineres som én ting. Der er noget, der er stat, men at det findes fortæller ikke noget om, hvad staten gør eller hvordan. Staten er en del af en historisk, kulturel og politisk kontekst og er præget af disse aspekter. Samtidig er det i praksis svært at adskille beslutningstagerne, det politiske niveau, fra implementeringen – embedsmandsniveauet. Meget af det, der bliver udført i praksis, er politisk og udvikles 'på gulvet'. I flere tilfælde kan det også være svært helt entydigt at adskille det private fra staten, da flere virksomheder fungerer i et mix. Konkurrence forbindes også med det private, men inden for det statslige, for eksempel imellem kommunale forvaltninger, forekommer der konkurrence, og er altså ikke alene et karakteristika ved det private. (Brandsen, Donk og Putters 2005:757) Det svært definerlige ved sektorerne gælder også det fællesskabsbaserede, hvor fællesskaber i samfund i praksis kan have mange forskellige fremtrædelsesformer, der er baseret på historiske og kulturelle aspekter. Som noget helt nyt nævnes de virtuelle fællesskaber, som kan have en stor betydning både markeds- og advocacymæssigt ved at budskaber formidles i gennem disse uformelle virtuelle fællesskaber. (Brandsen, Donk og Putters 2005:758)

Til brug i denne afhandling tilbyder Brandsen, Donk og Putters en forståelse af hybriditet og hybride organisationer, som er særdeles nyttig i begribelsen af SydhavnsCompagniet som organisation. Denne forståelse åbner for en bredere og et mere brugbart indblik, idet det kan være svært entydigt at placere SydhavnsCompagniet som organisation inden for én af disse af Zijderveld og Pestoff skitserede kvadranter.

Diskussion

I denne afhandling inddrager jeg forskellige teoretiske indspil, der ikke i deres eget udgangspunkt har samme videnskabsteoretiske afsæt. Når jeg alligevel vælger denne fremgangsmåde, skyldes det, at jeg i høj grad har ladet det empiriske arbejde styre de teoretiske indspil. I mit analysearbejde 'opdagede' jeg 'fænomener,' som for eksempel, at brugerne ikke oplevede, at de blev styret hen i mod 'det gode liv', eller at de oplevede sig set som de mennesker, som jeg så som essentielle i besvarelsen af problemformuleringen. Dette forfulgte jeg og forsøgte at finde teoretiske begreber, der kunne medvirke til på videnskabelig vis at analysere mine findings.

I det følgende vil jeg opsummerende redegøre for, hvordan jeg anvender de forskellige begreber.

Med inddragelsen af Deleuze og Guattari får jeg blik for, hvordan fysiske og relationelle rum får betydning for, hvordan der sker tilblivelser og forandringer for dem, der tager del i rummene. Udgangspunktet for dette er, at forandring ses som et livsvilkår, hvor man som menneske ikke bliver noget *nyt* forstået på den måde, at man så ikke er den, man *var*, men i stedet at man stadig er den, man *var*, men bliver samtidig noget *mere*, man 'er' ikke som menneske man 'bliver'.

Med opdelingen af rummene i glatte og stribe rum får jeg mulighed for analytisk at adskille det, der foregår i SydhavnsCompagniet og belyse og indfange de kompleksiteter, der udfolder sig i rummene, og hvordan de gensidigt påvirker hinanden. For at kunne forstå hvordan frivillige og brugere indgår og forandres i rummene benytter jeg mig af Deleuze og Guattaris forskellige former for segmentariseringer: Binære, cirkulære og lineære segmentariseringer. Samtidig bruger jeg Deleuze og Guattaris begreb om flugtlinjer og sprækker som en måde til at forstå, hvordan forandring også kan begribes i en mere radikal betydning. Davies' begreber om længsel, passendeheder og længsel efter at tilhøre gør det muligt at kunne analysere, hvordan det giver mening for de frivillige og brugerne at deltage i SydhavnsCompagniets indsatser – hvad der er drivkraften for deres deltagelse.

Foldning og udfoldning er ligeledes teoretiske begreber, der kan anvendes til at beskrive forandring Både Deleuze, Guattari og Davis anvender foldningsbegrebet til at belyse hvordan krop og rum er i relation til hinanden. Foldningsbegrebet gør det muligt at se på kroppen og mennesket i et længere perspektiv, idet Deleuze mener, at den menneskelige krop foldes af vores gener, det vi spiser, og den luft vi indånder. Dette begreb gør det muligt at samtænke det fysiske rum og kroppen.

Med de valgte teoretiske begreber får jeg blik for, hvordan der foregår interaktioner inden for rummene, og hvordan rummene er med til at skabe tilblivelser. Men det giver mig ikke blik for at kunne belyse, hvordan omverdenen interagerer og påvirker SydhavnsCompagniet og omvendt, hvordan SydhavnsCompagniet indgår i omverdenen.

Med Villadsens genealogiske arbejde inden for det sociale felt har jeg fået en særskilt nysgerrighed overfor, at det sociale arbejde kan og har været struktureret og tænkt på andre måder, end vi kender i dag. Det har skærpet mit blik for anderledesheder i det sociale arbejde og gjort det muligt for mig at fremskrive dette blik på anderledesheder i afhandlingen.

Til brug for at kunne gå i dybden med dette omverdensblik, har jeg i første omgang benyttet mig af Asplunds blik for relationerne i det sociale arbejde. Med Asplunds begreber om konkrete og abstrakte relationer får jeg blik for

de interaktioner, der foregår mellem de ansatte og brugerne i SydhavnsCompagniet. Hans begreber gør det muligt for mig at sætte ord på andre former for relationer, der foregår i SydhavnsCompagniet. Jeg kalder det samfundsmæssige relationer, idet de udgår fra de konkrete relationer. Men det interessante er, at de transformerer de konkrete relationer ind i et politisk perspektiv og bliver til samfundsmæssige relationer. Apslunds tilgang til relationer gør det ligeledes muligt at fokusere på nogle af de udfordringer, der er ved at være ansat i en organisation som SydhavnsCompagniet.

Med Evers' diskursive tilgang får jeg mulighed for at løfte blikket fra SydhavnsCompagniet til at se specifikt på de dominerende diskurser, der har betydning for SydhavnsCompagniets muligheds- og rammebetingelser. Samtidig giver det mig mulighed for at rette opmærksomheden på, hvordan SydhavnsCompagniet interagerer ud fra de herskende samfundsmæssige diskurser.

Som led i at karakterisere SydhavnsCompagniet som en organisation inden for det sociale entreprenørskabsfelt inddrager jeg Brandsen, Donk og Putters' perspektiver på hybriditet og hybride organisationer. Brandsen, Donk og Putters kritiserer tredelingen af samfundet mellem privat, offentlig og civilsamfundet og giver et nuanceret syn på, hvordan en NGO som SydhavnsCompagniet bevæger sig mellem det offentlige, private og civile.

De skitserede teoretiske begreber giver mig mulighed for at analysere SydhavnsCompagniet i både et mikroperspektiv og bruge det til at anskue SydhavnsCompagniet i et større samfundsmæssigt perspektiv.

I mit teoretiske afsæt, hvor SydhavnsCompagniet er i fokus, har jeg koncentreret mig om, hvordan de valgte teorier beriger hinanden og ikke om, hvordan de adskiller sig fra hinanden.

Kapitel 4

Metodisk tilgang

I dette kapitel redegør jeg for de metoder, jeg har anvendt i skabelsen af empirien. Efterfølgende, i næste kapitel, redegør jeg for de analysestrategiske overvejelser, der har ligget til grund for analyserne.

Min måde at se på

Den oprindelige overskrift for denne ph.d. var ”SydhavnsCompagniet - socialt entreprenørskab, innovative metoder og lokalsamfundsudvikling”. Og med det på skærmen gik jeg i gang med at udarbejde en problemformulering. Jeg så SydhavnsCompagniet og de forskellige komponenter i forhold til et større perspektiv – ’det civile samfund’, ’velfærdssamfundet’, ’socialt entreprenørskab’, og jeg så ’innovative metoder’ i forhold til noget, der *ikke* var innovativt og ’lokalsamfundsudvikling’ i et lys, hvor jeg måske mere satte spørgsmålstejn ved, hvorvidt SydhavnsCompagniet var udviklende for lokalsamfundet. Med det i tankerne gik jeg i felten. Jeg startede i Genbrugsbutikken og indledte derved mit empiriskabelse med en idé om, at jeg ville begynde med et pilotprojekt om Genbrugsbutikken, da det var én af kerneaktiviteterne i SydhavnsCompagniet og samtidig en afgrænset aktivitet. Min forestilling var, at jeg ville belyse Genbrugsbutikkens aktiviteter i forhold til de strategier, som SydhavnsCompagniet har for butikken og de strategier, der er bevilget midler til fra for eksempel Københavns kommune. Lidt forsimplet ville jeg se på, om butikken ’virkede’ efter hensigten, men som jeg senere vil belyse, fortabte denne erkendelsesinteresse sig i tågerne og blev ikke så vigtig, som det kan ses i afhandlingen.

I starten sad jeg og bemærkede antallet af kunder, om medarbejderne var der alene eller sammen med andre, omsætningen etc. Efterhånden som dagene gik, fik jeg øje for noget andet, noget som var meget sværere at beskrive, men som umærkeligt skete. Det begyndte med, at jeg ’kunne mærke’, at butikken

forandrede sig alt efter hvem der var på arbejdet. I mine noter kaldte jeg butikken for 'forvandlingskuglen' og tænkte tilbage på den slags slik, man havde i min barndom, hvor farven på sukkerkuglen forandrede sig, mens man suttede på den, og jeg genkaldte mig, at man tog kuglen ud af munden og sammenlignede farven med legekammeraternes forvandlingskugler. I løbet af mine observationer bemærkede jeg også, at medarbejderne i Genbrugsbutikken fik mulighed for at blive noget andet, når de stod bag disken og ekspederede. Når jeg mødte de samme mennesker i Medborgercentret, kunne de opføre sig anderledes, for eksempel mindre servicemindede og åbne, end når jeg mødte dem i butikken. Medarbejderne, som var ulønnede, beskrev deres aktive deltagelse i butikken som 'arbejde', 'arbejde' som jeg tidligere har tænkt som lønnet. Jeg bemærkede også, at der i butikken blev skabt et kollegaskab mellem dem, der var på arbejdet sammen og samtidig en omsorg for hinanden, som også kunne gælde for dem, der ikke var mødt op på deres vagter. Jeg bemærkede også en form for konkurrence mellem dem og de andre sælgere, hvor omsætningens størrelse blev omsat til en form for anerkendelse af sig selv og de andre. Jeg så både en identifikation mellem køber og sælger og det modsatte, som også vakte min interesse. Alt det fik mig til at sætte spørgsmålstegn ved, hvad en genbrugsbutik overhovedet er i Sydhavnen. Og alle mine observationer og tanker satte spørgsmålstegn ved, hvad jeg overhovedet ville undersøge.

Når jeg sad der i Genbrugsbutikken og skrev og snakkede med medarbejdere og kunder, observerede jeg kun en 'masse spændende ting'. Jeg havde ingen 'kasser eller kategorier' til at systematisere min viden. Men frem for alt ændrede min tilstedeværelse min måde at se Genbrugsbutikken på, min "way of seeing". (Grubrium og Holstein 2011:1) Det, jeg forestillede mig, inden jeg kom i felten, var, at afhandlingen skulle anskue SydhavnsCompagniet i forhold til mere generelle og overordnede problemstillinger. Det, som blev skabt i mit møde med felten, foregik i et "ongoing relationship", (ibid. 3) hvor jeg havde foreløbige kategorier, som jeg systematiserede min viden i. Kategorierne kan ikke ses eksplicit i dag, men de var min måde at gøre min viden og erkendelser overskuelige på. Kategorierne havde forskellige niveauer, nogle kan beskrives som hverdagsplanskategorier; 'familie', 'netværk', 'venner', 'ensomhed', 'gøre noget for andre' etc., og andre havde lidt mere overordnet karakter; 'subjektivering' (Davies 2000a; Haavind 2008; Davies 2007; Højgaard & Staunæs 2007), 'objektivering', 'anerkendelse' (Phoenix 2008), 'menneskeliggørelse', 'tilblivelser' etc.

Man bruger kategorier til at tænke med og til at fiksere verden med. (...)
Kategorier er tænketeknologier, der gør noget ved verden og er dermed

ikke bare idealistiske fænomener. Kategorier har materialitet, effektivitet og er virksomme. (Staunæs og Petersen 2000:10)

Samtidig så jeg de involverede i *forholdet* til andre, jeg så de frivillige i *forhold* til at være aktiveret, de aktiverede i *forhold* til de ansatte, brugerne i *forhold* til det kommunale system og i de interaktioner så jeg tilblivelser, forandring og processer. Denne form for empiritilblivelse, hvor feltarbejdet giver ”informationer om flertydigheden og ustabiliteten i det studerede objekt” er velkendt og så inden for et interaktionistisk perspektiv. (Järvinen og Mik-Meyer 2005:15) I dette perspektiv, som tager afstand fra ”søg-og-afdæk-missionen”, opfattes forskeren egen påvirkning på feltet som betydningssskabende for den mening, der skabes. (Holstein og Gubrium 1997 og ibid. 2005:15)

Afhandlingen er på den måde ikke blevet til i en lineær proces. Jeg havde i udgangspunktet forestillet mig andre teoretiske begreber, men har undervejs ladet det empiriske møde inspirere mig, og det har påvirket min måde at se på og mine metodiske tilgange. Jeg har forsøgt at bevare en åbenhed og mangfoldighed i min empiriskabelse, det som betegnes som ”overskridende metoder” (transgressive methodology) (Staunæs og Petersen 2000:3)

Samtidig er jeg opmærksom på, at det blik, jeg har på både skabelsen af empirien og den videre analyse, gør, at jeg får blik for noget, og at jeg på samme tid udelader andet. Inden for den poststrukturalistiske tradition menes der, at ”ingen metodiske greb vil sikre absolut kendskab til den objektive virkelighed (...) det ikke er muligt at indhente Sandheden eller den virkelige virkelighed, blot fordi man udvikler og raffinerer sine metoder. (...) (Truth-through-Method)”. (ibid. 2000:5) Denne ontologiske og epistemologiske underforståethed bevirker, at den viden, jeg skaber i denne afhandling, ikke er en objektiv og universel virkelighed, og de teorier jeg anvender, vil ikke være udtømmende og endelige beskrivende, men det én måde at anskue det på. (Ibid. 2000:9) Det betyder ikke, at det, jeg har skabt, ikke er videnskab, men jeg tror ikke, at jeg kan udsige Sandheden om dette felt, jeg har ikke et ”gudetrick”, der kan ”se det hele fra oven”. (Haraway 1991, Ibid. 2000:10)

Den skabte empiri

Skabelsen af empirien i SydhavnsCompagniet har fokuseret på Genbrugsbutikken, Feriekolonien Lyngborg, møder og aktiviteter i Medborgercentret (eller de alternative steder under ombygningen), MiniHøjskolen, fællesarrangementer i lokalområdet, møder og aktiviteter for frivillige, medarbejdermø-

der for Genbrugsbutikkens medarbejdere, workshops for ansatte i forbindelse med professionshøjskolen Metropol.

Jeg har interviewet tolv brugere/aktiverede/frivillige⁷, fire ansatte, chefen og fire bestyrelsesmedlemmer i SydhavnsCompagniet. Jeg havde ønske om at interviewe to brugere mere, som først havde givet tilsagn, men som alligevel ikke ønskede at deltage. Interviewenes varighed er fra 20 minutter til 1,5 time. To af brugerne har jeg interviewet to gange, den ene fordi hun også sidder i bestyrelsen og den anden, fordi optageren løb tør for batteri under første interview. For den person, der også er brugernes repræsentant i bestyrelsen, var det svært for mig udelukkende at holde fokus på hendes rolle i bestyrelsen, da jeg havde forhåndskendskab til hende og derfor havde svært ved ikke at spørge ind til, hvordan hun havde det i øvrigt. Derfor fik dette interview karakter af både bruger- og et bestyrelsesinterview og blev også relativt langt (1,5 time). For den person, hvor optageren glippede valgte jeg at begynde geninterviewet ved at opsummere, hvad vi havde talt om ved sidste interview, som jeg havde nedskrevet lige efter optageren stoppede. Det er mit indtryk, at denne opsummering fik stor betydning for det andet interview, da hun oplevede, at det, hun havde fortalt, havde relevans for mig og derfor var vigtigt. Andet interview var præget af en dyb intimitet og meget følelsesfyldt – for os begge.

Jeg har interviewet to af de ansatte to gange hver. Den første gang var helt i starten af ph.d.-forløbet, og den anden var i slutningen. Det første interview var præget af meget åbne spørgsmål, hvor jeg spurgte 'nysgerrigt og naivt' ind. I andet interview spurgte jeg mere konkret og fokuseret ind til det, jeg havde erfaret og observeret, og det fik mere karakter af et fælles refleksionsrum, som opstod mellem mig som interviewer og den 'observerede', som jeg interviewede. (Kvale 1994)

Jeg har interviewet Brian Lentz (chef) fire gange. Det første interview var med åbne spørgsmål. Det andet interview havde jeg struktureret ud fra PCDO-modellen udarbejdet af Sahlman 1996. PCDO modellen er en måde til at se på, *hvordan* entreprenørskab udvikler sig. Det er en analytisk ramme til at forstå hvilke nøgleelementer, der skal være til stede ved et frugtbart entreprenørskab. Modellen ser på hvordan dynamikken foregår mellem 4 sammenhængende komponenter: "people, context, deal og opportunity". (Austin, Stevenson og Wei-Skillern 2006:5) Jeg havde inden interviewet sendt et resumé af de fire komponenter, og ved interviewet tog jeg udgangspunkt i disse. Min intension med interviewet var, at vi fik et fælles refleksionsrum, hvor disse dynamikker blev sat i fokus. Det tredje interview blev skabt i slutningen af

---

⁷ Jeg skelner ikke skarpt mellem at være bruger/aktiveret/frivillig et tema, som jeg vil elaborere over i analysekapitlerne.

emperiskabelsesperioden, og her havde jeg fokus på strukturer og rum. Jeg spurgte ind til, hvordan regler og strukturer blev skabt og forandret i organisationen. Dette tredje interview gennemførte jeg, efter jeg havde fremlagt kapitlet om Genbrugsbutikken for baggrundsgruppen og bestyrelsen og derved havde Brian fået kendskab til dele af handlingens teoretiske begreber. Det sidste interview med Brian blev foretaget med henblik på at få viden om SydhavnsCompagniet til kapitlet ”SydhavnsCompagniet nu og i tilbageblik”.

Jeg har interviewet fire bestyrelsesmedlemmer ud af otte. Det lave antal skyldes, at de var svære at lave aftaler med og forløbet blev afbrudt af mit udenlandsophold i London.

Ud over interview med enkeltpersoner gennemførte jeg et fokusgruppeinterview med tre ansatte og chefen. Interviewet blev gennemført i forbindelse med en feriekoloni på Lyngborgen, da det her var praktisk muligt at samle personalet på én gang. Med dette interview var det ligeledes mit ønske at skabe rum for refleksion, men denne gang som fælles refleksioner i personalegruppen. Alle interview (undtagen det sidste om fakta om SydhavnsCompagniet) er blevet transskriberet og fremstår derfor også i tekstform.

Jeg har foretaget deltagerobservationer i Genbrugsbutikkens åbningstider, morgenmad og frokost i Medborgercentret, mandagsmøder for frivillige, generalforsamling for frivillige med efterfølgende middag, to minihøjskoler med ekskursioner ud af huset og temadage, afholdt workshop om naboskab for minihøjskolen, møder for medarbejderne i Genbrugsbutikken, projekt ’job og sundhed’ – et integrationsprojekt for indvandrerkvinder, workshop med tænketank om innovation i Mandag Morgenregi, to koloniture på Lyngborgen, to receptioner for borgere i Sydhavnen, et bestyrelsesmøde i SydhavnsCompagniet, en workshop med Metropol.

Udvælgelsen af interviewpersoner og observationer har foregået undervejs i processen og i samarbejde med de ansatte i SydhavnsCompagniet. Kriterierne har været, at jeg ønskede at tale med mennesker, som havde forskellige bevæggrunde for at deltage i SydhavnsCompagniets aktiviteter, havde bevæggrunde for at deltage i kun én aktivitet eller var en mere fast bruger, havde deltaget i en længere periode, lige var startet i SydhavnsCompagniet, repræsenterede brugergruppen/de frivillige alders- og kønsmæssigt. Mit analysefokus har været ’de svage’, og derfor kan jeg ærgre mig over, at jeg for eksempel ikke interviewede det ægtepar, der mødte SydhavnsCompagniet første gang ved deres deltagelse i Minihøjskolen, og som var nyttilflyttere i det nye byggeri i Sluseholmen.

Det empiriske arbejde, der ligger til grund for analyserne om Lyngborgeren, er skabt dels på de to kolonier, hvor jeg deltog, og efterfølgende hvor jeg blandt andet i interviewene har spurgt ind til Lyngborgeren. Jeg deltog på to forskellige typer kolonier en forårskoloni og en sommerkoloni. Brian (chef) vurderede, at det ville være for belastende for deltagerne, hvis jeg deltog i en hel koloni, da deltagerne kunne føle sig overvågede. Løsningen blev, at jeg deltog på vilkår som øvrige gæster, og derfor var der én overnatning. Min deltagelse bestod i, at jeg observerede og indgik i den almene snak, men med en tilbagetrukket deltagelse. Da jeg kom hjem nedskrev jeg mine observationer og overvejelser kronologisk fra jeg ankom til jeg tog af sted. Af de 12 frivillige/brugere/aktiverede, som jeg har interviewet, har de syv deltaget på Lyngborgeren. I denne del af analysen inddrager jeg eksplicit empiri fra fire interview. Derudover inddrager jeg empiri fra observationer med folk, som jeg ikke har interviewet. Der er to deltagere på Lyngborgeren, som ikke inddrages i analysen om Lyngborgeren, da de ikke eksplicit forholder sig til Lyngborgeren i interviewene. Dorte er den eneste bruger, som jeg ikke tidligere har mødt i SydhavnsCompagniet, og det samme var tilfældet med de to, der meldte fra interviewet. I udvælgelsen har jeg lagt vægt på at interviewe folk, som har deltaget på kolonien for første gang, har deltaget flere gange, nærmest kun deltager i Lyngborgeren eller er fast bruger/frivillig i SydhavnsCompagniet – med andre ord, jeg har forsøgt at inddrage den mangfoldighed af folk, som deltager på Lyngborgeren.

Empirien om Genbrugsbutikken er lavet på baggrund af min deltagelse i Genbrugsbutikken, interview med medarbejdere i Genbrugsbutikken og møder for medarbejderne. Jeg har tilstræbt at interviewe folk, som kun deltager i SydhavnsCompagniets arbejde gennem Genbrugsbutikken, er blevet en del af SydhavnsCompagniet gennem Genbrugsbutikken og omvendt, har været i aktivitet i SydhavnsCompagniet og nu alene er frivillige, og samtidig har jeg tilstræbt en alders- og kønsmæssig mangfoldighed. Noterne fra observationerne blev lavet delvist mens jeg sad i butikken og observerede og efterfølgende når jeg kom hjem og nedskrev kronologisk hvad der var sket i løbet af dagen. Interviewene blev foretaget dels i de interviewedes hjem, i Genbrugsbutikken og i SydhavnsCompagniet.

Observationerne fra Medborgercentret og de aktiviteter, der har udgangspunkt i Medborgercentret, er ikke blevet nedskrevet samtidig med, at jeg observerede, undtagen hvis jeg har deltaget i et møde. Jeg fandt det for unaturligt og kunstigt at sidde med en notesblok, mens vi spiste, holdt fødselsdag

eller lignende. Meget af min deltagelse her havde karakter af at lære folk og stedet at kende. Noterne er blevet nedskrevet efterfølgende.

I mødet med brugere, frivillige og aktiverede, er jeg hovedsaglig blevet mødt af en stolthed over at de skulle være med i et forskningsprojekt. Dog er der nogle, som ikke synes de 'behøvede' at deltage, da de "kun var frivillige, og at det nok var bedre, at jeg talte med dem, der var i aktivering". Kun i et enkelt tilfælde er der én, der har givet udtryk for mishag over, at jeg "skulle tjene penge på at udstille deres elendighed".

Interviewene er lavet i perioden april 2010 til december 2012. Inden for denne tidsperiode har SydhavnsCompagniet været præget af til tider turbulente perioder, som beskrevet i "SydhavnsCompagniet nu og i et tilbageblik". Disse forhold har præget det, som er blevet fremhævet af informanterne. Som eksempel kan nævnes, at én gav udtryk for, at vedkommende umiddelbart efter mit interview af ham ville opsiges sin stilling. I "Analysestrategi" vil jeg udfolde nogle overvejelser om betydningen af disse forhold i det afsnit, jeg kalder "efterblikke", idet jeg har bragt de færdige analysekapitler tilbage til blandt andet ansatte og formanden og chefen for SydhavnsCompagniets bestyrelse.

Jeg har ladet mig inspirere af et interaktionistisk perspektiv i interviewene. I denne tilgang forsøger jeg ikke at afdække livsverdener, men i stedet at "undersøge den meningsproduktion, gennem hvilken den sociale verden bliver skabt". (Järvinen og Mik-Meyer 2005:16) Denne tankegang referer til Blumer (1969), der mener, at mennesker forholder sig til deres omverden på basis af den mening, som omverdenen har for dem, at denne mening skabes gennem social interaktion, og at den mening, som interaktion indskrifter, forandres og omfortolkes hele tiden. (Järvinen 2005:27)

Ved observationsstudierne er jeg ligeledes inspireret af et interaktionistisk perspektiv. Jeg har haft fokus på praksis ved at studere "de sociale aktiviteter, igennem hvilke hverdagens aktører producerer genkendelige mønstre i deres sociale verden". (Gubrium & Holstein 1997:7, Järvinen og Mik-Meyer 2005:89) Årsagen til, at jeg har valgt at anvende deltagerobservationer i empiriskabelsen, er, at det kan producere viden om processer og sammenhænge, som jeg ikke ville kunne 'fange' ved hjælp af interview. (Ibid. 2005:118) Samtidig har observationerne været medvirkende til, at jeg kunne kvalificere interviewene ved, at jeg kunne spørge ind til konkrete observationer – den interviewede og jeg fik en fælles referenceramme.

Min tilstedeværelse i felten har betydning for den type videnskab, jeg har produceret. De valg, jeg har truffet, har en ”kontekstuel indlejret begrundelse og ligeledes en betydning for det, man ser og for det man kan gøre med det man ser”. ((Staunæs og Petersen 2000:9) Jeg bor i det lokalområde, Sydhavnen, som jeg undersøger. Min ”situerethed, positionering og kropsliggørelse” (Ibid. 2000:8) har betydning for, hvordan jeg ser og er medskaber af den empiri, der ligger til grund for de senere analyser. Jeg har forsøgt at være bevidst om, at jeg undersøger noget om ”andethed og skævhed” i et lokalområde, som jeg både kender, idet jeg bor der, men som samtidig er mig fremmed, fordi det, som informanterne beskriver, alligevel er i en verden, som jeg ikke kender.

Casestudiet

Denne afhandling er baseret på et casestudie. Casen er, hvordan SydhavnsCompagniet udfører socialt arbejde inden for det sociale entreprenørskabsfelt. Jeg har med denne afhandling ønsket at skabe viden, der er konkret og kontekstafhængig, idet jeg ser det meningsgivende i forhold til at forstå det sociale arbejde. (Flyvbjerg 1991:144) Samtidig mener jeg, at den viden, jeg skaber med konkret udgangspunkt i SydhavnsCompagniet, kan bidrage til mere generaliseret viden om socialt arbejde udført i sociale entreprenørskaber og generering af nye teoretiske indsigter. Flyvbjerg anfører, at det en fordel at foretage generaliseringer ud fra en enkelt case og ser analyser af ”det gode eksemplets magt” som en undervurderet genre. (Ibid. 1991:148-49) Med dette in mente er det mit ønske at kunne bidrage til en nytænkning inden for det sociale felt generelt set, ud fra mine studier af én organisation – SydhavnsCompagniet.

Flyvbjerg skelner mellem forskellige former for cases, og jeg vil i Flyvbjergs termer karakterisere SydhavnsCompagniet som en ”ekstrem/afvigende case”, idet der ved studiet af SydhavnsCompagniet bliver skabt viden, der kan karakteriseres som: ”At opnå information om usædvanlige cases, som f.eks. kan være særligt problemfyldte eller særligt vellykkede i en nærmere defineret forstand.” (Ibid. 1991:150) SydhavnsCompagniet er ekstrem ved, at de udfører socialt arbejde på en radikal anderledes måde i forhold til meget andet socialt arbejde. Med deres arbejde åbner de muligheder for at forstå socialt arbejde på andre måder. I min forståelse af casen er SydhavnsCompagniet en særlig vellykket case i forhold til, hvordan de udfører og nytænker det sociale arbejde, skaber rum for tilblivelser og relationer både konkrete og samfundsmæssige for socialt udsatte.

Etiske overvejelser

Som et gennemgående tema i nærmest alle interview med brugere/frivillige/aktiverede gav de udtryk for, at de i deres møde med 'systemet' havde følt sig objektgjort og overset som de mennesker, de er. Denne erfaring satte præg på min opfattelse af min egen forskning. Gennem hele processen er det blevet et gennemgående tema for mig, at være med til at demontere tankegangen om en fast kategori af 'socialt udsatte', men i stedet anskue, belyse og beskrive de involverede parter som de unikke mennesker, de er. Dog er jeg, i lighed med Lather, opmærksom på, at det at prøve at forstå den anden kan have uheldige implikationer. Når man i sin velmenende forståelse forsøger at involvere 'den anden', kan det betyde, at man forsøger at involvere 'den anden' i de 'normales univers' og forsøger at forandre dem til at blive ligesom 'os'. Man kommer til at udslette forskellighederne. Så det, der starter som empati, i stedet bliver en yderligere cementering af diskrimination. (Lather 2000:20)

Efter afslutningen af det analytiske arbejde har jeg valgt at bringe analyserne tilbage til feltet og præsentere det for informanterne. Samtidig har jeg vist hver enkelt informant min præsentation af dem og tilbudt alle at se et eksempel på en analyse, hvor de var inddraget. (Davies 2000a) Dette elaborerer jeg over i "Analysestrategi – efterblikke".

Årsagerne til, at jeg gør det, er dels for at sanktionere, at de føler sig genkendt i det, jeg har skabt om dem. Og dels som et forsøg på at vise dem, at jeg ser dem som meningsfulde individer og ikke objekter.

Jeg har skrevet afhandlingen med et ønske om, at den kunne forstås og have interesse for dels det sociale arbejdets aktører, men også for de involverede mennesker. Da feltets refleksioner fik implikationer for analyserne vil jeg udfolde, hvad der skete i 'Analysestrategi'.

Afslutningsvist har jeg valgt at sløre alle informanternes navne og de navne på personer, som de taler om. En undtagelse er dog chefen Brian, da det ikke vil give mening, da der kun er og har været én chef for SydhavnsCompagniet. Når jeg skriver 'sløre' og ikke 'anonymisere' skyldes det, at det ikke er muligt, at anonymisere informanterne fuldstændig, da organisationen og dens involverede parter er så få. Formålet med sløringen er at undgå umiddelbar genkendelse, men jeg kan ikke undgå, at folk kan blive genkendt.

Kapitel 5

Analyselstrategi

Det følgende er en redegørelse for de analysestrategiske overvejelser, som jeg har haft gennem mit arbejde med afhandlingen. Jeg anvender begrebet 'analysestrategi' som en beskrivelse af

(...) den praksis, der består i at skabe det videnskabelige blik, så det sociale emergens⁸ bliver iagtagelig. (...) [V]ise den mangfoldigheden af strategier der findes for blikkets tilrettelæggelse. (Esmark, Lausten, Andersen 2005:7)

Det vil sige, at analysestrategien er udtryk for det blik, som jeg vælger at rette mod det empiriske arbejde, som jeg har skabt ude i felten.

Da jeg påbegyndte mit empiriske arbejde var jeg hovedsagelig inspireret af Bronwyn Davies' teorier om positionering. Da jeg 'mødte felten' og indledte det analytiske arbejde, erfarede jeg, at det var nødvendigt at inddrage andre teoretiske begreber for at kunne begribe og analysere den kompleksitet, jeg blev mødt af. Det vil sige, at skabelsen af empirien havde ét afsæt, der hovedsagelig var inspireret af positioneringsteori, men i de analyser, som du kan læse i afhandlingen, er mine teoretiske begreber nogle andre.

Fremstillingsformer

I starten af mit arbejde med denne afhandling havde jeg ingen forestilling om, at jeg ville eksperimentere med skriftlige fremstillingsformer. Da processen tog form, fik jeg alligevel en fornemmelse af, at den skabte empiri og om-

---

⁸ ”emergens (...) det forhold, at der ved en helhed dukker særlige egenskaber op, som ikke kan forklares ud fra de enkelte deles egenskaber. Ifølge visse emergenteorier anses fx bevidstheden for en egenskab, der pludselig fremkommer, når en organisme er blevet tilstrækkelig kompliceret.” (www.denstoredanske.dk)

stændighederne ved tilblivelsen på en måde nærmest krævede af mig, at jeg fremstillede empirien på måder, så det skabte *billeder*, der kunne forstås af både aktører inden for det sociale arbejde og de informanter afhandlingen beskrev. (Ellis 1997; Richardson 1997)

Da jeg overvejede at bevæge mig ind i dette ikke så 'betrådte' felt med poetiske repræsentationer⁹ (Krøjer 2003, Hølge-Hazelton 2002, Wulf-Andersen 2011), blev jeg i tvivl om, hvorvidt afhandlingen ville og kunne leve op til de opstillede akademiske krav. Jeg vekslede mellem at have fornemmelsen af, at ville miste min kommende akademiske anerkendelse og en følelse af, at jeg måtte være 'tro mod mig selv'. Jeg overvejede og prøvede at underlægge mig de gængse skrivemåder, men endte alligevel med at 'være tro mod mig selv'. Butler (1997) skriver

To desire the conditions of one's own subordination is thus required to persist as one self (Bendix 2008:64)

Men Bendix mener, at det ikke er muligt at være sig selv eller være tro mod sig selv, hvis man ikke ser sig selv som den, man er blevet, og at der er udefrakommende ikke-menneskelige ting, der regulerer ens muligheder og som man tager højde for i ens valg. (Ibid. 2008:64) På den måde kan man sige, at jeg måske ikke ville have valgt disse fremstillingsformer, hvis jeg ikke havde mødt andre, der ligeledes havde valgt anderledes narrative fremstillingsformer. Som subjekt kan man både forandre sig og blive en anden, men det er også muligt at være 'sig selv' på forskellige måder alt efter hvilken kontekst, man befinder sig i. (Ibid. 2008:65) Bendix reflekterer over, hvordan man 'gør rigtig akademiker' og bruger i den forbindelse Foucault og Butlers subjekt- og magtbegreber. Foucault (1982) forstår subjektet som værende relateret til magt.

There are two meanings of the word subject: subject to someone else by control and dependence, and tied to his own identity by a conscience of self-knowledge. Both meanings suggest a form of power which subjugates and makes subject to. (Bendix 2008:59)

På den måde er man som subjekt omfattet af og i relation til andres kontrol samtidig med, at man er præget af ens egen bevidsthed om ens selverkendelse. Denne magtudøvelse anvendes i hverdagslivet, hvor der foregår en stadig kamp for anerkendelse for at blive et subjekt. (Søndergaard 2006)

---

⁹ Jeg anvender "poetiske repræsentationer" og "fortætninger" som beskrivelser af det samme.

Mine bestræbelser med denne afhandling er at skabe viden for det sociale område, jeg skriver om. Og når jeg skrev på afhandlingen og tænkte på min modtager, så forestillede jeg mig ikke mine akademiske kolleger for mig, men i stedet så jeg den praktiske verden og de mennesker, som jeg havde interviewet, og dette mudrede mit skrivebillede. Jeg identificerede mig med det sociale område og opfattede mig selv mere som en, Polkinghorne vil definere som en praktiker, der forsker og som skaber viden om menneskelige forhold (Polkinghorne 1997:3). Ud fra en poststrukturalistisk epistemologi er forskeren tilstede i feltet og ser altid tingene fra et sted, og dette er altafgørende for den viden, der skabes (Haraway 1991). Og med denne identifikation i tankerne, blev det vigtigt for mig at skabe viden, som jeg forestillede mig, at praksis kunne blive beriget og drage nytte af.

Ellis sætter et vigtigt spørgsmål på dagsordenen. Hun mener, at man som forsker skal stille sig spørgsmålet om, *hvorfor* man befinder sig i den akademiske verden og rejser endvidere spørgsmålet om, hvad der kan karakteriseres som god sociologisk forskning. (Ellis 1997:135) Richardson mener ligeledes, at man som forsker skal reflektere over, hvad man skriver om, hvem man skriver til, og hvordan man skriver det. (Richardson 1997:20) Hvis jeg reflekterer sammen med dem, så befinder jeg mig i den akademiske verden for at "*give voice to silenced people (...)*" (Richardson 1997:15), det vil sige, at jeg i lighed med Richardson føler, at jeg har en moralsk forpligtelse til at give stemmer til dem, jeg skriver om, så de føler sig respekterede som mennesker. (Richardson 1990:38) Jeg skriver om en organisation: SydhavnsCompagniet og dens betydning for, hvordan der skabes forandring for de involverede parter. Det vil sige, at jeg skriver om menneskers hverdagsliv, og hvad der har betydning for dem. Mit ønske er at skabe en afhandling, der giver mening for de aktører, der arbejder med socialt arbejde både inden- og udenfor det sociale entreprenørskabsfelt, og som samtidig er et videnskabeligt bidrag til forskningsfeltet inde for det sociale arbejde. Samtidig er det mit håb, at jeg med de valgte fremstillingsformer har skabt en tekst, der giver mening for dem, der karakteriseres som socialt marginaliserede, og som jeg har forsøgt at gøre til levende mennesker og ikke en kategori. Med denne afhandling ønsker jeg at få dem i tale, der arbejder og handler inden for det sociale felt, uanset hvor de befinder sig.

Richardson stiller, i lighed med Lather (2000), spørgsmålet, om vi har og med hvilken ret vi har til at tale for andre – repræsentere deres tanker. Richardson svarer ved at stille yderligere et spørgsmål: Hvad er alternativet? Hun erkender, at der i repræsentationerne finder fortolkning sted, men siger samtidig, at

der ikke findes fakta eller viden uden fortolkning. Hun pointerer, at ingen har ret at definere, hvad der er rigtigt i absolut forstand. (Richardson 1997:26)

Lather mener ikke, det er muligt at give stemme til andre, da mennesket ikke er i stand til at forstå den anden. (Lather 2000:16) Hun mener, at det at forstå ”den Anden” er en ”ny måde at indoptage og absorbere den Anden” og ser det som en måde, hvorpå den anden bliver en del af ”os”, så empatien forandres til at cementere diskrimination. (Staunæs & Petersen 2000:12) Jeg finder denne modsætning mellem Richardson og Lather interessant, da jeg i nogen grad kan forstå begge holdninger. Jeg har i afhandlingen brugt modsætningen til at forsøge at skærpe mit blik for, hvorvidt jeg i mine bestræbelser på at skabe empatisk forskning ikke falder i den grøft, at jeg cementerer diskriminationen, men i stedet viser nogle andre fortællinger om nogle mennesker, som oftest fremstilles i kategoriserede vendinger så som ’gruppen af socialt udsatte’, matchgruppe 4 og 5 etc.

Davies benytter sig af mixede fremstillingsformer i sine artikler. Mest bevægende, for mig, var artiklen ”The Process of Subjectification”, hvor Davies inddrager dels sin egen barndom, men også sit ægteskabs forlis. (Davies 2000:21-35) Davies omdanner dog ikke altid empiren til poesi, men anvender andre skønlitterære greb, der får samme funktion for i hvert fald mig som læser.

I denne afhandling har jeg tilstræbt at skrive med informantens stemme og derved undladt at skrive med en ’logisk stemme’. (Polkinghorne 1997:15) Ved at jeg ændrer min stemme til at være informantens, ændres måden hvorpå subjektet høres på. (Polkinghorne 1997:3)

Hvad er poetiske repræsentationer

Som den mest fremtrædende fremstillingsform i denne afhandling har jeg valgt at repræsentere empirien i Poetiske repræsentationer. Poetiske repræsentationer kan have yderst forskellige fremtrædelsesformer. Wulf-Andersens hensigt med sine poetiske præsentationer at skabe ”en anden slags bog”, der er fremstillet i dialog med hendes informanter. Begrundelsen for hendes valg kan i nogen grad sammenlignes med udgangspunktet for mine poetiske repræsentationer i denne afhandling.

Deltagerne i dette projekt har på forskellig vis protesteret mod faglige eller akademiske tekster, der spalter og splitter deltagerens historier ad i analysen og derefter syntetiserer i en helhedsfortolkning. (Wulf-Andersen 2011:65)

Wulf-Andersen referer en samtale hun har med en kvinde i hendes projekt.

Det er rigtig vigtigt – at skrive noget til sagsbehandlerne og forskerne. Men du skulle også skrive noget, der kunne få almindelige mennesker til at se både at jeg ikke bare 'er' problemer – og omvendt, at nogle ting er mere komplicerede end de tror. Noget de kan læse, mærke og tænke lidt over. Det virker næsten mere relevant for mig. (Wulf-Andersen 2011:59)

Wulf-Andersen har derved to idéer med de poetiske repræsentationer, den ene at skabe tekster, hvor informanterne oplever sig genkendt og fremstillet på en måde, hvor de ikke føler sig fremmedgjort. Og den anden, at skabe tekster, der ikke bare henvender sig til det sociale- og videnskabelige felt, men også til helt almindelige mennesker, for at skabe medmenneskelig forståelse.

Krøgers valg af poetiske repræsentationer som genre er gjort ud fra en argumentation om,

at viden ikke kan præsenteres som bidder af virkelighed (...), men skabes som noget virkeligt, der bider. (Krøjer 2003:83)

Hun ser det som et anliggende mellem forskeren og de mennesker, der deltog i frembringelsen af empiren, hvor hun giver teksterne en evokatív form og lader dem indgå i relation til hinanden. Nogle af teksterne har ikke en mening i gængsforstand, men repræsenterer en følelse. Samtidig ser hun også repræsentationer som et anliggende mellem teksten og læseren, men at det er svært at vide, hvad der sker mellem læser og tekst. Krøjer lader teksterne "stå alene" og inddrager dem ikke på samme måde som jeg, men har et særskilt kapitel, der udelukkende består af poetiske repræsentationer. (Krøjer 2003:84)

Richardsons empiriske arbejde med australske kvinder, der havde seksuelle forhold til gifte mænd, fik ligeledes forskellige fremtrædelsesformer, hvor én af dem var poetiske repræsentationer, hvor hun gennem teksten viste kvindens følelser i stedet for at fortælle om dem, da det gav mest mening for hende.

I showed the woman's feelings, rather than telling about them (Richardson 1997:21)

Analysestrategisk anvender jeg to forskellige fremstillingsformer med hver sin hensigt. Begge typer er bygget på, at fortætninger bliver lavet med et bestemt fremstillingsmæssigt formål. Den ene, som er udfoldet i "Biografiske præsenter-

tationer”, er formålet at gøre at levendegøre ’gruppen af socialt udsatte’ og beskrive dem med de følelser, glæder, sorger, som de har. Den anden type poetiske repræsentationer bygger på, at jeg fortætter med et analytisk begreb. Et eksempel er, at jeg fortætter med Deleuze og Guattaris begreb om stribede og glatte rum. De ord, der anvendes, er informanternes egne, men de er udsat for en analytisk bearbejdning, hvor enkeltord er udeladt eller sat sammen forskellige steder fra teksten.

Selvom jeg ved, at jeg ikke kan få adgang til den absolutte og fuldkomne sandhed, så er det mit ønske, at jeg med disse poetiske repræsentationer kommer tættere på noget originalt og autentisk. (Krøjer og Hølge-Hazelton 2008:27)

I mine analyser bestræber jeg mig på at få den ’tone’ frem i de poetiske repræsentationer, som jeg oplevede var mellem mig som forsker og informanten, da jeg interviewede. Krøjer og Hølge-Hazelton arbejder med det, de kalder ”empirisk tid” som det, der foregår mellem interviewer og den interviewede i situationen. De reflekterer over dette, da de forsøger at bytte empiri og lave poetiske repræsentationer på hinandens skabte empiri. Én af problemstillingerne de møder i deres efterfølgende refleksioner er, at den, der ikke har været til stede ved interviewet, ikke ’rammer den tone’, som den, der har været til stede i ’empirisk tid’, efterfølgende oplever, skal gengives i repræsentationerne. Samtidig mener de også, at man ikke kan vide, hvilken tone der er ramt, da fortættningerne i høj grad beror på forskerens fortætning og ikke mindst på læserens opfattelse. De konkluderer at ’det at ramme tonen’ ikke kan defineres som et relevant kvalitetskriterium og at det heller ikke er muligt at eftervise. Selvom Krøjer og Hølge-Hazelton rejser problematikken, konkluderer de, at det ikke er muligt at genskabe det rum, som opstår mellem intervieweren og den interviewede. (Hølge-Hazelton og Krøjer 2008:24)

Krøjer og Hølge-Hazelton stiller spørgsmålet, hvem der taler i de poetiske repræsentationer – er det informanten, forskeren eller er det noget helt tredje? (Hølge-Hazelton 2008:19) Jeg har tilstræbt i afhandlingens poetiske repræsentationer at genskabe det, som Krøjer og Hølge-Hazelton kalder ”empirisk tid” og invitere læseren ind i det rum, der var mellem den interviewede og forsker i interviewsituationen, men samtidig er jeg bevidst om, at det alene er min fortolkning, som forsker, på trods af, at jeg anvender informantens egne ord. I de poetiske repræsentationer, der er at finde i afhandlingen, er det mit indtryk, at det, der er på færde, er noget helt tredje. Det er hverken mig eller informanten, der alene taler, det er i stedet en blanding af fortolkning, noget af

det umærkelige der skete i rummet og analyse foretaget med teoretiske begreber.

Arbejdet med at omforme råempirien, den transskriberede tekst, til poetiske repræsentationer, var ikke en lineær proces, men en eksplorativ proces. I denne eksplorative proces fik jeg indgående kendskab til det empiriske råmateriale, og jeg fik en fornemmelse af, at jeg 'lærte informanterne at kende'. Kendskabet og de poetiske repræsentationer, som de ses i "Biografiske præsentationer" vil jeg karakterisere som 'empiriske tilstandsbilleder', hvor jeg fik fremanalyseret, hvad informanternes prioriteringer var, hvilke handlerum de fandt, hvordan de beskrev deres hverdag etc. (Søndergaard 2006:59) Mit ønske var at vise informanternes måder at 'være dem på'. Jeg brugte denne form for skrivning, ikke bare som en idé om en anderledes fremstillingsform, men ligeledes som en måde til at analysere og konstruere verden på. (Richardson 2000:923)

Vejen herhen

Efter hvert interview, som den første bearbejdning, skrev jeg en opsummering om hver enkel informant og havde en forestilling om, at det skulle med i afhandlingen i en eller anden redigeret form. Det følgende er et eksempel på en sådan opsummering:

Hans er en mand i fyrrerne. Hans fortæller selv, at han har været misbruger i 20-25 år og været på kontanthjælp de sidste 20 år. Hans sidste job (1984) var på et vin- og spiritustapperi, hvor han, som han selv siger det, "ja jeg var sikkert alkoholisk i forvejen, men altså det hjalp ikke på det. Der var jeg i fem år, og så var jeg dybt alkoholisk, da jeg var færdig altså. ...altså, med en promise på fire-fem stykker hver dag jo ik, altså bare for at fungere." Han stoppede sit job, da hans krop ikke kunne mere og røg på kontanthjælp. Og som han selv siger det "så hørte jeg ikke fra dem i tyve år". De næste tyve var han "Mest af alt, så var jeg vel alkoholiker altså, men øh".

Han har været på kontanthjælp, suppleret med sort arbejde og billardspil. Han mødte Emilies mor, da hun var servitrice på et værtshus, han kom på. Sammen besluttede de "at drosle lidt ned" og få Emilie. Men Emilies mor fik en fødselsdepression, så Hans blev nødt til at tage over. Som han selv siger det, drak han måske en enkelt øl, men kunne ikke være på værtshus "fordi så havde jeg, det var jo et 24 timers job altså". Hans er på kontanthjælp, og har siden december været tilknyttet alkoholambulatoriet og været på Antabus, dog med en pause i forbindelse med påsken, hvor han besøgte sin mor på Møn. Han siger selv, at han ikke har lyst til at gå på værtshus otte-ti timer dagligt for at drikke og spille billard - og grun-

den er Emilie. ”Det er jo, jeg var lige ved at sige, det [Emilie] ødelagde mit liv altså, det gjorde det selvfølgelig ikke, men det ændrede mit liv, ik.”

Hans fortæller, at han lider af en socialfobi, som han karakteriserer som ”at han ikke kan komme videre” Nogle gange kan han ikke komme udenfor eller overholde et møde med en sagsbehandler, så må mødet flyttes til SydhavnsCompagniet, hvor han føler sig tryk. Han er kommet i SydhavnsCompagniet i to år og det første halve år brugte han til at komme ind på folk, så han følte sig tryk. ”Altså, i starten der var jeg jo helt stiv som et bræt mand ik altså og så kom det så småt ik. Så kender man én og så kender man én til, og så kender man én til. Så er det de samme der kommer og spiser morgenmad ik, også, så synger man en morgensang og ik, ja og så. Man føler sig lidt tryk, ik.”

Selvom jeg i denne form fremstilling forsøgte at fremstille det med mange citater, så Hans fik mulighed for at ’tale selv’, så synes jeg, at jeg fik objektgjort ham. Denne fremstillingsform blev for mig at se også en kedelig redegørelse og fortolkning af de fortalte narrativer. Den blev blottet for det, jeg gerne ville, nemlig at få skabt slags fælles oplevelse mellem min læser, informanterne og mig.

Det følgende er, som jeg i stedet valgte at præsentere Hans:

Jeg har drukket
siden jeg var 12
er nu oppe på 40
så vi er på omkring 25 år
med hård sprut
Det har været hårdt
for kroppen
Hvis jeg ikke havde fået Emilie
havde det ikke holdt
hvis jeg ikke havde været død
så havde jeg været halvdød

Jeg arbejdede 5 år
på et vin- og spiritus tapperi
Jeg var sikkert
alkoholisk i forvejen
men det hjalp ikke
efter 5 år var færdig
Jeg var nødt til at holde op
min krop kunne ikke mere
Jeg havde en promille
på 4-5 stykker
bare for at kunne fungere
jeg fik 3 måneders løn

og så kom jeg på kontanthjælp

Jeg skulle måske have været
professionel billardspiller
jeg gik på Vesterbro
12-14 timer hver dag
øl, små skarpe og smøger
Mest af alt var jeg vel alkoholiker

Jeg mødte Emilies mor
hun var servitrice på et værtshus
vi tænkte
vi hellere må drosle lidt ned
Så fik vi Emilie
Min ekskone fik en fødselsdepression
Jeg gik fra at være
billard- og alkoholhaj
til at være enlig far
Jeg drak måske
en enkelt øl
men jeg kunne ikke
gå på værtshus

Det første år første brugte jeg på
at komme ind ad døren
jeg var helt stiv
som et bræt
det er
panikangst
Det er de samme
der kommer
spiser morgenmad
man føler sig lidt tryk

Jeg har været på antabus i tre måneder
hvor jeg slet ikke drak
Nu har jeg haft en lille periode
i påskeferien
hvor jeg drak lidt
jeg var nede hos min mor
på Møn
Hendes mand og mig
vi tog vores kasketter og vores tøj på
Så gik vi ned til havnen
og drak en bajer
Så kommer vi hjem
hun nusser jo rundt
og reder senge
og pudser af

og gør alle de der ting
Hun skal også i bad
Så går vi en tur med hende
kommer hjem
og laver en kande
så drikker vi ikke mere
den dag

Jeg har en bror
en god bror
han er storebror
Han giver mig de der råd
som almindelige mennesker
kan give
Han har altid tid til at snakke
Han er ikke alkoholiker mere
er eksnarkoman
på metadon (Hans)

Min eksperimentering og ønske med anderledes fremstillingsformer var at jeg ville skabe *billeder*. Jeg ville delagtiggøre læseren i det, jeg så og oplevede i mødet med informanterne. Det jeg så hos informanterne i SydhavnsCompagniet var mennesker, som havde tilhørsforhold og relationer til mange andre end dem selv. Det kunne være deres egen fortid, deres forhold til alkohol, deres skolegang, forældre, bolig – ja alt muligt. Relationer og oplevelser som virkede noget forvirrende i deres fortællinger til mig og sikkert også til tider har virket noget uoverskueligt for dem selv. Som et led i processen med at skabe billeder, inddrog jeg malerier, som jeg præsenterede ved forskellige sammenhænge. Malerierne gav mening for mig, men ikke for dem, jeg præsenterede dem for. Jeg ønskede med malerierne at vise noget af det messiness, som jeg hørte i informanternes historier. Men malerierne tilføjede endnu mere 'roderi' og underbyggede ikke det ønske, jeg havde om at vise det roderi, der havde talt til min krop, mine følelser, og som jeg ønskede at dele med min læser. Når jeg redegør for processen med malerierne på trods af, at de ikke er at finde i afhandlingen, er det for at understrege, hvad mit ønske har været med de poetiske repræsentationer, som der findes i afhandlingen, nemlig et ønske om at skabe billeder.

Hvordan skaber jeg en poetisk repræsentation

Det følgende er et eksempel på hvordan en poetisk repræsentation er blevet skabt. Den første tekstsekvens er et direkte uddrag af interviewet. Det med sort er det der ikke gengives i repræsentation og det med gråt er det der er taget med.

Charlotte: hvordan tone ned

Anna: jahhh men jeg kan godt nogen gange ... grin jeg ved ikke men du har bemærket jeg kan godt nogle gange være upassende at komme til at sige nogle ting der er upassende. Folk der kender mig ved godt, at det er jo bare Anna og det mener hun selvfølgelig ikke eller hun mener det jo ikke på den måde. Og der kommer jeg nogle gange lidt uheldigt af sted øhh og det gjorde i den grad med nogle af de damer der var med for jeg kommer til at sige. Jeg kommer til at sige noget sarkastisk og ironisk og det er ikke sikkert at folk lige forstår det eller lige hvad jeg mener.

Charlotte: hvad kom du galt af sted med

Anna: nej det er jo bare sådan generelt øhh fx var det helt plain der var en dame der havde stået og skåret nogle peberfrugter helt fint og så manglede der nogle, kan du ikke lige skære de sidste, jo det kan jeg sagtens og så skar jeg dem som jeg ville skære peberfrugter sådan helt (lyd) hurtigt som det nu skal være ik og siger jeg til hende øhh ok det bliver måske lidt klodset mine i forhold til dine men du ved godt at det der helt fintskårne er bare så yt altså altså det er bare so last year – det skal være mere rustikt og det synes hun ikke var sjovt – hun synes jeg svinede hendes peberfrugter til ja det er det vi er ude i ik? Øhh og der skulle jeg lige lære om det er mig der er galt på den eller så bliver jeg sådan nogle gange lidt usikker er det mig der er galt på den eller er det hende der nærtagende og så skal jeg bare lære at finde ud af at..... det er nok bare var hende der var nærtagende. Du ved I stedet for sådan at bekymre mig om åhh nej fik jeg nu sagt det for voldsomt eller .- det var det jeg synes der var lidt hårdt fordi det.... .. jeg ved ikke jeg synes sgu bare det var lidt... lidt spændende og så er det jo også det at det var nogle andre mennesker der lever forskelligt fra hvad jeg ... lever normalt og har nogle andre holdninger og nogle andre idéer om hvad der er rigtigt og forkert øhh og der skal jeg jo også lære ikke at være så bombastisk eller hvad man skal sige dømmende tror jeg øhh .... Men det er også det der var spændende, men det var også en fed tur grin – det blev det .... .. Det blev en lærerig tur grin

Det følgende er et eksempel på hvordan det ville have set ud, hvis jeg havde brugt (...) ved udeladelse af ord.

(...)der var en dame der havde (...)skåret nogle peberfrugter helt fint (...) så manglede der nogle, kan du ikke lige skære de sidste, jo det kan jeg sagtens (...)så skar jeg dem som jeg ville skære peberfrugter sådan helt (...) hurtigt (...)siger jeg til hende (...)det bliver måske lidt klodset mine i forhold til dine men du ved godt (...)det der helt fintskårne er bare så yt altså (...) bare so last year – det skal være mere rustikt (...)det synes hun ikke var sjovt (...)hun synes jeg svinede hendes peberfrugter til (...) bliver jeg (...) nogle gange lidt usikker er det mig der er galt på den eller er det hende der nærtagende (...)skal jeg bare lære (...) der skal jeg jo også lære ikke at være så bombastisk (...)dømmende tror jeg (...)Det blev en lærerig tur (...)

Det følgende er, som det kom til at se ud i afhandlingen, og det med gråt er det, der enten er tilføjet eller forandret i grammatisk tid.

Der var en dame
der havde skåret nogle peberfrugter
helt fint
så manglede der nogle
kan du ikke lige skære de sidste
jo det kan jeg sagtens
så skar jeg dem
som jeg ville skære peberfrugter
sådan helt hurtigt
Så siger jeg til hende
ok det blev måske lidt klodset
mine i forhold til dine
men du ved godt
det der helt fintskårne
er bare så yt
bare so last year
det skal være mere rustikt
Det synes hun ikke var sjovt
jeg svinede
hendes peberfrugter til

Jeg bliver nogle gange
lidt usikker
er det mig der er galt på den
eller er det hende der nærtagende
det skal jeg bare lære
Der skal jeg jo også lære
ikke at være så bombastisk
dømmende tror jeg
Det blev en lærerig tur (Anna)

Ovenstående poetiske repræsentation er skabt med et ønske om at kunne belyse, hvordan mødet 'den anden' får Anna til at 'tilblive' på en anden måde, hvor to forskellige slags 'striber' møder hinanden og udfordres, og hvor Lyngborgens 'sribede rum' muliggør sådan et møde.

Med den valgte fremstillingsform, poetisk repræsentation, mener jeg, at jeg kan skabe fortættet mening, som på samme tid fremstår som komplekse, nuancerede og (for)simplede billeder. De poetiske repræsentationer bliver i sig selv en analyse og bliver derved indholdsmættet ved hjælp af formen.

Forskellige empirityper

Når jeg inddrager empirisk materiale i analyserne, anvender jeg forskellige metoder. Som jeg beskrev tidligere, er de poetiske repræsentationer analyser og fortolkninger, hvor jeg anvender enten et bestemt formål som at fremkalde følelser, eller et teoretisk begreb for eksempel sribede/glatte rum til at skabe fortætningen. Denne bevidste form bevirker, at jeg ikke kan anvende poetiske repræsentationer i hele afhandlingen. Særligt i starten af analysekapitlerne for eksempel i Genbrugsbutikken, hvor jeg indleder med en opsummering af rammerne omkring Genbrugsbutikken, anvender jeg ikke poetiske repræsentationer. Disse opsummeringer har hverken et bestemt formål eller et teoretisk begreb, og derfor er de ikke omformet til poetiske repræsentationer. Det samme gør sig gældende, når jeg citerer fra for eksempel SydhavnsCompagniets hjemmeside.

Oftest har jeg skabt de poetiske repræsentationer, hvor det er én informant, der 'taler'. Nogle gange har jeg dog fremstillet flere informanter lige efter hinanden. Et eksempel på dette er i "Genbrugsbutikken", hvor jeg analyserer, hvordan de forskellige frivillige forholder sig til 'orden'. Denne form for fortætning får virkning af, at de nærmest er i dialog, men det er alene mig, der har skabt 'dialogen'.

I "Genbrugsbutikken" har jeg gengivet en dialog fra et møde i sin fulde længde som en form, hvor empirien ikke har gennemgået en analytisk poetisk bearbejdning. Årsagen til dette er, at det ikke ville give forståelsesmæssig mening at bearbejde empirien analytisk på forhånd, og derfor står den i sin fulde længde. Denne dialog er et eksempel på, hvordan man som informant kan fremstå usammenhængende og måske endda uforståelig, idet kropssprog, betoning, timing og gestik ikke medtages.

I analyserne har jeg endvidere gengivet hændelsesforløb, hvor jeg referer det hændte med mine egne ord. Et eksempel på dette findes i "Lyngborgen", hvor jeg referer en dialog fra en bustur, som jeg hverken havde optaget på lydfil eller nedskrevet samtidig med, at den foregik, men som jeg efterfølgende nedskrev, velvidende, at jeg allerede dér fortolkede på det, der hændte. Dette gør sig ligeledes gældende, hvis jeg har observeret noget, som har gået igen i flere sammenhænge, som for eksempel, hvordan man kan afgrænse sig som ansat i "Lyngborgen". Dette tema har jeg dog bragt op i geninterviewene med nogle af de ansatte, så empirien kommer til at bestå af mine egne observationer, som jeg efterfølgende har spurgt ind til. I analysen bliver de eksplicit fremstillet i dette mix.

Efterblikke

Som en del af min analysestrategi har jeg bragt afhandlingens analyser tilbage til SydhavnsCompagniet. Første gang fremlagde jeg et råudkast af kapitlet om Genbrugsbutikken for dels den baggrundsgruppe, der har fulgt ph.d. projektet og for personalegruppen. Responsen på disse to møder havde forskellig karakter. Nogle kommentarer havde karakter af nye teoretiske indspil til måder at anskue butikken på, andre var idéer til hvordan analysepointerne kunne underbygges, og andre igen gik på det svære ved at se sig gengivet i for eksempel en dialog, hvor kropssprog, ansigtsudtryk, gestik, tonefald etc. ikke var inddraget. Og sidst men ikke mindst gav de udtryk for, at det var spændende at blive udsat for den slags analyser, og de kunne genkende sig selv og butikken. Efterfølgende forsøgte jeg at inddrage de kommentarer, som jeg synes gav mening for mig i min forskning.

Umiddelbart inden afhandlingen blev indleveret, fremsendte jeg følgende kapitler: ”SydhavnsCompagniet nu og i tilbageblik”, ”Biografiske præsentationer”, ”Konklusion” og de fire analysekapitler; ”Genbrugsbutikken”, ”Lyngborgen”, ”Medborgercentret” og ”Mulighedsbetingelser”. Selvom det var en stor læsemængde, havde de alle givet sig tid til at læse det grundigt igennem. Dette forum bestod af personalet i SydhavnsCompagniet, formanden for SydhavnsCompagniets bestyrelse, Vagn Michelsen og en supervisor, som havde fulgt SydhavnsCompagniet gennem længere tid, Annelise Murakami. Desværre var én af medarbejderne og chefen Brian forhindret i at komme på grund af sygdom. Forud for mødet havde jeg lagt vægt på, at det var mig som forsker, der inviterede dem ind i ’mit rum’. Jeg understregede, at de kunne få ”mulighed for at kigge det igennem, inden” jeg afleverede afhandlingen. At nogle af deres kommentarer ville jeg tolke som deres meninger, hvor jeg måske havde en anden og derfor ikke ville indarbejde det i afhandlingen, og andre kommentarer ville jeg inddrage, men at beslutningen alene var min. Samtidig lagde jeg vægt på, at jeg ville håbe, at de kunne opleve sig ”genkendt og gengivet på en ’rigtig’ måde, hvor jeg samtidig fik mine analytiske pointer med”. Jeg lagde vægt på, at de ikke skulle forestille sig, at de kunne ”godkende” det, der stod i afhandlingen. Jeg ville gerne have, at de havde en oplevelse af, at de kunne bruge analyserne i deres videre arbejde, men det var mig, der bestemte, hvad der skulle stå.

Selvom mødet var delvist amputeret, når to så vigtige parter ikke var med, så forløb det meget konstruktivt. De altovervejende kommentarer gik på at løfte og videreudvikle analytiske pointer, enten nogle, der allerede var fremanalyseret og som kunne tydeliggøres, eller pointer, som de kunne se, og som jeg ik-

ke havde haft øje for. Et eksempel på dette var en pointe fra kapitlet "Mulighedsbetingelser", hvor jeg selv i arbejde havde indtryk af, at flere af brugerne oplevede en stolthed ved, at for eksempel Brian, bragte deres problemstillinger videre til det politiske niveau, da de derved oplevede sig anerkendt og værdsat. Men jeg havde svært ved at 'finde empiri', der kunne underbygge pointen, og derfor havde jeg undladt at tage den med. På mødet efterlystes pointen, og der kom forslag til, hvordan den empirisk kunne underbygges, og på den måde fik jeg idéer til, hvordan jeg kunne få pointen med i afhandlingen. Et andet aspekt, som blev diskuteret på det afsluttende møde, var refleksioner, der handlede om "sagde jeg virkelig det?". Selvom ingen følte sig decideret fejl citerede, så var der sammenhænge, hvor de efterfølgende kunne se, at det citerede var udtryk for et øjebliksbillede og ikke udtryk for den hele sammenhæng. Et eksempel på dette er en dialog i "Genbrugsbutikken", hvor dialogen er 20 sekunder ud af et møde, der varede en time. Jeg har valgt at bevare dialogen, på trods af, at Helle oplevede, at hun fremstod på en uheldig måde, da jeg synes den er vigtig for analysen. Men jeg har forsøgt at underbygge den kontekstuelle sammenhæng, og derved give et mere sammenhængende billede. Analyserne er i denne afhandling udtryk for nedslag og ikke nødvendigvis for permanente tilstande.

De poetiske repræsentationer, der er fremstillet til "Biografiske præsentationer", har jeg efterfølgende fremsendt til de brugere, frivillige og aktiverede, som jeg har interviewet. Tanken bag dette var, at jeg ikke ønskede at præsentere de interviewede i afhandlingen på måder, hvor de ikke kunne genkende sig selv, eller hvor jeg havde taget noget med, som de oplevede som sagt i et privat og fortroligt rum. Jeg havde kopieret det uddrag i afhandlingen, hvor de selv var med – i en sløret udgave og skrevet deres rigtige navn uden på en lukket kuvert. SydhavnsCompagniet kontaktede, gennem sms, alle informanterne og fortalte, at de kunne komme ned i SydhavnsCompagniet og hente kuverten, og at jeg ville sidde i Medborgercentret en formiddag, så de kunne komme og få en snak, hvis de havde lyst. 10 ud af de 14 interviewede har hentet deres kuvert og én bruger, Carsten, kom ned og talte med mig. Han talte ikke eksplicit om digtet, andet end, at han gav udtryk for, at han glædede sig på mine vegne over, at jeg var nået så langt og "det så fint ud". Jeg tolker fremmødet i en positiv retning i forhold til formålet, da jeg har en forestilling om, at hvis de ikke oplevede sig genkendt, ville de møde op og komme med deres kritik.

Kapitel 6

Biografiske præsentationer

Det følgende er præsentationer af brugere fremstillet som poetiske repræsentationer. Jeg ønsker med disse fremstillinger at præsentere interviewpersonerne på en måde, som giver mening for mig. (Richardson 2000:930) Ydermere har jeg ønsket om, at præsentationerne også giver mening for dem, jeg har interviewet, at de føler sig gengivet på en genkendelig måde.

Disse præsentationer er evokative repræsentationer, det vil sige, at jeg analytisk har bearbejdet dem på en måde, så de fremkalder følelser. (Richardson 2000:931) Mit ærinde er, at jeg ønsker at sætte konkrete billeder på en stigmatiseret gruppe 'socialt udsatte' og fremstille interviewpersonerne som konkrete mennesker, hvis liv er præget af glæder, sorger, håb, kærlighed, skuffelser og drømme.

Nedenstående er det, som de har fortalt mig – det, som opstod mellem mig og den interviewede i øjeblikket, og som jeg gerne vil invitere dig som læser med ind i. De er fremstillet, så de kan læses uafhængigt af analyserne. De kan også bruges på den måde, at man kan gå tilbage, hvis man i analyserne ønsker at forstå noget mere om det menneske, som der inddrages.

Katja

Det var rigtig svært
at miste min far
han var det eneste jeg havde
Min mor slukkede bare
Jeg er stadig overbevist
han klemte min hånd
selvfølgelig gjorde han det
Hvorfor tog de ikke
bare mig med?
Jeg ville have haft det bedre
hvis jeg var sammen med ham

Der var jo ingen grund til jeg er her

Min mor knækkede fuldstændig sammen
Så gik hun på flasken
Når vi endelig så hende sov hun
Hun stoppede ikke
før hun blev rigtig syg
Jeg kaldte hende ikke mor

Lige pludselig fik jeg
ansvaret for min lillebror
sørge for
at han fik tøj og mad
madpakke med i skole
Den eneste grund til
at jeg stadig er her
er min lillebror
ellers tror jeg bare at havde været ligeglad
Jeg begyndte at spørre
inde i mig selv
og blive rigtig gal
Det gik så ud over min lillebror
det endte ud i ekstremer
jeg har knækket et par ribben på ham
ved at sidde og hoppe på ham

Jeg er blevet kampmoppet
fra 1. til 6. klasse
Jeg blev sendt til en masse psykologer
jeg havde svært ved at koncentrere mig
Han begyndte at teste mig
Han fandt ud af
jeg var rigtig intelligent
men ordblind
det tog 6 år
Før fik jeg at vide
at jeg var dum
Jeg var heldig
læseklasse

Det er sådan en følelse af
at man er bange
for at knække
bide over for meget
Så vil man hellere
sådan arbejde stille op
og kan mærke på sig selv
så er det jo bare endnu et nederlag
Så får man det bare

endnu mere dårligt

Jeg vil rigtig gerne være pædagogmedhjælper
inden jeg er 30 er jeg begyndt
det er stadig mit mål
Jeg har 4 år til at nå det i
Jeg har altid gerne ville være
pædagogmedhjælper
det har jeg sagt siden jeg var 7
Jeg har ikke gået
og flækket rundt med
drømme om brandmand eller politimand

Carsten

Jeg kan ikke holde ud at være nogen steder
Jeg går til psykiater med noget traume-halløj
Jeg har siddet i fængsel 4 år i Peru
for noget narkosmugling
Når jeg handler ind
og man skal snævres ind til sådan en kasse
det minder mig om råb og skrig
også i metroen
Jeg var med til at slå nogle
mennesker ihjel
Jeg kommer aldrig af med dem

Jeg er født i 67
det er tatoveret i min nakke
Jeg har tre børn
med tre forskellige
To børnebørn Liva og Liam
Jeg fik tatoveret Livas navn nede i fængslet
med sådan en nål der bliver banket ind i huden
jeg tænkte at hvis jeg aldrig kommer hjem igen

Jeg fandt en sød kæreste
vi var sammen i to år
men så gad hun det ikke mere
Det må også være mærkeligt
at bo med en så skør en som mig
Jeg har været inde
få hendes navn streget over her forleden

Børnene stod og ventede på mig
Jeg er blevet tilgivet af mine to største døtre
Jeg kunne ikke finde på
at smugle stoffer igen

eller tage det selv
Jeg ryger en joint
engang imellem
Jeg er rigelig dopet
af medicin

Jeg boede på Amager
med min ældste datters mor
Vi startede eget firma med totalservice
Jeg går simpelthen i brædderne
jeg ryger på roven
en dag hjemme i køkkenet
Jeg kan ikke snakke
lam i venstre side
hjerneblødning
18 måneder
plus genoptræning
kørestol i to et halvt år
Vi havde en bil hver, hus, kolonihavehus – det gik jo godt
Det gik fuldstændig i kage
afskedige folk
Hende moren begyndte at se en anden
Så skulle jeg lige tjene nogle hurtige penge
og købe mig et lille hus

Birthe

Jeg blev syg
for nogle år siden
Mistede mit job
mistede min have
mistede min andelsbolig
min hund
faktisk alt hvad jeg ejede og havde
Så stod jeg på gaden
Jeg kom faktisk for at være frivillig
i genbrugsbutikken

Så væltede det ellers
bare lige ud af mig
Så har de hjulpet mig
med råd og dåd

Jeg har tre børn
den ældste ser jeg så ikke
Og så har jeg tre børnebørn
de er mit et og alt
havde de ikke været her

så havde jeg heller ikke været her
Jeg var så tæt på
at sige farvel
til hele møget

Jeg har været total ædru
lidt over seks år
det er jeg lidt stolt af
de skulle lige lære at stole på mig igen
Der er mange gange jeg har været
ja du ved
hold da kæft
hvor har jeg skippet
mange børnefødselsdage
og bare sendt dem ud
med en pizza
Det er min
dårlige samvittighed
Jeg kan ikke
lave om på det
jeg ved det godt
jeg er tilbøjelig til
mange gange at se tilbage
køre i samme gamle ramme
i stedet for at lægge det
men jeg er småt ved at
komme ud af det
jeg har bare været for længe om det

Jeg har været for hurtig
til at dømme folk
tror jeg
På deres udseende
og deres
Jeg er vokset op inde på Østerbro
har altid haft arbejde
Jeg var måske
en lille smule bedre
Men det er jeg jo ikke
Nej....
nu lyder det for kringlet

Anna

Jeg fik en kæmpe nedtur
sagde mit job op
var sygemeldt
Snakkede med min læge

han kunne ikke finde ud af
om det var en depression
fordi jeg ryger noget hash
Hos lægen tog vi en
depressionstest
Han sagde
svarene er ikke som man
gerne vil have
Jeg havde ikke lyst til
at stoppe med at ryge hash
Jeg har det meget sådan
dampagtigt
Min læge fandt en psykolog
stofferne ud af kroppen
i Settlementet

Jeg har fået mulighed for at tænke
følt mig fuldstændig tabt
bare fordi jeg ikke
har kunnet finde ud af
at komme videre

Nu skal jeg gå i skole
tre gange om ugen
have mig et job
Jeg er ikke bange
det skal sgu nok gå
alt sammen
Jeg glæder mig herremeget
til faste rammer

Det at møde
nogle rigtige mennesker
hvor jeg ikke bare bliver dømt
fordi jeg ikke har job
Selvom jeg ikke har en uddannelse
selvom jeg ryger lidt hash
så er der nogle andre ting der gør
at selvfølgelig
bliver jeg ikke en eller anden narkoman
der ikke har noget sted at bo
og som er rovlige glad med alt og alle

De har hjulpet mig
til at se
jeg er ikke bare
røv og nøgler
Jeg bliver ikke
junkie og hjemløs

Man får en følelse af
jeg er sgu okay som menneske

Hans

Jeg har drukket
siden jeg var 12
er nu oppe på 40
så vi er på omkring 25 år
med hård sprut
Det har været hårdt
for kroppen
Hvis jeg ikke havde fået Emilie
havde det ikke holdt
hvis jeg ikke havde været død
så havde jeg været halvdød

Jeg arbejdede 5 år
på et vin- og spiritus tapperi
Jeg var sikkert
alkoholisk i forvejen
men det hjalp ikke
efter 5 år var færdig
Jeg var nødt til at holde op
min krop kunne ikke mere
Jeg havde en promille
på 4-5 stykker
bare for at kunne fungere
jeg fik 3 måneders løn
og så kom jeg på kontanthjælp

Jeg skulle måske have været
professionel billardspiller
jeg gik på Vesterbro
12-14 timer hver dag
øl, små skarpe og smøger
Mest af alt var jeg vel alkoholiker

Jeg mødte Emilies mor
hun var servitrice på et værtshus
vi tænkte
vi hellere må drosle lidt ned
Så fik vi Emilie
Min ekskone fik en fødselsdepression
Jeg gik fra at være
billard- og alkoholhaj
til at være enlig far

Jeg drak måske
en enkelt øl
men jeg kunne ikke
gå på værtshus

Det år første brugte jeg på
at komme ind ad døren
jeg var helt stiv
som et bræt
det er
panikangst
Det er de samme
der kommer
spiser morgenmad
man føler sig lidt tryk

Jeg har været på antabus i tre måneder
hvor jeg slet ikke drak
Nu har jeg haft en lille periode
i påskeferien
hvor jeg drak lidt
jeg var nede hos min mor
på Møn
Hendes mand og mig
vi tog vores kasketter og vores tøj på
Så gik vi ned til havnen
og drak en bajer
Så kommer vi hjem
hun nusser jo rundt
og reder senge
og pudser af
og gør alle de der ting
Hun skal også i bad
Så går vi en tur med hende
kommer hjem
og laver en kande
så drikker vi ikke mere
den dag

Jeg har en bror
en god bror
han er storebror
Han giver mig de der råd
som almindelige mennesker
kan give
Han har altid tid til at snakke
Han er ikke alkoholiker mere
er eksnarkoman
på metadon

Dorte

Jeg har boet i Sydhavnen
hele mit liv
er født på fødeklinikken
på Borgbjergsvej

Andrea bor på noget der hedder
Villa Kokkedal
Hun har lige fået konstateret
ADHD
Efter hun har fået medicin
er hun en helt anden pige

Holm – Andreas far
døde af en blodprop i lungen
han blev 63 år
han havde en flot og veltrænet krop
selvom han drak
Han ville gå til lægen
om mandagen
om søndagen døde han
Jeg røg bare ned
i et kæmpe kæmpe kæmpe sort hul
og begyndte at drikke voldsomt

På alkoholambulatoriet
Sagde de
Det er faktisk ikke
min egen skyld
jeg ryger så langt ud i druk
Det er arveligt
Din far og mor
var alkoholikere
dine to søstre
Jeg ser ikke mine søskende
jeg har ikke set dem i henholdsvis
5 og 10 år

Lige nu er jeg
promillefri alkoholiker
jeg kan godt
tage en øl eller et glas vin
men jeg kan også stoppe

Katrine

Jeg kom til Danmark

i 6. eller 7. klasse
min skole blæste væk
så kom hele skolen til Bornholm
Jeg har også været et år i huset
i Holstebro
jeg er 55 år
uddannet frisør
jeg kunne vælge hvad jeg ville
min storesøster satte altid mit hår
hun var frisør

Jeg vil gerne ud af min lejlighed
fra morgenstunden
ellers drikker jeg bare
Nogle gange har jeg en depression
så får jeg nogle piller
Når jeg spiser dem
har jeg det bedre
Jeg har ikke spist dem
i 2 måneder
jeg tror jeg skal i gang igen
Jeg kan ikke tåle
at drikke i min alder
Det kommer an på
hvem jeg er sammen med
de kommer op i min lejlighed
drikker hver dag
jeg følger bare med

Når jeg spiser piller
behøver jeg ikke
ryge så meget
Jeg er glad for
at komme her hver dag
så ryger jeg kun om aftenen

En overgang drak jeg meget
Jeg ringede til Helle
og spurgte om hun ikke ville hjælpe mig
for jeg blev ved
Helle tog mig med
jeg fik antabus og depressionspiller

Farida

Jeg har gået 9 år i skole
i Tunesien
og arbejdet 7 år

som advokatsekretær
Så blev jeg gift
og kom til Danmark
Jeg kendte hans mors søster
Jeg har ikke arbejdet
siden jeg kom til Danmark
Jeg har seks børn med to sæt tvillinger
Jeg passer alle seks børn
jeg er alene med børnene
min mand døde for 3½ år siden
Men det er ikke så godt
hvis du bor et sted
hvor du har ikke familie
Nu har jeg min egen familie

John

Jeg er 44 år
har ingen børn
jeg kunne godt have haft børn
men hver gang en pige er blevet gravid
har vi valgt at droppe det
Jeg kom sammen med en pige i 12 år

Det er længe siden
jeg har haft en kæreste
Den sidste jeg kærstede med rigtigt
var en pige jeg havde lært at kende
gennem SydhavnsCompagniet
jeg slog op
jeg følte hun var for ung
og jeg havde for mange problemer
Nu er hun flyttet til Amager
blevet gift
Jeg flirtede lidt med en pige
men hun snød mig for 1000 kr.
hun blev mærkelig
da jeg ikke ville låne hende flere penge
Hun har beskyldt mig for at stå og råbe
uden foran hendes lejlighed efter pengene
Men det er edermamre løgn

Søstrene (Conny og Bente)

Vi begyndte at komme
i SydhavnsCompagniet
Anker Jørgensen

skulle komme på minihøjskolen
og holde et foredrag om sin barndom og ungdom
han bor jo i Sydhavnen
Jeg synes jeg kender ham
Vi endte med at følge
hele minihøjskolen
det var fantastisk
Der var foredrag, afspænding, historiefortællere og frokost
Det gjorde vi så 4 gange
I år sagde vi nej
så ville vores mænd strejke
hvis vi skulle være væk to gange om ugen

Før i tiden tog vi på ture sammen
nu står vi sammen
i genbrugsbutikken
Nu er vi her hver torsdag
os tre søstre
Jeg var aldrig kommet i forbindelse
med det her
hvis det ikke havde været lokalt
har aldrig tænkt
i de her baner
aldrig forestillet mig
min arbejdskraft
uden at få penge for det
Jeg har været på arbejdsmarkedet
indtil jeg blev 60
har aldrig prøvet at være arbejdsløs
Jeg har arbejdet på kontor i et bogholderi

Amina

Jeg har otte børn
Jeg kom til Danmark efter det tredje barn
Jeg har været i Danmark i 22 år
Jeg har aldrig gået i skole
Jeg taler Berbisk
og også lidt arabisk
Jeg har været her i halvandet år
Før i tiden spurgte jeg ikke om vej
det gør jeg nu

Ulla

Jeg kommer fra Frederiksberg
jeg er kommet ind med minihøjskolen

jeg var med til deres åbningsdag
jeg kan lide de mennesker der kommer
jeg har arbejdet i vuggestue i 19 år
jeg er på efterløn
jeg er 63
jeg går til motion om mandagen
er her om tirsdagen
onsdagen går jeg til roning og cykling
torsdag har jeg mit barnebarn
fredagen går jeg til stavgang
jeg har en lille hund
Jeg kan godt stå ved købmanden
drikke en øl
jeg har arbejdet siden jeg var 16
har aldrig været arbejdsløs
aldrig været på understøttelse eller bistandshjælp

Mette

Jeg er nummer seks
har boet hos min mormor
kom til Sydhavnen i 96-97
har boet i København siden 69
jeg er 63
Jeg arbejdede på en grill
nede ved Kødbyen
fra 83 til 98
Jeg har været besøgsven for én
i over ti år
én der bor på Engholm
så gik hun bort

Jeg har en ven
der er en del syg
han kom til skade
han var nedriver
ødelagt i skulderen
dårligt hjerte og ben
Så er det dejligt
at komme lidt væk hjemmefra

Han kan tage alt fra mig
undtagen mit humør
og min tandbørste

Annemette

Jeg har ikke nogen uddannelse
jeg har nok haft over 40 jobs
Jeg blev på jobbene
til jeg blev træt af dem
så fandt jeg et nyt
I dag er jeg før-tidspensionist
Mine to første børn døde
det blev et projekt at få børn
I dag har jeg tre børn
De har alle tre en muskelsygdom
den sidste er også sent udviklet
har gået på specialskoler
Jeg har en sygdom
hvor jeg ligesom ikke rigtig kan
overskue noget
Først fik jeg afslag på førtidspension
men så mødte jeg en psykiater
der lige præcis kendte til
min sygdom
Jeg kender til hvor svært
man kan have det
når man ligesom bare er inde
i sig selv
Jeg kan mærke følelsen
når jeg taler om den

Kapitel 7

Genbrugsbutikken

Dette kapitel er første del af tre analysekapitler, hvor jeg går i dybden med SydhavnsCompagniets forskellige rum. Jeg har udvalgt tre rum, Genbrugsbutikken, Medborgercentret og feriekolonien Lyngborgen. Med disse analyser ønsker jeg at undersøge, hvordan SydhavnsCompagniet etablerer rammer for, at der kan skabes forandring for de mennesker, der deltager, og hvordan disse forandringer leves og opleves af de involverede parter og deres omgivelser.

Forandring, tilblivelse og muligheder er et gennemgående tema for analyserne. Jeg anvender Deleuze og Guattaris distinktion af stribede og glatte rum til at belyse både de fysiske og relationelle rum i Genbrugsbutikken. Med denne sontring får jeg blik for, hvordan striber opstår og forandres, og hvordan de glatte rum skaber muligheder for forandringer. Begreberne skaber muligheder for at analysere, hvordan der skabes rum for, at anderledes møder og relationer finder sted, og tilblivelser, forandringer og muligheder opstår.

Samtidig bruger jeg Deleuze og Guattaris begreber om segmentarisering, hvor de opdeler menneskers relationer i binære, cirkulære og lineære modsætninger. Disse begreber er med til at belyse, hvordan relationerne i Genbrugsbutikken er med til at skabe forandring og tilblivelser for dem, der tager del i butikken. De faste binære segmentariseringer så som køber/sælger bliver udfordret i Genbrugsbutikken, og det skaber muligheder for, at tilblivelser og forandringer kan finde sted. Samtidig forandres de binære modsætninger til også at blive cirkulære og får betydning for blandt andet lokalområdet. De lineære segmentariseringer anvendes til at belyse, hvordan udefrakommende forventninger bliver håndteret. Flugtlinjer, som ligeledes er et begreb inspireret af Deleuze og Guattari, anvender jeg til at analysere min egen rolle som forsker i forsøget på skabe en fælles fortælling om Genbrugsbutikken. Forsøget blev mødt af en flugtlinje, som fik betydning for mine kommende analyser. Samtidig inddrager jeg Davies' begreber om være 'passende' og 'upassende' og 'længsel efter at tilhøre', da disse begreber er med til at skabe forståelse

for, hvordan specielt de aktiverede har en længsel efter at gøre passende adfærd, og hvordan Genbrugsbutikken er med til at skabe rum, for at det lykkes.

Hvad er Genbrugsbutikken

Genbrugsbutikken har åbent 6 dage om ugen fra ca. 10-18 hver dag. Der er omkring 10-15 medarbejdere i butikken. Nogle af medarbejderne¹⁰ har selv valgt, hvem de vil have vagter sammen med, som for eksempel de tre søstre, der har fast vagt om torsdagen, mens andre er sat sammen, ud fra hvad Pia mener, vil fungere, og nogle er mere tilfældigt sammensat, alt efter hvornår der er ledige vagter.

Genbrugsbutikken er en del af SydhavnsCompagniets aktiviteter. Der er ingen i butikken, der er ansat på ordinære vilkår, altså hvor de får løn for deres arbejde. Medarbejderne i butikken er en blanding af folk, der frivilligt har meldt sig til at tage vagter i butikken og folk, der er aktiverede ifølge aftale mellem Jobcenter København og SydhavnsCompagniet. Nogle af medarbejderne i Genbrugsbutikken er ligeledes 'brugere' af SydhavnsCompagniets øvrige aktiviteter, så som Medborgercentres tilbud om morgenmad/frokost, ekskursioner ud af huset, rådgivning etc. Andre af medarbejderne deltager kun i Genbrugsbutikken og de aktiviteter, der er forbundet dermed.

En af SydhavnsCompagniets ansatte; Pia, der er ansat på almindelige vilkår, har det overordnede ansvar for butikken og for SydhavnsCompagniets frivillighedsstrategi generelt set.

Det er intentionen fra SydhavnsCompagniet, at de frivillige skal organisere så mange af aktiviteterne i Genbrugsbutikken som muligt selv, ligesom de øvrige aktiviteter i SydhavnsCompagniet. Pia forsøger at lægge så meget ansvar fra sig, som det lader sig gøre, og derved få de frivillige/aktiverede til at påtage sig mest muligt ansvar. Formålet med denne strategi er en del af SydhavnsCompagniets empowermentstrategi, hvor de ønsker at få medarbejderne til at 'vokse' med opgaven og derved blive i stand til at håndtere flere og flere ting både i forhold til SydhavnsCompagniet, men også i forhold til deres liv generelt.

Tre til fire gange om året afholdes personalemøder for medarbejderne i Genbrugsbutikken, hvor det pointeres, at mødet er for de "dygtige medarbejdere i SydhavnsLoppen", som Genbrugsbutikken hedder officielt.

---

¹⁰ I SydhavnsCompagniet tiltales de ansatte som 'medarbejdere' og jeg har valgt at bruge deres terminologi.

Pia inddrages kun i Genbrugsbutikkens dagligdag i det omfang, hvor der opstår konflikter mellem medarbejderne, som de ikke kan løse selv. Konflikterne kan handle om, hvordan der tales mellem medarbejderne, hvor nogle synes, at tonen er for hård, eller det kan være noget med mødetider, eller at nogle synes, de bliver bagtalt etc. Disse konflikter forsøger Pia at løse ved for eksempel at få de konfliktende parter til at tale sammen eller ved at tale med folk enkeltvist. Pia har dog daglig kontakt til den medarbejder, der henter nøglen i Medborgercentret.

Det empiriske arbejde, der ligger til grund for denne analyse, er baseret på kvalitative interview med ansatte i SydhavnsCompagniet, observationer fra butikken og medarbejdere i Genbrugsbutikken. Jeg har deltaget i disse møder, og en del af den analyserede empiri stammer ligeledes derfra.

Genbrugsbutikken er en del af SydhavnsCompagniets lokalsamfundsstrategi, hvor meningen er, at der i kraft af køb, salg og donation kan foregå social integration og samtidig, at der opbygges en stolthed over, at der er gode butikker i lokalområdet. Genbrugsbutikken er en del af SydhavnsCompagniets socialøkonomiske profil. Butikken har, i lighed med flere andre socialøkonomiske virksomheder, ikke ét klart formål, men flere. SydhavnsCompagniet har flere formål med Genbrugsbutikken. Det skal være muligt for bydelens borgere at kunne købe sig *"tøj og nips, m.v. for få midler"*, sikre at bydelens borgere kan være med til fremme et *"aktivt handelsliv"*, ved at de donerer *"aflagt tøj og andet"*, borgere skal have mulighed for at komme i *"aktivering, jobtræning og afklaring"*, og borgere skal have mulighed for at *"udføre frivilligt arbejde"*. Derudover beskrives det, at de frivillige *"arbejder sammen med de aktiverede"*, idet det er SydhavnsCompagniets erfaring, at det *"skaber en positiv og hensigtsmæssig synergi (...) for dannelsen af sociale netværk"*. *"SydhavnsLøppen skal være et lokalt kraftcenter og et sted med socialt samvær"*. (www.sydhavnen.dk) Lidt forenklet vil jeg sige, at formålet med butikken er delt i to: En økonomisk del, der omhandler, at butikken skal være økonomisk bæredygtig, og at den skal generere økonomisk overskud til SydhavnsCompagniet øvrige aktiviteter, for eksempel ekskursioner ud af huset. Det andet formål er at skabe anderledes og nye møder mellem mennesker, så borgerne samlet set i Sydhavnen bliver *gladere*, som Pia siger, når man spørger om formålet med SydhavnsCompagniet (fokusgruppe 2011).

Formålet med SydhavnsCompagniet er at være et tilbud til socialt udsatte i Sydhavnen. De skriver på deres hjemmeside at:

”Vi er et lokalsamfundsbaseret tilbud med en varieret vifte af aktiviteter, der er tilpasset til at rumme socialt udstødte og marginaliserede borgere med komplekse sociale problemer af varieret art, med fokus på at opbygge netværk og bryde den isolation, der karakteriserer målgruppens udsatte liv.” (www.sydhavnen.dk 2012)

Helle, en af de ansatte i SydhavnsCompagniet fortæller

(...) vi har Mozarts Plads, hvor rigtig mange står og drikker, og det kan godt være sådan lidt skræmmende for borgere i bydelen, som ikke nødvendigvis ikke står og drikker - som vi normalt vil betegne som ressourcestærke. Det kan godt være lidt skræmmende, at de står der og drikker. Så har vi nogle kontakter til nogle af dem, der står og drikker – det er jo nogle af vores brugere. Hvis vi så på en eller anden måde kan få dem til om lørdagen at arbejde i pavillon, arbejde som frivillige, når der er loppemarkedet, eller tage en vagt i vores Genbrugsbutik og så nogle af ’de der’, som vi normalt betegner som ressourcestærke kommer ind og køber noget der og ser, at det er nogle af en af ’dem der’. Så hvis de nu kommer mange gange, så kender du godt det, at hvis man kender nogle fra en butik, så hilser man, og så er målet jo, at når så hun går forbi den skare af folk, der står og drikker og råber højt, og så ved hun jo, at han ikke er farlig og hej. Det giver sig selv tilbage for den flok, de står der føler jo også, at folk ikke kan lide dem og er bange for dem, og hvis de pludselig hilser, så løftes de jo også, og så synes de, at verden ser meget bedre ud, så det er det, der er målet. Hvis man kommer ind i en Genbrugsbutik, og det er en af de der bøller, nej det er jo ikke bøller, men højtråbende folk fra hjørnet, der står der, og han pludselig ekspederer en der, så får man jo et andet billede, end når han står og råber på Mozarts Plads. Det er jo klart, det gør noget ved en bydel. Det er jo ikke et problem, der er løst nu, men det er jo det, at vi hele arbejder hen mod. Social integration og det vil jo klart løfte bydelens kapital måske ikke social kapital – det er jo formålet. Det er meget stort, men det er jo også meget enkelt i virkeligheden. (Helle)

I både Helles udsagn og i teksten fra hjemmesiden fortælles, hvordan SydhavnsCompagniet ønsker at skabe møder mellem folk, der ikke nødvendigvis taler sammen i hverdagen, eller hvor disse møder kan være deciderede ubehagelige for de involverede parter, ved at nogle føler sig utrygge ved at passere for eksempel Mozarts Plads. Helle beskriver, hvordan de med blandt andet Genbrugsbutikken ønsker at skabe en platform, hvor disse møder kan finde sted, og hvor de involverede parter kan få relationer til nogle andre mennesker, som de ikke havde relationer til tidligere. Helle lægger vægt på, at det både kan få stor betydning for det enkelte menneske, at *’de synes at verden kommer til at se bedre ud’*, og derudover har hun også et lokalsamfundsperspektiv på indsatsen, i det hun ser det som en mulighed for at *’gøre noget ved en bydel’*. I hendes fortælling konkretiserer hun det noget abstrakte *’løfte bydels sociale kapi-*

tal' fra at være noget *'meget stort'*, som hun selv udtrykker det, til at *'det er jo meget enkelt i virkeligheden'*.

Denne konkretisering af noget *'meget stort'* er ikke et enkeltstående eksempel, det går igen i store dele af den skabte empiri, hvor de ansatte i SydhavnsCompagniet på forskellige måder illustrer det – mere om det senere.

Genbrugsbutikken som sribet og glat rum

En butik fremstår som et sribet rum. Rummet har en bestemt funktionalitet nemlig at sælge varer. Selvom butikker generelt set er opbygget ret ens, så fremstår hver enkelt butik med særkendetegn, som på forskellige måder kan underbygge eller forstyrre billedet af en butik. I nogle butikker sidder sælgeren og læser en bog, snakker i telefon, nogle har en speciel lugt, nogle fremstår så rene, at man nærmest føler sig beskidt når man kommer ind - eller omvendt, man mister lysten til at købe på grund af manglende rengøring. Selvom butikker rent fysisk fremstår individuelle, er der alligevel ofte fysiske fælleskendetegn som for eksempel en disk, hylder til varer, indkøbskurve, en slags opsamlingskasse til penge, et prøverum med spejl, hvis det er tøj, der sælges etc.

Et andet fællestræk ved butikker er, at der på en eller anden måde er en sælger, og når man indtræder i rummet, er man potentiel køber. Det vil sige, at en butik er karakteriseret ved en binær segmentarisering køber/sælger, hvor du som involveret part er enten køber eller sælger. I langt de fleste tilfælde sælger ekspedienten sin arbejdskraft og får penge for at stå i butikken, og det er meningen, at den, der kommer ind i butikken, køber en vare og afleverer penge. Genbrugsbutikken fremstår anderledes end de fleste butikker, og dette vil jeg elaborere over nedenstående.

I Genbrugsbutikkens fysiske rum er der en slags disk, det er et bord, ekspedienten kan sidde bag, der er en lille trækasse til penge, et gardin, der er hængt op, så man kan prøve tøj foran et spejl etc., så på mange måder lever det op til forestillingen om en 'rigtig' butik – et sribet rum. Genbrugsbutikkens relationer og interaktioner i det sociale rum, som man indtræder i, får indflydelse på butikken som rum både fysisk og socialt. Nogle gange lugter der lidt af røg, der kan sidde nogle 'ikke potentielle kunder' og drikke kaffe, ekspedienten kan have sit syge barn eller barnebarn med på arbejdet etc. Elementer, der forstyrrer billedet af et sribet rum med faste regler og praksisser.

En anden måde, hvor det sribede udfordres, er ved Genbrugsbutikkens kassebog. Mange butikker har et kasseapparat, hvor dagens salg opgøres, eller opgørelsen kan bestå af en 'regningsblok', ligeledes hvor dagens salg registreres. I Genbrugsbutikken ligger en tydelig slidt sort kinabog på disken. I denne bog noteres butikkens salg dag for dag. Bogen bruges ikke kun, når der er brug for at notere et salg, denne bog bliver gransket mange gange i løbet af butikkens åbningstid af medarbejderne. Ekspedientens eget salg bliver sammenlignet med de andres salg i detaljer – ikke bare sammentællingen, men også de enkelte salg – er der solgt mange ting eller få ting til mange penge, hvordan ligger dagens salg i forhold til torsdagens salg etc. Bogen er for mig at se et udtryk for både en sribet og en glat måde at organisere rummet på. Bogen er sribet ved, at det bliver muligt at holde orden på, at ingen snyder, og det bliver synligt for alle, hvad omsætningen er. Samtidig er bogen udtryk for noget glat idet anvendelsen af den – og dens tyndslidthed – viser, at i forbindelse med salget foregår en intensitet, som optegnes i bogen. Intensiteten er kimen til, at der foregår mersalg og kimen til forandring, ved at mange af sælgerne ønsker at sprænge rammerne ved at sælge mere end deres kollegerne. Det glatte – det at sælgerne ønsker at sælge mere, udfordrer striberne ved, at der bliver diskussioner om, hvorvidt priserne er de rigtige – om de er for høje eller lave, men dette vil jeg udfolde senere i analysen. Forandringen – det glatte opstår, fordi der er en opgørelse – en måde at scribe (optælle) butikken på.

Segmentariseringer under forandring

Som tidligere nævnt er et af formålene med Genbrugsbutikken, at det skal være muligt for borgerne i Sydhavnen at gøre handelslivet i bydelen mere aktivt og give borgere mulighed for at kunne købe sig billige nødvendige ting. I mine undersøgelser har jeg erfaret, at donatoren har en stor påvirkning på butikkens struktur, og det ønsker jeg at undersøge i det følgende.

Den binære segmentaritet, der viser sig i modsætningsparret køber/sælger, fremstår ikke i så ren form i Genbrugsbutikken som i mange andre butikker. Den binære modsætning køber og sælger udfordres blandt andet ved, at der kommer en tredje part ind 'giveren eller donatoren', og den binære segmentaritet bliver cirkulær, idet der kommer andre aspekter ind, som giveren bidrager med. Alle de varer, der er i butikken, er ting og sager som folk, hovedsagelig fra lokalområdet, har afleveret til butikken i håb om, at de bliver videre-solgt. De fleste af giverne forærer det væk, fordi de synes, det er for godt at

smide væk, selvom de ikke selv har brug for det længere, og nogle har et decideret ønske om at støtte det 'gode formål', som SydhavnsCompagniet er eksponent for. Ofte, når en giver kommer ind i butikken, udfolder der sig en snak, der kan handle om de ting, der gives væk eller om, at de engang boede i Sydhavnen, og derfor stadig føler sig tilknyttet etc.

Binariteten køber/sælger eller det, der er blevet til en cirkulær segmentarisering køber/sælger/donator, kan ligeledes forstyrres, ved at sælgeren også kan være donator, og derved kan der opstå en binaritet mellem sælgerne, ved at nogle sælgere også er donatorer.

Conny, der er én af de tre søstre, er et af eksemplerne på, at en af ekspedienterne samtidig er donator. I denne fortætning er det Connys søster Bente, der fortæller:

Min søster har været i branchen
med gamle ting
haft aktivitetsforretning
marskandiser
Hun forærede foreningen
12 eller 13 flyttekasser
under forudsætning
at hun selv skulle sætte priser på
så de ikke skulle sælge det
for en femmer (Bente)

Som det kan ses, er Connys donation behæftet med et krav om at få lov til at bestemme prisen. Med dette eksempel ønsker jeg at kaste lys over, hvordan den binære segmentarisering køber/sælger i en butik som denne i første omgang bliver cirkulær ved, at der kommer en tredje part ind, donatoren, men for igen at blive binær, idet der opstår en ny binaritet mellem sælgerne, ved at nogle kan være 'prisfastsættende sælgere' og andre kun 'sælgere'.

I ovenstående fortætning lægger Bente, Connys søster, vægt på, at Conny rent faktisk har erfaringer inden for genbrugsverdenen, så udover at hun giver en masse ting væk, så har hun også den fornødne erfaring til at kunne blive 'prisfastsættende sælger'.

Nedenstående eksempel viser hvordan det ene modsætningspar i binariteten 'prisfastsættende sælger/sælger' præciseres. Der er i nogle af donationerne indbygget et krav om magt, hvilket ikke findes i andre. Det følgende er et eksempel, hvor donatoren ikke er ekspedienten, men én hun kender, og dette kendskab bevirker, at hun får mulighed for at cementere binariteten mellem

at være prisfastsættende sælger/sælger, idet de donerede bøger derved har en vis kvalitet '*en god bogsamling*', idet de ikke bare er tilfældigt doneret.

Vi har en stor familie
alle mine datters bøger
Connys bøger
Så bliver det jo hurtigt
en god bogsamling
Vi ved hvad folk leder efter
Vi er holdt op med at sælge bøger
fra 2 kroner af
der bliver sat priser på
Vi har et helt bogvindue
Bøger er faktisk blevet en stor del
af vores indtægt
og det er sådan meget rart (Bente)

Dette eksempel, hvor bøgerne kommer fra familie, og derved fra nogen de kender, præciserer at det er den segmentarisering, som handler om 'have forstand på' – og derved tilblivelsen af at være 'prisfastsættende sælger' og derved den eksklusion, der samtidig er knyttet til det, ved 'dem der ikke har forstand', og derved bare er 'sælger', som jeg senere vil komme ind på i afsnittet om priser.

Binariteten køber/sælger kompliceres yderligere ved, at sælgeren også kan blive giver, hvis de i situationen vurderer, at der er behov for det.

Ikke fordi vi forærer nogen ting væk
men omvendt
hvis du forstår hvad jeg mener
er der en der kun har til vanterne
og ikke til halstørklædet
så lader vi ham jo ikke gå uden vel
så får han jo begge dele
det er jo såre nemt ikke (Conny)

Men for at *få* kræver det, at man har *behov*. Denne problematik ses yderligere udfoldet i spørgsmål om priser, da priserne er afhængige af, om det er 'noget man ikke kan leve uden'. Disse vurderinger er en anden måde at ændre striberne på i det stribede rum og skabe glatte rum i salgs-/foræringsøjeblikket.

Og endelig er der de donationer, der er fuldstændig ubehæftede – hvor folk bare kommer ind og forærer noget til butikken, som de ikke længere har brug

for. Disse former for donationer kan beskrives som cirkulære, idet de ikke har en binaritet indbygget, men har et ønske om at gøre noget for det omkringliggende – lokalsamfundet. Donatorens intentioner kan være et ønske om at gøre noget godt for andre mennesker, miljøet eller bare et ønske om at få sig en snak og derved en relation, når de afleverer deres kasserede ting til genbrug.

Disse forskellige former for udviklinger af binariteten køber/sælger bevirker, at de stribede rum, der er karakteriseret af faste regler, bliver forandret og striberne forsvinder. Der opstår nye regler, og der opstår glatte rum, hvor følelserne og intensiteten får lov til at råde, idet køb/salg forholdet kan blive genstand for forhandlinger uden at have faste regler. På den måde bliver de forskellige typer donationer medvirkende til, at der i Genbrugsbutikken opstår rum for, at tilblivelser kan finde sted, hvor sælgerne i øjeblikkene kan blive noget andet udover at være sælger og derved indgå i en forandringsproces. De kan blive dem, der ”har forstand på” og ”dem, der ved, hvem der har behov” etc.

Er frivillighed en binaritet?

Fra nogle af medarbejderne i Genbrugsbutikken, specielt dem der ikke oplever sig selv som brugere af SydhavnsCompagniets øvrige aktiviteter, bliver der skabt en binaritet og derved en modsætning mellem at være frivillig og aktiveret.

Conny siger:

Vi står tre søskende
helt frivilligt
for at få penge til denne her affære (Conny)

I dette udsagn italesætter hun en binaritet, der ikke eksisterer for alle medarbejderne i Genbrugsbutikken. Flere af dem, der er tilknyttet Genbrugsbutikken som aktiverede, giver udtryk for, at selv om de er i aktivering, så kommer de der af egen fri vilje på trods af, at de *skal* komme. Modsætningen mellem frivillig og aktiveret vinder ikke genklang hos dem, der bevæger sig ind og ud af positionerne mellem at være frivillig og aktiveret. Selv om man rent teknisk ikke kan være frivillig og aktiveret på samme tid, er det den opfattelse, som flere giver udtryk for. Det at være frivillig er ikke nødvendigvis, at der ikke er pålæg om, at man skal komme, men i stedet kan det være udtryk for, at man gerne *vil* komme, og at man ikke kommer der, fordi man er tvunget til det. Den mulighed, der gives for, at man kan sige, at deltagelsen er frivillig, kan

bevirke, at man kommer udenom den positionering at være 'socialt udsat', og i stedet tilhører dem, der er frivillige.¹¹

Katja, en af medarbejderne i Genbrugsbutikken, der er på kontanthjælp, er ansat i Genbrugsbutikken med sin sagsbehandlers billigelse. De har ikke sat nogle tidsmæssige begrænsninger på Katjas deltagelse, og det synes vigtigt for Katja, at hun kan bevare frivilligheden i sin deltagelse.

Jeg er her helt frivilligt
helt frivilligt
der er ikke noget der
der er heller ikke noget med 28 timer
jeg har fået frie tøjler
jeg kan faktisk planlægge
som jeg har lyst til
det er rigtig rart (Katja)

Birthes, der er ansat i Genbrugsbutikken, deltagelse i SydhavnsCompagniet startede ud fra et ønske om at være frivillig, hvor det senere udviklede sig til, at hun kom i aktivering.

Jeg er aktiveret nu.
jeg startede som frivillig
men blev aktiveret her fra den 25.
jeg har jo søgt revalidering
og så skulle jeg jo aktiveres med et eller andet
Jeg kom som frivillig og som bruger (Birthe)

Som det kan ses, er der ingen modsætning mellem at være frivillig/aktiveret/bruger, det nærmest fletter sig ind og ud af hinanden. Modsætningen ses tilsyneladende ikke af dem, som bevæger sig mellem de forskellige kategorier, men som eksemplet illustrerer, så har det betydning for dem, som kun karakteriserer sig som frivillige, som det italesættes af Conny.

Tilblivelser

I Genbrugsbutikkens skitserede formål på hjemmesiden er forandring et element, der betyder en del. Butikken skal skabe mulighed for, at dem der ikke har så meget skal kunne erhverve sig nødvendige ting, altså en materiel foran-

---

¹¹ Dette udbygges i kapitlet om Medborgercentret

dring og forbedring. Ydermere tænkes forandring i det perspektiv, at man som borger i Sydhavnen også skal kunne være med til at løfte bydelen og mindske uligheder mellem dem, der har og dem, der ikke har så meget. For dem, der tager aktivt del i butikken, beskrives det, at man som aktiveret skal blive bedre til at kunne indgå i et job, og ikke mindst ses forandring mellem medarbejderne i Genbrugsbutikken ved, at frivillige og aktiverede skal arbejde sammen og skabe synergi og skabe sociale netværk.

I det følgende vil jeg undersøge, hvordan Genbrugsbutikken medvirker til medarbejdernes forandringsprocesser – hvilke former for forandringer skabes der rum for, og hvilke betydninger får det for dem som mennesker?

Forandringer er opbrud i det sribede rum. De molekylære linjer organiserer det mindre hierarkiske og er knapt så fast struktureret. Molekylære tilblivelser foregår i det glatte rum. Tilblivelser kan både foregå binært, at man bliver noget som en modsætning til noget andet eller cirkulært, at man bliver noget andet, men ikke som en modsætning til noget andet, i for eksempel lokalsamfundet eller lineært, at man bliver noget, for igen at kunne blive noget andet efter det første – hvor forestillingen er, at man forlader det, man var tidligere og bliver til noget andet.

Når Bente, som i nedenstående eksempel, får status af at være sælger i Genbrugsbutikken giver det hende mulighed for en ny form for tilblivelse, hvor hun identificerer sig med formålet 'at gøre noget godt' – hun bliver en anden også uden for det fysiske rum; Genbrugsbutikken, idet hun bliver den på vejen, der får ting til et godt formål.

For Bente er det at være frivillig ikke kun et spørgsmål om tiden, hun står og betjener i butikken. Det kan synes som om, at det giver hende en ny måde at tilblive på, i for eksempel hendes eget kvarter i Sydhavnen.

Bente får på den måde et tilhørsforhold til sit lokalområde og oplever at tilhøre. Ligeledes får hun mulighed for at føle sig passende i sin pensionisttilværelse.

Det halve af vejen
der hvor vi bor
giver os alle mulige ting
De ved vi arbejder i Genbrugsbutikken
Vi smider ikke noget ud
hvis du vil have det
Så tager vi det med her over (Bente)

Det giver Bente mulighed for at være den i kvarteret, der hjælper andre mennesker og på den måde få en tilblivelse i forholdet til sine naboer. I kraft af, at hun tager del i Genbrugsbutikken, får hun også mulighed for at få opfyldt nogle af de ting, som hun savner fra sit arbejde, nemlig at have kontakt med andre mennesker.

Jeg har været på kontor
bogholderi i alle årene
jeg kunne ikke forestille mig
arbejde gratis
som jeg kalder det
men man får en anden holdning
når først man prøver
Jeg kunne da sagtens
gå ud og tjene nogen penge
ved at servere til en fest
sådan noget har jeg slet ikke lyst til
til gengæld synes jeg det er sjovt
gøre et eller andet
der sådan virker
samtidig har man fornøjelsen af det selv
for at sladre med en masse mennesker
man mister trods alt en masse kollegaer
når man holder op med at arbejde
så er det jo rart
at få den der menneskekontakt igen (Bente)

Bente skaber sig mulighed for en ny tilblivelse, efter hun er blevet pensioneret. En tilblivelse, der er segmenteret både cirkulært i forholdet til lokalområdet, men også binært i selve butikken, hvor hun fungerer som sælger i forholdet til køberne. Deltagelsen i Genbrugsbutikken giver Bente mulighed for ikke at føle sig udenfor, upassende, når hun mister en masse kolleger.

Denne tilblivelse som Genbrugsbutikken skaber, har ikke kun betydning for Bente, men også for hendes mand. Dette på trods af, at han ikke italesætter sig hverken som en del af Genbrugsbutikken eller som frivillig – en der arbejder gratis.

Min mand sagde
jeg arbejder sgu ikke gratis for nogen
det gør han heller ikke
han er aldrig typen
Han vil gerne klunse
forærer os det han klunser
Han er sød og hjælpsom
Det er noget andet

det er noget helt andet (Bente)

Bente ser heller ikke sin mand som en, der arbejder gratis, på trods af, at han klunser og hjælper til i butikken – hun mener 'det er noget helt andet'. Tilblivelsen som frivillig er alene Bentes på trods af, at 'alle på vejen ved hvor vi bor'. Det kan måske skyldes, at Bentes mand ikke indgår i en binær segmentarisering i butikken, men er mere perifært tilknyttet. Derved bliver hans tilblivelse i højere grad cirkulær - idet han gør, at Bente og ham selv bliver passende i forhold til at gøre noget for naboskabet.

At være frivillig i Genbrugsbutikken betyder for Birthe, at hun bliver 'en der går på arbejdet'. I denne tilblivelse lægger hun vægt på, hvordan hendes egen rolle bliver i lokalområdet – hun lærer en masse nye mennesker at kende og hun fortæller, at hun har ændret sin forestilling om andre mennesker.

Efter hun mistede sit arbejde, på grund af sygdom, har hun oplevet sig som udenfor, og Genbrugsbutikken giver hende en følelse af at gøre passende adfærd og høre til.

Jeg føler
jeg gør gavn
ikke engang
som frivillig
Jeg er begyndt at sige
Jeg skal på arbejde
det betyder utroligt meget for mig (Birthe)

Jeg kan ikke gå ned i Brugsen
uden at hilse på en 3-4 stykker
jeg kender
Det er rart
At det så samtidig tager en time
det er lige meget
det er noget nyt og spændende
eller bare
dav
hvordan har du det
Jeg er begyndt at lære mange
at kende herude
sådan du ved
hej og dav
Med loppemarkedet
om lørdagen
der lærer jeg også nogen at kende
når jeg er oppe på pladsen deroppe

Jeg kommer meget mere ud
Jeg tør snakke til folk
jeg har været meget
enspænderagtig
Ungerne har døbt mig
Krammer-Mama

Jeg har været for hurtig til at dømme folk
tror jeg
på deres udseende
Kenneth
hilser jeg på næsten hver dag
oppe i Irma
han sælger Hus Forbi
Det var ikke en person
jeg havde drømt om
jeg kom til at snakke med
Det viser sig
han er alle tiders fyr
Jeg er vokset op inde på Østerbro
var selv ting og sager
har altid haft arbejde
Jeg var måske en lille smule bedre
Den har jeg i hvert fald
lært at få vendt om en gang
det er helt sikkert
Jeg skal ikke tigge mig ud af noget
jeg kan selv (Birthe)

Birthe giver udtryk for, at hun gør gavn, selvom hun i flere andre sammenhænge pointerer, at hendes deltagelse i Genbrugsbutikken er frivillig, så er hendes deltagelse 'mere' end frivillig – et arbejde, noget der betyder utrolig meget for hende. Hendes deltagelse medfører også, at hun oplever sig passende ved, at hun lærer nogle at kende, som hun bliver genkendt og anerkendt af, ved at de spørger til, hvordan hun har det. I forholdet til sine egne børn får hun et kælenavn, som hun er stolt af, og det betyder, at hun bliver mere udadvendt i lokalområdet. Samtidig får hun også et andet blik for folk, der er anderledes end hende selv, og hun forholder sig til, hvordan hun var tidligere, hvor hun følte sig lidt bedre end de andre.

Birthes italesættelse af hendes tilblivelse i Genbrugsbutikken bliver ikke binær, hun ser ikke sig selv som modsætning til de andre, men i højere grad som at hun *også* bliver ydende, arbejdende, en man har lyst til at kende, en der har noget at sælge på loppemarkedet, en, der kan se en hjemløs med respekt etc. Derved bliver hendes tilblivelse cirkulær, hun ser sig selv i forhold til og i

sammenhæng med det omkringværende. Hun bliver i denne tilblivelse i stand til at trække sig ud af en binær segmentarisering for eksempel tigger/yder til at se andre som hun hidtil ville beskrive som tiggere til at være ydere. Hun er selv på kontanthjælp og på trods af denne 'modtagerposition', så føler hun sig ikke som en tigger, men som en, der yder noget til lokalsamfundet.

Aminas, der er ansat i Genbrugsbutikken, tilblivelse i Genbrugsbutikken italesættes i nogen grad som værende binær med modsætningsparret selvhjulpen/ikke-selvhjulpen.

Det følgende er en fortætning lavet på baggrund af Aminas datter, der var med til interviewet, da vi havde vanskeligheder ved at forstå hinanden. Amina havde uden opfordring selv taget sin datter med, og undervejs i interviewet bad jeg datteren oversætte for sin mor, hvad jeg mente, at hun havde sagt, så hun kunne 'godkende det'.

Hun er meget glad for Genbrugsforretningen
Sådan som jeg kender min mor
så tør hun lidt flere ting
det har hun ikke gjort før
Hun har gået i skole i mange år
hun har meget svært ved sproget
hun var ikke ude blandt folk på samme måde
Efter hun er startet i Genbrugsforretningen
tør hun spørge
selvom hun er svær at forstå
I Genbrugsforretningen er hun nødt til
at klare sig selv
nogle gange er hun der alene
Forretningen giver hende et ansvar
Hun bliver nødt til at snakke
det er i mødet med andre mennesker
hun bliver nødt til at svare
på den måde er hun blevet stærkere
Hun er begyndt at gå til læge selv
det har hun ikke kunnet før
hun er begyndt at stole mere på sig selv
Hun skal jo kunne klare sig selv (Aminas datter)

Aminas datter fortæller her, at hendes mors deltagelse i Genbrugsbutikken har stor betydning for hende på den måde, at hun er blevet mere selvhjulpen og '*stærkere*' og '*stoler mere på sig selv*'. Selvom Amina tager udgangspunkt i en binær segmentarisering (selvhjulpen/ikke-selvhjulpen), så er det i forhold til Aminas deltagelse i samfundet, '*i mødet med andre mennesker*', der lægges vægt på. Dog kan det virke som om, at Aminas datter har en forventning og derfor

italesætter sin mors tilblivelse som lineær, idet hun har sat det parameter op, at Amina 'jo skal kunne klare sig selv' – hun skal gå fra at være ikke-selvhjulpen til at kunne klare sig selv. Det er svært at sige, hvor den lineære segmentarisering stammer fra – om det er Aminas egen forestilling om tilblivelse eller det er et udefrakommende ønske, som datteren har påtaget sig og italesætter eller datterens eget ønske, at hendes mor skal være mere selvhjulpen. Ved interviewet af Amina synes det som om, at Amina oplever, at hun gør passende adfærd i sit virke i Genbrugsbutikken.

En lineær tankegang synes også at præge Katja. Katjas tilgang til Genbrugsbutikken var i første omgang en helt anden. Det var Katjas mor, der først var frivillig og sidenhen i aktivering i butikken, der fik Katja dernel for at hjælpe. Tilgangen kan karakteriseres som cirkulær, idet hun ønskede at komme og hjælpe til i butikken, men dog ikke på grund af et altruistisk formål, men mere for, at hun kunne komme lidt ud. Men da Katja får faste vagter, bliver det godkendt af Springbrættet ¹² og den kontaktperson, der er knyttet dertil og af Katjas sagsbehandler på Jobcentret.

Katja beskriver det således:

Min mor var startet hernede
så begyndte hun at sige
var det ikke en mulighed for mig
Hjælpe med at få sorteret
Pludselig blev det helt vildt hyggeligt
man møder nye mennesker
Har ikke haft nogen angst
jeg kan ikke rigtig lide
mange mennesker
det sådan blevet en fast vane
Jeg er her helt frivilligt
der er ikke noget der
Min sagsbehandler
sagde det er en god måde
for mig for at komme over den
sociale angst
så jeg kan starte på uddannelse
i stedet for at starte
og knække halsen på den
Jeg skal ikke være der i et bestemt
antal timer

---

¹² En virksomhed, der beskæftiger sig med at få specielt unge i job og uddannelse. Virksomheden er hovedsagelig offentligt finansieret og har en aftale om få unge henvist af blandt andet Københavns Kommune.

Jeg føler mig stadig ikke parat
til at gå ud
og tage et fuldtidsarbejde på 37 timer
starte stille og roligt op
og så
det skal nok lykkes (Katja)

I Katjas beskrivelse ser sagsbehandleren hendes deltagelse, som at hun i første omgang overvinder sin '*sociale angst*' for senere at kunne '*starte på uddannelse*'. Sagsbehandlerens tankegang er udtryk for en lineær segmentarisering, hvor Katja efter et stykke tid i Genbrugsbutikken kommer videre og starter på en uddannelse. Katja giver selv udtryk for at hun '*stadig ikke er parat*', men tager ikke afstand fra den lineære forestilling, hun skal bare '*starte stille og roligt op og så det skal nok lykkes*'. Katja er dog bange for, at hun '*knækker*'.

Det er sådan en følelse
man er bange
for at knække
bange for bide over for meget
den der med
man får et slag i hovedet
så vil man hellere sådan
altså arbejde stille op
mærke på sig selv
nu så kan jeg godt fuldføre det
og så ikke kan fuldføre
det jo bare endnu et nederlag
så får man det bare endnu mere dårligt
Det gør jeg i hvert fald (Katja)

I både Katjas og Aminas eksempler virker det som om, at den lineære forestilling kommer udefra. Men deres italesættelser fortæller os ikke noget om, hvorvidt det også får indflydelse på deres rent konkrete handlinger. Amina er blevet mere selvhjulpnen i sin praktiske dagligdag, idet datteren fortæller, at hun selv går til læge, transporterer sig rundt i byen etc. Men vi ved intet om, Katja rent faktisk starter på en uddannelse eller kommer 'videre' i den lineære forståelse. Katja bliver forandret i relationen, idet hun er i en sammenhæng, hvor hun kan mærke, at hun kan '*arbejde sig stille og roligt op*' og få en følelse af, at '*nu kan jeg godt fuldføre det*'.

Hans', der er medarbejder i Genbrugsbutikken, deltagelse i Genbrugsbutikken kan ligeledes ses i et lineært perspektiv ud fra Hans' egen synsvinkel. Hans giver udtryk for, at han ikke føler sig tryk i Genbrugsbutikken, men ar-

bejder der alligevel, fordi det efter hans mening vil gøre ham passende i forhold til jobcentrets forventninger, så han måske bliver berettiget til et flexjob.

Jeg føler mig ikke tryk
i Genbrugsbutikken
det er noget jeg gør
for at vise altså at jeg
gerne vil fremad
Jeg vil måske helst bare
sidde på et værksted
helt for mig selv
Nu kan jeg være tre dage
i Genbrugsbutikken
det er jo videre vej
til at komme til et flexjob
hvor jeg kan være tre dage om ugen

Det kan man [jobcentret] skrive på et tidspunkt
Hans arbejder tre dage om ugen
i Genbrugsbutikken
det er sådan op og ned
hvordan jeg trives
men altså jeg er der
Og det er vejen frem
Næste skridt
flexjob
tre dage om ugen
ikke nede
i Genbrugsbutikken
selvfølgelig
altså et andet sted
Hvis de ikke vil gå med til det
så er der kun pension tilbage
fordi jeg kan ikke noget andet (Hans)

Hans kan se et fremtidsscenarie foran sig, der er anderledes end den hverdag, han har nu. Det virker ikke som om, at Hans ønsker at få pension, men at han i stedet ønsker at indgå i en arbejdssammenhæng, der tager hensyn til, hvordan han har det, og som han føler sig tryk i. Hans egne tanker om at kunne gøre sig berettiget til et flexjob ved at overvinde nogle barrierer nu kan gøre, at hans hverdag forandres, så han får et arbejde. Han har derved ikke en forestilling om, at han skal blive i Genbrugsbutikken i al evighed, men det er et skridt på vejen til en ny tilblivelse, hvor han forlader det, han er i.

De relationer Katja møder i Genbrugsbutikken er ikke styret af en lineær segmentering, men i højere grad af en cirkularitet, Katja bliver set i en større sammenhæng og bliver en del af et fællesskab. I hendes virke i butikken synes det ikke som om, at der er nogen, der har en forestilling om, at Katja er her for en tid for at kunne komme videre.

Man står ikke op om morgenen
tænker puha
hvordan kommer jeg igennem denne her dag
Jeg kan stå op og tænke
okay fedt
det bliver en super dag
Du bliver mødt positivt
man får sådan en behagelig
fornemmelse i kroppen
Det er faktisk meget sådan
man har noget at stå op til
nogle mennesker man snakker med
det har givet et rigtigt liv
på en eller anden måde
det er rigtig rart (Katja)

Udgangspunkterne for de lineære segmentariseringer, som ses i Katja, Hans og Aminas fortællinger, er forskellige. I Aminas historie kommer italesættelsen fra datteren, og det er uvist, om det er datterens egne segmentariseringer eller nogle, der kommer andre steder fra. I både Katja og Hans' fortællinger kommer segmentariseringer fra jobcentret. Men samtidig vinder de lineære segmentariseringer resonans hos alle tre informanter, og de prøver på forskellig vis at komme til at tilhøre et fællesskab.

Nye binariteter

I SydhavnsCompagniet er der forskellige regler, der omhandler alkohol/stoffer. Man skal ikke være ædru for at udfylde sin rolle som for eksempel frivillig i Genbrugsbutikken, men man må heller ikke være 'synligt beruset' eller sidde og drikke øl eller indtage stoffer synligt. Samtidig er det tilladt at bevare sin 'funktionspromille' ved at gå væk fra butikken og drikke en øl eller indtage andre rusmidler, hvis man har behov for det i løbet af dagen.

Disse regler striber rummet i SydhavnsCompagniet og Genbrugsbutikken. Selv om striben forekommer tydelig, så er det molære lag samtidig ikke så hårdt, at der ikke er mulighed for at foretage individuelle vurderinger. På den måde foregår der en samtidighed mellem det glatte og det stribede rum.

Reglen om, at man ikke må være synligt beruset karakteriserer både det stribe rum ved at der *er* regler. Men samtidig lægger definitionen 'synligt beruset' op til, at der må foretages vurderinger af, hvem det er synligt for og betydningen af det, og derved bliver det en del af det glatte rum. Nogle frivillige vil trække grænsen ét sted og andre et andet sted.

Mellem medarbejderne opstår der en ny form for binaritet, modsætning, som normalt ikke hersker medarbejderne imellem, nemlig at der er en, der kan/skal sige: "du er synligt beruset, og derfor må du gå hjem".

Denne situation er Hans blevet nødt til at håndhæve overfor sin makker Alex, der er mødt synlig beruset op i Genbrugsbutikken flere gange. Det vil sige, at når striberne i rummet ikke er klare, og det molære lag ikke er fast segmenteret, så kan der opstå nye binariteter, hvor én af de to aktører, der ikke normalt står i en binær position til hinanden, er nødsaget til at håndhæve reglerne og pointere striberne. Hans står normalt ikke i et binært forhold til Alex ved, at det er ham, der har 'ret' til at definere og beslutte, hvad der er rigtigt og forkert. Men Hans og Alex, i netop dette møde som to kolleger i Genbrugsbutikken, får et binært forhold til hinanden, da rummet er glat – ved at det skal defineres, hvad der menes med 'synligt beruset'. Så selvom der er en regel – et stribet rum, så er striben eller det molære lag ikke så hård segmentariseret, at der ikke skal/kan tages forholdsregler i situationen. For Hans får det den betydning, at han i tilblivelsen som kollega bliver til 'mere', forstået på den måde, at det er nødvendigt, at han handler og udfylder det magttomrum, der er opstået i det glatte rum. Det opståede magttomrum er én af virkningerne ved SydhavnsCompagniets strategi om, at medarbejderne skal klare så meget selv i dagligdagen. Når Hans ikke ringer til Pia (ansat) og beder hende om at sende Alex hjem, kan det være et billede på, at SydhavnsCompagniets strategi om tilblivelse er lykkedes.

I det følgende vil jeg belyse, hvordan Hans' tilblivelse i Genbrugsbutikken giver ham mulighed for at blive en anden – også end han selv forestiller sig. Alex, der er ansat i Genbrugsbutikken, og Hans har lært hinanden at kende i SydhavnsCompagniet, og dette har medført, at de får mulighed for at blive hinandens venner – også selv om det efter Hans' udsagn ikke er noget, der sker ofte.

Igennem SydhavnsCompagniet
er jeg blevet venner
med Alex
Jeg er meget sådan
tilbagetrukket person
Det er ikke ret mange

jeg bliver venner med
jeg åbner mig ikke for hvem som helst

Alex skulle gerne komme og
hjælpe mig
han er frivillig
han behøver ikke komme
Fordi hvis han er fuld
er han en idiot
jeg håber han er ædru (Hans)

Igenem Alex' deltagelse i Genbrugsbutikken har Hans fået mulighed for at vise sig som en ven. En ven som 'gerne skulle hjælpe' Alex og som han forsøger at hjælpe ved at opfordre ham til at strukturere sit liv ved hjælp af indkøb etc.

Han kommer op
drikker kaffe
jeg prøver
at holde ham lidt i skindet
Nu har jeg prøvet
at punke ham i flere dage
med at få ham til at tage antabus
fordi han får penge i morgen
Hvis han ikke er på antabus
ryger alle hans penge
i løbet af weekenden,
så har han ikke flere penge tilbage igen
Så skal han kradse sig igennem
en hel måned igen
med at gå og låne
halvtreds kroner her
hundrede kroner der
halvtreds kroner der
en hel måned
Men hvis han bare ville tage en antabus
i dag
så kunne han
få fyldt op i køleskabet
fryseren
købe nogle smøger
få sat lidt skik på hjemmet
købe nogle blomster
nogle æbler
hvad man ellers har
Bagefter
kunne han måske gå ud

tage en tur
Så har han noget
komme hjem til
bagefter (Hans)

Igen gennem dette møde får Hans mulighed for at (til)blive den, der har 'styr på det', en position, som efter hans egne udsagn ikke præger hans hverdag. Hans virke i Genbrugsbutikken og hans interaktion med Alex gør, at han 'unfolder', han bliver til mere i kraft af det rum, som han både fysisk og relationelt tager del i. Pia fra SydhavnsCompagniet har fortalt, at Hans stod et halvt år uden for Medborgercentret før han turde gå ind, og som han selv fortæller, så må han aflyse møder med for eksempel kommunen, fordi han ikke er i stand til at møde op på et offentligt kontor.

Sidste gang jeg skulle
møde min sagsbehandler
måtte vi ringe
hun måtte komme ud
i SydhavnsCompagniet
så vi kunne holde mødet derude
fordi jeg kunne altså ikke
Jeg kunne ikke komme ind til kommunen
Jeg føler mig bare totalt hjælpeløs
jeg begynder at svede
ryste
jeg kan slet ikke noget
Hvis jeg får det at vide
så kan jeg gå i månedsvis
altså med mødet
så går det mig på
Jeg bliver fuldstændig panikangst
jeg går hver dag
kan ikke sove om natten
Det er ikke godt
hvis jeg får sådan nogle breve
Jeg har mest lyst til
bare at smide dem ud
det kan man jo heller ikke
Så hvis jeg får sådan noget
så går jeg i SydhavnsCompagniet
så siger jeg
det her
det kan jeg ikke
det kan jeg simpelthen ikke
I må ringe med det samme
så jeg ikke skal gå

som regel er der tre uger (Hans)

Hans bliver den, der har styr på tingene i mødet med Alex, da han i tilblivelsen bliver den, der kommer med gode råd til, hvordan Alex skal strukturere dele af sit liv. Binariteten, som har modsætningsparret styr på/ikke havende styr på, bliver derved forandret, så Hans, der har svært ved for eksempel at tage ind til et møde på Jobcentret, bliver den, der kan strukturere sit liv og kan hjælpe med at strukturere Alex' liv.

Hvem skaber striber

En ryddelig butik er et stribet fysisk rum, forstået på den måde, at tingene har deres faste pladser, og der er en fælles klarhed over, hvordan hylderne er struktureret. Mange supermarkeder er struktureret ud fra samme principper, at man bliver ledt gennem butikkens forskellige tilbud. Nogle butikker fremstår rodede, men de er ofte rodede på samme måde, for eksempel, at varerne ikke er pakket ud af de kasser, de leveres i og sat på hylder, der står paller, der gør det vanskeligt at passere med vogne, kurve etc.

En genbrugsbutik er i udgangspunktet ikke et stribet fysisk rum, idet varerne ikke er bestemt på forhånd, men er afhængige af, hvad donatorerne ønsker at donere. Derfor kan det være svært at skabe striber – orden – i en genbrugsbutik. Dette gøres ikke lettere, hvis hver enkelt ekspedient har sin egen forestilling om, hvad orden indebærer, som det er tilfældet i Genbrugsbutikken.

I det følgende vil jeg undersøge hvilke betydninger orden har for medarbejderne i Genbrugsbutikken, idet det italesættes af de fleste informanter, som noget de bruger meget tid på.

Vi ved lige hvad vi skal
når vi kommer
Jeg begynder med vinduerne
Bente begynder med noget andet
Susi begynder med noget tredje (Conny)

Men så har de ryddet op igen
og byttet et eller andet
og gjort et eller andet
Vi flytter rundt på ting
det gør vi altid
Jeg synes der skal stå
glasting
keramikting

det skal sgu ikke stå sammenblandet
Jeg kan godt lide
sådan nogle små rum
der ligner hinanden (Bente og Conny)

Det irriterer mig
nu ligner det en bombe dernede igen
Vi har lagt så meget i det
vi skal have fat på
hvordan og hvorledes
vi får det op at stå (Birthe)

Jeg arbejder
rydder op
Jeg gør tøj
voksentøj
børnetøj
alt muligt
Jeg rydder op i tøj
rydder op i glas
kopper
tallerkner
alt muligt
vasker gulv (Amina)

Som det kan ses af ovenstående udsagn, så bliver der ryddet op hver dag. Alle starter deres vagter med at rydde op, og lægge det i dén orden, som de mener, repræsenterer orden. I Genbrugsbutikken er der ikke faste striber, men striberne laves alt efter hvem, der er på arbejdet. Fælles for alle medarbejderne i butikken er, at de gennem oprydningsarbejdet forsøger at lave striber, der repræsenterer deres egne idéer om striber. Og lysten til at skabe striber – orden er fælles for alle medarbejderne i Genbrugsbutikken. Muligheden for at reorganisere butikken er ligeledes en måde at træde i karakter på og skabe mening med at tage del i butikken. Denne mulighed for selv at sætte scenen og selv skabe striberne, orden på hylderne, har stor betydning for hver enkelt. De har en længsel efter at skabe orden, en orden, som deres eget liv eller hjem måske ikke er domineret af. I Genbrugsbutikken er der en frihed til at gøre orden i et frit rum, og derfor kan det svært for medarbejderne at forstå, når tingene bliver rykket rundt, da det ikke giver mening efter deres tankegang.

Hvem har magt til segmentarisering

Ofte er en virksomhed struktureret efter et binær segmentaritet nemlig i modsætningsparret ejer/ansat. Dette modsætningspar kan genkendes i flere socialøkonomiske virksomheder, hvor der kan være ansatte, der ikke en del af ejerkredsen, som det også ses i SydhavnsCompagniet. Ledelsesstrukturen kan være hierarkisk struktureret med en chef, projektleder, koordinator etc. Dette er tilfældet i SydhavnsCompagniet, men der er lagt forå ind, hvor brugerne, de aktiverede og de frivillige høres. I Genbrugsbutikken afholdes møder for medarbejderne, og på disse møder deltager en af de ansatte fra SydhavnsCompagniet og fungerer som bindeleddet mellem SydhavnsCompagniet som organisation og medarbejderne.

Så på trods af den binære segmentaritet chef/bruger, som der eksisterer i SydhavnsCompagniet, kan de i mit teoretiske perspektiv forstås på den måde, at der med disse 'demokratiske fora' forsøges at skabe cirkulære segmentariteter, der er karakteriseret af, at tingene ses i forhold og i sammenhæng med det omkringværende. Modsætningsparret chef/bruger bliver opblødt eller i nogen grad ikke eksisterende ved Genbrugsbutikkens medarbejdere deltagelse og mulighed for engagement. Det bevirker ligeledes for medarbejderne, at butikken bliver sat ind i en større lokalsamfunds sammenhæng.

I spørgsmål om hvem, der har ret til at bestemme, kæmpes der om retten, som det også illustreres i forhold til hvem, der har ret til at bestemme priserne i butikken. Ingen, der tager del i Genbrugsbutikken, er blevet ansat ud fra deres kvalifikationer. Ingen har skrevet en jobansøgning, været til en jobsamtale, blevet udvalgt og derefter ansat – de er heller ikke blevet indplaceret på noget løntrin ud fra deres erfaringsgrundlag. Alle, der har lyst, er velkomne – ingen er lønnede, der er intet synligt hierarki, ingen har en legitim og anerkendt *ret* til at bestemme over de andre – alle er lige. Dette manglende hierarki kan karakteriseres som et glat rum, hvor der ikke hersker faste regler, men det er muligt at foretage vurderinger. Når medarbejderne indgår i butikken, indgår de med de kompetencer og kvalifikationer, som de har oparbejdet gennem deres liv. Nogle kompetencer er mere brugbare end andre, dette vil jeg komme ind på i afsnittet om priser. Og som det ses, er alle de involverede parter engagerede i at lave striber, eller regler, der giver mening for dem selv.

I det følgende undersøger jeg to forskellige rum, hvor der kæmpes om retten til at bestemme. Det første eksempel er fra et møde mellem medarbejderne i Genbrugsbutikken, hvor medarbejderne kæmper om retten til at kunne tegne striber. Det næste er ligeledes fra et møde, hvor det er mig, der har tegnet stri-

berne, men hvor rummet bliver ramt af en flugtlinje, der fuldstændig fjerner striberne fra rummet.

Fælles striber eller?

Jeg deltog i et møde for medarbejderne i Genbrugsbutikken. På mødet deltog syv medarbejdere og Pia (ansat). Til mødet er der morgenbrød, kaffe og the, og flere giver eksplicit udtryk for, at det er dejligt, når der bliver sørget for en. Pia leder mødet og starter med at sige, at ”mødet kun er for de dygtige medarbejdere”, og at hun kun har ”roser” til medarbejderne. Hun fortæller, at det går rigtig godt, og hun er stolt. Hun bider især mærke i, at alle siger ”min butik”. Og hun pointerer, at alle medarbejderne udfører et fantastisk stykke arbejde. Omkring bordet ser alle glade og lidt flove ud, og Birthe siger ”tak”. Derefter går de over til at tale om åbningstiderne, og hvordan det kan struktureres. Pia opsummerer de sidste seks måneders omsætning, og giver udtryk for, at det er rigtig flot, og de ”skal klappe jer selv” (og klapper sig selv på skulderen). Herefter siger Pia, at reglerne skal opsummeres og siger ”I skal hjælpe mig”. Nedenstående dialog er fra den del af mødet, hvor reglerne opsummeres.

Dialogen er nedskrevet i sin fulde længde.

Birthe:

Man må prutte om prisen
Pia har altid sagt
at man skal kunne prutte om prisen
Det er genbrugshandel
10% må man gerne

Mette:

Jeg siger gerne en højere pris
så kan jeg få den pris

Pia:

Det synes jeg er sjovt
og Conny fastlægger priserne
man får en kasse ind
og man ved ikke
om det der er noget værd
Man sætter kassen op i køkkenet
og så ordner Conny
Det man er i tvivl om sætter man op

Conny:

Det er det jeg er god til

Birthe:

Jeg ved noget om bøger

Birthe:

Jeg er blevet råbt af flere gange

Alisia:

En tallerken 25 kr.

Pia:

Man kan få mængderabat

Farida:

Folk kommer fra Nørrebro

Det har jeg hørt i min butik

Conny:

Jeg hører det ofte

Hvis jeg kommer dagen efter får jeg det billigere

Alisia:

Hun kommer igen og køber kjolen

En blå vase til 125 kr. sat ned til 40

Katja:

Da jeg startede stod der 75 kr.

Conny:

I kan gøre hvad I vil

Katja:

Antikvar eller genbrug

Conny:

Det er genbrug

Pia:

Ikke nødvendige ting

Ikke et must tager vi penge for

For at vi kan sælge andre ting billigere

Katja:

De får et chok

Pia:

De ting der ikke er nødvendige koster penge

Allisia:

35-25 kr for en stak tallerkner

uden mærke

Pia:

Nu har vi gennemgået reglerne

der er regler

og vi har gennemgået dem

Katja:

Ikke særligt hyggeligt

Conny:

Jeg går da bare

Pia:

Hvis nogen råber af jer skal I sige:

sådan skal du da ikke tale til mig

Helt ærlig ring til Pia

I skal ikke finde jer i det.

Conny:

Vi står tre søskende

helt frivilligt

for at få penge til denne her affære

Alisia:

Helt vanvittigt kunderne har ret

Conny:

Under 25 kr. så bestemmer man selv

Birthe:

må vi ikke lave vinduer

Er der ikke en mulighed for det?

Pia:

Det har hele tiden været sådan at

Conny gjorde det

Et vindue til hver?

Birthe:

Så kan I slås om det andet.

Vi vil bare gerne have det

til strikkeklubben

Pia:

1. vindue tager pigerne

2. vindue tager Conny

Nu har vi gennemgået reglerne

der er regler

og vi har gennemgået dem (deltagere på møde for medarbejdere 2011)

Med Pias start- og slutbemærkning ønsker Pia på dette møde at skabe en fælles forståelse af reglerne i Genbrugsbutikken. Som det illustreres i dialogen, har medarbejderne forskellige opfattelser af, hvad der skal bestemme priserne. Pia gør et forsøg på at gennemgå reglerne, men som det ses i dialogen, er det svært at finde fælles fodslag. Med Pias bemærkning ”Nu har vi gennemgået reglerne, der er regler og vi har gennemgået dem.” kan det synes som om, at hun overser, at der stadig ved mødets afslutning er uenighed om reglerne. Jeg forstår det i stedet som, at hun netop har øje for vigtigheden af, at der er forskellige regler og muligheder for, at medarbejderne kan udføre egne handlinger i Genbrugsbutikken. Ved første øjekast kan rummet synes glat, at der ikke er regler, der hersker. Men rummet er stribet, det er bare ikke de samme striber, der gælder. Pia forsøger at skabe et fælles stribet rum, men ikke med så faste striber, at medarbejderne ikke har lyst til at kalde det ”min butik”. Hun har svært ved at trænge igennem, da medarbejderne ikke har lyst til at have fælleshed i deres opfattelser. På den måde forbliver striberne forskellige alt efter hvem, der er på arbejdet. Når Pia ikke afslutter mødet ved at opsummere reglerne stringent, synes det som om, at hun har øje for, at selvom der er faste regler, så er der alligevel mulighed for, at hver enkelt medarbejder kan få beslutningsrum. Hun har blik for, at selvom det virker glat, som om der ingen fællesregler hersker, så er rummet alligevel stribet, men måske at

striberne ikke er helt ens for alle medarbejderne. Det, Pia lægger vægt på, er værdierne for butikken.

Butikken kan ikke karakterisere som et glat rum, hver dag har den sine egne striber, som den fungerer efter. Striberne er bare ikke de samme, så de i sin helhed fremstår glatte, men for hver enkelt sælger er der regler, det er bare ikke de samme regler og logikker, der styrer det. Som det også ses i dialogen, er alle engagerede i at lave striber. Dette kunne også være grunden til, at flere af dem betegner butikken som 'min butik', idet de selv har lavet de striber, der strukturerer butikken i 'deres' egen åbningstid. Dette engagement er en stor drivkraft i butikkens drift, og hvis rummet rent faktisk havde fællesstriber, ville engagementet formentlig falde hos medarbejderne. Det glatte rum, hvor slidsomt det end må forekomme, er en stor del af kimen til den forandringsproces og tilblivelse, som medarbejderne oplever ved deres deltagelse i Genbrugsbutikken.

Flugtlinjer i møderummet

Som tidligere nævnt er Genbrugsbutikkens striber forskellige alt efter hvem, der er på arbejdet og tegner striberne. SydhavnsCompagniets personale for eksempel Pia har ligeledes en bestemt måde at stribe rummet på, og da jeg skulle komme og fremlægge min forskning for medarbejderne i Genbrugsbutikken, stribede jeg rummet på min måde. Jeg italesatte medarbejderne i Genbrugsbutikken i generaliserende vendinger. Selv om jeg prøvede ikke at sige 'alle', men i stedet 'flere', så blev det opfattet anderledes af mødedeltagerne. Det følgende er et uddrag af den dialog, der udspandt sig på et møde, hvor jeg skulle komme og fremlægge dele min forskning. Jeg fremlagde:

Flere medarbejdere kan relatere sig til at være i en situation, hvor de har haft eller har manglende økonomiske ressourcer. Flere af medarbejderne kan relatere sig til, at nogle af kunderne står i vanskelige økonomiske situationer. Flere af medarbejderne har selv levet et liv med økonomisk knaphed, hvor de har brugt eller har haft brug for en butik, der tilbød billige ting til dagen af vejen. Jeg oplever, at der er en parallel mellem, at det er en genbrugsbutik, hvor varerne kan få en ny chance og medarbejdernes egen livssituation, hvor også nogle af dem enten nu eller før i tiden har haft brug for en ny chance i deres liv.

Da jeg fremlagde min forskning blev der stille om bordet. Flere nikkede. Pia gav udtryk for, at det var spændende. "Det er da dødkedeligt" sagde Conny. Birthe så ud som om, at hun havde fået et slag i maven.

Som jeg ser det, var dette et eksempel på, at det socialt stribede rum, som jeg havde stribet ved mine udtalelser, bliver mødt af en flugtlinje, forstået på den måde, at det er en forandringsbevægelse, der forandrer eller ødelægger, uden at den skaber noget andet. I det øjeblik hvor der bliver sagt ”Det er da dødeligt” bliver rummet afstribet i en sådan grad, at det har ødelæggende karakter for resten af deltagerne, som før kommentaren opfattede sig som legitime parter i det stribede rum, som jeg havde skabt. Conny forsøger med denne flugtlinje at omstribes rummet, så det i stedet skal blive et rum for ikke-udsatte, da hun ikke oplever sig som en del af det rum, jeg har stribet.

Der bliver på dette møde ikke genetableret et hverken stribet rum eller glat rum. Mødet bliver afsluttet uden en forløsning, og flugtlinjen havde ødelæggende karakter for det sociale rum. Der blev ikke hverken skabt et nyt stribet rum – nye regler – eller forandringer i det glatte rum.

I bakspejlet kan jeg se, at jeg i min fremlæggelse hvilede på en antagelse – en stribe, som også underbygges af SydhavnsCompagniet at ’alle er lige’. Jeg var ikke opmærksom på, at alle på mødet ikke har lyst til at passe ind i samme stribede rum. Samtidig fik denne flugtlinje betydning for min forskning, idet det fik skærpet mit blik for binariteten ’socialt udsat’ og ’ikke-socialt udsat’, som jeg opstillede, og som Conny med sin bemærkning gør op med. Flugtlinjen får forandringsskabende kraft i kraft af sin ødelæggende karakter og får mig til at indgå i feltet på nye måder med nye erkendelser. Flugtlinjen repræsenterer en dobbelthed, hvor den på den ene side ødelægger, men på den anden side skaber rum for, at forandring kan finde sted.

At priserne ikke er faste er på den ene side kilde til stor lyst og engagement, og på den anden side er det medvirkende til store uenigheder. Disse uenigheder er både åbenlyse og italesatte, men de fremstår også som mere og implicitte subtile konflikter. Fra starten har jeg undret mig over, at disse uenigheder var så følelsesladede og har derfor fokuseret på det i mine observationer og interview.

I det følgende vil jeg undersøge, hvordan disse konflikter kan skildres, og hvad der kan være årsagerne til, at de fylder så meget.

Ufrivillige segmentariseringer

Som nævnt tidligere bliver der fra nogle af medarbejderne i Genbrugsbutikken italesat en binaritet mellem at være frivillig/aktiveret. Det kan synes som om, at nogle af uenighederne om prisfastsættelsen følger denne binaritet, forstået på den måde, at hvis man er aktiveret, har man ikke forstand på priser.

Denne segmentarisering af nogle af de aktiverede/frivillige vækker stor modstand hos flere af de aktiverede, da de udover at være aktiveret italesætter sig selv som frivillige deltagere i butikken. Ydermere bliver det udfordret ved, at flere af de aktiverede har arbejdet i butik tidligere eller interesseret sig for 'ting' og derfor oplever sig selv som, at de både har forstand på og flair for køb og salg.

Vi er nok også bedst til det
ikke for at rose os selv
men det tror jeg vi er
af den simple grund
vi har lidt fornemmelse for det
men det er selvfølgelig også lidt sjovt (Bente)

Bente og hendes søstre opstiller en binaritet mellem at have fornemmelse og ikke-have-fornemmelse for ting. Hvor hun positionerer sig binært som havende forstand og modsætningen er ikke-have-forstand. Bente bruger selv formuleringen, at de er kloge på, hvad ting er værd, og segmentariserer samtidig kunderne og flere af de øvrige medarbejdere til at være mindre kloge end hendes søster Conny. Efter Bentes opfattelse skal de 'gode og finere' ting komme pengekassen til gode og ikke de kunder, der gør en god forretning. Jeg spørger Bente, hvem der er kunder i Genbrugsbutikken, hun svarer:

Alle alle
også dem der har forstand
på gamle ting og antikviteter
hvis de finder noget
så skal de jo være klogere
end min søster
det er de som regel ikke
De kan godt finde nogle ting
der er gode nok
men så finder de dem
til den rigtige pris
ikke fordi vi gør det i antikviteter
men det er nu meget rart
hvis der kommer en ordentlig ting
skæpper lidt i kassen (Bente)

På trods af at Bente opfatter sig som én af dem, der har forstand på priser, så siger hun også:

Det er jo ikke til at vide
om en ting koster 20 eller 200 kr

men vi har ikke så meget
i den dyre afdeling (Bente)

Men på trods af, at Bente har denne tvivl i sig, så synes det ikke som om, at det præger hendes dialog med de andre medarbejdere i Genbrugsbutikken, da den i højere grad er præget af, at søstrene – de frivillige – er dem, der har forstand på priser. Når nogle af de andre medarbejdere følger reglerne, opstår der situationer, hvor kunderne bliver de 'forstandige' og finder den sælger, som er nemmest at presse i pris. Så på trods af, at butikken er stribet, så er også køberne i stand til at skabe glatte rum og gøre priserne variable alt efter hvem, der står i butikken.

Ikke meningen
tårnhøje priser om torsdagen
billigt om fredagen
Det kan sagtens
blive til penge
alle har råd
til at komme her (Conny)

Nedenstående er dele af en dialog, der udspandt sig på et af møderne for medarbejderne i Genbrugsbutikken.

Som det kan ses forsøger både Conny og Birthe at positionere sig som havende forstand på et eller andet. Efter mødet, som tidligere nævnt, er det stadig Conny, der fastlægger priser, men Birthe har 'fået lov' til at dekorere et af vinduerne og får på den måde positioneret sig som 'havende forstand' på noget.

Pia:
Conny fastlægger priserne
man får en kasse ind
og man ved ikke
om det der er noget værd
Man sætter kassen op i køkkenet
og så ordner Conny
Det man er i tvivl om sætter man op.

Conny:
Det er det jeg er god til
Birthe:
Jeg ved noget om bøger (...)

Birthe:
må vi ikke lave vinduer
Er der ikke en mulighed for det?

Pia:

Det har hele tiden været sådan at
Conny gjorde det
Et vindue til hver?

Birthe:

Så kan I slås om det andet.
Vi vil bare gerne have det
til strikkeklubben

Pia:

1. vindue tager pigerne
2. vindue tager Conny (deltagere på personalemøde 2011)

Den flade struktur kan give grobund for, at aktørerne til stadighed skal kæmpe sig om retten til at positionere som havende forstand på priser og genbrug. Denne stadige kamp medfører, at segmentariseringen bliver binær og modsætningsfyldt og ikke cirkulær. Der foregår heller ikke en italesat og eksplicit læringsproces, hvor den kyndige oplærer den mindre kyndige, så man kunne forestille sig en lineær segmentarisering, hvor den 'ukyndige' bliver 'kyndig' efter en vis periode.

Det er den forstandige, der kommer til at herske i det sribede rum, og den uforstandige forsøger ved hjælp af flugtlinjer at skabe glatte rum, hvor priserne bliver skabt i relationen og ikke på den måde, der er givet på forhånd.

Som skitseret i afsnittet om beslutningsmagt, så er der regler, men reglerne er forskellige alt efter hvem, der er på arbejdet. Rummet er ikke glat, men sribet.

Katja synes det er pinligt, hvis kunder konfronterer hende med høje priser. Hun tager det på sig og tænker, at kunderne har mere forstand på det end hende og segmentariserer sig selv i en binaritet, hvor hun som sælger, der burde have forstand, bliver den, der ikke er forstandig. Samtidig siger hun også, at det er pinligt, hvis folk rigtig gerne vil have noget, som de ikke har råd til. I binariteten rig/fattig identificerer hun sig med den fattige:

Folk kommer
og ser prisen
du kan nærmest se
den der
nej glem det
Det er en ubehagelig følelse
hvis folk går og kigger
der er et eller andet
som de helt vildt godt kan lide
så sidder der et prisskilt

selvfølgelig kan der godt sidde prisskilt på
men hvis de så mener
det er for meget
Jeg troede det var en
genbrugsbutik
priserne er ligesom
i en antikvar
der er stor forskel (Katja)

Det fremstår som om, at det er vigtigt for Katja at lave en butik, hvor det er muligt at købe nogle af de ting, som ellers ikke er tilgængelige, hvis man for eksempel er på kontanthjælp og derved ikke har ret mange penge. Katja identificerer sig med de kunder, da det også er problemstillinger, der fylder i hendes egen hverdag. Hun sætter pris på at være i den rolle, hvor hun kan være den hjælpende overfor en kunde, som enten står og mangler noget, eller som lige pludselig er i nærheden af noget, som ellers har været utilgængeligt. Relationen til kunderne og at gøre en god forretning synes vigtig for Katja. Relationen til kunderne italesætter de fleste af medarbejderne, men typen af relation er forskellig. Flere fortæller, at kunderne ofte bare kommer for at få sig en snak.

Det er en butik, hvor der er et formål med at komme ind af døren – at kigge efter ting og dette giver et godt alibi for at kunne snakke. Så på trods af, at butikken er binær i sit udgangspunkt køb/salg, så har den i høj grad også en cirkulær funktion og er med til at segmentarisere lokalområdet cirkulært. Det bliver muligt for mange forskellige borgere at komme ind og høre til, uanset hvilken begrundelse man har for at besøge butikken.

Uenigheder om binaritetsfigurene

En del af Genbrugsbutikkens motto er, at de nødvendige ting skal være billige, og det, man kan leve foruden, skal koste penge. Men hvem kan vurdere, hvad der er nødvendigt, hvilket behovsparameter ligger der til grund for disse vurderinger. Nogle synes, det unødvendigt med knive og gafler og andre synes ikke, man kan leve foruden.

Ting der er ganske unødvendige
de kan sagtens koste nogle penge
Folk der ikke har forstand på det
kan tænke
gud hvor er det dyrt
det er ud fra den forudsætning

det er en god ting
men det er jo ikke en ting
du ikke kan leve uden
Ting som almindelig mennesker
skal bruge
skal bare ikke koste noget
Hvis folk mangler
4 skeer og 3 tallerkner
det skal ikke koste noget (Bente)

Bentes beskrivelse ligger i tråd med SydhavnsCompagniets hjemmeside hvor de skriver:

'Nødvendige' ting som tøj, sko, varme jakker og vanter skal kunne købes billigt. 'Ikke nødvendige' ting som musselmalet stel, malerier og pelse sælges til markedspris. Således er det muligt at købe billige nødvendige ting i SydhavnsLoppen! (www.sydhavnen.dk 2012)

Dog udvider Bente det fra kun at omhandle tøj til også at omhandle *'ting som almindelige mennesker skal bruge'*.

De fleste mennesker
synes vi har så mange dejlige ting
jeg ved ikke om jeg er forvent
jeg kan ikke se nogen dejlige ting
til gengæld kan jeg se
brugbare ting – anvendelige ting
Hvis nogen vil købe en kongelig porcelænsfigur
hvad vi sjældent har
så får vi selvfølgelig en pæn pris for den
det er klart
det er ikke noget folk mangler
det er noget folk vil have
fordi de samler på det (Bente)

Men lokale
der mangler et par
jeg var lige ved at sige
et par underbukser
eller et par boxershorts
hedder det vist nok
eller cowboybukser
eller hættetluser
alle Sydhavnens skæve elementer kommer
de er meget meget søde alle sammen (Bente)

Man skal ikke have en butik

kun for dem der er ude på et skråplan
Fornemmelsen af
at det kun er dem
der mangler et stykke tøj
kan få det billigt
alle kan jo købe tøj
ud fra målestokken
for det koster det samme (Conny)

Forestillingen om hvad 'man' mangler når man selv 'har', er anderledes, end hvis man ikke har. Hvad er udgangspunktet – en fattig i Afrika eller en fattig i Sydhavnen? Er det at være fattig, hvis man ikke har råd til børnefødselsdag, tivoli, ferie etc. Ud af det billede, som søstre tegner af 'en der mangler' (boxershorts, cowboybukser, hættebluse, tallerkner og skeer), fremskriver de et billede af én af de forholdsvis mange narkomisbrugere, som er et velkendt billede i Sydhavnen. Conny og Bentes tilgang til Genbrugsbutikken er, at det skal være et sted, der hjælper de fattige – folk som ikke er som dem selv. Dette udgangspunkt stiller sig anderledes i Katjas forestilling.

Katja har forestilling om, at genbrugsbutikken skal være et sted, hvor både sælger og køber har en fornemmelse af at gøre en god handel. Katja siger:

Det kan godt være
der står et eller andet stempel
der så åbenbart betyder
en hel masse
man så har det sådan
det er bare et stempel
det er Royal Danmark
jeg har det ikke sådan helt vildt
så skal det koste en milliard
Jeg har det sådan lidt
nåh ja
hvis folk har afleveret
til en genbrugsbutik
så er det nok fordi
de bare vil give det videre til andre
i stedet for lade det være helt ekstremt
så alle kan være med (Katja)

Katjas tilgang til ting er en anden og dette er med til, at hun striber rummet på en anden måde. Hendes tilgang er mere pragmatisk og vil ikke gøre sig til dommer over hvad folk ikke har behov for. Katja ser ikke sig selv om en, der hører til i en verden, der sætter mærkevareting højt. Hun afviser det rum for

folk, der har forstand på mærkevarer, fordi det er et rum, der aldrig har været tilgængeligt for hende. Hun føler ikke, at hun hører til i det rum – så derfor er det nemmere at afvise end at forsøge at følge med. Det kan måske også forklares med, at hun har en længsel efter at høre til, men når det ikke rigtig kan lade sig gøre, fordi hun ikke forstår koderne, så afviser hun det. Når hun ikke kan høre til, så er det nemmere bare at afvise.

Formålet med butikken fremstår meget forskellig. Søstrene har en forestilling om, at det handler om at generere størst pengemæssigt overskud til butikken, og for Katja er det vigtigste, at både køber og sælger er glade og føler, de har gjort en god forretning. Når det er sagt, så lægger søstrene stor vægt på, at de har glade kunder, og at der er god stemning i butikken, og Katja er synlig stolt når omsætningen har været høj i butikken. Så entydighederne er slørede, og der er mange formål med butikken og for den enkelte medarbejder.

Det virker som om, at udgangspunktet for søstrene er, at de ikke i samme grad sætter sig i kundens sted. Deres udgangspunkt er i højere grad at skabe en finere forretning. Men dog skal det ikke forstås som, at de ikke vil sælge ting til en billig penge eller direkte forære det væk til for eksempel en frysende hjemløs, men så er det dem som handlende, der står som givere.

Katjas udgangspunkt er mere, at hun ønsker, at butikken skal fremstå som billig, man kan måske sige, at alle folk har 'ret' til at købe billigt.

Katja har en opfattelse af, at butikken skal være et sted, hvor man køber det, man mangler, for en billig penge. Og hvor alle, fattig som rig, skal føle, at de kan være med. Hun virker som om, at hun er ligeglad med, hvorvidt tingene har bestemte mærker, det er ikke det, der skal bestemme, hvorvidt en ting er noget værd.

Hun fortæller også, at hun samler ting til bestemte mennesker. Katja fortæller om en, der engang har arbejdet i butikken, hvis søn lige har fået et barn.

Hun har ikke meget
hendes søn har heller ikke meget
og har lige fået barn
Vi vidste de stod med ingenting
da de startede
nu har de fået det meste
netop ved at vi lige har fået en masse ind
gennem genbrugen
og noget privat
vi fik samlet sammen

de fik faktisk en god start
det var fedt
Så kan man hjælpe på den måde
Det havde de brug for
det var en rigtig rar fornemmelse (Katja)

Så for Katja er det ligeså meget at gøre noget godt for nogen, som hun kender og har relation til, som at have en flot genbrugsbutik i Sydhavnen. Hun sætter på en måde sig selv mere i kundens position og tænker, hvordan ville hun gerne have en butik skulle være, hvis hun for eksempel skulle have barn og stod uden nogle ting. Katjas handlinger har ligeledes noget at gøre med at blive opfattet som et selvstændigt og kompetent menneske. Hun har selv haft en følelse af at være upassende, så hendes 'gøre godt' har mere rod i erfaringer om at være 'upassende'. Med sine handlinger kommer hun til at høre til blandt dem, der 'gør godt'.

Der er forskellige måder at positionere sig som ansat i butikken. Alle synes de har 'ret' til at gøre forskel på dem, der køber ind i butikken. Men drivkræfterne er forskellige. Søstrene har ikke på sammen måde det personlige/private engagement inde i billedet – de hjælper ikke en, de kender på forhånd, som Katja gør. Søstrene hjælper 'de hjemløse – de fattige', og Katja hjælper en, 'der kunne være mig selv'.

Fokus for søstrene er ligeledes at tjene så mange penge til SydhavnsCompagniet som muligt, så de bliver i stand til at hjælpe andre. Og samtidig går der en slags 'sport' i at få så mange penge for tingene som muligt, det bliver en slags motivation. Søstrenes perspektiv er måske en smule bredere end Katjas, som er meget mere møntet på det personlige plan. Hun hjælper dem, hun møder. Én til én.

Disse forskellige måder at sælge på har givet grobund til uenigheder, hvor den ene måde at stribe rummet ser butikken mere som en butik, hvor udgangspunktet er køb/salg og den anden måde at stribe rummet på ser butikken som en platform for at kunne hjælpe dem, man kender og ligesindede. Begge positioner har dog et ønske om at gøre noget godt for nogle andre.

Opsamling

Som det kan ses, kan Genbrugsbutikken ikke karakteriseres som enten et stribet eller et glat rum. Når jeg anskuer det fysiske rum, er den fysiske strukture-

ring på nogle punkter sribet ved disk, prøverum og hylder, men glat idet varerne for eksempel ikke bestilles på forhånd, men er afhængige af, hvad der bliver doneret.

Det sociale rum er sribet på den måde, at der er faste mødetider, men hvorvidt man er i stand til at være der på de opstillede præmisser er overladt til det glatte rum, idet det kan fortolkes på hvilke måder, man udfylder rummet i genbrugsbutikken. Det sribede, som består af italesatte faste regler, får brud og revner af molekulære linjer, der går ind laver striberne om.

De binære segmentariseringer, der består af køber/sælger, bliver udfordret ved, at for eksempel donatoren bliver inddraget, og der foregår en transformering til cirkulære segmentariseringer. I og med, at køb/salg er det overordnede formål med Genbrugsbutikken, er indgangen binær, idet man går ind i butikken med køb/salg for øje. Selvom indgangen er binær, bliver der i Genbrugsbutikken skabt rum, hvor det bliver muligt at indgå i en cirkulær sammenhæng uden nødvendigvis at blive segmentariseret eller segmentarisere sig selv som *bruger* i SydhavnsCompagniet. Det er muligt at indgå i Genbrugsbutikken som både køber/sælger/donator, og disse forskellige muligheder bevirker, at man har flere forskellige indgange. Dem, der indtræder i butikken kommer for at købe, men alligevel kan man godt få oplysninger om de muligheder, som SydhavnsCompagniet tilbyder. Indgangen til Genbrugsbutikken er mere fri for de nuværende brugere/frivillige/aktiverede, idet man kan segmentarisere sig selv som ansat og derved indgå i en tilblivelse. Denne binære indgang til butikken får også betydning for de kommende brugere. Det bliver muligt at være bruger i SydhavnsCompagniet, ikke 'bruger' som ikke-ydende, men bruger som ydende. På den måde kan man segmentarisere sig selv som én, der ikke nødvendigvis er 'ikke-selvkørende' og har brug for hjælp, men som én, der yder noget for lokalsamfundet, nemlig at få en god butik til at fungere på hovedgaden i Sydhavnen. Nogle af medarbejderne i Genbrugsbutikken er sig mere bevidst om denne mulighed, og andre ser sig selv mere som ydende overfor nogle, der ikke rigtig er i stand til at tage vare på sig selv. Binariteten mellem, at nogle *skal* komme (aktiverede), og andre *kan* komme (frivillige), bliver anskuet forskelligt. Der er en tendens til, at nogle frivillige ser en modsætning mellem frivillig og aktiveret, mens det for de aktiverede pointeres, at deres deltagelse er frivillig.

Genbrugsbutikken skaber rum for tilblivelser. Disse tilblivelser kan både karakteriseres som binære, at de bliver noget i den binære modsætning køber/sælger, men også i en cirkulær segmentarisering i forhold til lokalområdet. Tilblivelser skaber samtidig rum for, at medarbejderne kan føle sig passende ved, at de gør gavn, hører til og tilhører 'dem, der går på arbejde'.

Tilblivelserne skaber grobund for, at det bliver muligt at komme ud af ikke-ønskede segmentariseringer, såsom at være 'tigger' i forhold til at være ydende i forhold til lokalsamfundet, eller at man forandres fra at være en, der ikke er selvhjulpen til at blive selvhjulpen.

Selv om de flestes udgangspunkt for deltagelse i Genbrugsbutikken er cirkulær og ikke nødvendigvis har et eksplicit og italesat formål andet 'end at få det bedre', så har interaktionen og mødet mellem forskellige mennesker den betydning, at de indgår i lineære segmentariseringer enten bevidst eller umærkeligt. De dynamikker, der opstår mellem de forskellige segmentiseringsformer, de binære – at indgangen til Genbrugsbutikken har et klart sigte med køb og salg, de cirkulære, at det er for at gøre noget godt og de lineære, at der er et bestemt lineært formål med deltagelsen i butikken, bevirker, at de deltagende parter bliver påvirket af hinanden. Man kan starte som ansat i Genbrugsbutikken med for eksempel et cirkulært sigte og blive påvirket af interaktionen mellem de andre medarbejdere til at få en mere lineær segmentarisering og tilblivelse. Den udefrakommende herskende tilgang om, at man ikke skal fortsætte på kontanthjælp og i stedet blive selvforsørgende, er også en tankegang, der præger SydhavnsCompagniet. Alligevel får det en anden form i Genbrugsbutikken, da der lægges vægt på, at de involverede har forskellige udgangspunkter og at forandringspotentialer ses i en større relationel social sammenhæng. Den lineære segmentarisering bliver i nogen grad indoptaget og bliver en del af nogle af de frivilliges selv, da de italesætter, at Genbrugsbutikken er et slags øvested for at kunne komme videre til noget andet.

Genbrugsbutikken skaber rum for at nye binariteter kan få muligheder, ved at man forandres fra at være en, der skal hjælpes, til selv at blive den hjælpende. Genbrugsbutikken er et fysisk stribet rum, men samtidig er rummet ikke præget af én slags striber, men i stedet af flere forskellige alt efter hvem, der er på arbejdet og tegner striberne. Næsten alle medarbejderne er meget engagerede i at gøre Genbrugsbutikken til et stribet rum på deres egne præmisser. Butikken er god til at få folk engageret og involveret i opbygningen af en butik, også folk, som nærmest er blevet opgivet af Jobcenter etc. Dette stærke engagement er ofte kilde til konflikter mellem medarbejderne i butikken. Den cirkulære segmentarisering af magtforholdet i Genbrugsbutikken får betydning for, hvordan medarbejderne kæmper om retten til at kunne bestemme. De fællesstriber, som der forsøges på at blive skabt, finder ikke genklang hos de frivillige, da de ønsker at kunne tegne deres egne striber og ikke være underlagt et fast besluthedsrum. Genbrugsbutikken bliver ikke glat, men stribet – men striberne er forskellige.

Det er ikke alle og enhver, der kan tegne striber i rummene i Genbrugsbutikken. Da jeg segmentariserede medarbejderne som socialt udsatte, bliver jeg mødt af en flugtlinjé, der i første omgang får ødelæggende karakter for mødet, men ved nærmere eftertanke skærper mit blik for at undgå den binære segmentarisering 'socialt udsat/ikke-socialt udsat'.

Genbrugsbutikkens priser er kilde til stor uenighed. Uenighederne kan i nogen grad tilskrives, at nogle positionerer sig som havende forstand på priser og derfor som havende ret til at kunne bestemme. Mere subtilt kan uenighederne også skyldes, at nogle af medarbejderne i højere grad identificerer sig med køberne og derfor ønsker at sælge ting billigt, mens andre i højere grad identificerer sig med det 'det gode formål' og det at gøre 'noget godt' for de fattige. Samtidig er der en forskel på, hvordan behov defineres. Nogle definerer behov som det allermest nødvendige, og andre ser butikken som det sted, hvor man skal kunne gøre et 'godt køb' og at få muligheden for at kunne erhverve sig noget ellers utilgængeligt.

Jeg kan ikke spore en decideret fællesskabsfølelse overfor butikken. Hver enkelt ansat har en fornemmelse af, at det er hans/hendes butik. Den konkurrence, der opstår mellem medarbejderne, er formentlig en væsentlig årsag til, at butikken tjener penge, men samtidig synes det som om, at det får konsekvenser for samarbejdet. I en årrække har der i Genbrugsbutikken ikke været ansat en, der har haft position til at kunne håndhæve priser og regler, og de mange konflikter kunne skyldes en kombination af binær segmentarisering og manglende ledelse.

Genbrugsbutikkens betydning for lokalsamfundet er relativ stor. Kunderne i butikken er, som også medarbejderne pointerer, mangfoldige. Udover at generere overskud til øvrige aktiviteter i SydhavnsCompagniet, så foregår der møder mellem folk, som ikke nødvendigvis ville tale sammen uden dette mødested. På trods af, at folk bor relativt tæt i Sydhavnen, så er kvarteret opdelt i små lokalsamfund, som ikke nødvendigvis taler sammen. Selvom der er lokale folkeskoler, butikker, medborgerhuse, bibliotek, så er det muligt at leve et relativt isoleret liv, hvor man ikke møder 'de andre'. Møder mellem disse forskellige folk kan foregå i Genbrugsbutikken.

Kapitel 8

Lyngborgen

Dette kapitel er en analyse af feriekolonien Lyngborg set som fysisk, socialt og relationelt rum. Jeg ønsker gennem analysen at kunne belyse, hvorfor det giver mening for deltagerne at deltage på kolonien, og hvordan og hvorvidt der skabes forandring for de mennesker, der tager del i Lyngborgen.

Til at begribe det empiriske arbejde inddrager jeg Deleuze og Guattaris teoretiske begreber om sribede og glatte rum. Det sribede anvender jeg til at se på, hvordan Lyngborgens fysiske rum er struktureret, men også til at vise, at striberne ikke er så fast segmentariseret, at de ikke kan omdefineres. Begrebet det glatte bruges til at beskrive rum, der har omskiftelig karakter. Samtidig bruges det sribede og glatte til at få blik for de rammer og regler, der strukturerer de sociale og relationelle rum. Sribede og glatte rum anvendes ligeledes til nuanceret at beskrive forholdet til alkoholindtagelse. Samtidig ser jeg på hvem, der definerer, hvornår rummene er sribede og glatte, og hvordan der til tider sker forsøg på at ændre/omstrobe rummene. Begrebet flugtlinje, som udtryk for en bevægelse, der totalt ændrer striberne, anvender jeg til at kunne analysere en hændelse, hvor rummets regler forandres og erstattet af nærmest kaos.

Begrebet længsel efter at tilhøre, hentet fra Davies, anvendes til at belyse bevæggrundene for, hvorfor deltagerne har lyst til at tage med på kolonien. Som en del af denne længsel efter at tilhøre bruges begreberne passende og upassende adfærd, da flere giver udtryk for, at de på trods forskelligheder føler sig passende i rammerne af Lyngborgen.

Foldning, som teoretisk begreb inspireret af Deleuze, bruger jeg til at analysere hvordan Lyngborgen og dens omgivelser præger deltagerens måde at være tilstede på, og hvordan det samtidig også kan virke ekskluderende, hvis det ikke bliver muligt, at få sin krop foldet på en måde, der giver mening.

Tilblivelser, et begreb hentet fra Deleuze og Guattari, bliver på forskellige måder anvendt til at belyse, hvordan både identifikation og følelsen af at være

anderledes end de andre skaber rum for nye tilblivelser. Samtidig bruges det til at belyse et tilfælde af 'fællestilblivelse', hvor længslen efter at have familierelationer for mange bliver til virkelighed for én af deltagerne.

Det empiriske arbejde, der ligger til grund for analysen i dette kapitel er baseret deltagerobservationer på to kolonier, kvalitative interview med brugere, frivillige og ansatte i SydhavnsCompagniet, der har deltaget på kolonien.

Hvad er Lyngborgen

Inden jeg går i dybden med analyserne og undersøgelsen, vil jeg redegøre for, hvad feriekolonien Lyngborgen er i SydhavnsCompagniets regi og formålet med kolonien.

To til tre gange om året tager SydhavnsCompagniet på feriekoloni ved Sejrøbugten. Kolonien er ejet af Kristelig Studenter Settlement, som SydhavnsCompagniet er en del af. Det er ikke alle SydhavnsCompagniets brugere, der får tilbud om til at deltage i kolonien, og nogle får forud for turen pålagt restriktioner om for eksempel at spise antabus¹³ som betingelse for deres deltagelse. Når SydhavnsCompagniet tager af sted, lukker Medborgercentret i Sydhavnen, på trods af, at alle brugere ikke er med. Kolonien har normalt 5-6 overnatninger, og det foregår på fællesovesale. Det koster penge at deltage, og prisen er differentieret, efter om man er bruger, frivillig eller aktiveret. Den del af SydhavnsCompagniets personale, som har deres daglige gang i Medborgercentret, deltager som oftest i kolonien. Personalet er velkommen til at invitere deres familier med én eller flere dage.

Feriekolonien Lyngborgen er et tilbud om at komme ud af København. Kolonierne foregår hovedsagelig i sommerhalvåret, og én af kolonierne foregår i sommerferien og er for nogle af brugerne den eneste del af sommerferien, hvor de tager væk med deres børn eller kommer ud af København. 4-5 kvinder har siden SydhavnsCompagniets start været sammen hvert år sammen med deres børn, så både børn og kvinder kender hinanden godt. Samtidig er der hvert år nye deltagere med.

Antallet af deltagere har gennem årene varieret fra 10-30 deltagere, og personalet har således været afstemt derefter. Den første af de to kolonier, jeg deltog i, foregik i Kristi Himmelfartsferien. Deltagerne bestod hovedsagelig af voksne, der var kun et enkelt spædbarn med. Der var ca. 10 brugere og 3

---

¹³ En medicintype, der påvirker en, så man får opkastning, hvis man indtager alkohol.

medarbejdere i SydhavnsCompagniet På den anden koloni, der foregik i sommerferien, deltog ca. 20 brugere heraf 4 børn i 10-12 års alderen og 4 medarbejdere fra SydhavnsCompagniet, der deltog helt eller delvist. Derudover besøgte chefen for SydhavnsCompagniets kone og datter kolonien, og hans søn deltog i hele kolonien.

Koloniens fysiske rum

Koloniens bygninger er en samling røde træhuse, der er centreret omkring et fælles udendørs rum. Kolonien består af 4 sovesale, nogle mindre soverum, en fælles spisesal, en pejsestue, et køkken og fælles bade- og toiletfaciliteter. Der er også en naturskole tilknyttet med diverse udendørsfaciliteter så som fiskegrej, kanoer etc. og en fællessal til for eksempel yoga eller gymnastik. Hvis vejret tillader det, opholder deltagerne sig oftest i det fælles udendørs gårdrum, der opstår mellem husene, hvor der er bålsted. Derudover er der et 'tingsted', hvor der er sten placeret i en rundkreds, hvor der afholdes møder. Stedet har også en flagstang, hvor flaget hejses hver dag.

Dagen har en fast struktur med morgenmad, frokost og aftensmad. Maden tillaves af deltagerne, af hold som er inddelt af personalet forud for turen. Derudover er der planlagt ekskursioner og aktiviteter hver dag, som det er frivilligt at deltage i. Dog kan man ikke bare tage med på Lyngborgen og kun deltage i måltiderne, der er forventning om, at man indgår i flere af aktiviteterne. Det er muligt at komme med forslag til aktiviteter/ekskursioner, men mange er allerede programlagt på forhånd, da flere af aktiviteterne bliver gentaget hvert år eller aftalt på forhånd. De tager hvert år på Tuskemarked¹⁴ i Vig, en tur på Rørvig Havn med krabbefangst og isspisning, Sommerland Sjælland, minigolfbane etc. Hver aften er der 'voksenmøde', hvor dagens små og store hændelser bliver vendt og morgendagens aktiviteter aftalt. Børnene kommer i seng på et fast tidspunkt, så der er mulighed for 'voksensentid'. Det er tilladt at indtage alkohol fra aftensmadstid.

Da Kristeligt Studenter Settlement etablerede feriekolonien Lyngborgen for snart 100 år siden var det tænkt som en slags svagbørnskoloni. (www.lyngborg.dk) Allerede dengang var der tradition for at medarbejderne tog deres egne børn med – en tradition som i nogen grad håndhæves i dag. Ønsket med Lyngborgen er at være sammen med brugerne og de frivillige på andre måder og give dem unikke oplevelser. Tanken er, at opholdet får be-

---

¹⁴ Et kræmmermarked, som afholdes hver lørdag i sommerhalvåret i byen Vig.

tydninger for relationer, som rækker langt ind i brugernes fremtid. (Brian 2012)

I første del af analysen undersøger jeg, hvordan Lyngborgen er struktureret som fysisk og socialt rum. Jeg vil analysere hvordan rummene fremstår helholdsvis som stribede og glatte, og hvad det stribede og glatte får konsekvenser for praksis.

Lyngborgen som stribet og glat rum

Det glatte og det stribede i det fysiske

En feriekoloni på Lyngborgen kan fremstå på mange forskellige måder. Den er præget af deltagerne, årstiden, et eksplicit tema eller andre elementer, som kan virke regulerende på beskaffenheden og indholdet af kolonien. Når SydhavnsCompagniet tager af sted, er Feriekolonien Lyngborgen ligeledes præget af forskellige forhold: Deltagernes alder, antallet af deltagere, vejret, personalet, de frivilliges kompetencer og andre både helt konkrete eller mere subtile forhold, så som specifikke problemstillinger mellem deltagerne eller i børnegruppen. Derfor er feriekolonien Lyngborgen heller ikke ens hver gang den afholdes - den varierer. Disse forskellige måder, der får indflydelse på Lyngborgen, kan karakteriseres som forskellige former for striber, der er med til at afgrænse, hvad der sker, og hvordan det kan foregå.

Lyngborgens fysiske rum kan i første omgang karakteriseres som stribede, det vil sige med tydelige rum. Hvert rum har sine egne faste funktioner. I køkkenet laves mad og på væggene er sat sedler op, der fortæller, hvordan de forskellige funktioner bliver udført korrekt. Der er sovesale til mænd, og der er sovesale til kvinder. Der er enkeltværelser eller smårum hovedsageligt reserveret til personalet og der er toilet- og badefaciliteter tilknyttet hver enkelt funktion. Udover sovefaciliteter er der en pejsestue, en spisesal, et fælles gårdrum og en naturskole. Lyngborgens fysiske strukturering er udtryk for en stribet tankegang, idet rummene nærmest kun har én fast funktion. I køkkenet tilberedes mad, i spisestuen spises der, i pejsestuens sofaer slappes der af foran pejsen, i sovesalene soves der etc. Alligevel er det molære lag, forstået som muligheder for, at striberne kan ændres, i det stribede rum ikke så hårdt segmenteret, at det fysiske ikke kan indholdsudfyldes på andre måder, end striberne foreskriver. Et eksempel er, at der i et af smårummene, der normalt er reserveret til personalet, bor én af brugerne, der af specielle hensyn har fået

lov til at bo på eneværelse. Så selvom rummene er sribede og har faste funktioner, så kan de faste funktioner udfordres og ændres, de er ikke så faste, at de ikke kan få andre funktioner.

Lyngborgens naturskole, der er en bygning i forbindelse med Lyngborg, kan karakteriseres som et glat rum. Dette rum har mange forskellige anvendelsesmuligheder. I beskrivelsen af rummet lægges der eksplicit op til, at der kan foregå mange forskellige aktiviteter, men rummet er ikke fuldstændig glat, der er striber, der afstikker regler, som præger anvendelsen af rummet. Man må for eksempel ikke have sko på i rummet, ikke medbringe drikke- og madvarer i rummet. Men hvis man følger forskrifterne kan det indholdsudfyldes på mange forskellige måder.

Det glatte og det sribede i det sociale og relationelle

SydhavnsCompagniet har en bevidst strategi om, at der på Lyngborg skal være faste rammer og strukturer til at regulere det sociale liv på kolonien. Chefen for SydhavnsCompagniet giver udtryk for, at de faste rammer er skabt for at skabe tryghed for deltagerne.

Hvis man ikke har rammer
retningslinjer
er det utroligt angstprovokerende
for nogen
Derfor har det været vigtigt
når I tager med på denne her tur
er der retningslinjer
Folk skal føle sig trygge
i vores regi (Brian)

Lyngborgens sociale rum er intentionelt et struktureret og derved et sribet rum. Udover de retningslinjer, som chefen skitserer, så er de sociale aktiviteter ligeledes fast strukturerede. Spisetiderne er faste, madholdene er faste, mødetiderne er faste etc.

Anna fortæller, at hun forsøgte at ændre spisetidspunktet fra et til to, da der ikke var folk hjemme til at deltage i måltidet på det forudbestemte tidspunkt.

Jeg kunne ikke sige
skal vi ikke spise halv to i stedet
er du sindssyg
Men der er ingen folk hjemme
det gør vi ikke

Vi sidder 15 mennesker nu
alle 15 er ikke sultne
er det så ikke idioti
stille maden på bordet (Anna)

Afslutningen på ovenstående eksempel blev, at de spiste kl. halv to, idet der ikke var nogen hjemme kl. et. Så selvom det kan være svært at ændre for eksempel spisetiderne undervejs, er der alligevel eksempler på, at der er sprækker i de molære lag, så det stribede rum kan brydes og reglerne ikke overholdes så stringent.

Et andet eksempel er, at deltagelsen på turene er frivillig, men ikke fuldstændig frivillig. Deltagerne skal tage del i aktiviteterne, men der kan være arrangementer, som deltagerne kan framelde sig. Jeg vil karakterisere dette som, at der er sprækker i de molære lag som går ind og påvirker de faste strukturer. Når jeg ikke definerer det som flugtlinjer, er det fordi, at manglende deltagelse på en tur ikke skaber brud på det stribede rum, det udfordrer ikke striberne, det viser bare, at det molære lag – eller striberne – ikke er så faste, at der ikke kan ske afvigelser – eller at man kan deltage på Lyngborgen på forskellige måder. Nogle deltager på alle turene, andre deltager kun på nogle.

Anna giver udtryk for, at det ikke nødvendigvis er personalet der håndhæver forskrifterne for adfærden. I nedenstående fortætning beskriver Anna, at det i højere grad er de andre deltagere, der efterspørger faste regler, end personalet.

Mange af dem har brug for
der er helt faste regler
Torsdag aften var vi 14 mennesker
der begyndte man at kunne
løsne lidt op i reglerne
slække lidt
Det er jo ikke medarbejderne
det er dem der var med (Anna)

Da jeg tog del i Lyngborgen undrede det mig, at det er meget få regler, der eksplicit bliver italesat. Alligevel er der faste spisetider, de blev bare ikke eksplicit italesat, men alle havde kendskab til tiderne. Så på trods af, at reglerne ikke italesættes, virkede det som om, at de eksisterer og fungerer. Efter min deltagelse på kolonien erfarede jeg, at der forud for kolonien blev afholdt dels et fællesmøde, hvor reglerne blev opsummeret og dels et møde med hver enkelt deltager. Mødet forud for kolonien for deltagerne kan måske forklare, hvorfor reglerne ikke italesættes eksplicit på selve kolonien, men blot fungerer som underlæggende strukturer. Dette kunne være et eksempel på, at rummet stribes på forhånd, så der tilsyneladende opretholdes orden – umærkeligt. På

det individuelle møde åbnes der rum for, at deltagerne kan italesætte det, som de finder svært at deltage i, i en kollektiv sammenhæng. Denne mulighed er unik og for nogle af dem, som er kommet i SydhavnsCompagniet i længere perioder, uden at fortælle den slags ting, får de her muligheden for at få et rum, hvor de bliver lyttet til. SydhavnsCompagniet forsøger ved dette møde at skabe et "vi", der kan være en slags ramme for tryghed. Dertil kommer, at personalet får en idé om eventuelle problemstillinger, som de har mulighed for at tage hånd, inden de opstår

Brian fortæller om de fælles retningslinjer:

Der er retningslinjer
faktisk nedskrevne
som de får inden de tager af sted (Brian)

Udover de nedskrevne retningslinjer, så afholder personalet et møde med hver enkelt forud for kolonien.

Belært af erfaringen
tager vi en snak med dem
som kommer med på Lyngborg
Det er noget særligt
at være af sted
det har en masse forer og fordele
Det kan være svært at sove på sovesal
med tre andre som snorker
skal op
tage medicin om natten
er natpissere
bare er irriterende
specielt hvis der er nogle
som ikke kan sammen
Så derfor tager vi en samtale med dem forinden
Er der noget som du vil fortælle os
Jeg har faktisk ikke fortalt
jeg har epilepsi
Det er godt for os at vide
Der er nogle der siger
jeg skal have tilladelse til at få metadon med
hvordan skal vi opbevare det
så må vi finde ud af det
Der er nogle der siger
jeg kan ikke med Birthe
Så er det ikke hensigtsmæssigt
de ligger på samme sovesal (Brian)

Brian fortæller, at reglerne undervejs har ændret sig, og med undervejs mener han, at de regler, der er opsummeret forud for kolonien håndhæves under selve kolonien, men efterfølgende evalueres og eventuelt forandres til næste koloni.

Rummet bliver på kolonien fastholdt stribet af SydhavnsCompagniet og i nogen grad af deltagerne, og som tidligere nævnt er det en del af SydhavnsCompagniets strategi for at gøre det trygt for alle at deltage, idet deltagerne kender reglerne og strukturerne.

Brian fortæller om historikken:

Vi tog op første gang på Lyngborgen
med et ungt personaleteam
meget empowerment inspireret
Vi tager af sted med voksne mennesker
det bliver på de voksne menneskers præmisser
der havde vi også et misbrugsprojekt
vi havde børnefamilier
vi fandt hurtigt ud af
det var svært at styre
Der var også en evaluering
vi havde regnet med
at vi skulle på koloni
ikke en festuge
Der var nogle der festede hver aften
det her med alkohol
Nogen der startede med
Gammel Dansk om morgenen
det var ikke hensigtsmæssigt
når man kom med børnefamilier
Vi kunne godt se
der var nogle ting der skulle rettes op
Vi var glade for den respons
fra dem der havde været med
næste tur bliver så anderledes
der bygger vi videre på de erfaringer
vi har gjort (Brian)

Som det kan ses, kan reglerne ændres efter kolonien. De stramme regler kan give en karakteristik af Lyngborgen som et stribet rum, men at rummet også lader sig influere af det glatte og de molekylære linjer ved, at de bygger videre på erfaringer og ændrer tingene hen ad vejen. Det er en bevidst strategi, at Lyngborgen har regler, der håndhæves under kolonien, og derved er det et stribet rum.

Dette stribede rum gør, at folk føler sig trygge ved at tage af sted, og selv om folk bliver uvenner undervejs, så er der rammer og strukturer, der kan genordne det rod, der kan blive skabt.

På en af de kolonier, jeg deltog i, ankom jeg om formiddagen efter en aften, hvor der ved bålet havde udspundet sig en konflikt, da personalet var gået i seng. Anna fortæller om hændelsen om aftenen:

Vi var ude i sådan noget
som da vi var af sted i 8. klasse på kanotur agtigt
så var der nogle der fik noget rødvin
så turde de sige deres mening
lige pludselig
så er vi nogle andre mennesker
som ikke behøver drikke rødvin
for at sige vores mening
Så bliver det til en farlig kombination
så er der nogen der har fået rødvin
tør lige pludselig at sige nogle ting
så er der nogle andre
som også har fået rødvin
og som godt turde sige de ting
men som nu derfor kan sige nogle endnu værre ting
Du ved folk der rejser sig op
marcherer væk fra bålet
jeg tager hjem i morgen
det er min værste tur nogen sinde

Jeg kan ikke lade være med at grine
det er sådan situationer
det er faktisk deres virkelighed
det var eddermamer et kulturchok
men det er sundt at prøve det
Normalt i min omgangskreds eller vennekreds
er det jo mig
der har mindst overskud
mig kan man godt tage pis på
jeg tager ikke mig selv så seriøst
Så er det bare svært
jeg skal huske
der er nogle mennesker
som måske ikke har det overskud
at man siger noget for sjov
eller som ikke kan lukke ørerne
hvis der kommer noget lort ud (Anna)

Da de folk, som havde siddet ved bålet om aftenen gik i seng var konflikten ikke løst. Næste morgen var der ikke morgenmad til tiden, noget som i følge chefen Brian ikke er sket tidligere, da morgenholdet ikke kom ud af sengen. Brian beskrev, med stor forundring, at han måtte ind og vække morgenholdet. Nogle af de involverede deltog ikke i dagens aktivitet. Da jeg ankom ved middagstid, havde en af de ansatte, Henrik, medieret i konflikten mellem de involverede parter. Senere om aftenen ved fællesmødet blev det taget op igen, da Brian orienterede om, at han havde hørt om konflikten og ville høre, om de involverede parter oplevede sig hørt, og om der var nogen, der havde yderligere kommentarer. De to hovedinvolverede meddelte, at 'konflikten var landet'.

Om aftenen ved bålet, da konflikten udspandt sig, var afslutningen af aftenen præget af kaos. Det ellers stribede rum, som Lyngborgen kan karakteriseres af, er fuldstændig nedbrudt, der hersker ingen former for orden. Stemningen og det sagte kan beskrives som en flugtlinje, idet der efterfølgende ikke hersker nogen former for orden. Det stribede rum bliver genetableret ved hjælp af Henriks mediering mellem konfliktens hovedinvolverede. Konflikten medfører ikke, at der bliver skabt et glat rum, hvor forandringen foregår, idet Brian på aftenmødet giver udtryk for, at han ikke mener, at man skal lave sengetider for de voksne, da det er voksne mennesker, der selv må tage ansvar. Flugtlinjen gennemborer det stribede rum og efterlader kaos, men dagen efter bliver det samme stribede rum genetableret, og der er ingen, der forsøger at fjerne striberne fra rummet – det virkede som om, at deltagerne på kolonien er lettet over, at det stribede rum eksisterer - også efter flugtlinjen.

Hvorfor længsel efter at tilhøre?

Ifølge Deleuze er relationer mellem kroppe og rum et spørgsmål om foldning. Verden omkring os folder ind i mennesket og skaber vores bevægelser, følelser og vores måder at være menneske på. Vores kroppe folder ind i de omgivelser, de tager del i både ved, at de påvirker og bliver påvirkede af det, de tager del i. Deleuze opfatter mennesker som havende flere forskellige typer 'folder', der er foldet på mange forskellige måder.

Deltagerne på kolonierne har forskellige begrundelser for at deltage. Selv om begrundelserne er forskellige, så giver flere udtryk for, at Lyngborgen er et rum, hvor der sker noget andet med dem. Lyngborgen folder dem på en måde, så de kan få "*firum*" og holde "*ferie*". De fysiske forhold på Lyngborgen

påvirker eller folder deres kroppe, så det bliver muligt for dem at indgå på andre måder, end hvis de var i København. Nogle af deltagerne på kolonien giver udtryk for, at det er den eneste mulighed, de har, for at holde ferie med deres børn, og for andre er det et tilvalg, som implicerer et fravalg af et andet arrangement, og for nogle er det bare noget, de har lyst til.

Når deltagerne fortæller om Lyngborgen, lægger de vægt på, at Lyngborgens omgivelser for eksempel naturen og vandet gør, at de får mulighed for at blive noget andet. Omgivelserne folder deres kroppe, så de kan blive en anden.

Fælles for alle er, at de både sætter pris på samværet, men også at de finder det anstrengende at deltage i uvante sammenhænge, da man på kolonien er sammen 24 timer i døgnet. I det følgende møder vi Dorte, der tager med for at være en del af et fællesskab, hvor hun kan identificere sig med de øvrige deltagere, og vi møder Anna, der ikke på samme måde oplever identifikation, men som oplever, at hun på en frugtbar måde kan blive en anden og fastholde en god udvikling ved at være anderledes end de andre. Sidst møder vi John, som har fået stillet betingelser for hans deltagelse, betingelser som han ikke ønsker at leve op til. Han ønsker ikke at deltage i et samvær, hvor han ikke har mulighed for at blive foldet af alkoholens virkninger, hvis han er nødsaget til at være på antabus, da det efter hans udsagn er indtagelse af alkohol, der præger samværet omkring bålet om aftenen.

Erfaringer med oplevelsen af at være upassende

Dorte er én af dem, som har mødt SydhavnsCompagniet gennem Lyngborgen. Hun fortæller, at hun havde prøvet at tage på ferier alene med sin datter Andrea, men at hun oplevede, at hun ikke passede ind som enlig mor i den sammenhæng. Følelsen af at være alene og upassende gjorde, at hun talte med sin veninde Carina. Carina har tidligere deltaget på Lyngborgen og foreslår, at Dorte tager med på kolonien. Dorte fortæller:

Nogle år i træk
var jeg meget alene med Andrea
Jeg havde prøvet det der
med campingpladser
Når du kommer som enlig mor
på en campingplads
du bliver altså frosset ud
af de andre familier
Børnene må gerne lege sammen
men du bliver i hvert fald ikke inviteret
til kaffe eller the

du er meget alene (Dorte)

Det, Dorte fortæller om hendes tidligere erfaringer med campinglivet, fremstår implicit som en kontrast til det, der foregår på Lyngborg, hvor hun oplever sig selv som en del af et fællesskab. I Carinas invitation opstår der ikke bare en mulighed for at komme med på en koloni med nogle ligesindede, men der ligger også en invitation til at blive en del af et "vi" – som Carina udtrykker med "du skal med **os** på Lyngborg".

Det talte jeg med Carina om
en af mine veninder
det gør jeg bare ikke igen
Det skal du da ikke
du skal med os på Lyngborg" (Dorte)

Dette "vi", som italesættes, vil jeg komme ind på senere, da det i Dortes fortælling bliver et vigtigt aspekt i hendes liv.

Dorte oplevede ikke sig selv som en naturlig deltager i SydhavnsCompagniet, hun syntes de andre virkede lidt mærkelige. Men på trods af, at hun kun kendte SydhavnsCompagniet som en del af et gadebillede, som hun ikke følte sig som en del af, ville hun gerne med på kolonien.

Jeg kendte slet ikke SydhavnsCompagniet
jeg har da set
da de boede på Borgbjergsvej
de holdt noget festivitas
ude på gaden med pølser og øl
Jeg er jo ikke en del af dem
jeg gik bare videre
Jeg synes folk var lidt mærkelige
Jeg kendte røde Peter
Carina og Agnes
dem alle sammen
jeg tænkte nej (Dorte)

Før Lyngborg så hun på brugerne af SydhavnsCompagniet som nogle "*mærkelige nogle*". Dorte oplevede ikke sig selv umiddelbart som en del af 'dem', men var alligevel villig til at forsøge at tage med på Lyngborg. Hun havde en længsel efter at tilhøre noget - også selvom hun ikke så sig selv som en del af det, hun opfatter som et fællesskab, men hun havde en længsel efter at tilhøre fremfor at føle sig upassende.

Jeg har det sådan
jeg er sådan tilbageholden

i den retning
Jeg vil gerne have
de slæber mig med ind
nu skal I se
det er Dorte
så kan jeg bare sætte mig ned
på en stol og sige ok
og så komme den vej ind
Jeg tror godt jeg kan i dag
dengang kunne jeg ikke (Dorte)

Hun beskriver sig selv som lidt genert og tilbageholden, men afslutter med, at hun måske er blevet bedre til det i dag. Hun fortæller, at hun gerne vil have at ”de” slæber hende ”med ind” og muliggør, at hun kan deltage i det tempo, der passer hende. Det er lidt uklart hvem ”de” er. I denne fremstilling kan det både være hendes venner, som hun kender og som har deres gang i SydhavnsCompagniet, men det kan også være en forventning eller erfaring om SydhavnsCompagniets personale, der på andre måder hjælper hende fremad.

Hvem kan deltage på Lyngborgen?

Der er ikke fri tilmelding i forbindelse med deltagelse i feriekolonien Lyngborgen. Som tidligere nævnt er der nogle, der ikke bliver fundet egnede til at kunne deltage i dette fællesskab.

Der er ingen på forhånd faste regler, der bestemmer, hvem der kan deltage, men deltagelsen vurderes efter personalets erfaringer og derved uskrevne regler. Denne form for regel tilhører det stribede rum, da den er stærk strukturerende og ikke foranderlig. Når SydhavnsCompagniet tager en beslutning om, at en bruger ikke længere må deltage på Lyngborgen, foregår det i det stribede rum. Selv om beslutningen ikke tages på baggrund af en fast regel, der er blevet brudt, for eksempel at vedkommende har drukket alkohol inden aftensmaden i fællesrummet, så har brugeren forbrudt sig mod de striber, som dem, der striber rummet, har afgrænset.

John er én af dem, der har fået besked på, at han ikke må deltage, hvis han ikke lader sin krop folde på en anden måde ved at indtage antabus, så han ikke er i stand til at drikke alkohol. Selve forandringen, beslutningen om at han ikke kan deltage, er sket efter, at John har skabt en flugtlinje, der har medført, at striberne efter hans opførsel ikke har kunnet genoprettes for ham, de har fået ødelæggende karakter. Betingelserne for hans deltagelse har skabt et stribet rum, som kun gælder for John – et rum, hvor det er tilladt for alle andre at indtage alkohol med undtagelse af John. De øvrige deltagere har ikke sam-

me restriktioner for mængden af deres alkoholindtagelse. Idet de kan agere på en passende måde – eller en glat måde, inden for det sribede rum, hvor det glatte kan beskrives som en form for selvregulerende rum. Det er tilladt at indtage alkohol, men ikke så man bliver synligt beruset, og den konkrete vurdering ligger hos den deltagende person selv, men også hos dem, der striber rummet (medarbejderne i SydhavnsCompagniet), idet de kan udelukke dem, der ikke følgerne striberne.

Deltagelsen på Lyngborg er et enten eller, og der skal drastiske forholdsregler til at sende folk hjem. Dette er anderledes end deltagelsen i for eksempel Medborgercentret, hvor det er mere ukompliceret at bede en borger om at forlade stedet, hvis borgeren ikke udviser en passende adfærd. Derfor bliver deltagerne i kolonien vurderet efter, hvorvidt de kan indgå i både de sribede rum, hvor de faste regler hersker, og i de glatte hvor selvreguleringen hersker. Som tidligere beskrevet af Brian, chefen for SydhavnsCompagniet, er det vigtigt, at der både hersker klare regler, men det er også vigtigt, at der er ”kulturbærere” med på kolonien, som kan være med til at præge de glatte rum – dette elaborerer jeg over senere i kapitlet.

Inden deltagelse på koloni skal man godkendes, og i det følgende fortæller Dorte hvordan hun forud for kolonien skulle til en samtale hos Helle og godkendes.

Jeg fik en samtale med Helle
Du må gerne komme med
Så var det ellers om at komme hjem
få pakket
På den måde kom jeg med
det er mellem 5 og 7 år siden (Dorte)

Da Dorte fortæller dette i interviewet, får jeg en fornemmelse af, at hun oplever en anerkendelse, der har stor betydning, idet hun har savnet at være en del af et fællesskab, hvor hun ikke følte sig upassende – forstået som anderledes på en ikke anerkendt måde. For Dorte blev Lyngborg starten på noget, som får betydning udover selve kolonien. Dorte indgår i Lyngborg og bliver en del af en tilblivelse fra at være den, som er genert og gerne vil have anvist en stol, til at være i landskabet på en anden måde, hvor hun ikke oplever sig som upassende for eksempel overfor sin datter Andrea. Lyngborgens både sribede og glatte rum muliggør, at Dorte kan have sin datter Andrea med på ferie og ikke fremstå som upassende ved at tage på ferie som enlig mor med sin datter.

Tilblivelse

Anna var med på Lyngborgen for første gang. Hun er aktiveret i SydhavnsCompagniet.

Anna tager med på Lyngborgen med en oplevelse og forforståelse af, at hun er anderledes end de andre. Annas har kæmpet for sin egen deltagelse i SydhavnsCompagniet i det kommunale system. Hun mødte Brian (chef) ved et tilfælde i Settlementet, hvor hun deltog i nogle psykologiske samtaler. Ved dette møde fik hun lyst til at besøge SydhavnsCompagniet og blev langsom indsluset gennem Caféen på Mozarts Plads og senere mere aktivt i Medborgercentret. I kommunen ville de ikke godkende, at hun kom i aktivering i SydhavnsCompagniet fordi hun ikke var 'klientellet'. I nedenstående fortælling henviser 'de' til jobcentret.

Jeg er jo ikke klientellet
som de sagde
Jeg kan godt forstå
hvad de mener med klientellet
eller det ved jeg ikke
Jeg synes det er noget pis
men det fordi
mange af dem
der er hernede
nok er længere ude (Anna)

Men på trods af, at Anna ikke opfatter sig selv 'ligesom de andre', så giver hun udtryk for, at hun bliver set, som den hun er og kan være den, hun vil være. Hun bliver i SydhavnsCompagniregi ikke placeret i en bestemt kategori eller matchgruppe, men hun kan være Anna. Og det, at hun ikke har noget arbejde, betyder ikke, at hun er et dårligt menneske.

Jeg har gået og følt
det er mig
der er fuldstændig tabt
fordi jeg ikke kan finde ud af
komme videre

Man får en følelse af
jeg er sgu ok som menneske
det ikke er mig
ikke min skyld
at jeg ikke har et job eller uddannelse
Der er sgu også nogle andre ting der tæller
end det som er blevet talt på de sidste to år

Der er faktisk ikke nogle andre hernede
som sidder i samme boks som mig
hernede er det mig som person
ikke mig som matchgruppe 1 under 30 over 25
med de og de kompetencer
Her er det mig Anna
hvad kan jeg
ikke noget med
du er 30
du burde have gjort
Jeg har troet på
jeg var røv og nøgler
nu bliver jeg sikkert junkie
sjovt nok også hjemløs

De har hjulpet mig til at se
Vi er rigtig forskellige
de mennesker der er hernede
Jeg føler
det er det sted
jeg har været i aktivering
der er plads til mig
tid til mig
Jeg har ting
på min dagsorden
det er ikke nødvendigvis
det samme som
alle de andre (Anna)

For Anna er det vigtigt, at hun i sin tilblivelse ikke sammenlignes med andre. Hun oplever at blive kategoriseret som; ”junkie, hjemløs, røv og nøgler, fuldstændig tabt”, hvilket bliver sat i relief i SydhavnsCompagniet. Her møder hun folk, som hun selv beskriver som ”længere ude”, men som alligevel har været med til at få hende til at føle sig ”ok som menneske”. Hun har en længsel efter at tilhøre noget andet end de kategoriseringer, som hun har fået tildelt. For Anna bliver hendes tilblivelse frugtbar ved, at hun netop er anderledes end de andre og ikke sammenligner sig selv med opstillede kategorier, som hun skal kunne leve op til. Hun bliver ikke sammenlignet med ’det samme’, men i stedet som noget helt andet, som ikke kan måles i et før og nu.

Deltagelsen i Lyngborgeren var én af måderne hvorpå Anna udfordrede sig selv. I første omgang havde hun ikke lyst til at deltage, men endte alligevel med at tage med. Anna er ikke udeelt begejstret for turen. Hun var ambivalent inden hun tog af sted, og som hun siger, ”Lyngborgeren det var også spænden-

de”. Det havde været en prøvelse at tage med, men en prøvelse som havde været spændende.

Lyngborgen
det var også spændende
Jeg syntes
nu skal det prøves
De var af sted i Kristi Himmelfartsferien
der valgte jeg ikke at tage med
Jeg tænkte
jeg tror sgu ikke lige
Der er blevet snakket
om den tur lige siden
nu skal du tage med til sommerturen (Anna)

Når Anna tager med, så er det også for at udfordre sig selv og prøve at være i sammenhænge, som udfordrer hende. Hun arbejder med sig selv ved at tænke og udleve, hvem hun er og ønsker at være som Anna. Hun overvejer, at hun kan være en anden end den, hun plejer, eller komme væk fra de forventninger, som bliver stillet til hende i hendes gængse sammenhænge. Lyngborgen bliver en mulighed for hende til at kunne trække sig ud og blive til en Anna, som hun gerne vil være eller arbejde med.

Her må man godt være en idiot
ikke en idiot men
Det er det andet forum
end med min bror og søster
Jeg kan godt lide
at få det frirum
faktisk
Man får alligevel lov
til at være lidt mere
der er jo ikke nogen der kender mig Anna
denne her som jeg plejer at være
eller skal være (Anna)

Annas deltagelse i Lyngborgens sribede rum er et brud med de glatte rum, der er præget af vaner, som Anna tager del i i sin egen hverdag. Annas hverdag er præget af ”vaneting”, og hun ser det selv som et problem. Henrik forsøger med Lyngborgen at få Anna ud af de glatte rum, som præger hendes hverdag og er medvirkende til, at der bliver skabt sribede rum, der i højere grad er præget af fastere regler og strukturer.

Jeg skal ikke gøre de her vaneting

som jeg altid gør
det er mit problem
Jeg arbejder lidt på at gøre
anderledes ting
det er en af de ting
som jeg faktisk har snakket
med Henrik om
min kontaktperson (Anna)

For Anna er én af metoderne, at hun bliver udfordret af andre typer mennesker, og det gør ikke noget, at det ikke er folk, som har fuldstændig magt over deres liv, men i stedet virker de andres 'rod' som et slags modsat identifikation, hvor Anna bliver til i billedet af det hun ikke ønsker at være.

Jeg kan godt lide
det er nogle andre mennesker
som jeg normalt
ikke ville hænge ud med (Anna)

I dette møde mellem forskelligheder, opstår der en form for synergieffekt, der giver et tilhørsforhold. I Dortes tilfælde møder hun andre enlige mødre, der er ligesom hende selv, så hun ikke føler sig alene, og for Anna får det en positiv virkning, at hun ser sig selv som anderledes. Men som tidligere beskrevet er deltagelsen ikke kun udtryk for, at man føler, at man tilhører en gruppe. Anna giver udtryk for dette:

de første par dage
var lidt tough
må jeg sgu indrømme
Når der er mange mennesker
som er vildt forskellige
der er bare nogle typer (Anna)

Anna synes, det var hårdt at være i en sammenhæng med mennesker, som hun ikke sædvanligvis mødes med.

Upassende

John har været med i SydhavnsCompagniets fra opstarten og italesættes af både af personalet og sig selv som den første frivillige i SydhavnsCompagniet. Han har gennem årene kommet fast i SydhavnsCompagniet, men på grund af sygdom har hans deltagelse ændret sig. På sommerkolonien fik John forud for

kolonien opstillet en betingelse for hans deltagelse. Han ville gerne have været med, men ville som tidligere nævnt ikke efterleve den opstillede betingelse.

Jeg nægtede at tage med
denne her gang
de ønskede
jeg tog antabus
det havde jeg ikke lyst til
De siger
jeg lavede en skandale
for nogle år siden
et par gange
jeg kan ikke huske det
Jeg plejer ikke være ude i ballader
når jeg har drukket
Det er sgu sjældent
rigtig sjældent
Jeg er ked af
de ikke turde give mig en chance (John)

John fortæller, at han er ked af, at der blev stillet betingelser for hans deltagelse i Lyngborgen. Han har deltaget mange gange uden forudgående præmisser og synes, at han har klaret det godt nok. SydhavnsCompagniets restriktioner overfor John er ikke, at han SKAL noget bestemt som for eksempel deltage mere aktivt i madlavningen, være med på turene eller lignende. Restriktionerne retter sig mod at ændre Johns adfærd, når han drikker alkohol. John oplever sig selv udelukket fra et fællesskab, hvor det er tilladt at drikke, og han oplever sig selv upassende ved at deltage uden at kunne drikke, som ville være konsekvensen, hvis han indtog antabus. John har en længsel efter at tilhøre den gruppe af folk, der kan sidde om aftenen og drikke uden at lave skandale. Han har også en selvopfattelse af, at det er han i stand til. Han vil ikke udsætte sin krop for at føle sig malplaceret, for John folder alkohol hans fysiske tilstedeværelse i rummet på en måde, han godt kan lide. Når han indtager en væske med en bestemt kemi, så folder det hans krop på en anden måde – en måde, så det bliver både anderledes og giver en følelse af at tilhøre rummet. At deltage uden alkoholens substans ville folde hans krop på en måde, så han følte sig upassende.

John udtrykker en længsel efter at kunne tilhøre den samtidighed af stribet- og glathed, som aftenbålet repræsenterer. Det kan karakteriseres som stribet, fordi der er regler om, at det kun er tilladt at indtage almindelig øl eller vin og inden for en afgrænset tidsramme, og det glatte består i ”at man gerne må indtage rusmidler, men uden at blive synlig påvirket”, det vil sige, at det er

svært helt klart at definere mængden af alkohol, der må indtages eller kan indtages uden, at man er synligt beruset. Alkohol i SydhavnsCompagniet kan karakteriseres som at være en del af et stribet rum, men hvor det molære lag ikke er så fast segmenteret, at der ikke kan være glatte elementer – eller plads til molekulære lag. Når SydhavnsCompagniet afstikker rammerne for rummet, er det stribet, reglerne er klare og afgrænsede, men måden det indholdsudfyldes af brugerne er glat, idet det bygger på brugernes egne vaner og normer. Men denne klare afgrænsning er dog ikke så klar, for 'synligt beruset' kan stadig være til diskussion.

Tanken bag alkoholpolitikken er, at flere skal føle sig som tilhørende rummet, idet SydhavnsCompagniet har erfaring med, at det ville udelukke for mange brugere hvis det forbydes. Dette underbygges af Johns valg om ikke at deltage, hvis han ikke må drikke.

Der er rigtig mange steder
hvor man siger
alkohol ikke er tilladt
fordi man skulle kunne hygge sig
uden alkohol
Vi siger
det vil sorterer for mange fra
at man slet ikke må indtage alkohol
Vi siger
hvis man indtager alkohol inden aftensmaden
så skal det ikke ske på området
som er et fællesområde
så må man gå op til købmanden
få en høkerbajer
sætte sig ned i skovbrynet
ikke være en del af fællesskabet
Vi har også sagt
det nytter ikke
der 6-7 stykker
der hver morgen
går ned til høkeren
drikker bajere sammen
det bliver en subkultur
ikke en del af fællesskabet
så skal man ikke tage med (Brian)

Men skabelsen af rum, hvor man kan føle sig hørende til, er set i forhold til den store gruppe og ikke i forhold til subkulturer, som det nævnes. Lyngbor-

gen er en tur, hvor der ikke må opstå subkulturer, det er det fælles, der er i centrum, hvor striberne er karakteriseret af fællesskab som norm.

Et andet argument fra SydhavnsCompagniets side for, at alkohol både er i det sribede og glatte rum, er at lære børnene at få et naturligt forhold til alkohol.

Vi har også tilladt alkohol
fordi det er voksne mennesker
men også for børnene
man kan godt nyde alkohol
i moderate mængde
faktisk
det er ikke enten eller (Brian)

Denne form for alkoholindtagelse indskrives sig både i det glatte rum, ved at der ikke er faste regler, men også i det sribede rum ved at der er regler overhovedet. Det kan synes som om, at denne vekslen – eller samtidighed – mellem de sribede og glatte rum bygger på erfaringer om, at hvis man kun havde regler og ikke rum for at man kan præge det som individ, så ville alt for mange ikke tage del i for eksempel kolonien, da det ikke ville give mening for dem at deltage. For nogle af deltagerne på kolonien er alkohol i visse perioder af deres liv et enten eller. SydhavnsCompagniet skaber rum for er at 'man' godt kan nyde alkohol i moderate mængder. Men hvem er denne 'man'? Flere af deltagerens liv i Sydhavnen udfolder sig i glatte rum, hvor der ikke hersker faste regler, men hvor hverdagen er præget af tilfældigheder og ikke klare afgrænsninger. I SydhavnsCompagniets strategi om blandingen af sribede og glatte rum, kan der implicit ligge et håb om at få et forandringspotentiale igangsat hos brugerne. Jævnfør andre analyser i afhandlingen, er det SydhavnsCompagniets strategi, at længslen efter forandringen skal komme fra brugerne selv, og SydhavnsCompagniet skal danne rammer om de mange forskellige ønsker om tilblivelse. Pia, én af de ansatte i SydhavnsCompagniet, siger:

Er der nogen der higer efter noget andet
søger noget andet
vil noget andet
så har vi en rolle

Folk skal have det godt
med hvad de gør
Det er vigtigt for os
man har det godt
med at drikke 20 øl om dagen
så er det ikke nødvendigvis vores opgave

få dem til at lade være
har man det af helvede til
er det selvfølgelig vores rolle
være medhjælpende til
borgerne ser mulighederne
hvordan kan jeg lade være
med at drikke 20 øl om dagen
hvad vil jeg få i stedet for

Vi ved også
der er nogen af de her mennesker
de har drukket mange år i træk
de er næsten nødt til at drikke x antal øl om dagen
for overhovedet at kunne fungere,
det har vi en erkendelse af
Det her er ikke et AA behandlingssted

Lad os sige
der er en der drikker de her 20 øl om dagen
havde den borger ikke kommet til SydhavnsCompagniet
så kan det være han er oppe og runde 50 øl (Pia)

Ifølge Pia er det at drikke øl ikke i sig selv noget, der skal bekæmpes. Forskellen mellem 'bare' at drikke og være tilfreds med at drikke 'de her 20 øl om dagen' er, at når man 'bare' drikker, befinder det sig i det glatte rum, hvor der ikke er afgrænsninger, men hvis du er tilfreds med dit forbrug af øl, befinder det sig inden for stribede rum, eller det molære lag – det lag der gør os trygge. I Pias udsagn er de "næsten nødt til at drikke x antal øl om dagen for overhovedet at kunne fungere". Dette skal ikke forstås som, at det ene er godt eller dårligt, men at det kan være nemmere at opnå forandring, hvis det stribede rum fungerer, for det stribede rum er nødvendigt for, at der kan ske forandring. SydhavnsCompagniets strategi med at skabe stribede rum for deres brugere både i deres eget liv, i regi af Medborgercentret og Lyngborgen kan være en kilde til forandring, så det bliver muligt at der kommer sprækker i de molære lag.

Når SydhavnsCompagniet opstiller rammer for eksempel i forhold til Lyngborgen, er det for at skabe et stribet rum, så flere føler sig trygge ved at tage væk hjemmefra. Brian og det øvrige personale lægger vægt på, at alle skal føle sig trygge ved at deltage i Lyngborgen.

En vigtig del af turen er at skabe rammer, hvor alle deltagerne og personalet kan passe ind. For at dette kan lade sig gøre, er det vigtigt at have øje for bru-

gernes forskellige problemstillinger, når de tager væk fra Sydhavnen og de vante omgivelser.

Vi har eksempler på personer
hvor lige netop det at komme i en anden kontekst
gør at de reagerer
Vi har haft personer
som er gået ind i psykose
når det er sket 1-2-3 gange
så siger vi
hvis du skal med her
det sker altid i forbindelse med alkoholindtag
så er det en præmis
du er på antabus
jeg kan sagtens klare mig
uden antabus og uden at drikke
Det har vi et år
givet dig tilladelse til
det viste sig ikke at holde stik
du drak alligevel
brød de retningslinjer
de aftaler vi havde lavet
så må det være sådan
vi ikke tager det for gode varer (Brian)

Så selvom SydhavnsCompagniets strategi overordnet set er at etablere glatte og stribede rum i samtidighed også på Lyngborgen, så opstiller de i nogle tilfælde meget faste striber, meget faste molære lag, hvor der ikke kan ske forandring, fordi de siger, at de forandringer, der vil ske, ikke har en positiv virkning hverken for borgeren eller for de andre, der deltager på kolonien.

Hvad skaber længsel efter at tilhøre for deltagerne?

I det følgende tema fokuserer jeg på hvordan deltagerne beskriver det, de kan lide ved Lyngborgen. Mit afsæt her er, at de tager med på Lyngborgen gentagne gange, fordi de har en længsel efter et sted at høre til og føle sig som en del af et relationelt rum, hvad enten det er ved, at de kan eller ikke kan identificere sig med de andre. Som jeg har beskrevet i afsnittet om hvorfor, de føler sig tiltrukket af at tage med, er der ikke én form for længsel efter at høre til, men denne længsel har forskellige afsæt og formål.

Dorte giver udtryk for, at hun sætter pris på, at køkkenholdene er dannet på forhånd. Hun behøver ikke aktivt at tage stilling til, hvem hun skal lave mad sammen med, men tildeles bare et hold.

Jeg kan godt lide
holdsammensætning
Du ved aldrig
hvilke hold du er på
der må man tage
det sure med det søde
Kommer du på hold
med en du ikke kan lide
er det bare ærgerligt
man skal få det til at fungere
Vi skal arbejde sammen
alle sammen
vi skal være gode venner
det kræver en vis ..... (Dorte)

Køkkenholdet er for Dorte med til at konstruere et landskab, som hun har længes efter på sine campingferier, når hun var alene med sin datter. Dette landskab er skabt i et stribet rum, hvor hun ikke har behovet at tage stilling. Den fasthed, som det skaber, stiller nogle krav til alle på holdet også Dorte om, at man skal ”være gode venner”. Den glathed, der viser sig ved normer og vaner og som kan være forskellig alt efter deltagerne, idet den opstår i selvbestaltede forsamlinger, kan være svær at tackle, og alt for megen glathed kan skabe et kaotisk liv – køkkenholdet er helt konkret et rum med orden og faste rammer.

De faste rammer italesættes også som vigtige i forhold til, at det er muligt at få løst de konflikter, der opstår. Dorte giver udtryk for, det naturlige og nærmest uundgåelige i, at der overhovedet kommer konflikter, og lægger vægt på, at man befinder sig i sammenhæng, hvor konflikter bliver taget op og løses.

Man kan tage en diskussion
et skænderi
hurtigt
Så skal det ud af verden igen
man kommer videre
Det er mange dage vi går sammen
der kommer gnidninger
det må man være forberedt på
også at få dem løst (Dorte)

For Anna har køkkenholdet ikke helt samme funktion. Selvom Anna også i nogen grad mangler striber i sit liv og glæder sig til at få dem, når hun starter på en uddannelse:

Jeg glæder mig også herremeget til
mine ting bliver sat i rammer (Anna)

Anna har en længsel efter sribede rum i hendes liv. Selvom hun giver udtryk for en følelse af, at regler kan stramme, når striberne bliver for faste, så længes hun alligevel efter at tilhøre et sted, hvor der er orden.

Men køkkenholdet og de regler, der opstår i den sammenhæng, har Anna svært ved at indgå i. Men selv om hun synes, det er svært, så giver det hende mulighed for at reflektere over sig selv og sin egen opførsel. Den måde Anna plejer at være Anna på, som hun selv karakteriserer som 'upassende' virker ikke på en hensigtsmæssig måde på køkkenholdet.

Der var en dame
der havde skåret nogle peberfrugter
helt fint
så manglede der nogle
kan du ikke lige skære de sidste
jo det kan jeg sagtens
så skar jeg dem
som jeg ville skære peberfrugter
sådan helt hurtigt
Så siger jeg til hende
ok det blev måske lidt klodset
mine i forhold til dine
men du ved godt
det der helt fintskårne
er bare så yt
bare so last year
det skal være mere rustikt
Det synes hun ikke var sjovt
jeg svinede
hendes peberfrugter til

Jeg bliver nogle gange
lidt usikker
er det mig der er galt på den
eller er det hende der nærtagende
det skal jeg bare lære
Der skal jeg jo også lære
ikke at være så bombastisk
dømmende tror jeg
Det blev en lærerig tur (Anna)

Annas opførsel bliver udfordret af ”damen”, som hun er sat sammen med på madholdet. Det får Anna til at overveje, om hendes normer måske er de eneste rigtige, eller om verden kan tænkes på en anden måde. Annas måde, at skære peberfrugter på, har nogle andre normer, for hende kan skårne peberfrugter se ud på mange forskellige måder, men i mødet med ’den anden’ oplever hun fremmede normer, et stribet rum, hvor disse to forskellige opfattelser provokeres af hinanden. Anna er tilsyneladende den, der indordner sig under den andens normer, men alligevel giver mødet hende eftertanke om hendes egen fremfærd. Disse møder mellem forskellige folk, der er taget ud af deres hverdag og sat ind i nogle på forhånd faste strukturer – nogle striber, kan medføre, at forskellige normer og individuelle opførsler møder hinanden, noget som de ikke ville, hvis de ikke havde Lyngborgens stribede rum.

Om Dorte refererer til samme hændelse er jeg ikke vidende om, men Dorte henviser til nogle implicitte regler, som i hvert fald findes i hendes opfattelse af, hvad der er passende at sige og gøre.

Der er i hvert fald ting
som man bare ikke gør
der nogle ting
som man bare ikke siger
til hinanden
det er sådan en parole (Dorte)

Hun siger, at der er en ”parole” for, hvad man kan sige og ikke sige til hinanden, og den skal overholdes. Hvad man helt konkret ikke kan sige til hinanden er en del af det stribede rum, der er efter Dortes opfattelse regler for, hvad man gør.

Det er forskellige typer normer, der møder hinanden og efter Annas eget udsagn, så udvikler der sig en tredje norm – i hvert fald mens Lyngborgen finder sted. Den måde, som madholdet fungerer på med de forskellige normer, kan karakteriseres som et stribet rum, men det er et nyt stribet rum, som er skabt mellem dem, der er sammen på Lyngborgen. Dette nye stribede rum er et rum, hvor de forskellige normer lever side om side og ikke konflikter med hinanden. Rummet er ikke så fast segmentariseret, idet det ikke er præget af et ’enten eller’ – binært, men af et ’både og’. Der skal være plads til både Annas grovskårne peberfrugter og til dem der er skåret på en for ’damen’ helt rigtig måde. Selvom rummet er flygtigt og kun eksisterer på Lyngborgen, kunne det være interessant at undersøge, om det ’lever videre’, når Lyngborgen er slut,

og deltagerne kommer hjem – eller om det ’blot’ er et rum, der lever når SydhavnsCompagniet tager på Lyngborgen.

Forsøg på sprækker og flugtlinjer

Uden for køkkenet hænger der en skibsklokke, som kan høres langt omkring. En aften blev der ringet med klokken to gange med et lidt langt mellemrum imellem hver gang. Brian (chef) kom gående i stor hast og forhørte sig, hvorfor der blevet ringet to gange. Svaret, fra én af dem på madholdet, var, at det ville være smart, for så ville første ringning indikere, at ”nu var det snart tid til mad” – og næste ringning – ”nu skal du bevæge dig herover” og tredje ringning – ”nu spiser vi”. Dette nye forslag om en ændret måde at ringe på blev ikke positivt modtaget af Brian. Der blev end ikke skabt rum til, at forslaget om en ny praksis kunne diskuteres. Brian sagde bare med overbevisning ”her ringer vi én gang” – forslagsstilleren forsøgte lidt spagt at sige et eller andet, men dette kunne ikke til diskuteres.

Forslaget til en ny form for ringning kan karakteriseres som et forsøg på en flugtlinje – altså en linje, der med ét tilsidesætter gældende normer og regler, men linjen blev manet til jorden, det molære lag var så hårdt segmentariseret, at der overhovedet ikke var tegn på sprækker. Striben i rummet forblev på samme måde som før flugtlinjeforsøget.

Et andet eksempel på forsøg på at skabe sprækker i det sribede rum var en aften, hvor planen var, at vi tog ud og spiste is. Jeg karakteriserer det ikke som en flugtlinje, idet det ikke var planen at skabe et helt nyt sribet rum, men i stedet at forsøge at foretage nogle småjusteringer i det allerede eksisterende sribede rum.

Da vi står på havnen kigger Brian på Pia (ansat) og forhører sig med mime-sprog, om Pia lige vil opridse præmisserne. Pia får alles opmærksomhed og siger: ”Det er sådan, at man kan få to kugler med flødeskum eller tre kugler i bæger eller vaffel eller en mellem soft-ice med drys eller en stor uden.” Alle nikker og går over for at udvælge sin is. Så begynder forhandlingerne – hvad hvis man vælger den dyrere italienske is? Hvad hvis man vil tage is med hjem til nogen derhjemme? Forhandlingerne ender med, at hvis man vælger italiensk is, så er det færre kugler, og is er kun til dem, der er med på turen, resten må man selv betale. Nogle af deltagerne vælger dyrere løsninger og finder småpengene frem og giver dem til Brian, der måske ikke holder øje med om folk også betaler det, de har købt for ekstra, men i hvert fald ikke har en attitude, at de par småører har ingen betydning. Ingen synes utilfredse med pris-

beslutningen. Enten holder man sig inden for budgettet, eller også betaler man uden sure miner differencen. Tværtimod opstår der ved isbutikken mange snakke om issituationer, hvor man har forkøbt sig og ikke kunne spise is, og alle griner og spørger ind til hinandens is. At købe is i forbindelse med Lyngborgen har hjemme i det stribede rum, og selvom nogle forsøger at få sprækker igennem, så er linjerne eller sprækkerne sejlviede nok til, at det ikke får nogen indflydelse. Binariteten mellem giver (SydhavnsCompagniet) og modtager synes som om, at den giver en ro og en orden, så man er sikker på, alle får det samme. Der er ingen, som tænker, at for eksempel børnene selv må vælge isstørrelse – præmisserne er ens for alle og som nævnt af for eksempel Dorte, en af deltagerne, giver det tryghed at have faste rammer.

Tilblivelse med Bjarne

Da jeg er ankommet, sidder jeg ude i gårdrummet og snakker med nogle af deltagerne på kolonien. De fortæller hvad de har lavet og planerne for resten af dagen og dagen efter. Anna fortæller, at hun har kørt rundt i bil sammen Henrik (ansat) og Bjarne (frivillig), for at finde Bjarnes søster, der efter Bjarnes udsagn har et sommerhus i nærheden. De kørte rundt på må og få i forskellige sommerhuskvarterer, da Bjarne mente at han kunne huske, hvor hans søster havde sommerhus, men uden held. Det var over 15 år siden han sidst havde været der. Da de havde kørt rundt et godt stykke tid, måtte de opgive. Snakke omkring det bord, jeg sad ved, var præget af vigtigheden af, at Bjarne fandt sin søster. Bjarne var ikke til stede, han lå og tog en lur. Deltagerne gik op i det med ildhu, og alle var meget engageret i, at Bjarne skulle finde sin søster. Ved fællesmødet om aftenen rejser én af de andre deltagere på kolonien emnet under punktet 'eventuelt'. Hun spørger, om der ikke er en af de ansatte, som vil hjælpe Bjarne med at finde sin søsters adresse, så Bjarne kan mødes med hende. Bjarne fortæller lidt genert, at han ikke har set hende i 15 år, de blev uvenner i forbindelse med deres forældres død. Hun bor i et rækkehus i Herlev sammen med sin mand, der er et år yngre end søsteren. Brian chefen for SydhavnsCompagniet lover på mødet, at han gerne vil tage sig af det.

Den efterfølgende morgen skal alle deltagere og ansatte på Tuskemarked, og morgenen er præget af spændthed over, om markedet er lige så stort som tidligere år, om det er muligt at finde noget, om priserne er blevet alt for høje etc. Omkring bordet fortæller folk, hvorvidt de leder efter noget specifikt, en gave til en, der har fødselsdag eller bare vil gå rundt og kigge. Da vi ankommer til Tuskemarkedet har Brian og Bjarne fundet søsterens telefonnummer

og de ringer til hende. Det viser sig, at Bjarnes søster faktisk har en bod på Tuskemarkedet og Bjarne og Brian går der over sammen og mødes med søsteren.

Senere mødes alle for at spise den selvsmurte madpakke og snakken går både omkring folks 'kup' fra markedet, men i ligeså høj grad om Bjarnes søster, og hvor dejligt er det for Bjarne at have fundet sin søster. Bjarne fortæller, at det var dejligt at se hende og på spørgsmålet, om Bjarne kunne kende hende, svarer han "hun lignede sig selv – måske lidt tykkere, men det bliver kvinder vist i den alder" folk spørger videre ind – hvordan var det? – var det mærkeligt? Og Bjarne svarer "nej det var egentligt ikke så mærkeligt, da der blev stille overtog Brian ligesom" og så grinede alle. Da vi senere tog ud og købte is på Rørvig havn, og også da jeg senere mødte folk igen i Sydhavnen, talte folk stadig om, hvor dejligt det var for Bjarne, at han mødte sin søster, og hvordan Bjarne strålede, da det var lykkedes for ham.

Det jeg ønsker at belyse med denne historie, er den længsel som flere af deltagerne har, og som de formår at gennemleve sammen med Bjarne og hans møde med sin søster. En måde at forstå det på er, at han og de andre bliver 'sådan nogle, der ser deres familier' – et vilkår som flere af dem faktisk ikke har. Flere har i interviews italesat, at de ikke har kontakt med deres familier, som noget de har længsel efter. Det viser også, hvordan SydhavnsCompagniet er i stand til skabe rammer for, at den længsel, som Bjarne og de andre har, kan blive udlevet og rent faktisk lykkes.

Længsel efter at tilhøre

I det følgende ønsker jeg at karakterisere, hvorvidt og hvordan der findes måder, hvorpå deltagerne har en længsel efter at høre til i landskabet på en bestemt måde. Den bestemte måde at tilhøre landskabet på forstår jeg som, at man som deltager følger nogle ikke italesatte regler, men at man indgår umærkeligt i de vaner, ritualer og måder, som tingene gøres på uden, at det eksplicit er italesat som rigtigt eller forkert.

Brian (chef) siger, at der både findes nedskrevne regler og forskrifter, der ikke er nedskrevne, men som følger 'kulturbærerne'. Begge former for anvisninger om deltagerne adfærd befinder sig i det stribede rum.

Brian siger:

Resten ser jeg som kultur

Der er flere kulturbærere med
de ved det hele
når de kommer herop
De lærer så de andre op
her står komfuret
det er lidt tricky
der er nogle retningslinjer
der er overordnede
Inden for de retningslinjer
er det vigtig med en kulturbårenhed (Brian)

Jeg spørger ind til, om 'dem, der er kulturbårne' er nogle, der har været med mange gange og Brian svarer:

Det er også forskelligt
nogle perioder er der nogle
der har været her
rigtig mange gange
så stopper de
dem som har været med én gang
har taget stort ansvar
som er meget udadvendte
de har det med at præsentere
de er allerede eksperter
selvom nogle andre
har været med 3-4 gange
men som er mere tilbageholdende
det er meget forskelligt
det er der i den grad plads og rum til
Ikke have en minutiøs manual
på det hele
men have retningslinjer
hvis der er noget man finder ud af at rette til
så gør vi det (Brian)

I Brians forestilling er det dem, der tager ansvar og er udadvendte, som kan få lov til at være med til at bestemme, og derved bliver dem der er de 'kulturbårne' – jeg vil sige, at de befinder sig og tilhører landskabet på en måde, der gør, at de formår at bevæge sig mellem de fast regelsatte sribede rum og de mere molekulære lag, hvor det bliver muligt at skabe sprækker i de molære lag og skabe forandring, men stadig inden for det sribede rums afgrænsning. Nogle af deltagerne oplever sig selv som tilhørende landskabet på den 'rigtige' måde, men opfattes ikke på samme måde af de andre. Et eksempel på dette er John, der ikke forstår, hvorfor han ikke kan få en chance mere og tage med uden restriktioner. Et andet eksempel er uoverensstemmelsen mellem Anna

og 'Damen' (som Anna benævner sin kollega på køkkenholdet), hvor de begge oplever sig selv som tilhørende landskabet på en 'rigtig' måde, men hvor de gensidigt ikke opfatter hinanden på samme måde.

Dorte er en af dem, som oplever sig selv som hørende til på Lyngborgen, og hun fortæller om, hvordan man ikke hører til. Hun hører selv til på Lyngborgen, fordi der er ting 'hun ikke gør' og ting, som hun gør. Hun taler på en bestemt måde og undlader at tale på en anden måde. Lyngborgen folder Dorte, så hun hører til i landskabet Lyngborgen.

Vi havde en episode
oppe på lyngborgen
hvor der var en af herrerne
der sagde til en af damerne
jeg har lyst til at spytte dig i hovedet
det siger man ikke til hinanden
Sådan taler man ikke til hinanden
er du dum eller hvad (Dorte)

Selvom der hvert år er uoverensstemmelser mellem deltagerne, som kommer til åbenlyse skænderier, så er der efter Dortes mening bare noget, 'man ikke siger til hinanden'. Det fremstår heller ikke helt klart for mig, hvad det vil sige, men det synes som om, at det er klart for Dorte, som har været flere gange i situationen.

Personalets indskrivning i landskabet

I denne del af analysen vil jeg granske i, hvordan personalet deltager og skaber rum om deres egen deltagelse, når de er med på Lyngborgen. I analysekapitlet, der omhandler Medborgercentret, har personalet, som du kan læse der, en anden rolle og skaber en anden sfære og rum omkring sig selv, der adskiller sig fra deltagelsen i Lyngborgen. Der er dog fællestræk, der gør sig gældende for personalet generelt. I SydhavnsCompagniet kan det være svært helt at adskille personalet fra brugerne ud fra deres fysiske fremtrædelsesform. Brugere og ansatte ligner måske ikke hinanden fuldstændig, men de adskiller sig ikke mærkbart fra hinanden. Et bemærkelsesværdigt kendetegn ved næsten alle de kvindelige ansatte i SydhavnsCompagniet er, at de er tatoverede. Deres tøjstil og smykkestil er på ingen måde anonym.

Carsten (bruger) lægger vægt på i sit møde med SydhavnsCompagniet, at for eksempel Henrik (ansat) ikke går i tøj, der virker afskrækkende.

Jeg var ude og snakke med Henrik
som den første
fed gut tænker jeg
han har ro på
har ikke så stilet arbejdstøj
eller skilt på med hvem de er
det startede det gode forhold
jeg fik til hele SydhavnsCompagniet (Carsten)

Flere har også fysisk identificeret sig med for eksempel Henrik. Én af brugerne, som jeg talte med ved et åbent hus arrangement, fortalte mig, at han nok var bror til Henrik. De var begge to blikkenslagere af uddannelse og ingen af dem kendte deres far. Og så synes han ikke mindst, at de lignede hinanden – de havde samme gode stil. Faktisk var der noget om det, bortset fra, at ham jeg talte med så ud til at have levet et mere hårdt liv, og derfor så lidt mere hærget ud – måske var han også ældre.

Carsten udtrykker, hvordan han har en længsel efter at tilhøre et bestemt landskab, som også Henrik tilhører.

Blikkenslager
det var Henrik også
blikkenslager
han havde fået kappet det midterste
af den ene finger på den her finger
det har jeg også
Vi er begge to blikkenslagere
min røg i klemme i en altandør (Carsten)

Jeg har ikke mødt situationer, hvor jeg har været i tvivl om, hvorvidt de ansatte var ansatte. I de samtaler, hvor det har handlet om brugernes rettigheder og muligheder, fremstår personalet med autoritet. Men i dialoger, der omhandler hverdagsagtige ting indgår personalet 'på lige fod' eller på de præmisser, som de har med sig som personer. Nedenstående er et eksempel på, at der bliver skabt et fællesrum mellem personale og brugere, hvor vægten ikke lægges på forskelligheden mellem at være bruger og ansat, men på de fælles oplevelser og drømme mange mennesker har.

Fællesrum

Tuskemarkedet er en velkendt og tilbagevendende begivenhed på Lyngborg. Og da vi skal af sted, samler alle deltagerne sig to biler. Jeg sidder i en bil, der udover Henrik og Pia, som er personale i SydhavnsCompagniet har fire kvinder med: Agnes, Anna, Carina og Birthe. Vi kører gennem landskabet og ser gårde, sommerhuse, parcelhuse og marker. Anna siger, at hun har tænkt på sådan noget farmerdating. Tænk at bo på en gård med et simpelt liv, en mand der står tidligt op og skal have tre måltider mad og lidt kaffe, og som går tidligt i seng. Bussens deltagere indgår i tankerækken og tilkendegiver, at det da lyder som en god idé. Én kommer til at spørge, om Anna ikke er ved at skulle starte på en uddannelse – der går et suk gennem bussen, drømmene blev et øjeblik brudt, men genoptaget kort tid efter ved at én af dem siger, at man da også kunne købe sig et sommerhus, og snakken går videre til et kolonihavehus. Pia (ansat) fortæller, at hende og hendes mand engang købte sig et kolonihavehus, fordi de troede, at det lige var noget for dem. Men efter meget kort tid, så var det eneste de snakkede om var hvem af dem der skulle ud og slå græs så naboerne ikke blev for sure. Det var slet ikke noget for dem – og så stod de der med et kolonihavehus. Snakken gik videre om hvor det lå, om de havde køkkenhave etc. Pia fortalte videre, at hun ikke kunne fordrage køkkenhave, fordi hendes mor havde været sådan en hjemmegående en, der i hele hendes barndom havde bagt og syltet og plukket, så alt det hadede hun bare. Dialogen handlede om, hvem der så i Pias nuværende familie lavede mad, og hvad hun så lavede osv. I bilen opstod en længsel efter at tilhøre et bestemt landskab, og under køreturen blev alle umærkelig en del af samme rum. Selvom folk havde vidt forskellige udgangspunkter, så blev der skabt en fælles længsel, også selvom for eksempel Pia havde kasseret sin længsel, da hun kom til at eje den, noget som måske kan virke usandsynligt, hvis man ikke har ret mange penge.

Det relationelle rum omkring de ansatte kan både karakteriseres som værende struktureret ud fra faste regler og derved være stribet, men det kan også i nogle tilfælde karakteriseres som glat, idet der mellem de ansatte og brugerne opstår fællesrum, som i øjeblikket kan karakteriseres som ligeværdigt på trods af, at deres økonomiske formåen og mobilitet er forskellig. Det glatte rum karakteriseres af ikke målbare karakteristika, og det er ikke muligt i dette rum at sige, at noget er rigtigt og forkert. Både med Annas 'farmerdating' og Pias kolonihave er der ikke noget rigtigt og forkert – i situationen virker det åbenlyst rigtigt for den, der drømmer eller hvis drømme er brast. De stribede og de glatte rum foregår nærmest i en samtidighed, hvor den ulighed, der ligger i at,

Pia er ansat og kvinderne er brugere, i øjeblikket bliver opløst og erstattet af glathed og umålelige emner.

Hvor meget fylder et rum?

Grunden til at jeg tager det relationelle rum mellem bruger og ansat op i analysen om Lyngborg er, at jeg netop der iagttog et andet rum *omkring* de ansatte, end jeg har iagttaget i Medborgercentret. Disse specifikt anderledes rum kan beskrives som en intimitetszone forstået som en usynlig grænse, der er omkring den ansatte. Et eksempel er Henrik (ansat), der satte sig alene og klart signalerede, at her omkring ham er der ikke andre, der skal sidde, her vil jeg sidde alene. Hvis folk ikke respekterede denne intimitetszone virkede det som om, at de fik et 'blik', der medførte, at de tog deres kop kaffe og gik et andet sted hen. Jeg spørger Pia, om hun kan genkende det, og hun svarer bekræftende.¹⁵

På Lyngborg
hvor man er sammen 24-7
er det klart
Ikke så meget i dagligdagen
der kunne man ikke sætte sig ned
i Medborgercentret og drikke kaffe
signalere og have cirklen omkring sig
under ingen omstændigheder
ikke i dagligdagen
det er fordi det er Lyngborg
Det er det der med at tage kasketter på
være sig selv
ikke være sig selv
være privat
være personlig
det er det sværeste ved arbejdet
finde den der grænse
balance som det er
i forhold til borgeren
være sig selv (Pia)

Med fokus på disse intimitetszoner ønsker jeg vise, at binariteten ansat/bruger befinder sig både i de sribede og glatte rum. Modsætningsforhol-

---

¹⁵ Jeg synes at have bemærket at denne zone ligeledes er omkring brugerne, men dette vil jeg ikke analysere på, da mit fokus i denne del er, hvordan personalet er til stede på Lyngborg i forholdet til brugernes deltagelse.

det ansat/bruger eksisterer i det sribede rum, ved at de har forskellige roller og de udlever disse rolle ved, at den ene hjælper den anden. Men binariteten opløses på det hverdagsagtige plan, når der for eksempel skabes fællesdrømme i bilen om farmerdating og kolonihaver. Binariteten opløses også, når brugerne viser omsorg overfor de ansatte. Carsten, der kort tid efter interviewet igen forsøgte at begå selvmord, har følgende iagttagelse om personalet og chefen Brian:

Jeg skal takke dem for alt
for at jeg sidder her i dag
de har hver deres
individuelle ekspertiser
De siger ikke så skal du ringe
de ringer for dig
når man ikke selv kan tage sig sammen
simpelthen bare giver op

Så er der vores fantastiske leder Brian Lentz
vores leder kanon hold da kæft
hvor er han god
han gør det godt
Men han skal passe på
han knokler alt for meget
for det her projekt
hernede i SydhavnsCompagniet
Han er en god mand (Carsten)

Som det kan ses i fortætningen, lægger Carsten vægt på binariteten mellem ansat og bruger, når han taler om hvordan personalet hjælper ham. Carsten lægger vægt på, at han både oplever en god relation med personalet samtidig med, at han har erfaringer med, at de igangsætter handlinger til gavn for ham og hans situation. Men på trods af dette har han omsorg for Brian som menneske. Carstens omsorg for Brian kan også ses i lyset af, at Brians indsats ses i forhold til, at Carsten oplever at Brian ”knokler” og derved taler hans sag i forhold til resten af samfundet. Denne pointe udfolder jeg i ’Mulighedsbetin-
gelser’.

Opsamling

En del af Lyngborgens fysiske rum kan karakteriseres som sribede rum, da rummene anvendes til noget helt bestemt. Samtidig er disse rum ikke så fast segmentariserede, at de ikke kan anvendes på anderledes måder. Lyngborg

har også glatte rum, hvor funktionerne i udgangspunktet er foranderlige. De sociale og relationelle rum er i udgangspunktet stribede, tingene gøres på måder, der er aftalt i forvejen, og det er svært at fravige de faste regler. Reglerne eller de stribede rum håndhæves ikke kun af personalet, men også af brugerne selv, og dette er kilde til undren, irritation og virker tryghedsskabende.

Indgangen til Lyngborgen er et enten eller, man bliver godkendt eller ikke godkendt til at deltage. Dem, der bliver fundet egnede til deltagelse, er de brugere, der kan bevæge sig mellem stribede og glatte rum, det vil sige, som både indordner sig under reglerne, men som også forstår at gøre passende adfærd i det glatte rum, hvor der ikke hersker klare regler. Selvom der er faste regler, er der rum, hvor der hersker en form for selvregulering, idet reglerne kan tolkes på forskellige måder. I et af disse selvregulerende rum opstår der en flugtlinje, som nedbryder alle regler, og der opstår nærmest kaos. Efterfølgende bliver de gamle striber dog genetableret, og flugtlinjen får ikke forandrende karakter.

Lyngborgen både skaber og indfrier for flere en længsel efter at tilhøre et landskab. Men denne længsel har ikke ét fast ansigt, men flere. Fælles for dem er, at de indgår i relationer, som gør, at de reflekterer over sig selv som mennesker, og de oplever sig selv som velfungerende. Der bliver på Lyngborgen skabt møder mellem folk, som ikke ville tage på ferie sammen i andre sammenhænge, og de faste striber gør, at disse møder kan fungere i praksis. Det bliver ikke farligt at blive uvenner, for der er nogle, der kan hjælpe én tilbage, hvis der er behov for det. De fysiske rum folder brugerne, så de kan tilblive på måder, de kan lide. Flere har oplevet at føle sig upassende i andre ferie-sammenhænge og oplever Lyngborgen som et alternativ til dette. På Lyngborgen sker en fælles tilblivelse, der opstår i de rum, hvor forskellighederne bliver sat til side og det fælles sættes i centrum.

Analysen viser et eksempel på én, der vælger ikke at deltage på kolonien, da han møder et krav om indtagelse af Antabus. Den foldning, som den slags medicin gør på hans krop, har han ikke længsel efter at opleve.

Oplevelsen af at føle sig passende på Lyngborgen ses af nogle som en oplevelse af at møde nogle, man kan identificere sig med, og andre oplever ikke denne for identifikation, men reflekterer over sin passendehed i forskellighederne. Deltagelsen i Lyngborgen kan også være en måde at udfordre sig selv og sine vaner, hvor Lyngborgens stribede rum går ind og udfordrer det glatte, som hverdagen kan være præget af i Sydhavnen.

Alkohol i SydhavnsCompagniets regi tilhører det sribede rum, idet der er regler for det. Alkohol, hvad enten det er forbudt eller tilladt, har både in- og ekskluderende effekt. I SydhavnsCompagniets fortolkning har det sribede rum et element af glathed, idet brugerne skal kunne være passende og selvregulerende. Det er tilladt at lade alkoholen folde kroppen, men man må ikke være 'synligt beruset', og dette er der ingen faste regler for at kunne vurdere.

Lyngborgens sribede rum tiltrækker mange af deltagerne, da deres liv, mens de er af sted, har faste rammer. De sribede rum gør det muligt at være sammen på andre måder, så der kan forekomme tilblivelser, som både har betydning for den enkelte og samtidig have oplevelser med at være en del af et handlende og reflekterende fællesskab.

Binariteten mellem ansatte og brugere ophæves ikke, men i de hverdagsagtige situationer, der opstår, bliver både det fælles sat i fokus, men der bliver også opbygget intimitetszoner, der gør, at integriteten fastholdes, selvom de ansatte er på arbejdet i døgndrift.

Kapitel 9

Medborgercentret

Det følgende er en analyse, der tager sit udgangspunkt i de aktiviteter, der har afsæt i Medborgercentret. Jeg har sat fokus på, hvilke strategier SydhavnsCompagniet har for aktiviteterne, implicit og eksplicit, og hvordan og hvorvidt de involverede parter indgår i forandringsprocesser.

I dette analysekapitel anvender jeg ligeledes Deleuze og Guattaris begreber om stribede og glatte rum til at analysere, hvordan de materielle rum virker inkluderende og ekskluderende for brugerne. Samtidig ser jeg på, hvordan glatheder kan fungere i stribede rum, og hvordan materialiteter kan indvirke på deltagernes tilblivelser. Stribede og glatte rum som teoretiske begreber bruger jeg også til at kunne begribe forholdet mellem at være frivillig og aktiveret, hvordan tid, deltagelse, kontrol, hjælp og det at få og give et kram befinder sig både i stribede og glatte rum, og hvordan der foregår en samtidighed mellem det glatte og det stribede. Deleuzes begreb om foldning, tilbyder en forståelse af de relationer, der er mellem kroppe og rum, hvordan mennesket folder og bliver foldet. Dette anvender jeg til at analysere, hvordan Medborgercentret som fysisk lokalitet i netop den udformning, det har i dag, har for brugerne og de frivillige. Med udgangspunkt i konkrete og uformelle aktiviteter såsom måltiderne og de uformelle møder i Medborgercentret analyserer jeg, hvordan erfaringer om upassende adfærd kan ændres ved, at rummene og relationerne besidder glatheder og striber, som det bliver muligt at indgå i på passende måder. Begrebet om passende og upassende adfærd og længslen efter at tilhøre er inspireret af Davies.

Hvad er Medborgercentret?

Medborgercentret ligger på SydhavnsCompagniets officielle adresse. Det er udgangspunktet for de fleste aktiviteter. Det fælles mødested har ikke altid heddet Medborgercentret – navnet er opstået med indretningen af lokalerne på netop denne adresse. Ud over at huse SydhavnsCompagniets egne aktiviteter fungerer det som lokaler for forskellige 'nøgleklubber', som for eksempel Anonyme Alkoholikere, og som lokaler for forskellige foreninger, så som Enhedslisten i Sydhavnen, eller mere ad hoc prægede aktiviteter, hvis nogle borgere har lyst til at lave for eksempel en 'fredagsmadklub', filmklub eller lignende.

Medborgercentrets fysiske indretning

Selve Medborgercentret ligger på hjørnet af Peter Sabroesgade og P. Knudsensgade, der er én af de allermest befærdede indfaldsveje til København, og som nærmest skærer Sydhavnen over i to separate kvarterer. Lokalerne er nyistandsatte for et stort eksternt finansieret beløb af blandt andet Real Dania og fremstår lyse og nyrenoverede. Foran lokalerne er der indrettet en slags gårdhave, der er afgrænset af glasbarrierer ud mod den befærdede P. Knudsensgade. I dette udendørs aflukke står folk og drikker kaffe eller ryger en cigaret. Når vejret er godt flytter brugerne og de ansatte stole ud, så det også bliver muligt at sidde. Lokalet, man indtræder i, har store glaspartier og er møbleret forskelligt alt efter hvilke typer aktiviteter, der foregår. Ud over spisebordsagtige møbler er der en disk, et fjernsyn, computere og en del opslags-tavler og tavler, hvor alle mulige informationer om for eksempel kommende aktiviteter er sat op. På den ene opslagstavle er der sat billeder op af dem, der betegnes som de kernefrivillige, dem som har faste aftaler om at komme og være frivillige i SydhavnsCompagniets aktiviteter. Derudover er der plancher med billeder fra forskellige koloniture og andre fællesaktiviteter.

Ud over det store rum er der to separate rum, hvor det ene også er aflukket af glas, så man kan se ind i rummet, og det andet har foldedøre, så det kan aflukkes også visuelt fra det store hovedrum. Indretningen af disse lokaler varierer ligeledes efter behov, det kan både være indrettet som værksted, opbevaring af tøj etc. Indretningen af lokalerne er præget af, at de kan skifte funktioner, og er måske derfor ikke så hjemligt og personligt indrettede.

Det sidste lokale i stueetagen er indrettet som industrikøkken. Køkkenet er godkendt af Fødevarestyrelsen og derfor lukket for de almindelige brugere,

hvis de ikke har de nødvendige fødevarecertifikater, hvilke flere af brugerne dog har erhvervet sig på et kursusforløb i SydhavnsCompagniet. I industri-køkkenet bliver der lavet mad til fællesarrangementerne og til den mobile madvogn med salg for øje, og der er planer om, at SydhavnsCompagniet skal opbygge en socialøkonomisk virksomhed med catering.

'Bagved' de store synlige butikslokaler er der indrettet kontorer til de ansatte og små møderum til brug for rådgivning, kopimaskine, toiletfaciliteter etc.

Medborgercentret har været under ombygning i store dele af den tid, min empiriskabelse har foregået, og derfor har morgenmad, frokost og møderne været afholdt i forskellige lokaliteter hen ad vejen alt efter hvilke muligheder, byggepladsen stillede til rådighed.

Åbningstiderne i Medborgercentret har varieret alt efter antallet af ansatte i SydhavnsCompagniet. Men langt de fleste hverdage har der været morgenmad kl. 9 og efterfølgende åbent, hvor det har været muligt at komme forbi til en kop kaffe og lidt uforpligtende snak. Antallet af brugere har ligeledes varieret både med hensyn til hvilke aktiviteter, der var planlagt, hvilken madret, der blev tilbudt, årstiden, hvor vinterhalvåret tiltrækker flere end sommerhalvåret etc. Der kan være alt fra 5 til 30 personer ved både måltiderne og de øvrige aktiviteter. Måltiderne er på bestemte tidspunkter hver dag, men afgangs- og starttiderne til aktiviteterne kan variere.

Formålet med SydhavnsCompagniet

Der er ikke ét entydigt formål med SydhavnsCompagniet. Formålene fremstår flertydige og italesættes forskelligt, alt efter hvilken rolle og funktion vedkommende har i SydhavnsCompagniets daglige virke.

Brian (chef) forholder sig i denne fortætning eksplicit til rammer og strukturer:

Helt grundlæggende
en lokalsamfundsaktør
iværksætte indsatser
hvor der er behov
styrke frivillighedskulturen i Sydhavnen
beskæftigelsesfremmende indsats
mennesker som var længst fra arbejdsmarkedet
værdigt og meningsfyldt
Mere end et værested

socialt arbejde
synergier
alles fordel (Brian)

Brians italesættelse forholder sig til de overordnede formål og strukturer, der danner rammer for SydhavnsCompagniet. Det er ikke *alene* et værested, organisationen har ligeledes et lokalsamfundssigte og en beskæftigelsesfremmende indsats. Han taler om tre forskellige søjler det sociale, det beskæftigelsesfremmende- og det lokalsamfundsprægede arbejde og synergier mellem de forskellige typer arbejde.

Pia (ansat) beskriver mere eksplicit det forandringspotentiale, hun ser for brugerne og for lokalområdet. Ydermere ser hun formålet på flere forskellige niveauer med individet i fokus.

Formålet er også
være på mange forskellige niveauer
Helt oplagt på individniveau
der har vi en forpligtigelse
helt banalt
gøre folk mere glade
mere livskvalitet
muligheden for at udfolde sig
socialt samvær
for at vokse
gøre lokalsamfundet gladere
få det til at vokse
skabt en større sammenhængskraft (Pia)

I denne fortætning forholder Pia sig til de glatheder, som er sværere at definere. Hun beskriver mere hvad der opstår i de sribede rum - i strukturerne, men hvor de sribede rum er grundlaget for at det kan foregå. Hun fortæller om de glatte rum, hvor mulighederne opstår, livskvaliteten, få folk og lokalsamfundet til at vokse – tilbage på måder, hvor folk bliver mere, end de var tidligere. Dette er et eksempel på, hvordan de sribede og glatte rum foregår i en samtidighed

Henrik (ansat) forholder sig til, hvordan SydhavnsCompagniet er anderledes end de andre lignende tilbud. Og forholder sig, ligesom Pia, til det forandringspotentiale, der bliver skabt mulighed for, på grund af de sribede rum. Han siger:

Vi adskiller os positivt
rumme nogle andre mennesker

man kan være skæv og stiv her
synes jeg er pragtfuldt
Den tankegang
vi praktiserer
give dem den tillid
få udleveret nøgle og penge
stå her og have med noget at gøre
Vi adskiller os
hvordan vi opererer med gruppesammensætning
frivillige og beskæftigede (Henrik)

Henrik fortæller, hvordan nøgler og penge, som materielle størrelser, er med til at folde brugerne, hvor der skabes rum for gensidig tillid. Den tillid, som nøgler og penge er udtryk for, når de ansatte giver dem til brugerne, mærker og præger brugerne på en måde, så de som materialitet bliver medskabere af en tilblivelse, hvor de kan forandre sig fra til at blive nogle, man stoler på fremfor nogle, som kun er socialt udsatte, stive og skæve og ikke til at regne med. Disse forskellige indgangsvinkler, der italesættes fra de to ansatte og chefen, kan tydeliggøre de dynamikker, der er mellem de glatte og de sribede rum. Rummene i SydhavnsCompagniet kan karakteriseres som enten sribede eller glatte, men der foregår en stadig vekselvirkning mellem dem, som jeg vil beskrive ved samtidighed. Rummene er på næsten samme tid både sribede og glatte, og det er i denne samtidighed, at kilden til forandring kan opstå. Selvom SydhavnsCompagniet indgår i en beskæftigelsesfremmende indsats, som er et sribet rum, med faste strukturer, så formår de samtidig at skabe rum for, at striberne kan indholdsudfyldes på måder, hvor der er plads til forskelligheder. Det glatte kan ikke måles og tælles. Det er svært at sige i tal, hvor meget tillid der er opbygget, hvor glade folk er blevet, hvor meget og hvor god forandringen er etc. De sribede rum er mere overskuelige at måle og tælle. Det er muligt at komme og være fuld og skæv, komme som man er, men samtidig forsøger SydhavnsCompagniet at skabe rammer for, at brugerne kan aktivere deres forandringspotentialer, hvis der er grobund for det.

Frivillig/aktiveret

I SydhavnsCompagniet er det muligt at deltage både som frivillig, bruger og aktiveret og nogle gange foregår det i et mix. Et eksempel er medarbejderne i Genbrugsbutikken, der er ansat på forskellige vilkår, nogle er ansat som frivillige andre i aktivering. Hvis én af de aktiverede ikke møder op i et aktiveringsforløb som aftalt, og ikke har meldt afbud, har SydhavnsCompagniet forpligtet sig til, gennem aftaler med Københavns kommunes Jobcenter, at indberet-

te det manglende fremmøde. SydhavnsCompagniet indberetter ikke dagligt til kommunen, men giver mere samlede tilbagemeldinger. I deres indberetninger skelner de mellem uberettigede og berettigede udeblivelser. Denne skelnen mellem berettigede og uberettigede udeblivelser tilhører det glatte rum, selv om det er styret af faste regler fra Jobcentret side, idet der ikke er faste regler for, hvad der er berettigede udeblivelser.

Hvis en af de frivillige, i for eksempel Genbrugsbutikken, ikke møder op uden afbud, og det sker gentagne gange, kan vedkommende blive 'fyret' forstået på den måde, at de får en tvungen pause, dog uden lønmæssige eller andre konsekvenser. På trods af denne forskel mellem medarbejderne i Genbrugsbutikken, så synes det ikke som om, at der i dagligdagen skelnes eksplisit fra SydhavnsCompagniets personales italesættelser mellem at være frivillig/bruger/aktiveret.

Selvom der ikke i dagligdagen skelnes mellem de forskellige kategorier, så afholdes der alligevel forskellige arrangementer, hvor der differentieres. For eksempel afholdes der arrangementer for de 'frivillige', møder for 'medarbejderne' i Genbrugsbutikken, der inviteres til 'brugernes dag' i Odense, og der er specielle regler og pligter hæftet til det at være aktiveret i SydhavnsCompagniet etc. Alle inviteres dog til 'brugernes dag', hvad enten de definerer sig selv som bruger eller frivillig.

I den skriftlige kommunikation og ved indbydelser af møder skelnes der, mens de involverede parter i dagligdagen oftest kaldes 'brugerne'. I dagligdagen kan man flekse lidt rundt som bruger/frivillig/aktiveret i funktionerne. Man kan være en bruger, som bare kommer og spiser morgenmad og frokost, men samtidig også frivillig når man påtager sig mødeledelsen ved et mandagsmøde eller som husvagt, som John er et eksempel på. Jeg spørger ham, om han ikke også nogle gange er frivillig i SydhavnsCompagniet, og han svarer:

Jeg ved ikke så meget
andet end at sige
mest som husvagt
en gang imellem
har jeg været ordstyrer
det er bare for sjov skyld
det er ikke så svært
det er bare at læse sådan nogle punkter op
det kan være meget skægt
det har jeg også været en del gange

en gang imellem
som frivillig
vi finder ud af hvem der skal være husvagt
hvornår og sådan
Når jeg endelig tager en husvagt
plejer det at være om eftermiddagen
fordi jeg kommer sent ud af døren (John)

John lægger ikke så stor vægt på, at han er frivillig. Han er 'bare' bruger, og det at være bruger implicerer, at han også en gang imellem gør eller yder noget. Da jeg havde stillet spørgsmålet, hvorvidt han var frivillig, virkede det som om, at det var en betegnelse, jeg havde lagt i munden på ham og ikke et ord, han ville have valgt selv.

I det følgende ønsker jeg at undersøge, hvem der kan blive frivillig i SydhavnsCompagniet, og hvad formålet med den frivillige inddragelse er. Pia, der er en del af personalet i SydhavnsCompagniet, lægger vægt på, at det skal være tilgængeligt for de fleste borgere i Sydhavnen at blive frivillig med mindre eller større opgaver i SydhavnsCompagniet.

Pia siger:

Vores frivillighedsstrategi
i bund og grund
går ud på
der skal meget lidt til
man kan betegne sig
som frivillig
i SydhavnsCompagniet
At lave et stykke frivilligt arbejde
skal være tilgængeligt
for langt de fleste borgere
Skridtet fra at være bruger
af vores værested
skal ikke være stor
Det skal ikke være svært
at være frivillig
Man skal ikke nødvendigvis binde sig for
6 timer fast om ugen
Opgaverne skal være overkommelige (Pia)

Som Pia giver udtryk for, så ser hun ingen modsætning mellem at være bruger/frivillig/aktiveret. En del af begrundelsen for dette kan forklares i, at det at være frivillig er en del af SydhavnsCompagniets strategi for at løfte bydelen

og gøre bydelen mere cirkulært segmentariseret, så borgerne i Sydhavnen får kendskab til hinanden, og de oplever Sydhavnen som bydel mere sammenhængende. Den tilblivelse, som den frivillige oplever, er at de ser sig selv som en del af noget – de bor ikke 'bare' i Sydhavnen, men at de bidrager til at løfte bydelen, og de tilhører noget. Frivillighed bliver fra SydhavnsCompagniet ikke set som en binaritet – at der er en modsætning mellem at være frivillig/aktiveret, bruger/frivillig eller ressourcestærk borger/ressourcesvag borger. I stedet får alle mulighed for at være borgere *og* frivillige *og* brugere, så man ikke er enten det ene eller det andet, men det er muligt at have flere forskellige tilblivelser.

Ifølge Helle, ophæves binariteten mellem 'svage' og 'ressourcestærke', ved at de inddrager frivillighed som metode i deres arbejde. De svage får muligheder for at blive stærke og hjælpe og gøre nytte.

Helle siger:

Der er mange af vores brugere
der er frivillige
Det er her vi skiller os ud fra de andre
vi prøver at løfte
hvis vi nu kalder de svage
de udsatte borgere
vi prøver at løfte dem
prøver at blive til noget for
hinanden
Og ikke hele tiden
en eller anden udefrakommende
ressourcestærk studerende
der kommer
så bliver de igen sat i bås med
at de er de svage
Vi arbejder med at de også
bliver frivillige
og gør noget for hinanden
og får en anden identitet
det er jo forskellen
Vi synes
de kan hjælpe hinanden

Det er selvsagt
hvis der er en som er vant til at være bruger
af alle mulige tilbud
hans selvbillede vil være

han er sådan en der bruger
psykiatrien
værestedet
bruger alle steder
så kommer de der
overskudsmennesker
som hjælper når
jeg har et problem
Når en bydel har mange af dem
hvis vi løfter dem
i virkeligheden
og gør noget for hinanden
Hvis han pludselig
ikke bare er bruger
men også frivillig
sælger kaffe
eller Genbrugsbutikken
Så tager man et skridt op
og ikke bare vænner sig selv
som bruger
ikke rigtig værdig
så gør det noget andet
Det er bedre end at folk
hele tiden er skidt
lever et parallelsamfund
fordi de ikke er velkomne
i vores samfund
Vi prøver jo bare (Helle)

Helle mener, at SydhavnsCompagniet skiller sig ud fra mange af de andre frivillige organisationer, idet de har en anden opfattelse af frivillighed. Frivillighed i SydhavnsCompagniet opfattes ikke som en modsætning til at være bruger, men som noget, der kan foregå i en samtidighed. En måde at forstå de andre frivillige organisationer kan være, at de opbygger en binær segmentarisering mellem at være ressourcestærk og være -svag, hvor den stærke skal hjælpe den svage, og derved bliver det frivillige tilhørende i det stribede rum. Men ved SydhavnsCompagniets strategi bliver folk ikke binært segmentariseret, idet deres 'selvbillede' ændres og de bliver opfattet som nogle der kan hjælpe.

I SydhavnsCompagniets optik er der ikke én måde at være frivillig på, det at være frivillig er ikke (nødvendigvis) en del af det stribede sociale rum, men

frivillighed er i dette tilfælde molekylær og befinder sig i det glatte sociale rum.¹⁶

Når jeg ikke ser frivillighed som en lineær tilblivelse skyldes det, at det i Pias og Helle forestillinger ikke fremgår, at man bliver noget helt andet, når man bliver frivillig. For dem handler det mere om at man *også* bliver frivillig. Man forandrer sig ikke fra bruger *til* frivillig, men det er muligt at indgå *både* som bruger *og* som frivillig. I SydhavnsCompagniets optik kan frivillighed ses i forhold til at være bruger, man kan være *bruger*, *frivillig* eller begge ting på en gang. I tilblivelsen bliver man til flere. Deltagerne i de forskellige arrangementer kan være de samme, men de har forskellige tilblivelser.

Tidsstriberne

Tid er ikke en entydig størrelse og kan både betegnes som sribet og glat. I nedenstående analyse ser jeg på, hvordan nogle af brugerne i SydhavnsCompagniet opfatter tid.

Ved flere af interviewene af brugerne og de aktiverede var det nærmest magtpåliggende for flere af dem at pointere, at deres deltagelse i SydhavnsCompagniet ikke opfattes som tvang. I stedet lægger de vægt på, at det er noget, de selv har medbestemmelse over. Selvom flere af dem er i decideret aktivering, så som Carsten, eller i et forhold, der kan karakteriseres i den retning, som Katja, så lægger de vægt på, at antallet af timer, de kommer i SydhavnsCompagniet, er tilpasset dem og deres behov og formåen. Reglerne omkring konthjælp og aktivering er, at antallet af timer er til forhandling mellem aktiveringsstedet og kommunen. I de aktiveredes beskrivelser er de som aktiverede en aktiv part i bestemmelsen af antallet af timer.

Jeg er her helt frivilligt
Ikke noget med 28 timer
ikke møder og jobcenter
ikke hængende over hovedet

Jeg har frie tøjler
kan faktisk planlægge
som jeg har lyst til
rigtig rart

Jeg har haft den der sociale angst
det er en god måde

---

¹⁶ Dette udbygges i kapitlet om Medborgercentret

for mig (Katja)

Jeg er lidt speciel
det hedder social fobi
Jobsamtalen med Henrik
tog jeg ganske koldt og roligt
vi aftalte jeg skal komme og starte
en uge efter
De der diagnoser
Jeg skal ikke være her i 24 timer
28 timer
2 timer
4 timer
Det må være helt op til mig
SydhavnsCompagniet herude
Jeg har aftalt med Henrik og Brian
alle de andre
jeg kommer bare 3 gange om ugen
til at starte med
så springer jeg måske
hver anden over (Carsten)

I ovenstående fortætelser fortæller Katja og Carsten, at de har diagnoser, der omhandler social fobi og lægger samtidig vægt på, at de har ”frie tøjler” og at ”det er op til mig”. De beskriver ligeledes, at de er blevet taget med i planlægningen af, hvad der kunne være godt for dem. Med denne vægtning i deres udsagn tilhører tiden det glatte rum i Katja og Carstens tilblivelsesproces. Når tiden tilhører det stribe rum og kan tælles og opgøres, bevirker det, at deres forandringsproces ikke kan foregå. Katja beskriver nedenstående, hvordan hun blev ”nødt til at sige fra, da det blev for voldsomt”.

Det er vigtigt, for Katja og Carsten, at tiden tilhører det glatte rum, så den tid, de er til stede i SydhavnsCompagniet, kan indeholde potentialet for forandring og ikke opfattes som tvang.

Katja fortæller om, at hun har været aktiveret i en børnehave, hvor hun måtte holde op.

Det var faste tider
det lidt for voldsomt
jeg var nødt til at sige fra
man er bange for at knække
bide over for meget
få et slag i hovedet
hellere arbejde stille op
hvis ikke kan fuldføre det
endnu et nederlag

endnu mere dårligt
Det gør jeg i hvert fald (Katja)

Når tid som i Katjas beskrivelse af hendes aktivering i børnehaven bliver for tvangspræget og derved stribet, så medfører det, at hun har svært ved at indgå og må holde op. Aktiveringen i SydhavnsCompagniet opfylder de stærkt regulerende krav, som stilles til dem fra Jobcentret. Alligevel befinder aktiveringen sig i en samtidighed i det stribede og glatte rum, da de lægger vægt på at de aktiverede selv kan være medbestemmende med hensyn til, hvordan deres aktivering tilrettelægges. På den måde får de skabt mulighed for, at de aktiverede kan få hold om deres liv, og måske kan der opstå de forandringer, så de bliver i stand til at overvinde de forskellige barrierer eller lære at leve med dem.

Deltagelsesstriberne

Ligesom tid befinder 'deltagelse' som metafor sig i både de stribede og de glatte rum. Tvang og regler tilhører de stribede rum, og frivillighed og det flydende tilhører de glatte rum. I SydhavnsCompagniet kan den samme bruger veksle mellem de to rum. Bjarne (frivillig/aktiveret) er oprindeligt uddannet maler og har været særdeles aktiv i istandsættelsen af det nye Medborgercenter. Personalet i SydhavnsCompagniet fortæller, at når Bjarne er i aktivering, er han en langt mere ustabil arbejdskraft, end når han kommer her som frivillig. Når Bjarne præsenterer sig selv, for eksempel på Minihøjskolen, lægger han vægt på, at han kommer her frivilligt og maler og positionerer sig derved som en del af det glatte rum. Bjarne veksler mellem at være frivillig og aktiveret. I nogle perioder kommer han som frivillig, og i andre perioder er han aktiveret. Når Bjarne er aktiveret oplever han det som tvungen deltagelse. Hans deltagelse skifter således ved nogle gange at befinde sig i de stribede og nogle gange i de glatte rum. Bjarne oplever ikke lysten til deltagelse, når han skal indgå i det stribede rum. Lysten til deltagelse findes for Bjarne i det glatte rum. Når Bjarne er aktiveret, skal han ifølge reglerne komme, og hans deltagelse i SydhavnsCompagniet kommer til at tilhøre det stribede rum.

Flere af dem, som Bjarne, der er startet i SydhavnsCompagniet som frivillige og senere deltager som aktiverede, har ikke på forhånd taget højde for, at deres deltagelse skifter karakter. For Bjarne får det den virkning, at han bliver ustabil, men for andre er det ikke vigtigt. I både Katja og Carstens tilfælde er de her mere eller mindre eksplicit som en del af et aktiveringsforhold. Men i

deres tilfælde fokuserer de ikke på tvungne ved deres deltagelse. I stedet beskriver de indgående, hvordan deres deltagelse fremstår som frivillig og på deres egne præmisser.

I et fokusgruppelinterview med personalet spurgte jeg ind til, hvordan de så på de frivilliges deltagelse, når deltagelsen blev forandret til aktivering og dermed sat i regulerede rammer. Henrik fortæller om en borger, der er længe-revarende sygemeldt i halvanden måned fra sin aktivering. Alligevel vælger borgeren at komme og udfylde helt eller delvist de opgaver, som hun havde før sygemeldingen. Henrik fortæller

Jeg har en borger
Hun er til lægen
bliver sygemeldt
depression stress elendighed i livet
hun bliver løst for aktiveringsopgaver
har stået i genbrugsbutik
kan lide at lave mad
men alligevel
hun vil ikke sygemeldes fra det
hun vil gerne være der
det er jeg enig med hende i
det er en god ide for hende
komme og få en lille sludder
noget socialt kontakt (Henrik)

Birthes¹⁷ (aktiveret/frivillig) aktivering befinder sig både i det sribede og det glatte rum. De opgaver, hun løser, når hun er i aktivering, adskiller sig ikke nævneværdigt fra hendes opgaver som frivillig. Birthe har ikke samme eksplícitte modstand som Bjarne for at være i aktivering. Når hun så alligevel vælger at blive sygemeldt fra aktiveringen og løse nogenlunde de samme opgaver, som hun plejer, så er der alligevel en forskel for hende. Henrik (ansat) fortæller, at Birthe på den ene side gerne vil løses for sine opgaver, men på den anden side, så har hun ikke lyst til ikke at lave opgaverne. Birthes mulighed for tilblivelse i SydhavnsCompagniet og i Genbrugsbutikken gør, at hun oplever at tilhøre et sted, som hun har lyst til. Alligevel går hun til lægen og får en sygemelding fra det, da hun oplever sig stresset. Hendes deltagelse som frivillig, når deltagelsen er i det glatte rum, opleves ikke på samme måde stressende, da det jo er det, hun gerne selv vil. Men når deltagelsen befinder sig i det sribede rum, er det anderledes.

---

¹⁷ Birthe fortalte mig selv om denne hændelse, så jeg tillader mig at bruge hendes navn.

Aktivering er for nogle ikke bare vejen til arbejdsmarkedet, det kan også være en vej ud af arbejdsmarkedet til pensionen. Flere beskriver pensionen som en mulig løsning, hvis det ikke kommer til at fungere i aktiveringen. Hans (medarbejder i Genbrugsbutikken) fortæller, at han tvinger sig selv i Genbrugsbutikken for at vise 'dem' (Jobcentret), at han kan passe et arbejde og håber derved at få et flexjob. Hans' beskrivelser af alternativet – pensionen – som sidste udvej er ikke formuleret som et ønske. Carsten og Birthe ønsker pension, ikke som alternativ til at komme i SydhavnsCompagniet som frivillig, men for at komme ud af det stribede rum som den tvungne deltagelse – aktiveringen – befinder sig i.

Nu søger jeg pension
det er en lang vej
det er en svær vej
hvis jeg ikke havde
dem nede i SydhavnsCompagniet
så havde jeg også bare siddet
der hjemme og kukkeluret
ikke kommet i gang
Jeg håber virkelig
det er pensionen der tager over (Carsten)

Vejen til pension er, at man skal italesætte og positionere sig selv i det sociale system som syg og ude af stand til at varetage de forventninger, arbejdsmarkedet kræver af en, og i denne situation kan det være godt, hvis man har været sygemeldt, da det ellers kan være tvivlsomt, om man kommer i betragtning til pension.

Men alligevel
skal denne her borger
opdages i sin elendighed
skal vi melde hende syg (Henrik)

Denne forskel på at være aktiveret eller frivillig bragte jeg op til et fokusgruppeinterview. De var alle enige om, at der for flere indtrådte en forskel mellem at være tilknyttet SydhavnsCompagniet som frivillig eller som aktiveret. Henrik, Brian og Pia fortæller:

Når pissen bliver stoppet
kommer de frivilligt
meget oftere
hver dag
man tænker

hvad er det her for noget (Henrik)
Så har de selv valgt det (Brian)
Jeg er her
fordi jeg har lyst
fordi jeg har valgt i dag
levere den her indsats
gøre det her stykke arbejde (Pia)

Den konkrete tilgang til brugeren er ikke forskellig alt efter, om vedkommende er aktiveret eller frivillig. Det er også de samme mennesker i SydhavnsCompagniet, der har med både de frivillige og de aktiveredes dagligdag at gøre. Alligevel er der forskelle. Jeg stillede de ansatte spørgsmålet, hvorvidt der er forskel, og de svarede:

Der er en forskel (Brian)
Der er en hel klar forskel (Pia)
Man kan møde dem anerkendende
der er flere pligter
ting som skal gøres

Samtaleforløb om
attitude
forhold til arbejdsmarkedet
det nytter ikke
du sender en fuckfinger
når nogen er dig imod
det kan være voldsomt

Nogle er kommet
i mange år
som frivillige
som brugere
pludselig mulighed
for aktivering
konfronteret med
sociale kompetencer

En har været her i mange år
den samtale medarbejderen
tog med hende
da hun var i aktivering
hun har ikke siden villet
sætte sine sko i SydhavnsCompagniet (Brian)

Henrik nævner, at der ikke er den store forskel på de samtaler, de har med dem, der er indskrevet som aktiverede og brugerne. Men ser alligevel, at det for de aktiverede gør en stor forskel.

Kommunikationstilgangen er ens
de ting I nævner
tager vi også med folk
uanset de er indskrevet (Henrik)

Forskellen kan søges i, at de samtaler, der foregår, når man er i aktivering, foregår i et stribet rum og er struktureret efter bestemte retningslinjer, der er styret af udefrakommende bestemmelser og regler. De samtaler, som Henrik henviser til, med folk der ikke er indskrevet i aktivering, foregår i det glatte rum og er ikke præget af bestemte sribede måder, men i stedet præget af den dialog, der foregår mellem den enkelte ansatte og bruger/frivillige. Så selvom samtalerne i teorien kan være 'ens', så er de alligevel forskellige for de frivillige/brugerne/aktiverede, alt efter hvilket rum, stribet eller glat, som de befinder sig i. Dette er formentligt også på grund af, at de regulerede og sribede samtaler indeholder muligheden eller nødvendigheden af, at personalet skal sanktionere for at leve op til de krav, der bliver stillet fra for eksempel Jobcentret.

Kontrolstriberne

Kontrol kan ligesom deltagelse og tid befinde sig både i det sribede og glatte rum, ligesom kontrol kan differentieres mellem at være social kontrol og kontrol, der bliver udøvet i mere institutionelle rammer. I det øjeblik, folk indgår i aktivering, følger der en række forpligtelser med for både SydhavnsCompagniet og den aktiverede, som kan defineres som institutionel kontrol. Folks deltagelse i SydhavnsCompagniet er præget af en kontrollering af, om man kommer eller ej også forstået som social kontrol, der foregår i det relationelle. Men der er forskel på i hvilket rum, kontrollen befinder sig.

Flere giver udtryk for, at hvis de ikke har været der et par dage, så kontaktes de af enten personalet eller én af de andre brugere.

Så spørger de altid til
hvordan går det Dorte
har du det godt
og sådan noget (Dorte)

Jeg har aldrig nogensinde
skrevet så mange sms

man får lige pludselig en smiley
håber du har en god tur op til din datter (Carsten)

De er bekymret for en
når de ikke har set en nogen dage
er du sikker på
du har det godt
Det er ligesom en ekstra familie
det er rigtig rart
faktisk føle sig velkommen
går det godt
hvordan og hvorledes
det er rigtig rart (Katja)

Hvis jeg ikke er her
et par dage
så ringer de lige
for at høre
om jeg er okay
så jeg ikke render
gør noget dumt (Birthe)

I disse fortætelser er kontrollen placeret i det glatte rum, og derfor virker de ikke snærende. En vigtig pointe i dette er, de ikke kontakter hinanden for at virke regulerende, men for at høre om de har det godt. De kontrollerer ikke, hvorvidt de kommer, og hvor meget de kommer. Flere af brugerne giver udtryk for, at de synes, det er rart at 'blive set' og få fornemmelsen af, at nogen kærer sig om dem. De oplever, at de bliver værdsat og tilhører noget og har ikke en følelse af at føle sig forkerte og upassende. Brugerne lægger vægt på, at man i SydhavnsCompagniet spørger ind til hvordan de har det, husker de ting, de skal deltage i, bekymring når man ikke kommer, og Katja sammenligner det med "en ekstra familie". Den form for kontrol, som brugerne giver udtryk for, kan beskrives som en form for social kontrol, men social kontrol kan ligeledes placeres i sribede og glatte rum – eller have hensigtsmæssige eller uhensigtsmæssige virkninger, ligesom institutionel kontrol også kan forstås og udmøntes både hensigtsmæssig og uhensigtsmæssig. En familie kan også være både glat og sribet. I mine analyser af SydhavnsCompagniet ser jeg, at der foregår en samtidighed, som kan sammenlignes med en familie. Familien kan karakteriseres af faste strukturer, regler og faste organiseringer. Samtidig er det der, hvor forandringspotentialer ligger, det er muligt at udvikle sig fra barn til voksen og stadig tilhøre den samme enhed, men på andre måder og præmisser.

Når folk indgår i aktivering i SydhavnsCompagniet, er det forbundet med den institutionelle kontrol, der befinder sig i det stribede rum. Pia (ansat) siger:

Det er værd at tage
den refleksion
vi skal melde fravær af folk
det ved folk
det gør vi opmærksom på
de får et kryds
det bliver sendt til kommunen
Vi skal hver tredje måned
udfylde en progressionsrapport
det er en forpligtigelse
det må gøre et eller andet
anderledes
Rammerne er anderledes
det gør tilgangen anderledes (Pia)

Pia giver udtryk for en opmærksomhed omkring at rammerne – eller kontrollen i det stribede rum – gør en forskel. Den forskel, som flere af de aktiverede også giver udtryk for enten i deres italesættelser, eller kropsligt ved ikke at møde op, eller føle sig syg, så de bliver sygemeldt.

Selvom SydhavnsCompagniets kontrol er forskellig, alt efter hvilket rum den befinder sig i, så beskriver Anna kontrollen i Jobcentret som anderledes, end hvad der foregår i SydhavnsCompagniet. Anna fortæller, hvordan hun oplevede Jobcentret:

Man får bare lov til at hænge ud
passe dig selv
være et nummer

Der er ikke rigtig nogen
der tager sig af en
som bekymrer sig
tænker nu skal du videre

Jeg blev bare mere doven
Jeg begyndte at ryge
rigtig meget hash

Jeg bliver aktiveret
det er for de kan sige
tjek
nu er hun ude (Anna)

Annas deltagelse og aktivering i SydhavnsCompagniet er ligeledes præget af, at hun skal videre og ikke blive i SydhavnsCompagniet. Men som hun siger, så er det alligevel på en anden måde.

Jeg får tid til at tænke
det mig som person
ikke mig som matchgruppe 1 under 30 over 25
Der er plads til mig
der er tid til mig

Der er taget stilling til
du er forholdsvis normalt fungerende
du har kunnet passe et job
du har en HF
hvad fanden er der sket
lige pludselig går det ned ad bakke

Jeg har ikke skulle
leve op til noget andet
end det jeg selv sætter for dagen
Man får en følelse
jeg er ok som menneske (Anna)

Den tilgang, som Anna giver udtryk for, at hun møder i SydhavnsCompagniet, kan karakterises som en lineær segmentarisering, forstået på den måde, at noget stopper og afløses af noget andet. Det lineære for Anna består i, at der er et ønske om, at hun skal komme videre fra kontanthjælp til arbejde eller uddannelse, men alligevel er hendes tid i SydhavnsCompagniet ikke præget af kontrol, men af tid til, at hun selv kan nå til erkendelser af, hvad hun skal. Anna oplever ikke SydhavnsCompagniets involvering eller kontrol som, at når hun er kommet videre, så kan de sige ”tjek”, som hun beskriver Jobcentrets indstilling. Men i stedet har SydhavnsCompagniets indgriben både karakter af lineær og cirkulær segmentarisering – lineær fordi hun skal videre, men cirkulær fordi Anna indgår i sammenhænge, hvor hun både kommer til at opleve sig selv som bidragsyder til et fællesskab, og andre oplever hende på samme måde. Katja fortæller om Anna og hendes deltagelse i SydhavnsCompagniet:

Anna vidste
nogle bøger
jeg er syg med
fundet en
det er Katjas
pakket den ind

skrevet kort
Det er en stor ting for mig
jeg får gave
bæret og rørt

Anna har inspireret mig
nu gider jeg ikke
være denne her ingenting mere (Katja)

Carsten (aktiveret) havde ligeledes fødselsdag og havde i den forbindelse allieret sig med Birthe (aktiveret/frivillig) og bagt kage. Jeg var inviteret til fødselsdagen, der blev afholdt i Medborgercentret. Anna var én af dem, der havde forberedt sig til fødselsdagen og skrevet og dekoreret et kort med alt det, som Carsten betød for hende, lykønskninger og håb for hans dag og fremtid. Carsten var rørt til tårer, så selvom Anna har svært ved at se, hvad hun rent faktisk laver, så har hun en stor betydning for flere af de andre brugere i SydhavnsCompagniet. Anna siger selv om sin deltagelse:

Jeg laver ikke noget
det er så vildt
Jeg er begyndt at stå
oppe i butikken
om tirsdagen
men ellers ved jeg
faktisk ikke hvad jeg laver (Anna)

I en anden sammenhæng, som ikke er ved et transskriberet interview, fortalte Brian (chef), at flere kommer i ”aktivering i eget liv”. Ved disse aktiveringsforløb lægger en medarbejder og den aktiverede planer for, hvordan den næste tid skal gå og hvilke mål, den aktiverede selv ønsker opfyldt. Aktivering i eget liv kan være mange ting, det kan være at man får hjælp til at få sin lejlighed ryddet op, får hjælp til at få sine tænder ordnet etc. Anna (aktiveret) har talt med Henrik om, at:

Jeg var forfalden til
at gøre vaneting
det er mit problem
arbejder på at gøre anderledes ting

Jeg har valgt i maj og juni
ikke at ryge en morgenjoint
for at øve mig i at starte på studiet
Når det ikke er en hemmelighed
kan jeg sige det

Folk siger flot gået
i stedet for at sige stop
det ødelægger dig
det ved jeg ved gud grød godt selv (Anna)

Anna er et af eksemplerne på, at hun er i aktivering i eget liv. Som hun selv giver udtryk for, så har den glatte forståelse af kontrol og tid været medvirkende til, at hun kan ændre nogle af de ting, som, hun oplever, ikke er godt for hende. Den stribe kontrol har efter hendes eget udsagn ikke virket fremmede for hende, i stedet oplevede hun sig selv som mere doven, og at hendes hashmisbrug blev accelererende.

Hjælp som både glat og stribet

Når jeg i interviewene med brugere og frivillige spørger ind til, hvad SydhavnsCompagniet betyder og har betydet for dem, svarer nærmest alle, at det mest betydningsfulde er den *hjælp* de har modtaget af personalet.

En del af SydhavnsCompagniets aktiviteter er det eksplicitte tilbud om rådgivning, såvel anonym, som er mere formel og stribet, og rådgivning/hjælp som foregår umærkeligt i det daglige. Da min empiriskabelse startede, blev den anonyme rådgivning varetaget af ansatte i SydhavnsCompagniet, hvoraf flere af de ansatte var uddannet socialrådgivere. I skrivende stund bliver den anonyme rådgivning varetaget af frivillige, folk der kommer udefra organisationen, ligeledes med socialfaglig baggrund. Nogle opsøger rådgivningen ved at komme ind fra gaden, tiltrukket af skiltet om anonym rådgivning, og de mere faste brugere får rådgivning løbende når der opstår problemer eller uoverensstemmelser mellem for eksempel det offentlige og dem selv, et brev, som de har modtaget, som de ikke ved, hvordan de skal reagere på etc.

Alle dem, jeg har mødt og interviewet i SydhavnsCompagniet, pointerer vigtigheden af den hjælp, de har fået. Hjælpen har været meget forskellig. Nogle har fået konkret hjælp til at stoppe duktur, der har været i så lang tid, at de er bange for, at det bliver enden på deres liv. Én har fået hjælp til helt konkret ikke at hoppe ud af vinduet.

Den hjælp, som nedenstående fortætninger beskriver, befinder sig i det glatte rum. Selve hjælpen har ingen faste strukturer, og der er ikke én bestemt måde, at tingene skal gøres på. Det som Dorte, Katrine og Carsten eftersøger, er stribe rum. Når de ringer og får hjælp, har de befundet sig i et glat rum, hvor der ingen regler har hersket andet end vanen som glathed, og det, som de efterlyser, er striber, der kan strukturere deres liv. Helle (ansat) bliver op-

fattet og brugt, som den, der kan hjælpe dem ind i de stribe-
de rum, som hun inviterer Dorte, Katrine og Carsten ind i. Helle har ikke en
fast forestilling om, hvordan striberne skal udforme sig. Helle har måske selv

Jeg kunne ikke stoppe
jeg sad bare og tudede
til sidst tænkte jeg
nul
nu ringer jeg til Helle
Kan du stå ved apoteket om et kvarter
så tog hun mig med ind på Rådhuspladsen
i alkoholenheden
jeg havde drukket i tre uger
bare helt vildt
jeg var helt smadret
Helle vidste
hvis der ikke skete noget nu
ville jeg drikke mig ihjel
jeg kom på rette fod igen (Dorte)

Jeg drak meget en overgang
ringede til Helle
kan du ikke hjælpe mig
jeg vil holde op med at drikke
jeg blev ved
dem der drikker hver dag
blev ved med at komme op i min lejlighed
jeg lukker op hver gang
Så tager hun med mig ned
antabus depressionspiller
det hjalp
De hjælper mig meget her (Katrine)

Jeg får en total nedtur
black out
vil hoppe ud over min altan
oppe fra syvende hvor jeg bor
De hjælper mig
alt går i orden
så det går skide godt (Carsten)

Helle forsøger med sin hjælp at skabe rammer og strukturer og derved stribe-
de rum, som hun inviterer Dorte, Katrine og Carsten ind i. Helle har ikke en
fast forestilling om, hvordan striberne skal udforme sig. Helle har måske selv

forestillinger om, hvad det gode liv er for hende, men hun mener ikke, at hun kan definere det gode liv. Hun fortæller, at hun har en idé om, at det ikke er godt at indtage alt for mange rusmidler. Samtidig er hun forstående overfor, at brugernes liv på flere måder kan udforme sig sådan, hvor det at være ædru ikke alene løser problemerne.

Vi kan ikke definere det gode liv
folk er fuldstændig forskellige
Vi behandler folk ens
ved at gøre det forskelligt

Vores idé er
de skal holde op med at drikke
vi kan ikke gøre det for dem
ikke før de er klar
Målet er ikke altid
de skal blive ædru

Der kan være
alle mulige gode grunde
de ikke er ædru
ryger heroin
måske kan man godt forstå
hvorfor de falder tilbage (Helle)

Det nye stribede rum, som etableres, når brugerne beder om hjælp til at komme ud af det glatte rum, skal skabes af brugerne selv. Striberne kan være præget af, at brugerne skal holde op med at drikke, stoppe med at ryge heroin, men det behøver ikke at være disse striber, der karakteriserer rummet. Helle siger ”vi kan ikke gøre det for dem”, de må selv være med til at definere, hvad der er godt for dem – i det tempo, der passer dem.

Pia (ansat) giver ligeledes udtryk for, at der ikke er én bestemt måde at gøre tingene på.

Folk skal have det godt
med hvad de gør
har man det godt
med at drikke 20 øl om dagen
så er det ikke nødvendigvis
vores opgave at få dem til at lade være

Vi skal have ikke have folk
til at passe ind i normale kasser

Higer de efter noget andet
har vi en rolle (Pia)

Hun ser i lighed med Helle, at lysten skal komme fra brugerne selv. Personalet skal stå til rådighed, hvis folk vil leve på andre måder. Men de 'andre måder' er ikke "normale kasser", det vigtigste er, at folk har det godt med det, de gør.

Men hjælpen behøver ikke kun at komme fra de ansatte i SydhavnsCompagniet. Det, at brugerne hjælper hinanden, er en bevidst strategi for SydhavnsCompagniet. Helle fortæller:

Vi prøver at løfte dem
at blive noget for hinanden
de kan hjælpe hinanden
de bliver frivillige
får en anden identitet (Helle)

Med dette siger Helle, at brugerne også kan hjælpe hinanden ved at "blive noget for hinanden" både i det daglige, men også ved at de har mulighed for at komme i SydhavnsCompagniet som frivillige i stedet for som brugere.

Birthe (frivillig) fortæller, hvordan hun selv hjælper og indgår i de andre brugeres hverdag. I nedenstående fortætning giver hun råd til, hvordan én af de andre brugere kan få sin husholdningsøkonomi til at slå til.

Herdis hun havde så meget ballade
hun kunne ikke få det til at slå til
Så siger jeg til hende
har du søgt huslejetilskud
det anede hun ikke hvad var
Så kommer hun
hvor er det dejligt Birthe
du fortalte mig det
Nu kan jeg købe mig et par bukser
og jeg har penge hele måneden til mad
Det elsker jeg sådan noget (Birthe)

Birthe får mulighed for at komme til at høre til en af dem, der yder hjælp og ikke kun én, der modtager hjælp. På den måde får hun mulighed for at blive en anden, en person som "elsker" at gøre noget for andre, og som rent faktisk oplever, at hun kan hjælpe.

Krammet i en samtidighed mellem glat og stribet

Fysisk nærhed og kærtegn, som krammet kan høre ind under, er for flere af brugerne ikke en del af deres dagligdag. Ved min deltagelse i SydhavnsCompagniet har jeg fra starten bemærket, at der bliver krammet hver gang folk kommer, eller når et arrangement er færdigt. Det er ikke alle, der krammer, jeg var for eksempel ikke selv 'på krammer', før jeg havde lært folk lidt bedre at kende eller havde interviewet dem.

Helle (ansat) fortæller, flere at brugerne ikke "har nogen fysisk kontakt med andre mennesker", og at krammet på et tidspunkt blev sat i system, og man kunne komme ned hver fredag og få et "fredagskram".

Krammet er en af vores metoder
det står ikke i jobbeskrivelsen
Det er helt utroligt
hvad det gør ved folk
man giver dem et kram
Det er folk
der ikke har nogen fysisk kontakt
med andre mennesker
bare det
man tør røre ved dem
det betyder alverden
På et tidspunkt praktiserede jeg
kom og få et fredagskram (Helle)

Helle giver udtryk for, at det har en positiv virkning for brugerne, at de bliver fundet værdige til at få et kram, og at nogen vil røre ved dem. Selv om det ikke står eksplicit i jobbeskrivelsen, så bliver der formentligt lagt vægt på ved ansættelserne, at personalet udstråler, at de ikke er frastødt af målgruppens fysiske fremtrædelse. I og med, at Helle eksplicit siger, at det er en af deres metoder, og at hun praktiserede at give "fredagskram", så tilhører krammet et stribet rum. Men i samtidighed befinder krammet sig ligeledes i det glatte, idet det ikke er måleligt; hvor meget man krammer, hvor længe, er et kram noget, man giver eller får?

Flere brugere giver udtryk for vigtigheden af krammet – her er det Carsten og Birthe:

Jeg havde givet op
hvis det ikke var fordi
man fik et kram af og til hernede (Carsten)

Så der er altid en krammer
det betyder rigtig meget

det er jeg rigtig taknemmelig for (Birthe)

I Carsten og Birthes beskrivelser virker krammet vigtigt, ”jeg havde givet op hvis”, og jeg er ”rigtig taknemmelig”. Når jeg finder det interessant at sondre mellem det stribede og det glatte, så er det for at belyse, at noget så hverdagsnært som ’at kramme’ formentlig ikke finder sted, uden det stribede rum eksisterer, som SydhavnsCompagniet også repræsenterer. Krammet kan lade sig gøre, fordi der eksisterer et stribet rum – en fysisk base eller et sted – hvor aktiviteten kan udfolde sig fra. Men det, der rent faktisk foregår – det glatte, det der er svært at definere, og hvor forandringspotentialer er, kan være svært at måle og tælle og definere succes ud fra. Carsten (aktiveret), som i interviewet giver udtryk for, at han med hjælp fra SydhavnsCompagniet er kommet på fode, forsøger ganske få måneder efter at begå selvmord igen. Så selv om han oplever sig støttet og hjulpet, kan hans liv være så trængt, at han ikke ser anden udvej end selvmordet.

Det kan også være svært at vide, hvor meget man som personale eksplicit skal indgå.

Henrik, en af de ansatte, giver udtryk for, at det kan være svært at sætte grænsen for, hvornår man skal presse og skubbe, hvornår man skal opsætte trykrammer og det problematiske i, at brugerne bliver vigtige for Medborgercentrets daglige funktion, og derfor måske fastholdes i opgaver i huset. Henrik inddrager i dette eksempel Katrine.

Katrine har været her
længere end jeg
Hun kommer hver dag
er en sød kvinde
er husvagt
På et tidspunkt
er det ikke nok
for et menneske
bare og sidde
drikke kaffe
Får modstand på
hun skal noget andet
Man har også brug for hende
som husvagt
Er det ligesom
dengang i Fakta
hun kunne ikke klare det (Henrik)

Henrik giver ikke entydigt udtryk for, at SydhavnsCompagniet gør noget forkert, men rejser problematikken, at det kan være problematisk at vide, hvornår man gør det rigtige. Skal Katrine blive i de opgaver, som hun udfylder så godt i SydhavnsCompagniet, eller skal hun presses videre med fare for, at det vil gå som ”dengang i Fakta, hvor hun ikke kunne klare det”.

Medborgercentrets fysiske rum som sribet og glat rum

Som tidligere nævnt er de fysiske opholdsfaciliteter planlagt som rum, der kan forandres, alt efter hvilke aktiviteter, der udfolder sig. På den måde kan de karakteriseres som glatte rum, idet rummenes funktion afhænger af de aktiviteter, der indholdsudfylder dem og derved står åbne som mulige for, at forskellige forandringspotentialer kan indgå i dem. Selvom rummene er foranderlige, er der alligevel nedfældet en stribe eller en orden, idet der i midten er placeret et stort fælles spisebord. Spisebordet i sig selv repræsenterer bestemte måder at gøre ting på. Det indikerer for eksempel, at man spiser sammen i en større gruppe og ikke ved småborde alene eller i mindre grupper. På den måde repræsenterer spisebordet regelbundne aktiviteter. De regelbundne aktiviteter tilhører det sribede rum, så på trods af, at det glatte og foranderligheden i rummet, så er der alligevel elementer af sribetheder. Det glatte og det sribede foregår og fungerer i en samtidighed, hvor der både er regler og muligheder for forandringer.

Rummenes glathed

Glatheden, som udfolder sig i det nye Medborgercenter, kan folde de mennesker, der bruger rummene på måder, der kan være anderledes, end måden de gamle lokaler foldede brugerne på. Den potentielle foranderlighed, som der er i Medborgercentret, kan medvirke til at nogle føler sig inspirerede til at igangsætte aktiviteter, og andre kan opleve sig foldet på måder, der bevirker, at de handler på andre måder eller slet ikke føler sig inspireret til at handle.

John (bruger) tænker tilbage på de gamle lokaler på Borgbjergsvej:

Borgbjergsvej
ovre i den lille
der var en anden stemning
jeg ved ikke
om den var bedre

men den var rigtig hyggelig (John)

John fortæller ikke noget eksplicit om de nye lokaler, men pointerer, at de gamle lokaler var ”hyggelige”. Den ændrede lokalitet og forandringen fra de stribede lokaler på Borgbjergsvej til de mere glatte lokaler i Medborgercentret har ikke bevirket, at han afholder sig fra at komme. Medborgercentrets glatte rum folder ikke John på en sådan måde, at det igangsætter nye handlingsmønstre for John. Så selv om glatheden i Medborgercentret er der, er der også rum for, at John kan undgå at blive foldet af glathederne og bare komme og få en kop kaffe, et billigt måltid mad og en snak. Han fortæller i det følgende, hvorfor han kommer i SydhavnsCompagniet:

Jeg kan godt lide at komme
få billig frokost
gratis kaffe
møde nogle mennesker
Nu kender jeg en del af menneskerne hernede
som er søde
meget hyggeligt
Det kan jeg godt lide (John)

John lader sig ikke på samme eksplicitte måde folde, han lægger vægt at få et billigt måltid mad, gratis kaffe og opretholde de sociale relationer, han har opbygget gennem årene. Han lader sig alligevel folde af de mere glatte aktiviteter, et eksempel er, at han deltager i én af de aktiviteter, der tilbydes – et eksempel er, da han var med i et decoupageværksted, hvor han sad og dekorede æsker.

Ethvert sted og dets materialitet er med til at påvirke vores krop og skabe relationer til andre mennesker på både nye og allerede eksisterende måder, ligesom lokaliteter medvirker til at inkludere og ekskludere folk.

Foranderligheden – det glatte i Medborgercentrets fysiske lokaliteter – kan måske være medvirkende til, at nogle ikke føler lyst til at komme i SydhavnsCompagniet. Preben Brandt, der er bestyrelsesmedlem i SydhavnsCompagniet, fortæller, at han var stor fortaler for den store ombygning, men ser alligevel, at de nye lokaler tiltrækker nogle andre end de gamle på Borgbjergsvej. Og nogle andre end de helt udsatte. En måde at forstå foranderligheden og det glatte er, at den skaber nye striber, der inkluderer og ekskluderer.

Sådan et sted
er med til at højne
bydelen

når man ser de nye lokaler
så kan man godt fornemme
her kommer ikke
de allermest forsumpede og elendige
de er ikke
velkomne
på samme måde
som i butikken

Et lille sølle lokale
der stod nogle blomster
kaffemaskinen henne i hjørnet
der var ikke gjort ordentligt rent
Det passede bedre

Det her kan ikke blive sådan
et sted
man kan ikke brække sig på gulvet

Jeg siger det ikke som en kritik
faktisk (Preben)

Jeg kan ikke udtale mig om, hvem der føler lyst til at deltage i de forskellige typer lokaliteter, og hvorvidt nogle føler sig ekskluderede, idet min empiriskabelse kun har henvendt sig til dem, der rent faktisk kommer i SydhavnsCompagniet. Det, jeg ønsker med denne del af analyse, er at påpege, at fysiske lokaliteter folder mennesker og derved inkluderer og ekskluderer brugere, alt efter hvordan de ønsker at folde sig/blive foldet – eller ikke ønsker at blive foldet. Nogle brugere føler sig dog tiltrukket af, at lokalerne har alle muligheder, Anna (bruger) fortæller:

Man kan alt hernede
det er sådan nogle ting
jeg elsker
Har du en god nok idé
kan man altid fremlægge den
Og jo
hvis du selv lige gør noget
Jeg er i gang med at arrangere
en kanlrundfartstur
og et romkugleprojekt (Anna)

Anna giver ligeledes udtryk for, at hun er tiltrukket af at blive foldet af lokalerne glathed og foranderlighed og oplever sig inkluderet i det. Men at hun

også ser værestedet i sig selv som en mulighed for både hendes venner og familie.

Jeg går og pusher idéen
til mine venner
mine søskende
Det er helt åndssvagt mand
der er internet og kaffe
hyggelige mennesker
det er hul i hovedet
man ikke har anet det (Anna)

Anna oplever at høre til både i det glatte rum, som hun har mulighed for selv og kunne præge og i det stribede rum, hvor ”kaffen, internettet og de hyggelige mennesker” altid er der.

Et eksempel på forskellige opfattelser af fysiske forhold er det glasparti, der opbygger det lille udendørs rum foran indgangen til Medborgercentret. Ifølge Brian er det tænkt som en måde til at afskærme de store ruder både lyd- og synsmæssigt, men også for at skabe en større intimitet inde i Medborgercentret. For Preben (bestyrelsesmedlem af SydhavnsCompagniet) virker det ekskluderende, idet det lukker nogle ude.

De fine gule og blå glas
udenfor
holder nogle ude
det er et signal
der er nogle
der aldrig kunne finde på
at gå ind der (Preben)

Afskærmningerne er tænkt som intimitetsskabende, når man befinder sig inde i Medborgercentret. Udefra kan afskærmningerne fungere på den måde, at de ikke giver lyst til at gå ind bag ved dem. Derved kan skærmene virke ekskluderende på nogle og intimitetsskabende for andre. Det kan være svært på forhånd at definere, hvordan folk oplever sig foldet eller har lyst til at blive foldet på bestemte måder.

Køkkenets stribethed

Industrikøkkenet er et stribet rum. Alle funktioner såsom køkkenmaskiner, borde, vaske har sine egne regler. Det er et fast struktureret rum, som er or-

ganiseret efter retningslinjer for et industrikøkken. Som bruger og frivillig er det først muligt at fungere i køkkenet, hvis man har det nødvendige certifikat. Certifikatet fra Fødevarerstyrelsen indebærer, at maskinerne og funktionerne indholdsudfyldes på helt specifikke måder. Som tidligere nævnt er sribede rum ikke nødvendigvis en modsætning til glatte rum, sriberne kan være forudsætningen for glathederne, men der kan være sribede rum, der har så hårdt segmenterede molære lag, at det kan være svært eller umuligt, at glatheder kan opstå. Køkkenet i Medborgercentret er ikke kun sribet, køkkenets materialitet og fysiske udformning er sribet. Men det er ikke udformet ud fra en intention om at skabe sriber, det er udformet for, at der kan finde foranderligheder – glatheder sted. I køkkenet opretholdes der en samtidighed mellem det sribede og glatte, og det er netop i denne samtidighed, at brugerne kan blive foldet på nye måder. Køkkenet repræsenterer mulige forandringspotentialer – den mad, der bliver produceret, kan være glat, eller de 'kokke', der indgår i processen, har ligeledes mulighed for at indgå i nye tilblivelser – for eksempel fra 'bruger af et værested' til 'køkkenmedarbejder i et værested'. Så selvom rummets materialitet er sribet, foregår der tilblivelser – eller forandringer sted mellem de mennesker, der tager del i funktionerne. I det sribede rum opstår der glatheder, der får de involverede til at tilblive som nogle, der hører til.

Jeg inddrager køkkenet i analysen, fordi det er et eksempel på et sribet rum, som er opbygget for at skabe forandring – glatte rum for brugerne og de frivillige. I en ledelsesberetning 2010 beskriver Brian (chef):

(...)Vi har en køkkenansvarlig tilknyttet i begrænset tid, men skal derudover finde frivillige til at forestå meget af det praktiske arbejde i køkkenet. Der er allerede flere kokke og køkkenkompetente borgere, som har tilbudt at blive frivillige i vores køkken. Det er vores ambition at vi med tiden får salgsvognen til at blive et økonomisk aktiv, som bidrager til finansieringen af køkken-driften og derudover sikrer, at vi fremadrettet kan sælge morgenmad og frokost til symbolske priser til vores brugere. Derudover håber vi, at salgsvognen kan blive rugekasse for fremtidige arbejdsfællesskaber. Vi vil arbejde frem mod at hjælpe borgere til at oprette deres egne socialøkonomiske indsatser. (...) (Ledelsesberetning Brian Lentz 2010)

Som det beskrives, er håbet, at køkkenet og salgsvognen kan være med til at udvikle frivillige til at blive "kokke og køkkenkompetente borgere". Køkkenet er med sin sribethed med til at folde de kroppe, der deltager, så de ikke kun er frivillige, brugere eller aktiverede, men noget mere.

Medborgercentrets sociale og relationelle rum

Måltiderne

Et af de strukturerende elementer for det sociale samvær er de fælles måltider – morgenmad og frokost.

Pia, der er ansat i SydhavnsCompagniet, ser det som én af opgaverne for dem, at brugerne får redskaber til at kunne agere i et socialt fællesskab.

En del af vores arbejde
vi snakker med mange
det nytter ikke
ikke at kunne agere i et socialt fællesskab
fyldt af skam
er aggressiv
det er meget vanskeligt
hvis man ikke
passer til en gang imellem
det er helt basalt
en nødvendighed (Pia)

Pia beskriver det sociale fællesskab som en ”basal” læring brugerne skal indgå i. Hun ser, at det er SydhavnsCompagniets opgave at få brugerne til ”at passe til”, da det er en del af deres arbejde at hjælpe folk til at blive socialiseret og lære at indgå i de spilleregler, der kendetegner det sociale rum. Nødvendigheden, som opridses af Pia, kan skyldes, at nogle brugere oplever sig som upassende, og hun ser det som SydhavnsCompagniets opgave at få dem til at opleve, at de hører til. Et eksempel kan være Katja, der fortæller, at hun i mange år har haft svært ved at indgå i måltider med andre mennesker, men SydhavnsCompagniet har det ændret det for hende.

Det har taget mig flere år
bare og kunne spise
foran andre mennesker
Jeg har altid
spist før andre
faktisk spist efter
Jeg har aldrig sat mig ned
og spist
ved et bord sammen
som vi gør til frokost
Jeg ved ikke hvorfor
det er sikkert også derfor at du er så
det er fordi du spiser så meget
Det er jo fuldstændigt latterligt

det er jo ikke derfor (Katja)

Katjas tilblivelse, hvor hun nu kan spise sammen med andre mennesker i SydhavnsCompagniet, medfører for hende, at hun kan gøre noget sammen med andre, som hun plejer at være alene om. Rummenes glatheder medfører, at hun foldes på en ny måde, der gør, at hendes relationer til andre ændres. Hun oplever sin krop på en ny måde, en måde som er lystfuld for hende.

Måltiderne i Medborgercentret er præget af, at mange forskellige mennesker sidder og spiser sammen. Rummet omkring bordet er et sribet rum. Der er faste regler og vaner, der styrer, hvordan man spiser, og én af reglerne er, at man skal betale for måltidet ved at lægge betalingen i ”Anker Jørgensen”, der er en sparebøsse, der forestiller Anker Jørgensen. På et møde for frivillige, hvor jeg deltog, sagde én af de frivillige:

Ingen holder øje med Anker Jørgensen (Unavngiven frivillig)

Dog har chefen for SydhavnsCompagniet en anden opfattelse, han siger

Hvis nogen lægger en femmer
så vil de holde øje med
at andre lægger en femmer
de gider ikke være til grin
Har man ikke en femmer
til morgenmaden
så fortæller man det ikke
bagefter
Vi har aldrig nægtet nogen
at få morgenmad gratis
men vi taler om det (Brian)

Som Brian skitserer, er der en regel om, at man betaler for sin morgenmad, og hvis man ikke har nogen penge, skal det aftales på forhånd. Selve kontrollen ved måltidet foregår dog usynlig og implicit. Når det alligevel bliver nævnt på et møde for frivillige, at der ikke bliver holdt øje med Anker Jørgensen, så kunne det indikere, at det molære lag ikke er så fast, at man ikke kan få et måltid mad, hvis man ikke har en femmer, og at betalingsmåden virker mere frivillig end et kasseapparat. Jeg inddrager dette eksempel for at illustrere, at måltidet er et sribet rum, men at striberne ikke altid er synlige, men de kan fungere mere subtilt og implicit.

Den måde, som måltiderne foregår på, er efter faste regler og strukturer. Der er en bestemt måde, som der spises på. Et eksempel kunne være, at man ikke

spiser al rullepølsen, selvom det er ens livsret, men man gemmer noget til de andre, og man lytter efter, når nogle beder om et fad, der er placeret i den modsatte ende af bordet. Eller som én af de frivillige fortæller, at man kun må tage ét stykke ost på brødet.

For at få det til at køre
kan jeg forstå
ét stykke ost
ikke to stykker ost på et brød
så kan det blive for dyrt i længden (Ulla)

Måltidet i SydhavnsCompagniet er endnu et tydeligt eksempel på den samtidighed, der foregår mellem de sribede og glatte rum. Det er i denne samtidighed, at tilblivelser kan ske. Et eksempel er den måde som Katja indgår i. For Katja har det medført en tilblivelse, at hun netop kan sidde og spise sammen med andre mennesker samtidig med, at de spiser. Katja kan ved hjælp striberne forandre sig og tilblive noget, som hun ikke tidligere var, og det er i denne tilblivelse, at det glatte rum foregår umærkeligt.

Frivillighedens rum

Mellem måltiderne kan aktiviteterne både være strukturerede og ustrukturerede. Nogle perioder er tiden efter morgenmaden struktureret efter, at for eksempel en praktikant gennemfører et forløb om sundhed. Der er dog mest ustruktureret tid i Medborgercentret, hvor folk bliver siddende omkring bordet og taler sammen, tjekker mail, surfer på computeren eller bare sidder og er til stede. Nogle gange er fjernsynet tændt, og så følges der lidt med i for eksempel nyhederne. Stemningen kan både være stille eller have karakter af mere aktivitet. Et eksempel på fælles aktivitet var, at der en dag over kaffen udspandt sig en samtale. Katrine (frivillig) havde medbragt et brev fra det firma, hun netop havde købt et fjernsyn af på afbetaling. I brevet var det anført, at hun skulle afbetale 300 kr. hver måned i 7 år i alt over 25.000 kr. Katrine gav udtryk for, at hun var hun glad for fjernsynet, men alligevel mente, at 25.000 kr. var for mange penge. Snakken omkring bordet var solidarisk med Katrine. Jannie (ansat) læste brevet og ville kontakte forhandleren, så købet kunne gå tilbage. Ud af diskussionen udspandt der sig en dialog om, hvad Katrine skulle gøre, når hun ikke havde noget fjernsyn. Birthe, én af de frivillige, kendte en hjemmeside, hvor man kunne efterlyse og deponere brugbare ting, som man ikke længere havde brug for. Birthe gik straks hen og skrev en annonce, så Katrine kunne få sig et nyt fjernsyn. Én mente, at Anna

kendte én, der havde for mange fjernsyn, og lovede at kontakte Anna, men Anna kom ind af døren og blev straks sat på sagen. Intet blev afsluttet, men i løbet af kort tid var et problem rejst, og adskillige mennesker havde tilbudt deres hjælp, så Katrine kunne komme ud af sin knibe og få sig et nyt fjernsyn. Et lignende eksempel er, at Carsten (bruger) fik en stjerneikkert af Henrik (ansat). Jeg kom først ind i billedet, da Carsten stod og så kikkerten an. Carsten fortalte mig, at han havde fortalt Henrik, at han boede på 7. sal og altid havde drømt om at kunne se stjernerne og nu boede han faktisk et sted, hvor det var muligt. Henrik havde fortalt, at han havde kikkert stående i sin garage, som han ikke brugte. Carsten var tydeligt rørt over, at han bare fik den. Henrik gav udtryk for ”náhh, men jeg brugte den jo ikke”.

Ovenstående to eksempler er to små hverdagsagtige møder, som i kraft af Medborgercentrets sribede og glatte rum får mulighed for at kunne udfolde sig. De glatte rum i SydhavnsCompagniet producerer muligheder for at både frivillige, brugere og ansatte kan folde og lade sig folde på nye måder. Når der ikke er stramme regler og forskrifter for, hvad det er muligt at gøre, åbnes der op for at tilblivelser kan finde sted. De ansattes muligheder for at inddrage deres privatsfære i deres arbejdsliv, som i dette eksempel ved at Henrik helt fysisk tager en kikkert med hjemmefra, eller da Pia tager både sin mor, far og to børn med til at lave juledekorationer på Minihøjskolen, er medvirkende til, at der skabes rum for at det glatte – tilblivelserne – kan finde naturligt sted. At være bruger bliver ikke en fast position, det er muligt ved hjælp af de nye foldninger at blive til frivillig og derved komme ud af den stigmatiserede rolle som ’social udsat’.¹⁸

I nedenstående fortætning giver Birthe (frivillig/bruger) udtryk for en dobbelthed, hvor hun udover at få hjælp i SydhavnsCompagniet også er glad for at kunne få betydning for andre – at yde hjælp.

Man kan give noget af det
man har lært
råd eller erfaring
Efterhånden har jeg prøvet lidt af hvert
det kender jeg
det har jeg prøvet
jeg ved at du kan gå dér og dérhen
du kan gøre sådan og sådan
vi kan slå det op
Det kan jeg godt lide

---

¹⁸ De ansattes inddragelse af privat- og personlighedssfæren i deres arbejdsliv vil jeg udfolde i kapitlet SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser.

at jeg også bliver brugt (Birthe)

Frivilligheden har plads i det glatte rum. Der er ikke nogle forskrifter for, hvordan man yder hjælp. Carsten, en af de frivillige, siger det sådan:

Du kommer
siger god morgen
så tager man dagen
ikke nogen er forpligtede
til at lave noget hernede
Det er fedt at kunne gøre
noget for nogle
Jeg ved
jeg er god til det
tror jeg (Carsten)

Når man yder en frivillig hjælp, gør man det, man er god til eller det, som man gerne vil blive bedre til. Men frivilligheden og det glatte opstår ikke uden det sribede rum; Medborgercentret. Carsten ville ikke starte et lignende initiativ uden det rum, som Medborgercentret tilbyder. Hans tilblivelse sker ved, at SydhavnsCompagniet skaber mulighed for, at der kan foregå en interaktion mellem det sribede og det glatte.

Når der er åbent i Medborgercentret, er der en 'husvagt' og en 'baghusvagt' tilstede. Baghusvagten er en af de ansatte og behøver ikke være synlig, men kan blive tilkaldt, hvis husvagten har opgaver, som vedkommende ikke kan løse. Husvagten er én af de frivillige, og hver mandag på mandagsmødet fordeles ugens husvagter. Deres opgave er at sørge for, at der er kaffe, ny-ankomne bliver budt velkommen og at løse eventuelle problemer, hvis de opstår. Nogle har faste dage, et eksempel er Ulla (frivillig), som jeg mødte, da hun netop lige var startet som husvagt. Hendes motivation for at blive husvagt:

Det er meget hyggeligt
Jeg kan godt lide
de mennesker der kommer
det er blandet
jeg har altid været meget social selv
synes jeg
Jeg skal bare vænne mig til
lige sådan hvordan
man tager imod dem
når de sådan kommer
må jeg lige skylde til på mandag

så skal jeg lige have fat i Brian
være helt sikker

Jeg kan godt stå ved købmanden
drikke en øl
hvis det er sådan
Jeg har mødt
en af de hjemløse
ham der står ved Irma
ham har jeg også snakket en del med
Der kommer jo en del grønlændere
dem har jeg heller ikke haft problemer med
overhovedet
de er jo også søde og rare
John kender jeg
fra selve Sydhavnen
jeg kender faktisk folk her (Ulla)

Når Ulla påtager sig rollen som husvagt, indgår hun i både et glat rum og et stribet rum. Der er mange regler, som hun skal vænne sig til at håndtere, og samtidig er der potentiale for, at der kan ske forandring. Selv om hun giver udtryk for, at hun skal vænne sig til opgaven som frivillig – og den nye tilblivelse, så medfører dette skift, at hun får et andet forhold til mange af dem, som hun kun kender af udseende, men hvor husvagtsrollen giver hende mulighed for at tale med dem – en mulighed der kan medføre, at Ulla får et forhold til sine medborgere i Sydhavnen, som hun ønsker, efter hendes mand døde.

Minihøjskolen

Minihøjskolen er en del af SydhavnsCompagniets aktiviteter, som tager fysisk udgangspunkt i Medborgercentret, og som har et tydeligt lokalsamfundsperspektiv. Selvom det er en selvstændig aktivitet, har jeg valgt at placere analysen i dette kapitel, der overordnet har Medborgercentrets aktiviteter i fokus.

En til to gange om året, forår og efterår, og alt efter SydhavnsCompagniets ressourcer, bliver der afholdt Minihøjskole. Jeg har deltaget delvist i tre Minihøjskoler i min empiriskabelse.

Der indbydes til højskolen dels i lokalavisen og dels ved hjælp af husstands-omdelte flyers. I beskrivelse af højskolen beskrives det som en ”daghøjskole, som kun har én åbningsdag om ugen”, at det er for alle ”mellem 18-99 år, der er nysgerrige på livet”, som ønsker at møde andre spændende mennesker og

blive inspireret. (flyer Minihøjskolen 2010). Det koster 400 kr. at deltage, hvis man er på overførelsesindkomst og 1500 kr. for alle andre. Højskolen varer otte dage, man kan også deltage enkelte dage, men så er prisen 100 kr. pr. gang.

Alle dage starter med morgenmad kl. 9.00 og afsluttes ca. kl. 16.00. Dagens indhold er forskellige – det kan være temaaktiviteter i Medborgercentret eller der kan være udflugter ud af huset. Programmet er tilrettelagt, så der både er kreative, kulturelle, historiske, fysiske aktiviteter og mulighed for diskussioner, der for eksempel lægger op til, hvordan man indgår som aktiv medborger i lokalsamfundet.

Formålet med Minihøjskolen

Højskolens formål er at skabe rammer for social integration i Sydhavnen. Det er én af de eneste aktiviteter, hvor SydhavnsCompagniet alene som organisation så eksplicit inviterer samtlige borgere i Sydhavnen til fællesarrangementer. På de tre højskoler, jeg har deltaget i, har deltagerantallet varieret mellem 20 og 30 personer. De tilmeldte er alle udenfor arbejdsmarkedet permanent eller midlertidigt og aldersfordelingen er mellem 30 og 75, med hovedvægt på 60+. Den første gang startede dagen med en runde, hvor folk fik mulighed for at fortælle lidt løst og fast om sig selv. I velkomsttalen lagde Brian (chef) vægt på, at højskolen er for at tiltrække ”hr. og fru Sydhavn”. I runden er den første, der fortæller, en pige på 34 år, der er enlig mor, som har orlov fra sit studie, og som savner at kende nogle flere fra Sydhavnen og komme lidt ud. Da runden fortsætter, lægger de, der allerede er brugere af SydhavnsCompagniet, vægt på, hvor lang tid de har været med eller som Bjarne, der fortæller, at han går og maler i Medborgercentret. Der er også to borgere med fra det nybyggede Sluseholmen, der lige er tilflyttet for halvanden år siden fra Jylland, som godt kunne tænke sig at lære nogle at kende, som de kan hilse på, når de møder dem i Brugsen. Der er også én med fra én af haveforeningerne, som deltager jævnligt i SydhavnsCompagniets aktiviteter, og som ved flere lejligheder åbner sin frugthave for, at der kan plukkes frisk frugt til SydhavnsCompagniet. En del af deltagerne kommer fra et boligområde, der ligger ved Folehaven, og flere fortæller, at de kommer, fordi de har læst om det i avisen.

Minihøjskolen er det rum, hvor der er flest nye borgere med. De ansatte taler særskilt med dem, de ikke kender og stemningen ved i hvert fald det bord, jeg sad ved, var præget af, at deltagerne spurgte ind til, hvem hinanden var. Der bliver lagt vægt på, både fra SydhavnsCompagniets ansatte og de ’gamle’ bru-

gere, at alle skal have lyst til at deltage, og at stemningen skal være inkluderende. Der foregår møder og dialog mellem folk, som måske nok handler i de samme butikker, men nu har de mulighed for at tale sammen.

Pia (ansat) fortæller, om minihøjskolens formål:

Den sociale integration
den absolut største styrke
få skabt de her forskellige rum
det er forskellige mennesker (Pia)

Ud over dem, der tilmelder sig Minihøjskolen, deltager også SydhavnsCompagniets faste brugere og frivillige og dem, der er tilknyttet gennem aktiveringsforløb. Flere af dem, som senere bliver frivillige, møder SydhavnsCompagniet gennem Minihøjskolen. Det er for flere en måde at blive en del af SydhavnsCompagniet. Ulla (frivillig) fortæller om hendes møde med SydhavnsCompagniet, der blev nemmere ved, at hun først havde deltaget på Minihøjskolen:

De siger hej
nu er det fordi
jeg har været på Minihøjskolen
der har jo også været en del med
det gør at de lukker lidt op
sådan hvis man bare kom
udefra
og kom ind (Ulla)

Ulla deltog først i Minihøjskolen, derefter som frivillig til åbningsarrangementet, og først derefter fik hun lyst til at komme som frivillig husvagt hver tirsdag.

Det var smadder hyggeligt
noget med at man hjalp
med at lave det der paella
ryddede af
gik lidt til hånde
lavede kaffe
det kunne jeg godt lide
Så blev vi enige om
jeg prøvede
at gå her om tirsdagen
til noget morgenmad (Ulla)

Også søstrene, der er frivillige i Genbrugsbutikken, mødte SydhavnsCompagniet gennem Minihøjskolen – eller ét arrangement, som de gerne ville deltage i.

Anker Jørgensen skulle komme
holde et foredrag
om sin ungdom og barndom
han bor i Sydhavnen
har gjort det altid
Jeg har boet her siden 66
jeg synes jeg kendte ham
Jeg spurgte jeg mine søstre
om de ville med
til det ene foredrag
som var den første dag
i det der minihøjskole halloj
Så tog vi så hele forløbet
de der 13 uger
én gang om ugen
om onsdagen
Det var faktisk vores
indgangsvinkel til SydhavnsCompagniet
Det har vi så gjort fire gange (Bente)

Denne mangfoldighed af borgere i Sydhavnen, som i Minihøjskolens regi får mulighed for at tale sammen, synes betydningsfuldt for både dem, der plejer at komme i SydhavnsCompagniet og for dem, der møder SydhavnsCompagniet for første gang. ”Hr. og fru Sydhavn” møder en socialt udsat og de socialt udsatte møder ”Hr. og fru Sydhavn”. Disse møder bevirker, at der bliver skabt en bredere forståelse af, hvad Sydhavnen er.

Minihøjskolens stribede og glatte rum

Minihøjskolen kan karakteriseres som et stribet rum, som har en fast molær segmentarisering. Indgangen til Minihøjskolen er binær, man tilmelder sig, betaler og får en ydelse. Programmet er udsendt på forhånd, og der bliver kun i særlige tilfælde lagt op til muligheden for at kunne forandre, alligevel opstår der glatte rum i det stribede både umærkeligt og intenderede.

På én af højskolerne, hvor jeg deltog, var det muligt at komme med forslag til indholdet af den afsluttende dag, ellers var indholdet fastlagt på forhånd.

Udover søstrenes lyst til at høre Anker Jørgensens foredrag virker det ikke som om, at det konkrete indhold er den afgørende forudsætning for deltagel-

sen. Dette ligger i tråd med, hvad folk sagde ved den første runde, idet de lagde vægt på, at de kunne tænke sig at møde nogle nye borgere i Sydhavnen. Nogle kan godt lide det kreative som for eksempel Katrine (frivillig):

Juledekorationer
og alt det
kan jeg godt lide
strikke (Katrine)

Mens Ulla giver udtryk for, at hun ikke har lyst til det, men gør det, fordi det nu er planlagt:

Jeg gik hurtigt ind
bandt en buket blomster
så gik jeg ud
hjalp dem ude i køkkenet
Det med at tegne og klippe/klistre
det havde jeg ikke lyst til (Ulla)

Kunststillingerne, som for eksempel Louisiana, giver Ulla udtryk for, ikke lige er hende. Det var en hyggelig tur men:

Louisiana
var nu ikke lige mig
det var en flot udsigt
selve turen var god
men jeg er ikke til det der kunst (Ulla)

Selv organiseringen og det, at man er sammen med nogle, er det vigtigste.

Man mødte op hernede
til morgenkaffe
snakkede om dagen
fik en madpakke
sådan en sandwich
den var smurt
det var flot
vi fik en flaske vand med
ud og se
forskellige ting
Trekroner fortet
med guide
Nationalmuseet (Ulla)

Flere giver udtryk for, at det, at man bliver taget hånd om, at det er planlagt – er medvirkende til, at man kan tilblive som en højskoledeltager, der tager på planlagte ture med madpakke og høre til. Efterfølgende er man én af dem, der har set de ting, 'som man skal se', når man er borger i København, man kan tale med, signalere, at man ikke er malplaceret – out-of-place. På et stort bill board på Folehaven stod der skrevet: Nu har ¼ million danskere set Body Worlds i Eksperimentarium, så bliver man én af dem.

Pia (ansat) fortæller, at der er flere, der deltager på turene i SydhavnsCompagniet, når de bliver arrangeret i Minihøjskolens regi.

Højskolen
føles mere formel
struktureret
Det der med de andre borgere
trækker vores kernebrugere med
deri finder du styrken
vigtigheden
og hvorfor at vi skal afholde
denne her minihøjskole
det bliver bekræftet gang på gang (Pia)

Det kan synes som om, at aktiviteterne får legitimitet for ”kernebrugere”, ved at folk udefra deltager. Og dem udefra oplever sig selv som vigtige og nødvendige, idet de bliver en del af deres lokalområde og en del af en gruppe. Mette (frivillig) fortæller, at hun med Minihøjskolen får nogle oplevelser, som hun ikke ville have fået uden.

Jeg var med på fortet
i Tivoli.
Louisiana
Havde ikke været der før
nye steder
hyggeligt
Jeg kommer aldrig ud
ser sådan noget (Mette)

Pias beskrivelse af SydhavnsCompagniets strategi med Minihøjskolen som social integration synes at lykkedes. Hr. og Fru Sydhavn møder SydhavnsCompagniets brugere, frivillige og aktiverede, og i disse møder opnås der oplevelser, hvor deltagerne giver udtryk for en følelse af at høre til. Lokalsamfundet i Sydhavnen synes beriget ved, at der bliver skabt rum for møder mellem forskellige borgere, som normalt ikke taler sammen. Minihøjskolen er

medvirkende til at skabe mulighed for, at dem, der har længslen efter at høre til i deres bydel, kan få denne længsel opfyldt. Samtidig skaber det også mulighed for at høre til 'dem, der går på højskole'.

Opsamling

SydhavnsCompagniets aktiviteter, som de udledes i Medborgercentret kan fremanalyseres som enten glatte eller stribede. Det er dog vigtigt at fremhæve, at det stribede og glatte foregår i en samtidighed, og at det er i kraft af samtidigheden, at forandringerne foregår. Medborgercentrets stribede rum bevirker, at der kan finde glatheder og derved forandringer sted.

Frivillighed ses ikke som en modsætning eller binaritet til at være bruger eller aktiveret i SydhavnsCompagniet. Frivillighed anskues som en metode i forhold til, at 'ressourcesvage' borgere kan få mulighed for at bidrage til lokalsamfundet, og til at binariteten mellem at være svag/stærk i nogen grad bliver ophævet. Frivillighed bliver i SydhavnsCompagniet en cirkulær segmentarisering, idet det at være frivillig ses som en del af noget større og ikke en lineær segmentarisering, da det eksplicitte formål med at være frivillig ikke er, at man skal blive til noget andet, men i stedet til noget mere.

I SydhavnsCompagniet defineres tid, deltagelse og kontrol ikke entydigt som stribet, regelbundet og fast. Bestemmelsen af antallet af aktiveringstimer i SydhavnsCompagniet afgøres sammen med den aktiverede og får dermed ikke karakter af tvang. Når deltagelse er behæftet med tvang, ændrer lysten og engagementet sig for flere af brugerne. I analysen gives eksempler på, hvordan det tvangsmæssige ændrer motivationen for nøjagtig de samme opgaver, når deltagelsen ændres fra frivillighed til tvang – fra et *kan* til et *skal*. Der ses eksempler på, hvordan både social- og institutionel kontrol både kan være hensigtsmæssig og uhensigtsmæssig. Brugere lægger vægt på, at når kontrollen har et formål, at nogle er interesserede i én som menneske, hvad enten man har fødselsdag, har et ønske om at nedsætte sit hashforbrug, så bliver det kilde til tilblivelse og forandring og fungerer ikke som kontrol for at kontrollere.

Det at give og få hjælp og kram synes vigtigt for brugerne. Hjælpen befinder sig i det glatte rum, da det ikke på forhånd er givet, hvilke typer hjælp det er muligt at få og give. Samtidig ses hjælpen ofte som en mulighed til at få skabt rammer eller stribet, som det for eksempel ses i de råb om hjælp til at undgå

at drikke sig ihjel eller hoppe ud af vinduet. De stribede rum, der forsøges skabt gennem hjælpen, er ikke stribede på én bestemt måde, det er brugerne selv, der definerer, hvilke striber der giver mening for dem. Analysen viser også, hvordan krammet som metode er med til at skabe rum for tilblivelser, idet den fysiske kontakt for flere af brugerne opfattes som en måde at opleve sig passende på.

De fysiske rum i Medborgercentret kan karakteriseres som glatte, idet de er fremstillet som mulige at forandre. Disse foranderlige rum folder deltagerne på måder, der er forskellige fra andre og mere stribede rum. Nogle oplever sig tiltrukket af det foranderlige, og andre sætter større pris genkendelighed og vaner. De stribede rum, for eksempel køkkenet, er intenderet stribet i håb om, at der med udgangspunkt i disse striber kan finde glatheder – forandringer sted.

Med udgangspunkt i hvordan måltidet er stribet og glat, belyses betydningen af skabelsen af et fællesrum, som kan være svært at opfatte sig passende i. Måltidet ses som et slags 'basalt læringsrum', hvor der trods forskelligheder opbygges et rum, hvor man på forskellige måder kan opleve sig passende.

I SydhavnsCompagniet er det muligt at folde og lade sig folde på flere forskellige måder. Der er ikke faste intenderede regler for, hvordan man bliver mærket af rummet, men det er muligt at flekse mellem de forskellige muligheder i samtidighed. Man kan være 'både og'. Det er muligt at være både bruger og frivillig, ansat og privat og ansat og personlig. Det kan synes som om, at når det er en dagligdags foreteelse, så får det den betydning, at tilblivelser kan finde sted i en strøm og ikke i et lineært forløb. Tilblivelsen bliver ikke en fase mellem to stadier med et start- og et slutpunkt, men bliver i stedet, at man bliver til både det, man var, og noget mere.

Minihøjskolen åbner rum for, at mennesker fra Sydhavnen kan mødes og er endnu et eksempel på, hvordan tilblivelser kan finde sted. Minihøjskolen skaber rum for, at der kan ske møder mellem forskellige borgere i Sydhavnen, som normalt ikke mødes. I Minihøjskolen er det svært at definere, hvem der er målgruppen for højskolen. Det er heller ikke muligt at definere, hvorvidt "Hr. og fru Sydhavn" er et middel til at nogle af dem, der normalt ikke laver juledekorationer og går på kunstudstillinger til at gøre det – eller det er omvendt, at det for nogle er meningsfuldt at få mulighed for at mødes med dem, som kan stå på Mozarts Plads. Minihøjskolen er et eksempel på en aktivitet,

der tiltrækker borgere bredt set i Sydhavnen og som skaber rum for, at anderledesheder kan opleves i strukturerede rammer.

Kapitel 10

Mulighedsbetingelser

I denne del af analysen diskuterer jeg anden del af mit forskningsspørgsmål, nemlig hvilke betydninger SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser har for organisationens værdier og normer. Denne del af analysen tager afsæt i SydhavnsCompagniet som organisation og de ansatte. Mit fokus er betydningen af omverdenens indflydelse på SydhavnsCompagniet og organisationens forsøg på at præge omverdenen. Dette kapitel ser på hele SydhavnsCompagniet som organisation og får derved en anden karakter end de øvrige analysekapitler, der går i dybden med specifikke rum. Kapitlet er udarbejdet *efter* de andre kapitler, og den indsigt og det blik, som jeg har oparbejdet i de øvrige kapitler, skal ses som en slags baggrund for tilgangen i dette kapitel. Det kan diskuteres, hvorvidt det ville være mere logisk at placere det i begyndelsen af afhandlingen, da det også kan opfattes som en slags rammefortælling og de øvrige kapitler som 'hvad sker der inden for denne ramme'. Men jeg har valgt at placere kapitlerne i den rækkefølge, de er skrevet, da jeg selv mener at kunne se, at mit blik forandrer sig undervejs.

Jeg finder ordet mulighedsbetingelser anvendeligt, fordi det rummer en flertydighed, som er karakteriserende for SydhavnsCompagniet som organisation. *Muligheder* – at organisationen har et selvstændigt råderum og *betingelser* – at det, der præger SydhavnsCompagniet er afhængig af de samfundsmæssige og økonomiske rammer og strukturer, som organisationen er en del af, og som gør handlinger mulige og legitime.

SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser har fra afhandlingens begyndelse været et vigtigt omdrejningspunkt, som jeg har fokuseret på. Jeg har fundet det vigtigt at forsøge at begribe og sætte ord på den mangfoldighed, der udspiller sig i organisationen. SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser har forandret sig i et stadigt flow. Når jeg anvender et ord som flow, er det for at

betone, at forandringerne ikke er blevet opfattet som tilbageslag i SydhavnsCompagniet. Dette på trods af, at der på tidspunkter nærmest ikke var bevillinger til mere end én ansat, men i stedet er det opfattet mere som nye betingelser, der måtte handles på. Organisationen kan metaforisk beskrives som en kamæleon, der skifter farve alt efter omgivelserne, så overlevelse bliver mulig, men som stadig bevarer sig som det, det er – en kamæleon. (Brandsen, Donk og Putters 2005:751)

Relationsarbejdet har en vigtig plads i SydhavnsCompagniets dagligdag og strategi. Derfor finder jeg det nødvendigt at belyse og analysere, hvordan disse relationer finder sted. I de tre foregående kapitler har jeg fokus på, hvordan relationer opfattes og får betydning for brugerne. I dette kapitel er mit fokus de ansatte.

Herefter er det organisationens muligheds- og rammebetingelser, der sættes fokus på. Jeg diskuterer, hvordan SydhavnsCompagniet indgår som aktiv partner i de dominerende diskurser, og viser, hvordan de ikke entydigt indskriver sig i én af diskurserne, men i stedet bevæger sig ind og ud af diskurserne.

Relationsarbejdet i SydhavnsCompagniet

Da jeg påbegyndte analyserne i dette kapitel, havde jeg en antagelse om, at det er de tætte relationer, der stresser de ansatte. Da jeg gik i gang med analyserne blev jeg overrasket af, at de ansatte nærmest samstemmende siger, at det ikke er de tætte relationer, der trætter dem. Samtidig var deres fortællinger om, hvad der stresser dem på ingen måder entydige og samstemmende. For at kunne begribe det analytisk har jeg inddraget Johan Asplunds teorier om det konkrete og abstrakte arbejde i de sociale relationer. Ifølge Asplund er det ikke de konkrete relationerne i sig selv, der tærer på socialarbejderne. Han gør op med den gængse opfattelse, at menneskets følelser skal opfattes som noget, der kan opbruges. Det, der derimod forårsager udbrændthed¹⁹ for socialarbejderen, er, når de konkrete relationer, som er samtaler med individer som mennesker reduceres og erstattes af abstrakte relationer, hvor mennesket bliver depersonaliseret. Det er ikke en iboende fare i relationsarbejdet, at kon-

---

¹⁹ Ifølge Stressforeningen er "Udbrændthed er den ekstreme grad af længerevarende kronisk stress - og beskrives som en særlig tilbagetrækningsreaktion, der følger af følelsesmæssige dilemmaer/belastninger i arbejdet." (www.Stressforeningen.dk) Jeg anvender ikke begrebet i denne bogstavelige og patologiske betydning, men en mere hverdagsagtig betydning, hvor det bliver en talemåde, hvor man giver udtryk for, at man føler sig overbelastet og har 'fået nok'.

krete relationsarbejde erstattes af abstrakte relationer. Faren opstår, når det sociale arbejde antager en bestemt karakter, ved at de konkrete relationer reduceres. En måde, dette sker på, er, når det enkelte menneske ikke opfattes som en konkret person, men i stedet bliver en repræsentant for en kategori – at mennesket depersonificeres. Et andet vigtigt element i denne reduktion er, når muligheden for respons formindskes eller bortfalder. Responsen skal dog ikke nødvendigvis opfattes som udelukkende positiv respons, at indsatsen lykkes, men bare selve det, at det bliver muligt at kunne følge med i, hvad der sker med mennesket, før og efter interaktionen har fundet sted.

Asplund gør hermed op med det dominerende ideal om, at det er vigtigt at forholde sig abstrakt til borgeren, så retssikkerheden opretholdes. I denne opfattelse skal alle borgere have ens behandling og ikke behandles ud fra subjektive overvejelser, hverken den professionelles egne subjektive overvejelser eller ud fra borgerens forskelligheder. For Asplund er denne bureaukratiske tankegang med til at depersonalisere mennesket og derved degradere relationerne. Kvaliteten af relationerne er det vigtigste, ikke kvantiteten. Ifølge Asplund fungerer dette ideal ikke, fordi socialarbejderen er et menneske og de afgørelser, vi træffer, har konsekvenser for andre mennesker, og dette påvirker os.

SydhavnsCompagniets sociale arbejde er et eksempel på, hvordan det i høj grad lykkes at fastholde de konkrete relationer og ikke få dem reduceret til abstrakte relationer. Udover dette opstår der i SydhavnsCompagniet noget, jeg kalder ”samfundsmæssige relationer”. Disse relationer udvikler sig ikke som en reduktion af de konkrete relationer, men i stedet som en berigelse og tilføjelse til de konkrete relationer. De konkrete relationer er en forudsætning for de samfundsmæssige relationer forstået på den måde, at SydhavnsCompagniet bygger dets samfundsmæssige engagement på konkrete menneskers levede liv. Samtidig bliver de samfundsmæssige relationer værdifulde for de ansatte i og med, at de konkrete relationer kan være med til at give det sociale arbejde en større kvalitet ved at løfte de konkrete relationer op på et politisk og samfundsmæssigt niveau i deres advocacyarbejde. Jeg vælger at kalde det samfundsmæssige *relationer* og ikke for eksempel samfundsmæssige *perspektiver*, idet det ikke bare er et syn, som de ansatte har *på* samfundet. I stedet er det en del af SydhavnsCompagniets arbejde, hvor der foregår en samfundsmæssig relation, hvor SydhavnsCompagniet er med til at præge det samfundsmæssige i en relation. Dette analyserer jeg senere i dette kapitel.

Konkrete og abstrakte relationer

SydhavnsCompagniet er en organisation, der lægger vægt på at bevare de konkrete og tætte relationer til brugerne. Jeg har tidligere belyst, hvordan de ansatte på forskellig vis inddrager et personligt engagement både i kraft af materielle ting, men også ved inddragelse af personlige historier.

De ansatte fortæller samstemmende, at muligheden for de konkrete relationer er årsagen til, at de har søgt et job i SydhavnsCompagniet.

Før Helle (ansat) blev en del af SydhavnsCompagniet, var hun ansat i Københavns kommunes Familie og Arbejdsmarkedsforvaltning (FAF). Helle fortæller, hvorfor hun som nyuddannet socialrådgiver søgte et arbejde i FAF. Hun ønskede at have et arbejde, hvor hun arbejdede med gruppen af udsatte borgere.

Jeg ville have nogle [borgere]
der havde problemer
Det var et frygteligt arbejde
Jeg elskede de der borgere
i starten holdt jeg lange samtaler
tænkte papirarbejdet
kunne vente
jo længere jeg var ansat
jo kortere blev samtalerne
jo mere tid opdagede jeg
nødt til at bruge lang tid foran skærmen
jeg blev faktisk lidt stresset
Ansigt til ansigt tid
A til A tid
det var ikke 90%
men 20% eller 10%

Jeg skulle ud
kun være sammen med borgere
rigtig dejligt
komme tæt på de der borgere
Jeg var helt vildt glad for at være her (Helle 2010)

Helle havde lyst til at arbejde med gruppen af udsatte borgere. Da hun blev ansat i FAF havde hun en forestilling om, at hun kunne anvende hovedparten af sin arbejdstid på samtaler med borgerne. Hun forestillede sig, at hun kunne være den slags socialrådgiver, der bevarede de konkrete relationer med borgerne. Afrapporteringsarbejdet til systemet kunne vente, men efter nogen tids ansættelse opdagede hun, at dette arbejde kom til at fylde mere og mere. Det,

som hun bedst kunne lide i arbejdet, de konkrete relationer, blev reduceret tidsmæssigt, og hun fik ikke mulighed for at bevare de konkrete relationer og komme tæt på borgerne. Hun følte ikke lyst til at tilhøre den gruppe af socialrådgivere, der ikke har en daglig konkret kontakt til brugerne. Det, der kom til at stresse hende i FAF, var, at vigtigheden af at bevare de konkrete relationer ikke tidsmæssigt blev prioriteret. Arbejdet i FAF, hvor de konkrete relationer bliver reduceret, stresser hende, idet formålet med relationen i FAF ikke var at bevare og vedligeholde de konkrete relationer, men i stedet lå der en abstrakt forestilling om borgerne til grund for arbejdet.

Som jeg har fremanalyseret i ”Medborgercentret”, lægger flere brugere vægt på, at tid ikke er afmålt SydhavnsCompagniet. Selvom aktiveringsforløbet udløber, er det muligt at fortsætte med de samme opgaver og antallet af timer, man skal møde op, er ud fra en gensidig aftale. Det, at ’tid’ ikke er præget af tvang, men i stedet af frivillighed, bevirker, at flere får lyst til at deltage.

Helle giver udtryk for, at hun, i starten efter hun blev uddannet som socialrådgiver, var præget af en tidsopfattelse, hvor tiden var afmålt. Kontakten til borgeren var en afmålt tid, som skulle søges at blive reduceret og derfor blev hun nærmest lidt irriteret, når folk kom tilbage med de samme problemstillinger, som de havde talt om tidligere. Det kan synes som om, at den tankegang, der ligger bag socialrådgiverarbejdet, prægede Helles tidsopfattelse i starten, men arbejdet og den ændrede opfattelse til brugerne, hvor vægten lægges på at bevare de konkrete relationer i SydhavnsCompagniet, har ændret det.

I starten syntes jeg
det var irriterende
man ikke rykkede
man ville så gerne
det var irriterende
når de kom tilbage
med det samme
man havde hjulpet med
én gang
De sidste par år
har jeg ikke syntes
det så meget (Helle 2012)

Den anden tidsopfattelse og vægtningen af de konkrete relationer, der arbejdes efter i SydhavnsCompagniet, kan være medvirkende til, at Helle ikke oplever samme irritation over, at folk kommer igen. Gennem arbejdet har hun erfaret, at det er kvaliteten af relationerne og ikke kvantiteten, der giver me-

ning for både hende som socialarbejder og for den brugers liv, som hun bliver end del af i de konkrete relationer. Det vigtigste er ikke, hvor mange gange folk kommer igen, men hvorvidt der indgås relationer, der kan virke forandringsskabende for det menneske, som søger hjælp.

De konkrete relationer befinder sig i det glatte rum, hvor det er muligt, at der sker forandring. Tilblivelsen er ikke ud fra på forhånd skitserede rammer, men tilblivelsen kan foregå på forskellige måder. De abstrakte relationer kan placeres i det stribede rum, idet der finder en homogenisering sted. I de abstrakte relationer placeres mennesket i kategorier, der er fast struktureret, og der er regler for, hvordan kategorien skal håndteres og hvilke tilbud og interventioner, der skal tilbydes – uanset hvordan interventionerne modtages.

Vi behandler folk ens
ved at gøre det forskelligt (Helle 2011)

Helle placerer på den måde de konkrete relationer i det glatte rum, idet hun ikke på forhånd har skitserede rammer for, hvordan folk skal behandles.

Helles arbejde i SydhavnsCompagniet kan i perioder være præget af arbejdsopgaver, der kræver, at hun sidder meget på sit kontor. Hun giver udtryk for, at det er det, hun finder sværest i arbejdet i SydhavnsCompagniet:

Det er svært i perioder
hvor jeg har meget
sidder meget
inde på mit kontor
det synes jeg er svært
hvis jeg ikke har tilstedeværelse
i vores værested
det er personligt svært
det er ikke fordi jeg er uundværlig
for mig handler det om
hele tiden
bevare kontakten til brugerne
min største frygt
er at blive sådan en
der bliver fortabt i rapporter
evalueringer
så jeg glemmer
hvordan det er at være i live
og have en datter
der bor på børnehjem (Helle 2010)

Det, som Helle omtaler som papirarbejdet, er en form for abstrakt arbejde, idet hun fjerner fokus fra de konkrete relationer. Dog behøver det ikke tage form af afpersonificering i Asplunds forståelse. Rapporter og evalueringer kan både have karakterer af opsamling på de konkrete relationer, men det kan også have karakter af afpersonificeringer. Helle giver udtryk for, at det vigtigste ved hendes arbejde er at bevare de konkrete relationer. Ikke fordi hun mener, at andre ikke kan løfte opgaverne for brugerne, men for hende helt personligt er det vigtigt ikke at glemme, hvordan livet kan opleves af brugerne. Hun har ikke lyst til at tilhøre dem, der er ”fortabt i rapporter”, der kan karakteriseres som abstrakt arbejde, det er de tætte relationer, der virker berigende for hende i hendes dagligdag.

Jan (ansvarlig for handy man-teamet) søgte jobbet for at kunne arbejde med netop SydhavnsCompagniets målgruppe i lighed med Helle.

De her svagt stillede borgere
de er misbrugere
Det er nok noget
inde i mig selv
jeg selv har været igennem
på grund af mit misbrug
Jeg tænker
når det har hjulpet mig
så vil jeg gerne give det videre (Jan 2011)

Jan ville også gerne arbejde med de tætte relationer, og der hvor det er muligt at skabe forandring. Han har derudover lyst til at hjælpe andre, der har samme problemstillinger, som han selv har haft. Fra sit eget liv har han erfaringer med, at der kan skabes forandringer, hvis der arbejdes bevidst med det i kraft af, at han er kommet ud af sit misbrug.

Vi havde en der hed Jørgen
en grønlænder
han er død nu
en spøjs fyr
han havde aldrig
nogensinde haft
en skruetrækker i hænderne
han skulle skrue nogle skruer i
man skruer med uret
når den skal drejes i
han havde ikke den der
føling med det

han kørte den forkerte vej
skruen blev bare ved med at stå
den kom ikke i
han fattede det ikke
så skulle jeg lige vise ham
så skruede han skruer i hele dagen
Det var bare helt vildt (Jan 2011)

Han søger i lighed med Helle et arbejde, hvor han har konkrete relationer med brugerne, og han bruger sine konkrete kompetencer som handy-man og sine egne erfaringer som misbruger til at opnå de konkrete relationer. Jan lægger vægt på glæden ved at lære en voksen mand at skrue, ikke bare brugers glæde, men også den glæde han selv, som socialarbejder, følte i relationen. Jan ser forandringspotentialet i det konkrete og med sit eksempel med Jørgen, der lærer at skrue skruer i, viser han, hvordan han i det glatte rum, der ikke er præget af regler for, hvad man skal lære, kan finde netop Jørgens potentiale frem. I det praktiske arbejde, hvor de arbejder side om side, for at udføre en fælles opgave, bliver de begge menneskeliggjort.

Også Henrik lægger vægt på vigtigheden af at have tætte relationer og finder det lystfyldt at kunne bruge sig selv både personligt og følelsesmæssigt i sit arbejde.

Jeg kan lide at bruge mig selv
personligt og følelsesmæssigt
det har jeg
ikke nogen problemer med
overhovedet
Det er ikke det svære i mit arbejde (Henrik 2011)

Henrik oplever ikke, at de tætte relationer belaster ham i hans arbejde. Men når fokus flytter sig fra de konkrete relationer, oplever Henrik det belastende:

Jeg er uddannet
blikkenslager
socialrådgiver
psykoterapeut
Jeg gider ikke køkkener
madvogn
køkkenhave
rydde op i kældere
rundt omkring
Jeg kunne være lagerarbejder (Henrik 2011)

De opgaver, som Henrik skitserer, fjerner for ham fokus fra de konkrete relationer, og de opleves belastende i hans arbejde. Han rejser det som et problem, at det praktiske arbejde i hans dagligdag medfører, at han får svært ved at fastholde de tætte relationer. For Henrik er det vigtigt, ligesom som for eksempelvis Helle, at bevare de konkrete relationer, hvor han kan bruge sig selv. De praktiske opgaver, som følger med arbejdet i SydhavnsCompagniet, også for de medarbejdere, hvor fokus er på konkrete relationer, kan være belastende i hverdagen. Her er det Helle, der fortæller om sine arbejdsopgaver.

Jeg er faglig leder
for 4 medarbejdere faktisk 3
jeg sparrer med dem
jeg tager stilling til
hvordan med denne borger
Jeg har borgere
udfærdiger progressionsrapporter
hjælper med boligproblemer
flytte
nye sofaer
udfylder skemaer
kontakter kommunen

Vi har minihøjskole
arrangere blomsterbinder
en skal komme og strikke og hækle
købe blomster
En opringning
fra sundhedsteam
om en der mangler et sted at bo
han vil gerne være ædru
finde en akutbolig

Snakke med Jobcenter
booke borgere
i morgen kommer 15 mand fra Norge
se skæve boliger
Frokost til minihøjskolen
hvem laver mad
køber ind (Helle 2010)

Ligesom Henrik er det for Helle de mange forskellige opgaver i hverdagen, der til tider kan virke belastende. De kan medføre, at der bliver mindre tid til brugerne. Det, de efterspørger, er tid til at oprette og vedligeholde de konkrete relationer med brugerne. Henrik og Helle oplever ikke på samme måde som Jan det praktiske arbejde som en måde, hvorpå de i mødet med brugeren

kan opleve en fælles menneskeliggørelse. De andre opgaver, både de praktiske og de mere abstrakte såsom rapporter og diverse skrivebordsarbejde er nødvendige, men det er vigtigt for dem, at de ikke tager tidsmæssigt overhånd, så tiden tages fra de konkrete relationer.

Forventninger

I de konkrete og tætte relationer fortæller flere, at der stilles mange forventninger til dem som ansatte. Pia siger:

Det sværeste
er den der oplevelse af
der er så mange forventninger
i forhold til
at kunne løse ting og sager (Pia 2012)

Pia fortæller ligeledes, at det nogle gange kan ”være svært at slippe, når man cykler hjemad”. Det, hun giver udtryk for, er, at hun synes, det er svært, når andre er kede af det – når deres liv ikke lykkes.

Mennesker er uregerlige størrelser
nogle gange kan det
være svært at slippe
når man cykler hjemad
hvis der har været nogen
der er kede af det
hvor der er gået ged (Pia 2010)

De ansatte kan have anstrengt sig meget med en bruger, hvor det alligevel ikke går, som de har håbet på. Samstemmende siger de ansatte, at de bliver kede af det på brugernes vegne, men at de ikke føler det som deres skyld, hvis det ikke lykkes. På mit spørgsmål om, hvorvidt Pia føler, at de kunne have tilbudt mere, gjort mere, svarer hun flere gange entydigt ”Nej”:

Jeg bliver berørt
på hans vegne
men det er ikke noget
jeg ligger søvnløs over om natten
I forhold til
hvad vi har haft til rådighed
tid og ressourcer
Ikke nogen af os oplever
det er fordi vi ikke
har gjort det godt nok
hverken faglig eller personligt (Pia 2012)

Men selv om Pia ikke ligger ”søvnløs om natten”, giver hun udtryk for, at hun oplever et forventningspres. Det virker ikke som om, at presset kommer ét sted fra, men er formentlig en blanding af forventninger fra brugerne, kollegerne, én selv som socialarbejder og menneske og de mere samfundsmæssige forventninger, som måske slet ikke italesættes, men som ligger implicit i det at være ansat til at varetage de tætte relationer med folk, der på forskellig vis mangler bistand.

Måske kan den følelse, af ’at de ikke kunne have gjort mere’, også ses i lyset af, at de udover de konkrete relationer samtidig arbejder på at forbedre forholdene for de socialt udsatte – samfundsmæssigt set – at der er en tilsyneladende naturlighed mellem det helt konkrete arbejde med brugerne og det mere samfundsmæssige, dette jeg vil elaborere over i næste afsnit ”Samfundsmæssige og konkrete relationer”.

Som det ses, har Pia det perspektiv, at succesraten selvfølgelig er afhængig af de ressourcer, som er til rådighed. Pia oplever i sit arbejde, at hun rent faktisk får respons af brugerne, men for hende er det, der skaber kvalitet i arbejdet ikke nødvendigvis, at folk kommer ud af deres misbrug, men at hun indgår i en stadig gensidig respons og dialog og ser små forandringer.

Et eksempel på gensidig respons er, at de ansatte helt uformelt spørger ind til ”er der nogen der har set Katrine?”, hvis brugerne ikke kommer en periode, så bevarer de muligheden for at få respons. Dette, at responsen bevares, kan ses som et yderligere eksempel på, at de konkrete relationer, hvor brugerne helt konkret eksisterer, selvom de ikke sidder foran de ansatte. Brugerne bliver ikke abstrakte – ikkeeksisterende – som mennesker, hvis de ikke er der. Men muligheden for dette er afhængig af, at personalet har tid og ressourcer til at bevare overblikket over hvem, der er der og hvem, der ’mangler’. Når de ansatte indgår i konkrete relationer med brugerne, og følger op på disse relationer, oplever de ansatte, at deres afgørelser og handlinger får betydning for brugerne. Relationen foregår ikke kun til et møde, hvor brugeren får at vide, hvad vedkommende skal eller kan gøre, men i stedet i en dagligdag, hvor det er muligt at få og give respons til hinanden bruger/ansat. Et eksempel kunne være, som fremanalyseret i ”Lyngborgen”, hvor Anna (aktiveret) efter aftale med Henrik aftaler, at hun skal komme ud af sine uheldige vaner ved at gøre noget andet, end hun plejer. Henrik foreslår Anna, at hun tager med på Lyngborgen i foråret, men Anna føler ikke, hun er parat. Henrik får gennem sine daglige møder med Anna ’lokket’ hende med på sommerturen til Lyngborgen og oplever derved, at hans afgørelser har betydning, fordi de foregår i en proces og i en konkret interaktion og relation mellem Anna og Henrik.

Et andet aspekt, der kan være svært at håndtere for de ansatte, er afgrænsningen af sig selv som menneske. Helle, én af de ansatte i SydhavnsCompagniet, fortæller om én, der tidligere var ansat, men som blev sygemeldt på grund af, at hun havde svært ved at *"afgrænse sig som menneske"*:

Anne sagde op
det kan jeg godt forstå
Det er hårdt
arbejde med misbrugere
det er deres adfærd
man bliver trukket med
i deres verden
I virkeligheden prøver de
20 gange om dagen
at overskride vores grænser
Det er ikke fordi de ikke
overskrider min grænse
jeg har måske
en eller anden træning i
hvor min afgrænsning går
Så sådan en som Mette
hun er ikke blevet stresset af
at have en stor mængde opgaver
men simpelthen
det at gå blandt de her mennesker
der overskrider hendes grænser
hun har ikke kunne filtrere
Hun har hver dag tænkt
det her er bare det fede arbejde
Hun har aldrig nogensinde
mærket efter og sagt
det her har eddermame
bare været en lortedag
hold da kæft
hvor er han bare psykopat
Vi har sådan ledt efter det
og sagt Anne
der er ingen nogen
der skal være supermænd her
det er ok
det har været en lortedag
han er jo en psykopat
Til sidst gik hun helt ned
blev stresset
måtte gå i terapi
og lære at sætte grænser
med blåt garn
Hun ville så gerne tilbage

det var et drømmejob
hun ville arbejde her
hun elskede at være her
hele den identitet
der følger med
ved at være i SydhavnsCompagniet
det er meget mere end et arbejde
Det er en helt anden følelse
end at arbejde i en A-kasse
eller i et jobcenter
Hun ville gerne være én som os
Så kom hun tilbage
det kunne hun slet ikke
Så på den måde er det hårdt
hvis man ikke kan det (Helle)

Annes historie er et eksempel på, hvordan binariteten ansat/bruger ikke kan opretholdes som en klar modsætning, idet brugerne trækker de ansatte ind i deres 'virkelighed', som Helle udtrykker. Så selvom Anne som ansat forsøger at afgrænse sig selv, også helt bogstaveligt med blåt garn, så trænger misbrugernes hverdag ind over den ansatte. Helle siger, at 'det er noget, man kan', men siger samtidig også, at hun 'kan' det, fordi hun har meget erfaring med dette område. Anne har en længsel efter at tilhøre det landskab, som SydhavnsCompagniet er en del af – hun vil gerne være "én som os". Det nøje afgrænsede stribede rum som modsætningsparret ansat/bruger befinder sig i, opretholdes ikke, og det glatte og mere udefinerbare rum går umærkeligt ind og overtager. Denne samtidighed, som beskrevet i kapitlet om Medborgercentret er med til at fremme muligheder for tilblivelse, da også personalet som personer flekser mellem at tilhøre de stribede og de glatte rum. Selvom Helle ser det retrospektivt og derved har mulighed for at reflektere over det hændte, så har Helle også svært ved at forklare, hvad der sker for nogen af de ansatte i det relationelle rum mellem ansat/bruger.

Helle blev efterfølgende selv sygemeldt, da en borger, som ikke engang var bruger i SydhavnsCompagniet, trådte ind over hendes grænser.

Det er betydningsfuldt for de ansatte at få respons fra brugerne i det sociale arbejde. Jan fortæller, hvordan han oplever at få respons fra Allan. I første omgang var responsen mere af negativ karakter, men der var respons.

Allan han er narkoman
vores kemi passede overhovedet ikke
han ville have slået mig ihjel
med en hammer

han gjorde det ikke (Jan 2011)

Senere oplevede Jan, at Allan blomstrer op, og det gør, at Jan føler, han kan gøre en forskel, og at han ikke brænder ud.

Når jeg ser
sådan en som Allan
han blomstrer helt op
fortæller mig om sit liv
om sine børn
i starten usoigneret
barberede sig ikke
børstede ikke tænder
I dag
se på ham
velfriseret
børstede tænder
pænt rent tøj
så er der virkelig sket noget

Jeg føler
jeg kan gøre en forskel
så længe gider jeg nok
ellers så brænder jeg sgu selv ud (Jan 2011)

Da Jan skal holde op i SydhavnsCompagniet, er deres relation blevet så tæt, at Allan giver udtryk for, at han ikke har lyst til at fortsætte i SydhavnsCompagniet.

Nu siger han
jeg vil ikke være her
hvis du ikke er her
det er rigtig positivt
det er rigtig godt (Jan 2011)

Jan lægger vægt på, at han får respons fra Allan også på det tidspunkt, hvor den ikke er positiv. Det, der holder Jan i gang, er, at han i sit arbejde gør en forskel for brugerne. Arbejdet giver mening for Jan, når han får respons fra brugeren i den konkrete relation, og det gør ham glad, når det lykkes som i Allans tilfælde. Den relation, som er opbygget mellem Allan og Jan, hvor Jan synes det er positivt, at Allen ikke vil fortsætte i SydhavnsCompagniet, når han holder op, er måske nok berigende for Jans selvværd, da han oplever, at han med sit arbejde gør nytte. Dog vil jeg sætte spørgsmålstegn ved, hvorvidt

det er berigende for Allan at holde op i SydhavnsCompagniet, fordi den, han har nærmeste relationer til, holder op.

Udbrændthed kan forekomme – også i SydhavnsCompagniet. Jan er faktisk den eneste, der eksplicit beskriver, at han synes, det er svært, når han bliver for empatisk, han har svært ved ikke at lade problemstillingerne præge ham. Jan er selv tidligere misbruger, og han ønsker at gøre en forskel for brugerne ved at hjælpe dem ud af deres misbrug. Ved flere lejligheder sammenligner han sig selv med brugerne og oplever selv, at det er en fordel for SydhavnsCompagniet og brugerne, at han har disse erfaringer og har mærket, hvordan det er at være misbruger, på sin egen krop, både at han kender lysten til stofferne, men samtidig, at han er et konkret billede på, at man kan komme ud af misbruget.

Det er det samme
man skal høre på
dag ud og dag ind
høre på så meget pladder
i gåseøjne
Hvis det strækker sig
over et års tid
så bliver jeg sgu bare
Jeg tror ikke
de mærker det
men jeg lukker bare af
det er måske ikke helt okay
men det sker sgu for mig
De kan dræne en
for så meget energi
Jeg bliver empatisk overmattet (Jan 2011)

Det, Jan giver udtryk for, er ikke i overensstemmelse med Asplund, idet han siger, at det ikke er ”pladderet” og relationen til brugerne, der gør, at socialarbejderen føler sig empatisk overmattet. I stedet er det deres forholdemåde, hvor de ”lukker af” og ikke forholder sig konkret til det, brugerne siger, der gør, at de føler sig ’udbrændt’. Men alligevel ser vi her, at Jan rent faktisk kan opleve sig drænet for energi, selvom han indgår i konkrete relationer.

Jan har været ansat i SydhavnsCompagniet på en kontrakt, som var blevet forlænget, men havde valgt at opsig sin stilling, idet den forlængede kontrakt var ved at udløbe. Jan fortæller om sit nye arbejde, som han skal starte på om

kort tid, da jeg interviewer ham, at han opfatter det helt anderledes end sit arbejde i SydhavnsCompagniet.

Det er meget enkelt
det er ligesom at sælge pølser
tre opgaver
og så kommer der ikke andet
meget stille og roligt

Kæft det har været hårdt det her
Omfanget af projekter
1000 ting du skal holde øje med (Jan 2011)

Ifølge Asplund er netop denne type arbejde, hvor det sociale arbejde søges forenklet som en pølsefabrik, netop det, der stresser. Han siger, at når man ikke anerkender og giver tid til de konkrete relationer, så opstår der udbrændthed, fordi man ikke opnår den respons fra brugerne, som man har brug for som menneske og socialarbejder. I Jans udsagn giver han udtryk for, at han glæder sig til et mere forenklet arbejde som en modsætning til hans arbejde i SydhavnsCompagniet, som han har fundet hårdt. I den forenkling han beskriver, kan der opstå fare for, at de konkrete relationer erstattes af abstrakte relationer, og at det netop bliver kilde til udbrændthed, da han ikke kommer til at opleve den respons, som han tidligere beskrev som berigende.

Belastning og refleksionsrum

Pia fortæller, at det er meget individuelt, hvad der rent faktisk ”gør folk trætte”. Og det er også det, der beskrives af de ansatte.

Det der med
hvad der gør folk trætte
det er helt personligt
individuelt
nogle bliver trætte af
Brians idéer
forventninger
folk der kigger på en
ikke bare stort arbejdspress
det private spiller ind
hvordan man håndterer sit arbejde
hvordan man har det (Pia 2012)

Pia fortæller, at det har indflydelse, ”hvordan man har det”. Og Henrik efterlyser eksplicit et rum, hvor det er muligt at håndtere dagligdagen sammen

med en professionel, så det er muligt at reflektere. Henrik pointerer, at han mangler supervision. Han mangler et sted, hvor han kan snakke om, hvordan han har det. Er det en personlig problemstilling hjemmefra eller på arbejdet, er det fagligt? Han oplever ikke at hans kolleger og Brian er lydhøre overfor denne problemstilling.

Til MUS-samtalerne
bad jeg om at få supervision
faglig udvikling
det er der er ikke
kommet noget af
Skal vi ikke lave noget gruppearbejde
jeg savner supervisionen
et sted mellem
rådgivning
vejledning
terapi
Hvorfor har du det skidt
er det en personligt
hjemmefra
en faglig ting
en personlig ting
på arbejdet
Konflikter mellem medarbejdere
skaber en masse mudder
når vi er så få mennesker
Jeg kunne tænke mig
der kommer en udefra
hjælper mig til at finde ud af
Det meget normalt
inde for socialt arbejde
Vi handler ud fra vores følelser
dybt nede
ud gennem nogle filtre
de kan være svære at få øje på
for den enkelte
for mig
for organisationen (Henrik 2011)

Det, som Henrik efterspørger, er et rum, hvor det bliver muligt at få tid til at reflektere over, hvad der foregår i de konkrete relationer. Han mener ikke nødvendigvis, at det skal være et rum, der er præget af beslutninger. Det han søger er et rum, hvor det bliver muligt sammen med en professionel supervisor og kolleger at tale om, hvad der sker i deres dagligdag som socialarbejdere.

Brian fortæller, at de tager kollegernes konkrete arbejdsforhold op på fælles-møder.

På personalemødet
er et punkt
belastningsbarometer
med henblik på at sige
jeg er fuldstændig fyldt
jeg kan ikke mere
jeg har kvalme
jeg har opkastningsfornemmelser
jeg har også en skilsmisse ved siden af
så jeg er bare fyldt
Andre kan sige
jeg overtager denne her byfest
i stedet for
du står med den (Brian 2011)

I dette uddrag skelner Brian ikke mellem de ansattes arbejdsopgaver, men ser dem som et samlet hele. Henrik og Helle differentierer på en anden måde i deres arbejde mellem de konkrete relationer, som de har med brugerne og de praktiske opgaver, som for eksempel en byfest kræver. Det, som Henrik efterspørger, er et rum, hvor det er muligt at reflektere over de konkrete relationer, som de har med brugerne. Det, Brian tilbyder, er et rum, der er et 'handlingens og beslutningens' rum, hvor det er muligt at handle sig ud af problemerne. Men det er tilsyneladende ikke det, Henrik efterspørger. Han efterspørger et rum, der ikke er præget af beslutninger, men kun refleksioner. Brian tilbyder et stribet rum, der er præget af at skulle skabe orden, Henrik efterspørger et glat rum, hvor det ubevidste og foranderlige kan diskuteres. Henrik og Helle ser ikke de konkrete relationer med brugerne som belastende, men i stedet er det den mest berigende del af deres arbejde, og derfor ser de ikke Brians tilbud om et møde med "belastningsbarometer" som en imødekommelse af deres ønsker.

Ovenstående analyse af efterspørgslen efter beslutnings- og refleksionsrum indeholder en vigtig pointe, nemlig at der skal være rum for begge typer muligheder. Retfærdighedsvist skal det anføres, at SydhavnsCompagniet altid har haft supervision og personalemøder med rum til faglig refleksion samt faglig input/uddannelse fra eksterne konsulenter – altså også rum til refleksioner, men at de netop i den periode, hvor denne empiri blev skabt, ikke blev gennemført med den ønskede regelmæssighed. Samtidig skal det gengives, at Brian bestemt ikke mener, at handlingsrum er den eneste måde at håndtere medarbejdernes daglige udfordringer, men ser, at de to former for rum skal foregå

sideløbende, selvom det kan fremgå således af fortætningerne. Endvidere oplyser Brian, at han både har opfordret og pålagt medarbejdere at tage imod ekstern individuel supervision, hvis han har skønnet det nødvendigt.

Helle efterlyser, at de har klare regler og retningslinjer til hvordan, hun skal håndtere brugerne, hvis deres adfærd ikke er i orden, selvom det beskrives i SydhavnsCompagniets personalehåndbog. Dette rum, som Helle efterspørger, er et andet, end det Henrik søger, hvor han ikke ønsker, at der skal være regler og beslutninger. Og det er også et andet, end det som tilbydes med 'belastningsbarometret'. Det er et rum, hvor de sammen kan aftale retningslinjer for, hvordan de skal håndtere brugernes adfærd helt konkret, så de kan reagere, når adfærden overskrider disse grænser.

Det er noget med grænser
vores grænser er alt for udflydende
i forhold til
hvad der er i orden adfærd

Jeg har været ude af stand til
selv at se
der har været noget galt

I kommunen
tog man aldrig selv stilling
til den slags
det var altid kollegaer
teamlederen
der tog ansvaret for én

Man bliver nødt til
have nogle grænser
regler (Helle 2012)

Helle efterspørger et stribet rum, der er præget af faste regler og beslutninger. Hun giver udtryk for, at handlingerne var baseret på glatte rums beslutninger, idet de var udflydende og ikke konkrete. De konkrete hændelser kom til at 'flyde' for hende, og hendes dømmekraft var ikke til stede, idet hun ikke selv kunne se, at der var noget galt, og der eksisterede ikke et stribet rum, der kunne gribe og handle på det, der skete, fordi striberne ikke eksisterede. Hun fortæller:

Det kan godt være
Brian på et tidspunkt har sagt
jeg synes du skal ringe til Peter Kofoed

lave en aftale
jeg har bare tænkt
jeg har sgu da ikke tid
hvad skal jeg bruge det til (Helle)

Så selvom Brian forsøger at få Helle til at handle på det, der er sket, så er der ingen regler, der siger, at hun skal. Helle efterspørger klare regler for, hvordan man skal handle, når brugernes adfærd ikke er i orden. Samtidig lægger hun vægt på, i andre dele af analyserne, at det er meningsgivende for hende, at hun har råderum i sin dagligdag til at tage beslutninger ud fra egne vurderinger.

Afslutningsvist skal det oplyses, at analyserne er baseret på informanternes udsagn og ikke på baggrund af undersøgelser om hyppighed og indhold på personalemøder og supervision. Analyserne er heller ikke lavet på baggrund af undersøgelser af hvilke konkrete regler og retningslinjer, der for eksempel er nedfældet i SydhavnsCompagniets personalehåndbog.

Samfundsmæssige og konkrete relationer

SydhavnsCompagniets arbejde er karakteriseret af to typer aktiviteter. Den ene retter sig mod det enkelte menneske, og den anden har et mere samfundsmæssigt og advocacy præg. På deres hjemmeside skriver de:

Vi ønsker at styrke det enkelte menneskes og gruppers ressourcer og kvaliteter. Målet er at give mulighed for at opnå en større kontrol over eget liv og skabe en positiv udvikling. Vi arbejder desuden for at fremme social og etnisk integration i Sydhavnen og resten af verden.
(www.sydhavnen.dk 2012)

Som det kan ses, bevæger deres mål sig i en spændstighed mellem det enkelte menneske og gruppen/samfundet. Jeg har i det følgende valgt at analysere disse to typer aktiviteter som relationer, idet begge typer arbejde foregår i en relationel sammenhæng og er en del af SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser. I min empiriskabelse søgte jeg efter en modsætning mellem at udføre det konkrete relationsarbejde og det samfundsmæssige udadvendte advocacyarbejde, men faktisk fandt jeg noget tredje, og det er det, jeg vil nu vil fremanalysere.

Som tidligere nævnt har jeg observeret relationer i SydhavnsCompagniet, som jeg hverken vil karakterisere som konkrete eller abstrakte, men i stedet kalder 'samfundsmæssige relationer'. Disse relationer fremstår som en berigelse eller en tilføjelse til de konkrete relationer og opstår ikke som en forarmelse eller reduktion som de abstrakte relationer. I SydhavnsCompagniet foregår de konkrete og de samfundsmæssige relationer i en samtidighed og er hinandens forudsætninger. Begge typer relationer fungerer som en berigelse for de ansatte og er med til at gøre arbejdet kvalitativt bedre. Dette er på trods af, at relationen til det enkelte menneske i nogen grad forsvinder og forandres til at handle om 'gruppen af udsatte', 'fattige' etc. Det kvalitative giver mening for de ansatte, idet det bliver muligt at advokere på et politisk og samfundsmæssigt plan. Samtidig ses de samfundsmæssige relationer som en berigelse for brugerne, da de oplever sig passende ved, at nogen bringer deres livsvilkår videre til et politisk niveau. Ligeledes virker det som en forudsætning, at det konkrete relationsarbejde er til stede i det samfundsmæssige arbejde. I det følgende vil jeg se på betydningen af dobbeltheden, det konkrete arbejde og advocacyarbejdet i SydhavnsCompagniet for de ansatte.

Pia (ansat) siger:

Du kan ikke lave
det ene arbejde
uden at lave det andet arbejde
skal have medborgercenteret
som base
brugerne hevet i land
før du kan gå ud
lave lobbyarbejde og advocacy
det socialpolitiske arbejde
de to former for arbejde
er dybt afhængige af hinanden (Pia 2012)

Pia beskriver de to former for arbejde som dybt afhængige af hinanden. Hun giver udtryk for, at man først kan lave advocacyarbejde, når relationen til de enkelte brugere er til stede og omvendt. Det synes forståeligt, at ens stemme i det politiske system får større legitimitet, når man til daglig omgives af helt konkrete mennesker, der kan karakteriseres som socialt udsatte. Men det kan synes bemærkelsesværdigt, når Pia giver udtryk for, at de konkrete relationer til brugerne nødvendiggør et socialpolitisk aspekt. Måske kan dette skyldes, at når det konkrete arbejde med brugerne når ind i en blindgyde og ikke lykkes helt konkret for det enkelte menneske, så bliver det muligt at arbejde for at

forholdene forbedres for 'gruppen af socialt udsatte' i et større samfundsmæssigt perspektiv. Nødvendigheden opstår måske for de ansatte, så de i deres daglige arbejde får mulighed for at kanalisere de konkrete relationer videre til at blive samfundsmæssige relationer. Et eksempel kunne være, at når det helt konkret ikke lykkedes at få Katrine til at holde op med at drikke og få et godt liv, så kan man som ansat kæmpe for, at gruppen af grønlandere i Danmark får forbedret deres livsvilkår.

Brian fortæller, at SydhavnsCompagniet oprindeligt fik penge til at løfte begge typer opgaver.

Vi var andet
mere end et værested
det gjorde vi noget ud af
skrev i ansøgningen
fra starten
socialt politisk udviklingsprojekt
Vi formår at kombinere
socialt arbejde
beskæftigelsesfremme med lokalsamfundssigte

Formålet også at præge
mere end at løfte opgaverne
En kritisk stemme
konstruktiv samarbejdspartner (Brian)

Brian lægger vægt på, at SydhavnsCompagniet kan kombinere socialt arbejde og advocacyvirksomhed, og fortæller, at det er en tankegang, som har præget organisationens arbejde fra begyndelsen. Den samtidighed og nødvendighed, som også Pia ovenstående giver udtryk for, kan måske skyldes, at organisationen er opstartet som en tosidig organisation. De samfundsmæssige relationer, advocacyvirksomheden, er ikke et aspekt, der er tilføjet, men et element, som naturligt har fulgt ad sammen med det konkrete relationsarbejde.

Bestyrelsesmedlem Lene Lunds indtryk er, at respekten for den enkelte bruger er en central del af SydhavnsCompagniets arbejde. Hun vurderer, at respekten ikke bare findes i de konkrete relationer, men at den også videreføres i de samfundsmæssige relationer. Lene mener, at "de to ben" er medvirkende til, at indsatsen ikke kun hjælper den enkelte, men bredt samfundsmæssigt set.

Der er to ben
Medborgerskab
gensidig forståelse

respekt for den enkelte bruger
selvrespekt
værdighed
lokalområde
gensidig forståelse
alle skal kunne være
i vores samfund
Skabe samfundsforståelse
grupper som har det svært
de er en del af vores samfund
vi skal give rum til
det er vigtige mennesker
normalitet
ikke bliver for indsnævret (Lene)

Lene udtrykker, at hun oplever, at der i SydhavnsCompagniet er respekt for det enkelte menneske, samtidig med, at der forsøges at skabe samfundsmæssige forståelser for ”grupper som har det svært”. Den respekt, som Lene giver udtryk for, får ikke kun betydning for det politiske niveau, men også for de mennesker som gennem respekten oplever sig passende som mennesker, selvom de er stigmatiserede. Lene sætter sig selv i relation til SydhavnsCompagniet med et ”vi” og mener, at det er vigtigt, at grupper ikke stigmatiseres. Lene arbejder til daglig i Retspsykiatrisk klinik og kan med sit medlemskab af SydhavnsCompagniets bestyrelse være medvirkende til at transformere de konkrete relationer til samfundsmæssige relationer – sætte de socialt udsatte på den politiske dagsorden.

Brian fortæller om en episode, hvor han var med i et forum, hvor de diskuterede overordnede strategier:

Jeg var på et socialpolitisk internat
vi sad og snakkede om fattigdom
skulle lave fattigdomsmanifest
så sagde jeg
det forpligter
når vi sidder
snakker overordnede strategier
vi går ned i det konkrete
laver et samarbejde (Brian 2012)

Dette er et eksempel på, at Brian med udgangspunkt i de samfundsmæssige relationer, advocacyarbejdet, får det sociale arbejde udmøntet i aktiviteter, der kan fremme de konkrete relationer i SydhavnsCompagniet. Brian giver udtryk for, at det ikke er nok at snakke ”overordnede strategier”, det må udmønte

sig i konkrete aktiviteter gennem samarbejde. Dette kunne være et eksempel på hvordan de konkrete og samfundsmæssige relationer hænger sammen i SydhavnsCompagniet.

Helle (ansat) fortæller, hvordan hun bruger de konkrete relationer samfundsmæssigt.

På et tidspunkt
var der en masse der blev smidt ud
af deres boliger
de fik ikke betalt husleje
36 eller 32 henvendelser
jeg ringede til
Rådet for socialt udsatte
der er noget galt
det der med at trække dem
i kontanthjælp
det hjælper ikke
det får dem ikke til at møde op

Vi samler historierne
føler ansvar
for at de bliver hørt opadtil
vi har forpligtet os til det
på borgernes vegne (Helle 2010)

Asplund pointerer vigtigheden af, at socialarbejderen får respons på sit arbejde for at relationen bevares som berigende. Når Helle føler sig forpligtet på borgernes vegne til at fortælle om deres forhold til det politiske niveau, opstår der en gensidighed i responsen, hvor det er Helle som socialarbejder, der responderer på de konkrete relationer og bringer det videre. Det er betydningsfuldt og værdifuldt for Helle, at en del af hendes arbejde har et samfundsmæssigt perspektiv ved, at hun aktivt kan være med til at forbedre brugernes livsvilkår. Samtidig er det væsentligt, set fra en ansats perspektiv, at de også får mulighed for at arbejde på et politisk niveau ved at forbedre de samfundsmæssige vilkår og derved give responsen tilbage til brugeren ved, at de kan være med til at forbedre forholdene for alle socialt udsatte. Derved bliver det sociale arbejde ikke kun berigende ved de konkrete relationer, men det sociale arbejde får samtidig en større kvalitet ved at der foregår samfundsmæssige relationer.

Når SydhavnsCompagniet i dag modtager økonomiske midler, er det som oftest for at kunne løfte konkrete aktiviteter og opgaver med og for udsatte

borgere i Sydhavnen. Men en stor del af organisationens opgaver handler om at præge omverdens syn på socialt udsatte. SydhavnsCompagniets medfinansiering af denne Ph.d afhandling er et af eksemplerne på, at SydhavnsCompagniet ønsker at få organisationen og de socialt udsattes forhold beskrevet og belyst. Ydermere er Brian og det øvrige personale placeret i en mangfoldighed af nævn, udvalg og råd, der på forskellige måder præger og har indflydelse på de socialt udsatte. Som eksempler kan nævnes: Frivilligt forum, Lokaludvalget i Kgs. Enghave, Socialpolitisk forening, Mandag Morgens Tænketaank, Frivillighedscentret på Vesterbro og Sydhavnen og Kontaktudvalget til Frivilligt Socialt Arbejde. Selv om Brians dagligdag er præget af deltagelse i disse mange fora, og han derfor ikke altid er lige så synlig som de andre medarbejdere, så oplever jeg, at der hersker en stor respekt for dette samfundsmæssige arbejde blandt brugerne.

Det kan have problematiske implikationer at være ansat i en 'to-benet' organisation. Helle fortæller om den dobbelthed hun oplever, hvor hun på den ene side synes, det er rigtig godt og nødvendigt, men på den anden side, at det kan tære på kræfterne:

Det kan synes uvæsentligt
man er eneste medarbejder
bare pisstræt
han render til alt det der
når alle andre har ferie
vil gerne have
han kom ned
drak kaffe hele dagen
det kan virke fuldstændigt hold kæft
Det kan ikke være så vigtigt
du behøver ikke at gå til alle møder
Så må vi bare lukke
vi kan ikke bare lukke
der står tredive mennesker derude
der ikke får
så vil jeg altid hellere sige
vi holder åbent
vi klarer det

For mange år siden
jeg var eneste ansatte
en virkelig hektisk dag
Brians telefon ringer
tyve norske socialchefer
om halvanden time

det kan de godt
du kan kraftedeme
slæbe dine stole selv
stod der med tyve alkoholikere
psykopater der skal smides ud
jeg blev simpelthen så tosset
gik tudende hjem
fra arbejde den dag
skrev en mail

Han er god til at få penge
få SydhavnsCompagniet i vælten
det er en vigtig del
hvis man gerne vil være en organisation
som lever i mange år
kan blive til noget mere (Helle 2012)

En afgørende mulighedsbetingelse i SydhavnsCompagniet er kombinationen af de konkrete og de samfundsmæssige relationer. Helle giver udtryk for, at hun sætter pris på og forstår vigtigheden af Brians arbejde for at bevare og udvikle de samfundsmæssige relationer. Men samtidig kan de samfundsmæssige relationer virke uvæsentlige i øjeblikke, når der er risiko for, at de konkrete relationer forarmes og svigtes. Hun har ikke lyst til at lukke Medborgercentret, når der bliver for travlt. For Helle er det netop bevarelsen og udviklingen af de konkrete relationer, som hun finder berigende sit arbejde. Helle giver udtryk for en ambivalens, hvor hun kan se, at begge typer arbejde er vigtige, men de stiller høje krav for hende som ansat. Brians mange aktiviteter kan medføre, at det belaster Helles arbejdssituation, da hun i hverdagen skal kunne rumme både de konkrete og samfundsmæssige relationer.

Brian beskriver ligeledes det både problematiske og givtige ved at arbejde både konkret og samfundsmæssigt.

Jeg har forskellige relationer
i Socialministeriet
meget aktiv
igennem mange år
i Socialpolitisk Forening
siddet i forretningsudvalget
været med til konferencer
debatmøder
høringer
tætte relationer til nogen
der sad i rådet

Preben Brandt
anerkendelse for særlig socialt arbejde
årets Anker
tilkendegivelser
kontakten af kongehuset
det er en hæder
bruge til at profilere sig
man bliver pludselig et navn

Man skal hele tiden
bevise sig selv
genopfinde sig selv
turbulent
det kan man ikke leve af
så må vi se
hvad næste år bringer (Brian 2011)

På den ene side er det frugtbart at opleve anerkendelsen fra mange forskellige sider, men på den anden side er det også hårdt at skulle ”genopfinde sig selv” – og som Brian siger ”det kan man ikke leve af”. Men pointen er jo nok, som Helle også siger, at man kan heller ikke leve foruden, for anerkendelsen giver adgang til ressourcer. Den dobbelthed, der kommer til syne i Helle og Brians udsagn, er dobbelt på flere måder. Den betydning, som transformeringen af de konkrete relationer til samfundsmæssige relationer har for de ansatte og brugerne, er både berigende og belastende. Berigende, fordi det bliver muligt at løfte de konkrete problemstillinger op på et politisk niveau med et ønske om forbedring for hele gruppen og belastende, idet det i dagligdagen er kilde til stress og travlhed. De samfundsmæssige relationer bliver ligeledes dobbelte, idet SydhavnsCompagniet ikke nødvendigvis får økonomiske midler til at udføre dette arbejde, men samtidig får de ikke økonomiske midler, hvis de ikke er synlige som organisation.

Et andet aspekt i de samfundsmæssige relationer, er det lokalsamfundsmæssige element. SydhavnsCompagniets synlighed i gadebilledet virker berigende for brugerne. Som eksempler kan ses de fysiske butikslokaler – Genbrugsbutikken, forskønnelse af for eksempel Mozarts Plads, fornyelser af butiksfacader og som arrangør af diverse arrangementer.

Som én af deltagerne på mødet for frivillige sagde, bliver der:

Gjort plads til hjørnegnaverne (frivillig på møde 2010)

Det at være social udsat bliver gjort passende i lokalsamfundet, og der er tiltag, der inviterer dem som borgere i Sydhavnen, hvad enten de står og drikker

eller sørger for, at juletræet bliver opstillet og tændt. Det bliver muligt at være borger på mange forskellige måder i Sydhavnen.

Privat og personlig i det professionelt konkrete

Som jeg har fremanalyseret i de tre foregående kapitler er én af måder, hvorpå det konkrete fastholdes i de sociale relationer, at det bliver muligt for de ansatte at inddrage deres personlige forhold og personligheder i deres professionelle arbejde.

Pia giver udtryk for, at noget af det bedste ved hendes arbejde i SydhavnsCompagniet er muligheden for at kunne være sig selv. I relationerne med brugerne er det vigtigt for Pia, at hun bevarer sig selv som menneske. Den konkrete relation som Pia etablerer med brugeren er ikke ensidig, den foregår i en gensidighed mellem hende selv og brugeren som konkrete mennesker. Det er vigtigt for Pia at kunne forblive et konkret menneske og ikke blive en abstrakt kategori: 'socialarbejderen'. Men samtidig giver Pia udtryk for det svære i at adskille det private og det personlige.

Det allersværeste
finde den der grænse
balance
i forhold til borgerne

Jeg overvejer hver dag
hvad jeg har lyst
til at fortælle om

Helt klar skelnen mellem
privat og personlig
Meget gerne være personlig
men ikke privat (Pia 2012)

Der er ikke klare regler for, hvad der kan siges. Det privat/personlige befinder sig i det glatte rum, hvor det ubevidste hersker, Pia fortæller at hun overvejer hver dag, hvad hun har lyst til at fortælle. Der hersker ikke regler om, at man for eksempel ikke må tale om sin familie, hvor man bor, det er op til den enkelte at vurdere. Og hvor denne grænse lige netop går, er meget forskellig. Pia har en kropslig grænse for hendes konkrete relation. Hun har ingen lyst til at dele sin egen materialitet med brugerne.

Min grænse er
Jeg skal ikke aflevere tøj

i Genbrugsbutikken
jeg kan mærke
det ville være underligt
se nogle gå i min skjorte
John har et bælte
der er mit
han har altid haft det på
det kan jeg mærke
det ikke skal gribe om sig
der skal ikke blive
mere end det (Pia 2012)

Pias helt klare grænse går ved, at hun ikke ønsker at se nogle andres kroppe i sit tøj. Det virker intimiderende på hende. Helle har det helt anderledes – hendes grænse går ikke ved det materielle og kropslige.

Jeg har afleveret
masser af tøj
hvis det kan sælges hernede
min mor er kommet med tøj
ude fra Kastrup
foræret halvdelen til Sanne
Det er sjovt nogle gange
gå derned
gud det er sgu min gamle jakke
det føler jeg ingenting for (Helle 2012)

Helles konkrete relationer bliver ikke forstyrret af, at nogle af brugerne har hendes kasserede tøj på. Og hun kan ikke formulere sprogligt, hvor grænsen går, men giver udtryk for, at hun kan mærke den, nærmest som en fysisk ting. Hun beskriver også ved hjælp af en materiel metafor – ”en skarp væg”, hvad hun havde brug for i starten af hendes ansættelse i SydhavnsCompagniet.

Jeg kan ikke sige
hvad grænsen er
jeg kan mærke det
For ti år siden ville jeg
aldrig lade en bruger
give min søn
en tyver til en is
de må gerne hilse på mit barn
Da jeg startede i SydhavnsCompagniet
havde jeg brug for
en skarp væg
for at værne om mit
privatliv

nu har jeg mere øvelse

Jeg kan give af mit personlige
uden det bliver privat
jeg tror stadigvæk på
det er det der skal til
for at få de her mennesker
til at føle sig i orden (Helle 2012)

Helle beskriver, hvordan de konkrete relationer til brugerne får næring ved, at de som personale inddrager deres egne konkrete og personlige liv i relationen. Samtidig fortæller hun også, at det er en proces, der kræver øvelse og erfaring, og som er individuel og ikke sådan at lave regler for.

Ane (praktikant/ansat) fortæller, at hendes grænse blev overskredet, da hun fortalte, hvor hun helt konkret materielt bor. Tanken om, at nogle kunne overskride hendes grænse, ved at være materielt tilstede i hendes private liv var ikke noget hun havde lyst til.

Hvor bor du
det havde jeg
egentlig ikke lyst til
fortælle
jeg følte
jeg gik over
en privat grænse (Ane 2012)

Ane havde i dette tilfælde svært ved at bevare sin professionalitet i det konkrete tilfælde. Alle de ansatte giver udtryk for vigtigheden af at kunne være sig selv, men samtidig pointerer de, at det kan være svært at sætte entydige grænser. Disse vurderinger befinder sig i det glatte rum og er noget, der kan fornemmes og føles. Det er ikke muligt at opstille entydige grænser og regler, det er meget individuelt.

Vigtigheden af gensidigheden i relationen mellem bruger og ansat betones. Det er ikke muligt at indgå i konkrete relationer med brugerne, hvis de ansatte forbliver et abstrakt menneske uden personlighed.

Familie

Familien kan både opfattes som en privat institution og noget man deler med andre, og graden af privathed i forhold til sin familie er forskellig for de ansatte. Pia ser hendes familie som noget forholdsvis privat, som hun nøje overvejer hvordan hun inddrager.

Det er privat
at have sin familie
med på Lyngborgen
have noget privat
mens de andre kigger (Pia 2012)

Pia har ikke haft sin familie med på Lyngborgen, men samtidig har Pia hele sin familie; far, mor, to børn med til en juledekordationsdag, hvor Pias mor er den, der fungerer som instruktør på at lave juledekorationer for deltagerne på minihøjskolen. Pia skelner mellem at have sin familie med til en konkret aktivitet, hvor familien har en særskilt hjælperrolle og til at tage dem med på Lyngborgen, hvor hendes grænse går. Pia vil gerne dele sin families kreative kompetencer med deltagerne på minihøjskolen og give mulighed for, at der kan opstå en konkret relation mellem hendes familie og brugerne. Men samtidig har hun ikke lyst til at blive sat i en position, hvor ”andre kigger” som på Lyngborgen.

Brian og Brians familie har et nært forhold til SydhavnsCompagniet. Et eksempel på dette er, at Brians søn var med på Lyngborgen under hele kolonien, og hans kone og ældste datter kom på besøg og gav udtryk for, at de var kede af, at det kun var én overnatning. Anna, Brians datter, fortalte, at det altid havde været en del af hendes sommerferie siden hun var helt lille.

En tradition for
Brian og Marianne
hans unger
en måde at være samme på
er jo også vant til det
Ikke en forventning
til min mand og børn (Pia 2012)

Inddragelsen af det familiemæssige kan måske også i nogen grad skyldes, at flere af de aktiviteter, der tilbydes i SydhavnsCompagniets regi er det, som man også kan gøre med sin familie – lave mad, spise sammen, tage på ture, holde ferie etc. De konkrete relationer, som der lægges så stor vægt på i SydhavnsCompagniet, bliver med inddragelsen af familien gensidige og får et mere ligeværdigt præg. Det er ikke kun socialarbejderen, der har en konkret relation *til* brugeren, men de får en konkret relation *sammen*. Som det synes, er det ikke nødvendigt for de ansatte helt konkret at inddrage deres familier, men der opnås samme virkning, når der fortælles om, hvad de laver i deres fritid, ferier etc.

Det tætte relationsarbejde får også betydning for personalet. Brian siger:

Nogle siger
SydhavnsCompagniet
ligesom en stor familie
Man får nogle
stærke relationer
fællesskaber (Brian 2011)

Rigtig mange medarbejder
har sagt
man kan ikke være
i SydhavnsCompagniet
hvis det kun er et arbejde
det er en livsstil
så går det hen
bliver familiært
det er en fare
risiko
såvel et potentiale (Brian 2012)

Selvom de ansatte hver især beskriver deres egne grænser for, hvad der er privat og personligt i de konkrete relationer, så virker det som om, at forskelligheden og de ikke helt faste grænser bevirker, at arbejdet i SydhavnsCompagniet medfører, at det bliver mere end et arbejde. Eller i hvert fald, at arbejdslivet og de ansattes øvrige liv ikke kan adskilles fuldstændigt.

Når det personlige inddrages i en form for gensidighed i de konkrete relationer, kan det medføre, at det kan være svært at bevare en professionel facade, når man som ansat er presset i andre af livets forhold. Helle fortæller om en episode, hvor hendes facade krakelerede overfor en borger.

Jeg var i sådan en periode
jeg var rimeligt overbelastet
både empatisk
og fysisk
Det var en meget fuld bruger
så tillod hun sig
stå på Borgbjergsvej
råbte jeg også var sådan en uduelig nar
Så så man mig
socialarbejderen på Borgbjergsvej
råbte hun også bare var en fed nar (Helle 2010)

Da jeg spurgte ind til, hvad der efterfølgende skete, fortalte Helle, at hun var gået til Brian og fortalt om episoden. Helle giver udtryk for, at Brians reaktion var, at han havde forståelse for, at det kunne ske, og situationen blev ikke taget med større alvor. Gensidigheden i de konkrete relationer kan medføre, at det bliver svært at adskille ens private følelser fra arbejdet. I denne situation virker det som om, at det er et naturligt vilkår ved arbejdet for de ansatte og Brian.

SydhavnsCompagniet i velfærdsdiskurserne

I denne del af analysen tager jeg afsæt i Evers diskursive analyser af, hvordan forskellige dominerende diskurser har hersket inden for velfærdsområdet. I hans analyser, der er inspireret af Laclau (1993) og Howarths (2000) diskursteoritiske tilgang, forstås diskurser som fastlæggelse af betydninger inden for et bestemt område. De dominerende diskurser bestemmer, hvad der er legitimt at sige og gøre, og hvad der umærkelig er illegitimt. Evers' analyser bygger på, at der inden for velfærdsområdet foregår en kamp mellem diskurserne, og at det diskursive felt har en dominerende diskurs, som dog ikke skal opfattes som determinerende for det, der sker, men som dominerer over det, der opfattes som legitimt.

Opsummerende fremanalyserer Evers fire herskende diskurser: *Den traditionelle velfærdsdiskurs*, der har været dominerende i forbindelse med opbygningen af velfærdsstaterne. Inden for denne diskurs er formålet at forhindre social ulighed og omfordele så de borgere, der havde behov, kan modtage ydelser. Den anden diskurs er domineret af *empowerment og deltagelse*. Her er fokus på inddragelse af brugerne, og løsningen ses i sammenhæng med borgeren som deltager. Indenfor den tredje diskurs, der er domineret af *forbrugerisme*, forandres borgeren til at blive kunde og forbruger. I den fjerde *socialt aktiverende investeringsdiskurs* bliver borgeren en vigtig part, men nu i forhold til aktivt at opfylde sine forpligtelser. De fire diskurser ses i nogen grad som afløsende for hinanden, det vil sige, at den diskurs, der dominerer i dag, er den socialt aktiverende diskurs.

Inden for disse fire dominerende diskurser opdeler Evers sine analyser ud fra fem nøgletemaer, der hver især forholder sig til velfærdsstatens visioner og strategier i forhold til borgeren og det civile samfund. Først forholder han sig til hvilke strategiske visioner, der er for de sociale ydelser inden for de forskellige dominerende diskurser. Han stiller spørgsmål om, hvad formålet er med at omfordele værdierne. I det efterfølgende tema forholder han sig til,

hvem der kan modtage ydelser, hvilket syn staten har på borgerne, og hvordan de ansatte i staten forholder sig i borgerkontakten. I det tredje tema analyserer Evers hvilke dominerende styringsværktøjer, der bliver anvendt i borgerkontakten inden for de dominerende diskurser. Det fjerde tema omhandler hvilke betydninger, de dominerende diskurser får for de organisationer, han karakteriserer som tredje sektor organisationer. Det sidste og femte tema belyser, hvordan det civile og det civile engagement ses samfundsmæssigt, med specielt fokus på hvordan borgernes civile rettigheder bliver hørt. (Evers 2010:49)

I det følgende vil jeg undersøge, hvordan SydhavnsCompagniet trækker på forskellige diskurser i deres sociale arbejde, selvom de indskriver sig i den diskurs, der er herskende nu, den socialt aktiverende. Jeg har valgt at strukturere denne del af analysen efter Evers nøglebegreber: *"Strategiske visioner for de sociale ydelser, modtagerne af ydelserne og de professionelle og borgernes rolle, betydningen for styringsværktøjer (governance), den tredje sektors rolle, og betydningen for det civile og det civile engagement"*. (Evers 2010:49)

Strategiske visioner for de sociale ydelser

SydhavnsCompagniets strategiske visioner indskriver sig ikke entydigt i nogle af diskurserne, dog opfatter jeg, at de strategiske visioner primært er domineret af empowerment og deltagelsesdiskursen, idet der lægges vægt på brugerinvolvering, deltagelsesplanlægning, samt at borgeren ses som en del af netværk og et lokalsamfund. Samtidig er SydhavnsCompagniet en selvejende institution, der ikke ser sig selv om en eksplicit del af det statslige. Organisationen kan opfattes som en hybrid²⁰ mellem det offentlige, private og civile. De økonomiske midler, som organisationen har, er en blanding af bevillinger og selvoptjente penge ved hjælp af salg, egenbetaling etc. De tilførte økonomiske midler kommer dels gennem offentlige bevillinger for eksempel fra Københavns Kommunes budgetforlig 2010-13, Fælles Ansvar 2 bevillinger, midler til beskæftigelsesfremmende aktiviteter etc. Samtidig modtager SydhavnsCompagniet midler fra RealDania, der er en selvstændig fond, der støtter almenyttige og velgørende formål (www.realdania.dk) og andre private fonde og puljer.

De ydelser og aktiviteter, der tilbydes i SydhavnsCompagniet, er ligeledes hybrider. SydhavnsCompagniet er ikke kun ét sted, hvor du kan komme og få

---

²⁰ Begrebet hybrid udfolder jeg i "Teoretisk afsæt", men opsummerende er det den slags organisationer, der er svære entydigt at placere i enten den private eller offentlige sektor eller i det civile samfund.

hjælp eller et billigt måltid mad, men det yder også hjælp til nødlidende, giver mulighed for at man kan være køber, være sælger etc. Det, der tilbydes, er et mix mellem at modtage og give, og fremfor alt skabes der rum for nye tilblivelser. Ydelserne og aktiviteterne er mangfoldige, og SydhavnsCompagniet opfatter sig selv som en slags brobygger mellem borgeren og det offentlige. Pia fortæller:

Vi kan være formidlere
brobyggere
til sundhedsvæsenet
socialcentret

Få folk til at benytte sig af
velfærdsorganisationer
kan ses i empowerment perspektiv

Kræve sin ret til velfærdsydelser (Pia 2010)

Pia trækker både på empowermentdiskursen og den traditionelle velfærdsdiskurs ved, at hun ser SydhavnsCompagniet som formidler mellem borgeren og det offentlige. Hun skal hjælpe og oplyse borgeren til selvhjælp. Samtidig trækker Pia på den traditionelle velfærdsdiskurs, idet hun betoner, at dem, der har behov for ydelser, har ret til dem for at kunne deltage bredt set i det offentlige liv.

Frivillighed, at borgeren kan vælge og fravælge, er et gennemgående tema i SydhavnsCompagniets arbejde og kan ligeledes indskrives i diskursen om empowerment og deltagelse.

Det skal ikke være
svært at blive frivillig
der skal meget lidt til for
man kan betegnes som frivillig
vi tror på
det at udføre en opgave
frivilligt
giver en masse
fra at være bruger af vores værested
til at blive frivillig
skal ikke være stor
overkommelige opgaver (Pia 2010)

Til- eller fravalg af frivillighed er ikke at sammenligne med til- eller fravalget af ydelser som varer, som forbrugerdiskursen er præget af. Men i stedet er valget præget af mulighed for at være frivillig og indgå i sammenhænge, hvor man kan blive til på nye måder. I stedet er dette en del af empowermentdiskursen, hvor opbygning af netværk er en essentiel del.

Evers skitserer, at et af kendetegnene ved empowermentdiskursen er, at ønsket om at mindske uligheden samfundsmæssigt set ikke er essentielt. Ønsket om at mindske uligheden i samfundet er et af hovedtemaerne for SydhavnsCompagniets arbejde. Derfor trækker SydhavnsCompagniet i disse strategier i nogen grad også på velfærdsdiskursen, fordi de vedholdende fastholder at sætte de socialt udsattes levevilkår på dagsordenen. Udgangspunktet for dette arbejde har dog oftest udgangspunkt og afsæt i de fattigste ved at de skal have bedre levevilkår.

SydhavnsCompagniet
i mange sammenhænge ageret
fortaler
været socialpolitisk kritiske
vedblevet med at være (Brian 2012)

SydhavnsCompagniet taler de fattigste sag. Alligevel kan arbejdet med at skabe sammenhængskraft i lokalsamfundet ved at inddrage alle borgere i Sydhavnen ses som byggende på en lighedstankegang, og Minihøjskolens aktiviteter og åbent hus arrangementer kan være konkrete eksempler på, at alle borgere inviteres til ligeværdigt samvær. Men det har mere præg af, at SydhavnsCompagniet inviterer til mødesteder på de fattigste præmisser. Det arbejde, som udføres i samarbejde med andre organisationer, kan i nogen grad indskrives i den traditionelle velfærdsdiskurs ved, at de, overordnet set, arbejder for at dæmme op for social ulighed, men dette indskrives sig ligeledes med udgangspunkt i de udsatte.

SydhavnsCompagniet indskrives sig ikke i forbrugerisk diskursen, idet de valg, som tilbydes brugerne, bygger på borgernes egne ønsker og frihed og ikke på en neo-liberal diskurs, hvor individet ses som et selvberørende individ løsrevet fra en samfundsmæssig og kollektiv kontekst.

SydhavnsCompagniet indgår i diskursen om socialt aktiverende investering, idet de har en overordnet vision om, at folk skal ud og deltage i arbejdslivet. Diskursen bliver fortolket mere i retning af et mulighedsrum, hvor de modsætningspar, som skitseres: rettigheder/pligter og investeringer/udbytte, bliver udsat for fortolkninger i dagligdagen. Som analyseret i tidligere kapitler

ses pligter ud fra, hvad brugeren/aktiverede selv opfatter som realistiske eller meningsgivende, men samtidig bliver der fra SydhavnsCompagniets side lagt vægt på at indgående aftaler mellem de ansatte i SydhavnsCompagniet og de aktiverede, og disse skal overholdes.

Fokus på at lave beskæftigelsesfremme
for udsatte borgere
lave en meningsfuld
værdig beskæftigelsesfremme (Brian 2012)

Men måderne hvorpå, der laves beskæftigelsesfremmende foranstaltninger eller tidsperspektivet, som fremanalyseret i ”Medborgercentret”, kan være differentieret, alt efter hvem der som aktiveret indgår i forløbet. Målet er måske på langt sigt, at brugeren skal blive en del af arbejdsmarkedet, men samtidig defineres arbejdsmarkedet på forskellige måder. Et eksempel er ønsket om, at skabe arbejdsfællesskaber til udsatte borgere i forbindelse med en genbrugsstation i Sydhavnen.

Lave et genbrugsprojekt
have en platform
med en grundfinansiering
fra det offentlige,
generere noget alternativ økonomi
på markedsvilkår
reinvestere i socialt arbejde
det er vigtigt
det er indenfor
nogle områder
vi kan forene os med
lave nogle nicheproduktioner
borger har mulighed for
indgå i et arbejdsfællesskab
være frivillig
det har en værdi i sig selv
at borgere bliver inddraget (Brian 2011)

Brian (chef) forestiller sig, at den økonomi, der er forbundet med genbrugsstationen, skal indgå på markedsvilkår, men samtidig forestiller han sig, at det offentlige skal finansiere en del af det. Hvordan borgerne indgår i arbejdsfællesskabet kan tilsyneladende både være som ansat/aktiveret og som frivillig. Denne hybride organiseringsform ses ligeledes i den mobile madvogn, hvor intentionen er, at den skal være indtægtsgivende, men samtidig bemannes den med en blanding af frivillige, aktiverede og ordinært ansatte. Opsummerende

forholder SydhavnsCompagniet sig til, at brugerne skal blive en del af arbejdsmarkedet, men dels kan arbejdsmarkedet struktureres på mange forskellige måder, og dels er tidsperspektivet et andet.

At udbyttet skal ses i forhold til investeringerne er et vilkår, som det ikke er muligt at skrive sig ud af. Brian siger:

Hvis vi skal blive ved med
at eksistere
skal vi bidrage med
et element selv
ikke 100 procent finansieret
men en del af det
skabe noget indtægt i virksomheden (Brian fokus 2011)

Samtidig advarer Brian mod, at de frivillige organisationer indgår i den socialt aktiverende investeringsdiskurs, hvis de glemmer de ting, som han mener, er vigtige kendetegn ved at være en social frivillig organisation.

Hvis de frivillige sociale organisationer
i højere grad
bliver systemets forlængede arm
kontrollinstans
vil det præge borgernes billede
af de sociale organisationer
det vil præge egenopfattelsen i organisationerne
Udvaske forskellen
mellem den frivillige sektor
den offentlige sektor
det ser jeg som en risiko (Brian 2012)

Som det kan ses, trækker SydhavnsCompagniet på flere forskellige diskurser. Værdimæssigt og synet på borgeren trækker de på en universalistisk forestilling om, at mennesket er ligeværdigt, og alle har lige rettigheder, men i det konkrete arbejde tages udgangspunkt i individets forskelligheder, og der formås at blive differentieret mellem, at hvad der er godt for det ene menneske, ikke nødvendigvis er godt for det andet. Forbrugerdiskursen er ikke en synlig del af SydhavnsCompagniets arbejde. Den aktiverende investeringsdiskurs er den diskurs, som SydhavnsCompagniet er indskrevet i qua den tid, som organisationen eksisterer i – nutiden. Den aktiverende investeringsdiskurs er dominerende for SydhavnsCompagniets rammebetingelser og er bestemmende for grundlaget, hvorpå organisationen modtager økonomiske midler.

Mange socialøkonomiske virksomheder trækker på den aktiverende investeringsdiskurs, idet der lægges vægt på, at borgere skal tage aktivt del i det sociale liv og arbejdslivet. Aktivering som pligt, som den aktiverende diskurs er præget af, bliver forhandlet og fortolket i SydhavnsCompagniets relationer med brugerne. Som Brian italesætter, har de for øje ikke at blive 'systemets forlængede arm', idet det vil præge borgernes opfattelser af den frivillige sektor som en fast del af det offentlige sektor.

Modtagerne af ydelserne og de professionelles og borgernes rolle

SydhavnsCompagniet har ikke bevilgende myndighed. De har ikke adgang til tildeling af ydelser til brugerne, så i dagligdagen behøver personalet ikke tage stilling til, hvem af brugerne der har konkret brug for ydelser.

Dog forholder det sig anderledes i Genbrugsbutikken, da der her bliver differentieret mellem dem, der har specielle behov og derved kan få varer billigere. Når disse vurderinger bliver foretaget i Genbrugsbutikken, indskriver SydhavnsCompagniet sig i den traditionelle velfærdsdiskurs, hvor dem, der har behov, kan modtage.

De ting der ikke er nødvendige
koster penge (Pia 2011)

I forhold til hvordan de ansatte i SydhavnsCompagniet agerer overfor brugerne, trækker SydhavnsCompagniet ikke på velfærdsdiskursen, idet de ikke opfatter sig selv som overlegne, og derved heller ikke som nogle, der kan 'reparere' de underlegne eller komme med egne løsningsmodeller jævnfør de karakteristika, der er skitseret om den traditionelle velfærdsdiskurs.

Selvom udgangspunktet for SydhavnsCompagniets strategier er de mest udsatte grupper, så er menneskeopfattelsen, at alle mennesker er lige, noget som pointeres ofte. Helle fortæller:

Vi er ligeværdige som mennesker
jeg er ikke mere værd end dem
de har fuldstændig ligeså meget
ret til at være i samfundet (Helle 2010)

De ansatte indgår i forhandlinger og samarbejde med brugere og andre interessenter og forsøger gennem selvhjælp at få brugerne til at handle på egne vegne.

Har man det af helvedes til
ved at drikke 20 øl om dagen
selvfølgelig vores rolle
være medhjælpende til
åbne op for
borgerne ser mulighederne
hvordan kan jeg lade være
med at drikke 20 øl om dagen
hvad vil jeg få i stedet
folk skal være tilfredse
ikke passe ind i de her
normale kasser (Pia 2010)

Som det ses af fortættningen, er det ikke Pias egne forestillinger om normalitet, der styrer indsatsen, men i stedet en forhandling, hvor brugeren selv definerer, hvad vedkommende ønsker. Med denne afstandtagen fra universelle forestillinger om det normative og 'rigtige liv' trækker Pia ikke på den traditionelle velfærdsdiskurs, men i stedet på diskursen, der er præget af empowerment og deltagelse. Som beskrevet af Evers får personalet i de sociale organisationer mulighed for at indgå i innovative løsninger og afprøve metoder, som ikke var mulige i velfærdsstatsdiskursen. Velfærdsdiskursen byggede i højere grad på en hierarkisk forestilling om ansat/bruger og i dette hierarki indgik ikke på samme måder muligheder for at prøve nye løsninger, men i stedet at fastholde universalistiske løsninger. De metoder, der bliver udført i Genbrugsbutikken, hvor en del af incitamentet for de ansatte er, at butikken opfattes som 'min butik', fastholdes ved, at der er en høj grad af selvledelse for den enkelte frivillige/aktiverede. Dette er et eksempel på, at det er muligt at indgå i innovative løsninger.

Deltagerne i SydhavnsCompagniet er forskellige også selvom indsatsen hovedsagelig retter sig mod matchgruppe 3²¹. Anna (aktiveret) fortæller, hvordan hun havde svært ved at få tilladelse af Jobcentret til at komme i aktivering i SydhavnsCompagniet, men at Henrik (ansat) hjalp hende:

Henrik
og min læge
skrev en seddel

---

²¹ ”**Matchgruppe**, betegnelse for indplacering af en persons muligheder på arbejdsmarkedet; bruges når et jobcenter skal afgøre, hvilken hjælp en arbejdsløs skal ydes.

En sagsbehandler i et jobcenter placerer ved hjælp af en dialogguide arbejdsløse i én af tre matchgrupper (der var opr. tale om fem matchgrupper, men matchmodellen blev i 2009 ændret til kun at omfatte tre grupper)” (www.denstoredanske)

til kommunen
så fik jeg lov
jeg er jo ikke klientellet (Anna 2010)

Anna er et eksempel på, at SydhavnsCompagniet ikke afviser folk uden for målgruppen, på trods af, at, som hun selv siger, befinder sig mellem match-gruppe 1 og 2, og derfor ikke er målgruppen for SydhavnsCompagniets indsats. Men som beskrevet i "Lyngborgern" får Annas deltagelse i SydhavnsCompagniet den betydning, at hun er startet på en videregående længe-revarende uddannelse.

Borgernes muligheder for nye tilblivelser er ligeledes et eksempel på, at forholdet til brugerne bygger på en strategi, hvor brugeren ikke er klient, men i stedet medproducent. Forestillingen om, at empowerment ikke alene ses i forholdet til individet fortæller Pia om:

Empowerment
jeg tænker på grupper
af mennesker
ikke nødvendigvis
individ fokuseret
også politisk
sin egen position
i samfundet bevidst (Pia 2010)

Og Helle udbygger dette ved at fortælle, hvordan de ikke kun har indsatser, der retter sig i forholdet til det enkelte individ, men også indsatser, som har fokus på forskellige grupper i lokalsamfundet.

Mozarts Plads
rigtig mange står og drikker
kan virke lidt skræmmende
for borgere i bydelen
som ikke nødvendigvis
står og drikker
Hvis vi kan få dem til
arbejde som frivillige
vagt i vores genbrugsbutik
så kender du godt det
hvis man kender nogle
fra en butik
så hilser man
Målet er
når hun går forbi
så ved hun

han ikke er farlig
han ekspederede i Genbrugsbutikken
Social integration
det er meget stort
men også meget enkelt
i virkeligheden (Helle 2010)

Hun kalder det social integration, og metoden er, at forholde sig til gadepladet og ikke forsøge at få dem, der drikker, fjernet fra Mozarts Plads, men i stedet få opbygget relationer, så man som borger i Sydhavnen kommer til at få øget kendskab til hinanden.

Den generhvervede vigtighed, som borgeren får under den socialt aktiverende investeringsstat, som Evers skitserer, bliver omfortolket i en empowerment og deltagelsesdiskurs i SydhavnsCompagniet. Jobcentrets forpligtende krav til borgeren får indflydelse på SydhavnsCompagniets indsatser, men den fortolkes anderledes ved, at det kontrollerende element bliver bygget på tillid, og der forsøges at opbygge relationer til brugerne på deres egne præmisser.

Vi har kontakt med masser
systemet har kontakt med
på en anden måde
vi har ikke en myndighedsrolle
relationsarbejde
opstår der tillid
borgere der befinder sig i
afmægtig situation (Brian 2011)

Så selvom SydhavnsCompagniet pålægges krav om kontrol, så fastholder de, at de ikke har forvaltningsmyndighedsrolle forstået på den måde, at det er dem, der forvalter reglerne direkte. Indsatserne i SydhavnsCompagniet igangsættes ikke for at være normsættende og tvangsprægede, men for at opmuntre borgerne til at tage hånd om deres eget liv. På den måde har de myndighedsrolle ved, at de har myndighed, som de giver tilbage til brugerne.

Betydningen af styringsværktøjer (governance)

Selvdisciplinering og aktivering, som er nogle af kendetegnene ved den aktive-rende investeringsdiskurs, præger SydhavnsCompagniets relationer til brugerne. 'Aktivering i eget liv', hvor formålet kan være, at brugeren får ryddet op i sin lejlighed, bestilt tid hos tandlægen etc., kan i nogen grad tænkes ind i et grundsyn om selvdisciplinering og aktivering, hvor individet disciplineres som en styringsmekanisme. Men som tidligere nævnt virker det som om, at det at

blive aktiveret er domineret af en bredere forståelse af begrebet 'aktiv'. Selvom målet er at aktivere brugerne, så er det ikke ud fra én bestemt normsættende metode. Det er muligt at være aktiv på mange forskellige måder og i forskellige grader, dette ses for eksempel i strategien, at det skal være 'nemt' at kunne karakterisere sig som frivillig (og aktiv). Den skitserede spændvidde bevirker, at brugerne ikke bliver dømt ude, hvis de ikke er aktive på den rigtige måde, eller hvis de ikke samarbejder på den helt rigtige måde. Der er ingen, der bestemmer, hvad en ryddelig lejlighed er, eller at man skal være aktiv alle ugens syv dage, så tankesætmæssigt vil jeg alligevel karakterisere SydhavnsCompagniet som trækkende på en empowerment og deltagelsesdiskurs, da netværk og lokalsamfundsdeltagelse også inddrages aktivt. Tanken om selvdisciplinering er en implicit forståelse, der på mange måder præger forholdet mellem individ og samfund, og det præger de mulighedsbetingelser, som har betydning for SydhavnsCompagniet ligeledes implicit. Selvom de ansatte lægger vægt på, at det ikke har betydning for deres arbejdsmetoder, når deres evaluering ikke ser for god ud, så kan det alligevel få indflydelse på, hvilke projekter, der modtager penge næste gang, eller hvorvidt organisationen bliver udvalgt i en udbudsrunde.

Sigtet er at få dem i beskæftigelse
vi har aktive misbrugere
vi får dem aldrig i beskæftigelse
på 7 måneder
man kan godt være lidt bekymret
vores evalueringer ser lortede ud
vi mere fokus på
det er nogle stakkels mennesker
som har behov
for et sted at komme hen
få en bedre hverdag
det ser ikke godt ud
på beskæftigelsesområdet (Helle 2010)

Når folk bliver sendt i 'aktivering' indikeres det, at de tidligere har været passive. Helle ser ikke nødvendigvis beskæftigelse som den eneste måde en bruger kan være 'aktiveret' på. Aktivering for hende kan ligeledes være en 'god hverdag', da hendes erfaring er, at man ikke ændrer 'aktive misbrugeres' liv på 7 måneder, så de kan komme i beskæftigelse. Selvdisciplinering og aktivering i SydhavnsCompagniet kan også blot være, at brugerne får mulighed for at komme et sted, så de kan få en bedre hverdag og derigennem på lang sigt skabe de ændringer i deres liv, som de selv mener, er nødvendige.

SydhavnsCompagniet trækker hverken på den traditionelle velfærdsdiskurs, da de lægger stor vægt på civilt engagement og heller ikke på forbrugerdiskursen, da de lægger vægt på tillidsbaserede relationer. De er indskrevet i den socialt aktiverende investeringsdiskurs, da det er den herskende i dag, men de omfortolker den i retning af empowerment og deltagelsesdiskursen.

Den tredje sektors rolle

Som fremanalyseret tidligere i dette kapitel bevæger SydhavnsCompagniets arbejde sig i et krydsfelt mellem konkrete og samfundsmæssige relationer. Indsatserne er karakteriseret af to typer aktiviteter, hvor den ene type retter sig mod det enkelte menneske, og den anden har et mere samfundsmæssigt og advocacy præg. I den traditionelle velfærdsdiskurs, ifølge Evers, påtager tredje sektor organisationer sig ikke rollen med det enkelte menneske, men har i stedet de store ideologiske spørgsmål på dagsordenen. SydhavnsCompagniets todeling af organisationens formål med både de konkrete relationer og de mere samfundsmæssige advocacyformål kan vise, at SydhavnsCompagniet også trækker på den traditionelle velfærdsdiskurs, da advocacyarbejdet er en eksplicit del af arbejdet.

De frivillige sociale organisationer
har en særlig status
de agerer vagthund
fortalervirksomhed
solidariserer sig med de udsatte
de skæve
de gør det på alternative måder (Brian 2011)

Men samtidig sætter SydhavnsCompagniet spørgsmålstegn ved de traditionelle metoder, som velfærdsstaten udfører, og viser gennem deres egen praksis, at tingene kan gøres på alternative måder, som er kendetegnene for empowerment og deltagelsesdiskursen. Som tidligere nævnt opfatter SydhavnsCompagniet sig som ”brobygger” mellem borgerne og det offentlige system. Denne forestilling om sig selv, som organisation i den tredje sektor, belyser den holdning, at brugerne og foreningerne ved bedst og har bedre moral end det offentlige, som er herskende under empowerment og deltagelsesdiskursen.

Brian giver udtryk for, at han mener, at de civile organisationer har en helt særlig værdi, som det offentlige ikke besidder, og som de end ikke har forståelse for.

Det særlige ved det frivillige
sociale arbejde
der mangler forståelse for det (Brian 2011)

SydhavnsCompagniet bliver i dag, hvor den socialt aktiverende investeringsdiskurs hersker, indbudt til at løse nogle af velfærdssamfundets problemstillinger, da de er i stand til at indgå i alliancer med andre udbydere. Brian fortæller om, hvordan det blev igangsat.

Opfordret til at træde sammen
i et beskæftigelseskonsortium
det var der ikke nogen af os
som synes var fedt eller spændende
det var ikke aktivering
vi brændte for nogen af os
vi havde erfaringer
med lokalsamfundsarbejde
Hvis vi ønsker
gøre en forskel
for de udsatte borgere
være med til at præge arbejdet
noget meningsfuldt
så går vi med
vi skal ikke føle os for fine
vi må prøve det af (Brian 2011)

Evers karakteriserer den socialt aktiverende investeringsdiskurs ved, at der er en tendens til at tredje sektors organisationer bliver mindre autonome. SydhavnsCompagniet forsøger, på mange forskellige måder, at bevare muligheden for at være en organisation, der er præget af autonomi. Deres udgangspunkt er at generere økonomiske midler, så de ikke behøver være 'bange' for, at blive udelukket fra de økonomiske midler.

Fremfor at være overladt
100 % til kommunen
om vi overlever eller ej
ud og generere noget
så vi kan sige
vi kan også uden kommunale midler
være en kritisk vagthund
styrke vores kritiske potentiale
tilkendegive de holdninger
meninger
uden at være bange
for ikke at komme med

i det næste projekt (Brian fokus 2011)

Brian lægger vægt på vigtigheden af, at kunne fastholde selvstændigheden. Og ser det som en vigtig aspekt, at ikke bare SydhavnsCompagniet, men samlet set den frivillige sektor, kan bevare deres særkende, ved at de bevarer en vis afstand til det offentlige.

Jeg ser det som en risiko
at udvaske forskellen
mellem den frivillige sektor
den offentlige sektor (Brian 2011)

SydhavnsCompagniet som organisation trækker ikke entydigt på én af de dominerende diskurser, men på flere. De har bevaret deres advocacyvirksomhed ved til stadighed at sætte de fattiges levevilkår, også generelt set, på dagordenen. Deres organisation forsøger gennem deres aktiviteter at skabe alternative metoder og indgangsvinkler til brugerne. De indgår som samarbejdspartner på de vilkår, som bliver opstillet ved for eksempel at indgå i beskæftigelsesudbud. Men samtidig forsøger de, med forskellige metoder, at bevare og udvikle deres autonomi og selvstændighed både økonomisk og værdimæssigt, så de ikke behøver gå på kompromis med deres værdier.

Betydningen af det civile og det civile engagement

Med etableringen af velfærdsstaten var ønsket at skabe grobund for øget lighed i samfundet. Ligheden omhandlede ikke kun økonomisk lighed, men også uddannelsesmæssigt, demokratisk og strukturelt, at folk fik mulighed for at give deres mening til kende. Etableringen af Medborgercentret i Sydhavnen kan opfattes som en tankegang, der trækker på den traditionelle velfærdsdiskurs, idet SydhavnsCompagniet med etableringen af disse rum ønsker at skabe mulighed for, at lokale foreninger, politiske såvel som andre, kan anvende lokalerne. Udlånet af lokaler omhandler ikke kun etablerede foreninger, for at de kan få mulighed for at udføre deres politiske virksomhed, men det omhandler ligeledes de tiltag, som er knapt så organiserede. Det kan være grupper af borgere, der ønsker at etablere en filmklub, en madklub, et tilbud om afvænnning af stofmisbrug etc. Med disse muligheder trækker SydhavnsCompagniet samtidig på empowerment og deltagelsesdiskursen, idet de ønsker at skabe grobund for, at det civile engagement kan vokse ud fra, hvad folk gerne selv vil.

Evers anfører, at den aktiverende investeringsdiskurs er præget af en top-down tilgang, idet mange af de bottom-up tiltag, der er igangsat og afprøvet tidligere, er tilpasset det politiske system og blevet en del af det offentliges strategi. SydhavnsCompagniet er en hybridorganisation, der er svær at indplacere entydigt i enten den private eller offentlige sektor eller i det civile samfund. SydhavnsCompagniet er en del af Københavns Kommunes strategi for at forbedre forholdene for de socialt udsatte borgere i Sydhavnen, idet organisationen er med i budgetforlig etc. Derfor er det, i lighed med, at det er svært at entydigt at fastholde sektoropdelingen af samfundet, svært entydigt at sige, om SydhavnsCompagniet er en top-down eller bottom-up organisation. Måske er det fordi, begrebet i sig selv er misvisende og derfor ikke kan fremstå som dækkende i analyser.

Opsamling

De ansatte i SydhavnsCompagniet lægger vægt på at være ansat i en organisation, hvor de tætte relationer er i fokus og prioriteres. Flere har erfaringer med at arbejde i sammenhænge, hvor netop de tætte relationer ikke var prioriteret, og det fandt de stressende.

Tidsopfattelsen er anderledes i SydhavnsCompagniet. De forsøger at adskille 'tid' og 'tvang', og i stedet forholder de sig til tid i et mere kvalitativt perspektiv gennem konkrete relationer mellem ansatte og brugere.

Målet for relationsarbejdet i SydhavnsCompagniet er, at relationerne skal bevares konkrete og ikke blive abstrakte og depersonaliserende. Alligevel oplever de ansatte, at det konkrete relationsarbejde antager former, hvor relationerne bliver reduceret og forarmet. Dette sker, når udefrakommende krav om rapporter, evalueringer eller praktiske opgaver tager overhånd, eller når det kan være svært for den ansatte at håndtere de konkrete relationer. Handy man teamet er et eksempel på, hvordan konkrete relationer kan få forandringspotentialer hos brugerne til at vokse i et glat rum. Det praktiske arbejde gør, at man arbejder sammen, og relationen bliver menneskeliggjort.

De tætte relationer til brugerne medfører, at de ansatte oplever, at de har gjort deres arbejde godt nok, også selvom arbejdet ikke er lykkedes for dem. Det, der kan præge de ansatte på en negativ måde, er, at der ligger et implicit forventningspres på dem. Respons er et vigtigt element i at bevare glæden i arbejdet med brugerne, da det gør, at selvom projektet ikke i første omgang lykkedes, så skaber det alligevel kvalitet i arbejdet. På trods af, at de konkrete

relationer bevares og prioriteres, er der eksempler på udbrændthed og stress for de ansatte i SydhavnsCompagniet. På forskellige måder efterspørges der mere refleksionsrum for de ansatte. De ansatte giver udtryk for, at det ikke er de konkrete relationer, der belaster, men i stedet fraværet af dem.

Som en tilføjelse til Asplunds begreb om abstrakte og konkrete relationer ses en tredje dimension – 'samfundsmæssige relationer'. Disse relationer foregår i en samtidighed med de konkrete relationer og hænger uløseligt sammen med dem. De samfundsmæssige relationer medfører, at det bliver muligt at kanalisere de konkrete relationer videre til et politisk niveau, hvor det bliver muligt at forandre forholdene for gruppen af socialt udsatte. De samfundsmæssige relationer er ikke abstrakte på den måde, hvor de depersonaliserer mennesket, men de konkrete menneskers livsvilkår får samtidig en politisk dimension. Det synes vigtigt, at de samfundsmæssige relationer ses i tæt vekselvirkning med de konkrete relationer og ikke som abstrakte relationer. De samfundsmæssige relationer bliver autentiske ved, at det samfundsmæssige arbejdet udføres med baggrund i det enkelte menneske, som tager del i SydhavnsCompagniets aktiviteter. De samfundsmæssige relationer skaber kvalitet i arbejdet for de ansatte, ved at det bliver muligt at forsøge at forbedre forholdene for hele gruppen af socialt udsatte, når det opleves svært med den enkelte. Brugere i SydhavnsCompagniet bliver ligeledes beriget ved at opleve sig passende, når deres konkrete udfordringer bringes op på et politisk niveau og bliver samfundsmæssiggjort. SydhavnsCompagniet er fra begyndelsen tænkt som en både konkret og samfundsmæssig indsats, og dette er fastholdt.

De ansatte bruger sig selv som mennesker i deres arbejde. Denne personlige indblanding i det professionelle er med til at skabe kvalitet i arbejdet for de ansatte. Med inddragelsen af de ansattes personlige historier og personligheder, opstår der gensidighed i de konkrete relationer. Denne gensidighed er nyttelig for både de ansatte og brugerne, idet det menneskeliggør både de ansatte og brugerne. På den måde fastholdes de konkrete relationer mellem bruger og ansat, og de overgår ikke til abstrakte relationer. De ansattes grænser for, hvornår det personlige transformeres til noget privat, er forskellige, og det kan i dagligdagen være svært helt klart at definere. Alle giver dog udtryk for, at muligheden for både at lade det personlige indgå og selv trække grænsen er værdifuld for dem. Et eksempel på dette er inddragelsen af deres egne familierelationer i deres arbejde.

De opridsede diskurser er dog langt fra fyldestgørende til at kunne begribe dette felt. Og når SydhavnsCompagniets strategier sættes i spil i forhold til de skitserede adskilte diskurser, kommer de i nogen grad til kort. Det er muligt at se kendetegn fra flere herskede diskurser i SydhavnsCompagniets arbejde og ikke kun den, der skulle være herskede i dag. Jeg har alligevel valgt at anvende dem, da de er medvirkende til at skabe et mere fyldestgørende billede.

I forhold til SydhavnsCompagniets strategiske visioner trækker de på flere forskellige diskurser og ikke entydigt på én. Overordnet set er det en vigtig vision og metode for SydhavnsCompagniet at inddrage brugernes deltagelse, netværk og lokalsamfundet, som empowermentdiskursen er udtryk for. Samtidig trækkes der på den traditionelle velfærdsdiskurs, da brugeren opfattes som havende rettigheder, hvor SydhavnsCompagniet ser sig selv som formidlere mellem brugeren og 'systemet'. Derudover arbejder SydhavnsCompagniet ud fra et ønske om at mindske uligheden i samfundet generelt set og for den enkelte. Selvom SydhavnsCompagniet har en opfattelse af, at alle mennesker er lige, differentierer de mellem de enkelte mennesker og behandler folk ens ved at gøre det forskelligt.

Kapitel 11

Konklusion

Det overordnede formål med dette forskningsarbejde var at undersøge *"hvordan SydhavnsCompagniet skaber rammer for, at der kan skabes forandring for det enkelte menneske, og hvordan denne forandring opleves af de involverede. Ligeledes, hvilken betydninger SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser har for værdier og normer for SydhavnsCompagniet."*

Med denne afhandling ønsker jeg at analysere, hvordan SydhavnsCompagniet, i kraft af deres indsats, er med til at skabe rammer for, at der kan ske forandring for de mennesker, som tager del i deres aktiviteter. Jeg ønsker at belyse, hvilke metoder SydhavnsCompagniet anvender og hvilke overvejelser de har. Samtidig er det mit ønske at analysere, hvordan deres strategier opfattes af brugerne, de frivillige og aktiverede, og hvordan de indgår i disse forandringsprocesser. Ligeledes vil jeg analysere betydninger af SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser og disses betydninger for de ansatte.

Med dette som overordnede problemstillinger er afhandlingen opdelt i to analysedele. Første del består af tre kapitler, der med udgangspunkt i tre materielle rum i SydhavnsCompaniet: Genbrugsbutikken, feriekolonien Lyngborgen og Medborgercentret, har hovedsageligt fokus på brugerne, de frivillige og aktiverede. Anden del består af ét kapitel, der har fokus på organisationen og de ansatte. Den samlede afhandling har et 'indefraperspektiv', jeg belyser, hvordan de *involverede parter* indgår i organisationen. Jeg undersøger ikke, i denne afhandling, omverdenens syn *på* SydhavnsCompagniet og deres arbejde.

Med anvendelsen Deleuzes blik får jeg mulighed for at se, *hvordan* brugerne i SydhavnsCompagniet tager magten over sine egne liv. Jeg får mulighed for at

se det unikke i hvert enkelt individ i stedet for at se individerne som grupper eller kategorier. Når jeg anskuer tilblivelser som noget, der ikke foregår efter faste mål, så får jeg blik for at kunne begribe og belyse det, der foregår i interaktionerne mellem de involverede. De forandringsprocesser, jeg får indblik i, bliver i Deleuzes perspektiv til forandringer, der er særegne og unikke. Yderligere får jeg mulighed for at se på tilblivelser og kontekster i sammenhæng, og jeg får blik for at anskue forskellighederne i tilblivelserne alt efter sammenhængen. Når jeg ikke har en forestilling om, at tilblivelsen har et fast start- og sluttidspunkt, giver det mig mulighed for at kunne se de mere u håndgribelige forandringer, der foregår i forskellige interaktioner mellem mennesker, og som er influeret af udefrakommende aspekter både materielle og relationelle.

De fleste af de mennesker, som er i fokus i denne undersøgelse, lever et liv, der er præget af uforudsigeligheder eller med et Deleuze begreb – glatheder. I denne analyse belyser jeg, hvordan SydhavnsCompagniet har held med at fastholde disse mennesker ved hjælp af både stribede og glatte rum. Det, som undersøgelsen samtidig viser, er, at de stribede rum, faste rammer, er nødvendige, for at det glatte kan opstå. Jeg belyser, at det har stor betydning for de involverede mennesker, at der er flydende overgange mellem at være brugere, frivillige og aktiveret. Man er ikke nødvendigvis *enten* frivillig *eller* aktiveret *eller* bruger, men man kan flekse ind og ud af de forskellige positioner. Den grænseløshed skaber mulighed for, at brugerne kan være og tilblive på flere forskellige måder i en samtidighed. Den glathed, som de stribede rum skaber mulighed for, har betydning for deltagerens måde at leve deres liv på. Samtidig får det betydning for de måder, som de opfatter sig selv og andre på. De muligheder for glatheder, som de involverede mødes af i SydhavnsCompagniet, betyder, at der ikke er nogen absolutte grænser for deltagelse. Det er muligt at komme og deltage, selvom man er aktiv misbruger, har et ønske om at nedsætte sit misbrug eller befinder sig i en periode, hvor man helt har lagt misbruget på hylden. Det er muligt at fortsætte i SydhavnsCompagniet, selvom man ikke overholder det, man har lovet sig selv eller andre. Ingen af disse forskellige tilgange betyder, at man bliver ekskluderet, de flestes forskellige former for deltagelse ses som værdifulde.

Den glathed, som ses i tilgangen til brugerne, ses også i forhold til de ansatte i SydhavnsCompagniet. Relationen mellem ansatte og brugere er ligeledes præget af glatheder. Der er ikke én måde at være ansat på, man kan agere ansat på forskellige måder og forskellighederne er ligeledes afhængige af, hvilket fysisk rum, man deltager i. Man kan skabe sit eget private rum, man kan være ansat i

SydhavnsCompagniet og overholde forpligtelserne i forhold til kommunen *samtidig* med, at man inddrager ens personlighed. Der er ikke noget *enten eller*. Inddragelsen af lokalsamfundsperspektivet i SydhavnsCompagniets aktiviteter har mange facetter og ses i flere forklædninger. Opbygningen af fællesskaber mellem brugerne og de frivillige er én af måderne, den cirkulære segmentarisering der foregår i blandt andet Genbrugsbutikken er en anden, og den sociale integration, der foregår på Minihøjskolen, er et tredje eksempel. Det vil sige, at lokalsamfundsperspektivet forstås bredt og på mange niveauer.

Genbrugsbutikken

Med indtrædelse i Genbrugsbutikken åbner der sig en verden, som ved nærmere eftersyn ikke alene består af hard core køb og salg. I butikken viser jeg, hvordan forskellige mennesker udfører gerninger, som virker meningsfulde for dem, det være sig som både køber, sælger og giver. Hver enkelt position indholdsudfyldes på flere måder. Det er muligt at være køber i den forstand, at det er den eneste mulighed for at få tøj eller husholdningsredskaber, der er købere, der køber for at 'gøre et godt kup', købere, der køber for at støtte et godt formål, og der kan være købere, der kan være flere af tingene på samme tid. Der er heller ikke én form for sælger. Man kan både være frivillig *og* aktiveret, idet de fleste af de aktiverede opfatter sig selv som frivilligt deltagende. Som sælger kan man positionere sig selv som, at man hjælper nogle, der er forskellige fra én selv, eller man kan opfatte sig selv som hjælpende overfor nogle, man kan identificere sig med – og man kan have begge tilgange i en samtidighed. Fælles for de fleste sælgere er, at de har en opfattelse af, at det er deres butik, ikke særlig mange opfatter butikken som et fællesskab. Denne opfattelse animerer til konkurrence mellem medarbejderne, som skabende for entusiasme og engagement.

Giver/donor rollen antager også forskellig karakter. Nogle kommer bare og stiller en pose, fordi de synes, det er ærgerligt at smide det ud, andre giver materielle ting for at få mulighed for at være i en social sammenhæng, nogle giver deres ting for at støtte et godt formål, og andre donerer og stiller samtidig krav om at kunne være med til at bestemme pris etc.

Butikken skaber rammer for, at folk er i en sammenhæng, som giver mening, de får mulighed for at hjælpe og kreere deres egen butik. Og samtidig er det en måde at møde andre mennesker på, en måde, hvor man som sælger får en position, hvor man kan blive den, der har viden, kendskab, erfaring og myndighed. Man står bag en disk og har bestemmelsesret. De hårdt segmentarise-

rede stribede rum skaber mulighed for, at der kan opstå glatheder og nye tilblivelser for de involverede parter.

Lyngborgen

Med feriekolonien Lyngborgen opbygges et stramt reguleret (stribet) rum, hvor der forekommer møder mellem forskellige typer mennesker. De stribede rum muliggør, at der kan opstå glatheder og nye tilblivelser, idet mødet mellem disse mennesker ville have vanskelige vilkår uden de stærke striber. Samtidig med de stærke striber er der rum, hvor det er nødvendigt med en form for selvregulering, der kan karakteriseres som glatheder. Deltagelse på Lyngborgen kræver, at man er i stand til at agere på passende måder i de selvregulerende rum. Hvad der findes passende defineres ikke kun af SydhavnsCompagniet, men også i de relationelle sammenhænge, hvor der finder interaktion sted. I mødet mellem deltagerne forekommer der reguleringer, og de kan både løses ad hoc, eller de har nedbrydende karakter, der kan beskrives som flugtlinjer. Inden for Lyngborgens stribede rum opstår der mulighed for at fælles længsler kan blive udlevet og delt, og nye tilblivelser kan opstå. Lyngborgen skaber mulighed for at være et sted i sin ferie med eller uden familie, hvor man oplever sig passende. De faste regler – stribede rum gør, at det bliver muligt for forskellige passendeheder at opleve sig passende. Det at opleve sig passende sker på forskellige måder, nogle oplever det ved at identificere sig med nogle, der ligner dem selv, andre ved, at man er forskellig fra de andre.

Lyngborgen er endnu et rum i SydhavnsCompagniet, der skaber muligheder for tilblivelser, der har betydning for den enkelte og for fællesskabet.

Medborgercentret

Medborgercentrets fysiske indretning, der både er glat og stribet, har stor betydning for de relationer og tilblivelser, der forekommer, og disse virker både in-og ekskluderende. Tid, deltagelse og kontrol viser sig både som striber og glatheder og får forskellige virkninger alt efter, hvor de udledes. Både mødet mellem forskelligheder og ensheder får betydning for tilblivelser – nogle tilblivelser sker som modsætning til andre og andre som identifikation.

I Medborgercentret sker mødet mellem de stribede og glatte rum i en samtidighed, hvor det stribede og glatte er afhængige af hinanden. Den mulighed, som Medborgercentret skaber for, at man kan være både frivillig og bruger, bevirker, at flere oplever sig som blivende noget mere. Mange brugere giver

udtryk for, at de oplever sig som set som dem, de også er, og dette skaber muligheder for, at de får mulighed for at vælge deres tilblivelser. Hjælp og fysisk kontakt er i Medborgercentrets regi ikke kun noget, man får, men også noget, man giver. Foranderligheden i nogle af de fysiske rum i Medborgercentret tiltrækker nogle, mens andre lægger vægt på genkendelighed. De fælles aktiviteter, såsom måltiderne, er en af de mere bevidste måder fra SydhavnsCompagniet til at skabe rum for tilblivelser.

Mulighedsbetingelser

De forskellige typer relationer, som præger det sociale arbejde i SydhavnsCompagniet, har betydning for organisationens værdier og normer i forholdet til resten af omverdenen. Bevarelsen og prioriteringen af de konkrete relationer mellem ansatte og brugere bevirker, at de ansatte føler glæde ved deres arbejde, og at brugerne oplever sig set som mennesker. Samtidig ses SydhavnsCompagniets strategi om at følge op på brugerne, når de ikke møder op i SydhavnsCompagniet, som en yderligere metode til at opnå respons fra det enkelte menneske, som også medfører, at arbejdet opleves berigende.

Kanaliseringen af de konkrete relationer til det politiske niveau og derved opbygningen af de samfundsmæssige relationer til omverdenen er yderligere medvirkende til, at arbejdet giver mening for de ansatte. Inddragelse af det samfundsmæssige får ligeledes betydning for brugerne, idet de oplever sig passende ved, at deres udfordringer ses i et større perspektiv. Samtidig ses egne og mere implicitte forventninger til succes som en kilde til bekymring, ligesom nogle udefrakommende krav til afrapporteringer kan virke stressende. SydhavnsCompagniets indskrivning og trækken på de diskurser, der præger velfærdssamfundet, har betydning for SydhavnsCompagniets værdier og normer. SydhavnsCompagniet trækker hovedsageligt på diskurser, der er præget af empowerment og den traditionelle velfærdsdiskurs i forhold til opfyldelsen af deres værdisæt. Men det synes som om, at de indskriver sig i dem på måder, hvor deres værdisæt bevares for eksempel i forhold til at borgerens forpligtelser ikke ses i et normativt perspektiv, så det bestemmes 'objektivt', hvad der er godt og rigtigt, men i forhold til hvordan borgeren selv kan finde mening med sit liv. Et andet eksempel er, at brugeren ikke kun ses som et individ, men som en (potentiell) og ydende del af et fællesskab i SydhavnsCompagniet eller i lokalsamfundet.

I det følgende diskuterer jeg hvordan min forskning bidrager til feltet.

Diskussion

Med denne afhandling har det været min intention at skabe viden om, hvad en organisation som SydhavnsCompagniet kan og gør. I afhandlingen sætter jeg fokus på forandringer og tilblivelser for det enkelte menneske. Mit perspektiv og blik muliggør, at jeg kan beskrive noget af det u håndgribelige, som finder sted i de mange relationer i SydhavnsCompagniets forskellige rum. Mit ønske har været at se på de detaljer, som kan være med at skabe forandring. Mit analytiske blik har skabt mulighed for, at jeg har kunnet koncentrere mig om de interaktioner, der finder sted mellem de mennesker, som tager del i SydhavnsCompagniets aktiviteter. Jeg har spurgt ind til, hvilken betydning SydhavnsCompagniet har for de involverede parter. Jeg har observeret og bemærket de umærkelige hændelser, der sker i samværet, og jeg belyser og fremanalyserer forandringspotentialet i dem. Jeg viser, hvad der menes med at skabe forandring, og på hvilket grundlag forandringspotentialet bliver skabt.

Det er mit håb, at jeg med den skabte viden kan give et forskningsbaseret input til SydhavnsCompagniet og lignende organisationer, der arbejder med socialt arbejde. Jeg ønsker samtidig at give et empirisk funderet indspark til, hvordan en organisation, der indskriver sig i det sociale entreprenørskabs felt, kan fungere.

Samtidig er det mit ønske at være med til at kvalificere det sociale arbejde inden for det offentlige område. SydhavnsCompagniet er en offentligt støttet organisation, og jeg finder det vigtigt, at der bliver skabt viden om, hvordan en organisation som SydhavnsCompagniet er med til at bidrage i løsningen af de sociale udfordringer.

I mit arbejde har jeg ikke fokuseret på, hvad SydhavnsCompagniet *ikke* kan. I stedet har jeg haft fokus på, hvad der sker i dagligdagen, hvilke tanker der ligger bag indsatserne fra de ansatte og organisationen, og hvordan det opfattes og forstås af brugerne. Det har ikke været min intention eksplicit at komme med idéer til, hvordan arbejdet kunne forbedres, min hensigt har alene været at belyse og analysere det, der foregår.

Udgangspunktet for analysen er at forstå, hvordan folk tager del i SydhavnsCompagniets arbejde både som ansat og bruger. Mit ønske er at kunne belyse, hvad der giver mening for dem i deres deltagelse, og hvordan de forstår det meningsgivende.

Med afhandlingens opdeling i rum har jeg forsøgt at begribe de forskellige relationer og møder, der bliver skabt, og hvad de fysiske og relationelle strukturer betyder for dem. Rummene er forskellige – Lyngborgeren er et meget stri-

bet rum, med faste regler, Genbrugsbutikken fremstår med langt mere glathed og Medborgercentret er en blanding af sribede og glatte rum. Fælles for det hele er, at de sribede rum skaber rammer for, at glatheder og derved forandring og tilblivelser kan finde sted på forskellige måder og med forskellige udgangspunkter. SydhavnsCompagniet er en organisation med mange facetter og aktiviteter, og derfor har jeg set på forskellighederne ud fra et ønske om at forstå dem. Jeg har ikke ønsket at se på dem som 'gode eller dårlige', men alene på hvordan de fungerer og giver mening for deltagerne.

I afhandlingen har jeg ikke fokuseret på, hvordan jeg ser SydhavnsCompagniets metoder *i forhold* til mere klassiske kommunale indsatser. SydhavnsCompagniet er et projekt, der hovedsagelig er finansieret af offentlige midler, og derfor er det *også* et projekt, der er funderet i kommunale strukturer. SydhavnsCompagniet er en selvejende institution og en socialøkonomisk virksomhed og forsøger derigennem at bevare en vis autonomi. Men mit fokus har ikke været at se på, hvad SydhavnsCompagniet gør *i forhold* til at være socialøkonomisk og selvejende, men i stedet hvordan de tænker og udlever de idealer, som de forbinder sig med, når de beskriver sig selv som socialøkonomiske og selvejende.

Derfor har min intension været at begribe, hvad der sker i de mange forskellige møder og interaktioner, som finder sted i SydhavnsCompagniets aktiviteter i kraft af hvem, de definerer sig som.

I min forskning har jeg fokuseret på relationer. Relationer mellem ansatte og brugere, mellem brugere og brugere, mellem frivillige og aktiverede, mellem køber og sælger, giver og modtager etc. Disse relationer er i høj grad præget af, at SydhavnsCompagniet møder folk, som de er. De har ikke én bestemt forestilling om, hvorvidt og hvordan de som mennesker skal udvikle sig. Denne tilgang, der i høj grad er præget af frivillighed og ikke tvang, får de mennesker, der deltager til at opleve sig selv som vigtige i både deres eget liv og andres. De mennesker, der tager del i SydhavnsCompagniet, får en opfattelse af sig selv som subjekter og ikke objekter. De bliver ikke kun tilhørende kategorien af socialt udsatte, men også Anna, John og Hans.

Mit ønske med afhandlingen har været at skabe et nuanceret billede af en gruppe og en organisation, som forhåbentlig kan bruges til at forholde sig kritisk til kategoriseringer, som måske kan virke hensigtsmæssig i en politisk verden, men som ind i mellem kræver, at der vises hvilke mennesker, der er bag.

De har hjulpet mig
til at se
jeg er ikke bare
røv og nøgler
Jeg bliver ikke
junkie og hjemløs
Man får en følelse af
jeg er sgu okay som menneske (Anna)

Resumé

Ph.d. afhandlingen *SydhavnsCompagniet - tilblivelser, relationer og muligheder i sribede og glatte rum* er et studie af, hvordan der inden for det sociale felt skabes forandring for udsatte borgere.

Afhandlingen undersøger, hvordan der etableres rammer for, at der kan skabes forandring for det enkelte menneske, og hvordan forandringen opleves af de involverede. Jeg belyser, hvilke metoder SydhavnsCompagniet anvender, og hvilke overvejelser de har. Samtidig analyserer jeg, hvordan deres strategier opfattes af brugerne, de frivillige og aktiverede, og hvordan de indgår i forandringsprocesser. Ligeledes analyserer jeg betydninger af SydhavnsCompagniets mulighedsbetingelser og disses betydninger for de ansatte.

Afhandlingen er opdelt analytisk i to dele. Første del tager udgangspunkt i tre materielle rum i SydhavnsCompagniet: Genbrugsbutikken, feriekolonien Lyngborg og Medborgercentret, hvor fokus hovedsageligt er på brugerne, de frivillige og aktiverede. Anden del har fokus på organisationen og de ansatte. Den samlede afhandling har et 'indefraperspektiv', jeg belyser, hvordan de *involverede parter* indgår i organisationen. Jeg undersøger ikke, i denne afhandling, omverdenens syn på SydhavnsCompagniet og deres arbejde.

I afhandlingen er jeg inspireret af Gilles Deleuze og Felix Guattaris blik til at se, *hvordan* brugerne i SydhavnsCompagniet tager magten over sine egne liv. Jeg fokuserer på det unikke i hvert enkelt individ i stedet for at se individerne som grupper eller kategorier. Jeg anskuer tilblivelser som noget, der ikke foregår efter faste målsatte udgangspunkter, men i stedet som noget, der foregår i interaktionerne mellem de involverede. Afhandlingen anvender Gilles Deleuze og Felix Guattaris begreber om sribede og glatte rum til at belyse, hvordan SydhavnsCompagniet har held med at fastholde disse mennesker. Det, som undersøgelsen samtidig viser, er, at de sribede rum, faste rammer, er nødvendige, for at det glatte, forandringer, kan opstå. Jeg belyser, at det har stor betydning for de involverede mennesker, at der er flydende overgange mellem at være bruger, frivillig og aktiveret. Man er ikke nødvendigvis *enten* frivillig *eller* aktiveret *eller* bruger, men man kan flekse ind og ud af de forskellige positioner. Grænseløsheden skaber mulighed for, at brugerne kan være

og tilblive på flere forskellige måder i en samtidighed. Den glathed, som de sribede rum skaber mulighed for, har betydning for deltagernes måde at leve deres liv på, og samtidig får det betydning for de måder, som de opfatter sig selv og andre på. Glatheden, som ses i tilgangen til brugerne, ses også i forhold til de ansatte i SydhavnsCompagniet. Relationen mellem ansatte og brugere er ligeledes præget af glatheder. Der er ikke én måde at være ansat på, man kan agere ansat på forskellige måder og forskellighederne er ligeledes afhængige af, hvilket fysisk rum man deltager i. Der er ikke noget *enten eller*. Til at forstå motivationen for at deltage i SydhavnsCompagniets aktiviteter anvender jeg Bronwyn Davies begreb om 'længsel efter at tilhøre'.

Afhandlingen benytter sig poetiske repræsentationer som en analysestrategisk metode. Med denne metode ønsker jeg i afhandlingen at genskabe det rum, der var mellem informanten og mig i det øjeblik, hvor historien blev fortalt og invitere læseren ind i det.

Afhandlingen er et forskningsbaseret input til SydhavnsCompagniet og lignende organisationer, der arbejder med socialt arbejde. Det er et empirisk funderet indspark til, hvordan en organisation, der indskrives sig i det sociale entreprenørskabs felt, kan fungere. Jeg beskriver noget af det u håndgribelige, som finder sted i de mange og forskelligartede relationer i SydhavnsCompagniets forskellige rum. Jeg belyser de detaljer, som kan være med at skabe forandring. Det analytiske blik har skabt mulighed for, at jeg har kunnet koncentrere mig om de interaktioner, der finder sted mellem de mennesker, som tager del i SydhavnsCompagniets aktiviteter. Jeg har observeret og bemærket de umærkelige hændelser, der sker i samværet, og jeg belyser og fremanalyserer forandringspotentialet i dem. Jeg viser, hvad der menes med at skabe forandring, og på hvilket grundlag forandringspotentialet bliver skabt.

Med afhandlingen er det mit ønske at være med til at kvalificere det sociale arbejde inden for det offentlige område. SydhavnsCompagniet er en offentligt støttet organisation, og jeg finder det vigtigt, at der bliver skabt viden om, hvordan en organisation som SydhavnsCompagniet er med til at bidrage i løsningen af de sociale udfordringer.

Abstract

The PhD thesis *SydhavnsCompagniet – becoming , relationships and possibilities in striated and in smooth space* examines how social changes can be brought about for marginalised members of society.

The thesis investigates how a framework can be established to create change for the individual and how this change is experienced by those involved. I explain the methods employed by SydhavnsCompagniet and their strategic considerations. At the same time I analyse how their strategies are perceived by the users, volunteers and activated individuals and how they are incorporated into the processes of change. Likewise I analyse what SydhavnsCompagniet's conditions of possibility mean and what they mean for the staff.

The analysis in the thesis is divided into two parts. The first part takes as its basis three material spaces at SydhavnsCompagniet: the Second-hand shop, and the holiday camp Lyngborgen and Community Centre (*Medborgercentret*), where the focus is primarily on the users, volunteers and activated individuals. The second part focuses on the organisation and the staff. The thesis as a whole adopts a perspective 'from within'; I shed light on how the *parties involved* fit into the organisation. The thesis does not consider how the outside world views SydhavnsCompagniet and its work.

In the thesis I am inspired by Gilles Deleuze and Felix Guattaris' viewpoint when looking at *how* the users of SydhavnsCompagniet take control of their own lives. I focus on the uniqueness of each individual instead of seeing the individuals as a group or category. I regard becoming not as something that takes place according to fixed objectives or starting points but rather as something that takes place within interactions between the involved parties. The thesis uses Gilles Deleuze and Felix Guattaris' concepts of striated and smooth space to illuminate how SydhavnsCompagniet successfully retains the individuals involved. The study also shows that the striated space – the fixed frameworks – is needed for the smooth – the changes – to come into being. I explain how especially important it is for the individuals involved that there are fluid boundaries between the users, volunteers and activated individuals. One is not necessarily *either one or the other*, but can flexibly move in and out of

the different roles. This absence of boundaries provides scope for users to be or becoming in many different ways simultaneously. The smooth, for which the striated space provides scope, is significant for the way in which the parties involved live their lives and at the same time is significant for the ways in which they perceive themselves and others. The smooth, which can be seen in the approach to the users, can also be seen in relation to the staff at SydhavnsCompagniet. The relationship between the staff and the users is equally characterised by smooth elements. There is no one single way of being a member of staff: it is possible to be a member of staff in different ways and the differences also depend on which physical space the member of staff is participating in. There is no *either/or*. To understand the motivation for participating in SydhavnsCompagniet's activities, I apply Bronwyn Davies' concept of 'longing for (be)longing'.

The thesis provides research-based input on SydhavnsCompagniet and similar organisations engaged in social work. It offers an empirically based glimpse of how an organisation in the field of social entrepreneurship works. I describe some of the intangible aspects of the many and diverse relationships in the different spaces at SydhavnsCompagniet. I explain the details that can contribute towards creating change. This analytical approach allowed me to concentrate on the interactions between the individuals participating in SydhavnsCompagniet. I observed and noted the imperceptible occurrences which take place in the coming together of the different individuals and I explain and analyse their potential for change. I show what is meant by creating change and on what basis potential for change is generated.

The intention behind my thesis is to contribute to improving social work within the public sector. SydhavnsCompagniet is an officially funded organisation, and I feel it is important to further knowledge about how an organisation such as SydhavnsCompagniet plays a part in finding solutions to social challenges.

Litteratur

Andersen, Linda Lundgaard & Hulgård, Lars (2009): *Socialt entreprenørskab i Danmark - status 2009*. CSE Publications, nr. 06, vol. 09, Roskilde Universitet.

Asplund, Johan (1987): *Det Sociala livets elementäre former*. Bokförlaget Korpen.

Alvord, Sarah, Brown, David & Letts, Christine (2004): *Social Entrepreneurship and Societal Transformation: An Exploratory Study*. Journal of Applied Behavioral Science 2004; 40; 260.

Austin, James, Stevenson, Howard Wei-Skillern, Jane (2006): *Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both?* Entrepreneurship Theory and Practice Volume 30, Issue 1, 1–22.

Billis, David (2010): *Hybrid Organizations and the Third Sector: Challenges for Practice, Theory and Policy*. Palgrave Macmillan, London

Brandsen, Taco, Donk, Wim van de & Putters, Kim (2005): *Griffins or Chameleons? Hybridity as a Permanent and Inevitable Characteristic of the Third Sector*. Intl Journal of Public Administration 28: 749-765, 2005

Chell, Elizabeth (2007): *Social Enterprise and Entrepreneurship: Towards a Convergent Theory of the Entrepreneurial Process*. International Small Business Journal.

Conley, Tom i Parr, Adrian (2010): *The Deleuze Dictionary Revised Edition*. Edinburgh University Press.

Corner, Patricia Doyle & Ho, Marcus (2010): *How Opportunities Develop in Social Entrepreneurship*. ET&P Baylor University.

Davies, Bronwyn (2000a): *A body of writing 1990-1999* Walnut Creek/Oxford, Alta Mira Press

Davies, Bronwyn (2000b): *(in)scribing body/landscape relations*. Walnut Creek/Oxford, Alta Mira Press

Davies, Bronwyn (2007): *Kvindes subjektivitet og feministiske fortællinger* i Søndergaard, Dorte Marie *Feministiske Tankere*. Hans Reitzels Forlag.

Davies, Bronwyn & Gannon, Susanne (2009): *Pedagogical Encounters*. Peter Lang New York

Dees, Gregory J (1998): *The Meaning of "Social Entrepreneurship"* The Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership

Dees, Gregory J (2007): *Taking Social Entrepreneurship Seriously*. Society vol. 44, nr. 3

Defourny, Jacques & Nyssens, Marthe (2010): *Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and Divergences*. Journal of Social Entrepreneurship Vol. 1, No. 1 32-53.

Defourny, Jacques & Nyssens, Marthe (2008): *Social Enterprise in Europe: Recent Trends and Developments*. WP no. 08/01. EMES European Research Network

Deleuze, Gilles (1993): *The fold*. Regents of the University of Minnesota

Deleuze, Gilles & Guattari, Felix (2005): *Tusind Plateauer*. Det Kongelige Danske Kunstakademis Billedkunstskoler og Niels Lyngsø

Deleuze, Gilles (2004): *Foucault* Det lille Forlag Frederiksberg

Deleuze, Gilles & Guattari, Felix (1994): *What is philosophy?* Verso

Domenico, MariaLaura Di, Haugh, Helen & Traycey, Paul (2010): *Social Bricolage: Theorizing Social Value Creation in Social Enterprises*. ET&P Baylor University

Drayton, W (2006): *Everyone a changemaker: Social entrepreneurship's ultimate goal*. Innovations 1:80-96

Drucker, Peter F (1989): *What Business Can Learn from Nonprofits* Harvard Business Review

Ellis, Carolyn (1997): *Evocative Autoethnography: Writing Emotionally about Our Lives*, in *Representation and the Text. Re-Framing the Narrative Voice*. I ed. Tierney, William G. & Lincoln, Yvonna S.

Esmark, Anders, Laustsen, Carsten Bagge & Andersen, Niels Åkerstrøm (2005): *Poststrukturalistiske analysestrategier*. Roskilde Universitetsforlag.

Evers, Adalbert (2010): *Civiness, civility and their meanings for social services* i ed. Brandsen, Taco, Dekker, Paul , Evers, Adalbert i *Civiness in the governance and Delivery of Social Services*. Nomos.

Flyvbjerg, Bent (1991): *Rationalitet og magt - Det konkrete videnskab*. Akademisk Forlag.

Gawell, Malin, Johannisson, Bengt & Lundquist, Mats (2009): *Samhällets entreprenörer en forskarantologi om samhällsentreprenörskap*. KK-Stiftelsen

Gubrium, Jaber F & Holstein, James A. (2011): *Analytic inspiration in ethnographic fieldwork*. Forthcomming in Sage Handbook of Qualitative Data Analysis, ed. Uwe Flick London: Sage

Haraway, Donna (1991): *Situated knowledges The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective* i Simians, Cyborgs and Women. The Reinvention of Nature London: Routledge

Haavind, Hanne (2008): *Accountability in Persons*. i Kofoed, Jette & Staunæs, Dorte *Magtballader*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag

Hastrup, Kirsten (2010): *Feltarbejde i Kvalitative metoder* ed. Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene Hans Reitzels Forlag

Levander, Ulrika (2010): *Utanförskap på entreprenad Diskurser om sociale företag i Sverige*. Bokförlaget Daidalos.

Hickey-Moody (2007): *Intellectual Disability, Sensation and Thinking Though Affect*. i Hickey-Moody, Anna & Malins, Petra. *Deleuzian Encounters* Palgrave Macmillan

Hickey-Moody, Anna & Malins, Petra (2007): *Introduction: Gilles Deleuze and Four Movements in Social Thought*. i Hickey-Moody, Anna & Malins, Petra. *Deleuzian Encounters* Palgrave Macmillan

Hulgård, Lars (2008): *Alternativ beskæftigelse og integration af socialt udsatte grupper - erfaringer fra Danmark og Europa* i Hulgård, Lars, Bisballe, Lise, Andersen, Linda Lundgaard & Spear, Roger. CSE Publications 02:08. Center for Socialt Entreprenørskab. Roskilde Universitetscenter

Hulgård, Lars (2010): *Discourses of Social Entrepreneurship – Variations of the same theme?* WP no. 10/01. EMES European Research Network

Højgaard, Lis & Staunæs, Dorte (2007): *Forandring, handling og Subjektivitet i Feministiske Tænkere*. Hans Reitzels Forlag

Hølge-Hazelton, Bibi (2002): *Diabetes - en skole for livet*. Roskilde Universitetsforlag

Hølge-Hazelton, Bibi og Krøjer, Jo (2008): *(Re)constructing strategies: a methodological experiment on representation* i International Journal of Qualitative Studies in Education www.tandfonline.com/loi/tqse20

Janning 2009 – forsker.net

Järvinen, Margaretha (2005): *Interview i en interaktionistisk begrebsramme* i Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna *Kvalitative Metoder i et interaktionistisk perspektiv* Hans Reitzels Forlag

Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna (2005): *Kvalitative Metoder i et interaktionistisk perspektiv* Hans Reitzels Forlag

Jørgensen, Marianne Winther & Phillips, Louise (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Samfundslitteratur – Roskilde Universitetsforlag

Phillips, Louise (2010): *Diskursanalyse* i Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene *Kvalitative metoder – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag

Krøjer, Jo (2003): *Det mærkede sted – Køn, krop og arbejdspladsrelationer*. Roskilde Universitetsforlag.

Krøjer, Jo og Hølge-Hazelton, Bibi (2008): *Poethical: breaking ground for reconstruction* i International Journal of Qualitative Studies in Education <http://dx.doi.org/10.1080/09518390701768773>

Kvale, Steiner (1997): *Inter View*. København Hans Reitzels Forlag

Lather, Patti (2000): *Against empathy voice and authenticity*, i Kvinder, Køn og Forskning, 9. årgang nr. 4/2000, København, Sociologisk Institut

Lübcke, Poul (2003): *Deleuze: Filosofiens immanente flugtveje*. i *Fransk Filosofi Engagement og struktur*. Politikens Forlag

www.lyngborg.dk

Mair, Johanna & Martí, Ignasi (2006): *Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight*. Journal of World Business 4136-44

Miller, Toyon L & Wesley, Curtis L (2010): *Assessing Mission and Resources for Social Change: An Organizational Identity Perspective on Social Venture Capitalists' Decision Criteria*. ET&P Baylor University

Nicholls, Alex (2006): *Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change*. Oxford University Press

Parkinson, Coroline & Howorth, Carole (2008): *The language of social entrepreneurs*. Entrepreneurship & Regional Development, 20. Routledge.

Pestoff, Victor (2009): *A Democratic Architecture for the Welfare State*. Routledge, New York

Petersen, Bendix Eva (2008): i Davies, Bronwyn *Judith Butler in Conversation: Analyzing the Texts and Talk of Everyday Life*. New York Routledge

Phoenix, Ann (2008): *Claiming Livable Lives* i Kofoed, Jette & Staunæs, Dorte *Magtballader*. Danmark Pædagogiske Universitetsforlag

Polkinghorne, Donald E. (1997): *Qualitative Research as Practice i Representation and the Text. Re-Framing the Narrative Voice*, ed. Tierney, William G. & Lincoln, Yvonna S.

Richardson, Laurel (1997): *Fields of Play constructing an Academic Life*. Rutgers University Press, New Brunswick, New Jersey

Richardson, Laurel Writing (2000): *A Method of Inquiry*. Denzin, Norman K & Lincoln, Yvonna S. i *Handbook of Qualitative Research second edition*. Sage Publications, Inc.

Roffe, Jonathan (2007): *The Revolutionary Dividual* i Hickey-Moody, Anna & Malins, Petra *Deleuzian Encounters*. Palgrave Macmillan.

Roffe, Jonathan (2010): i Parr, Adrian *The Deleuze Dictionary Revised Edition* Edinburgh University Press

Stagoll, Cliff (2010): i Parr, Adrian *The Deleuze Dictionary Revised Edition* Edinburgh University Press

Staunæs, Dorte og Petersen, Eva B. (2000): *Overskridende metoder*, i Kvinder, Køn og Forskning, 9. årgang nr. 4/2000, København, Sociologisk Institut

www.sydhavnen.dk

Søndergaard, Dorte Marie (2006): *Tegnet på Kroppen* Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet

Villadsens, Kasper (2004): *Det sociale arbejdets genealogi*. Hans Reitzels forlag

Woodward, Asley (2007): *Deleuze and Suicide*. i Hickey-Moody, Anna & Malins, Petra *Deleuzian Encounters*. Palgrave Macmillan

Wulf-Andersen, Trine (2001): *En anden slags bog*. Nordiske Udkast Tidsskrift for kritisk samfundsforskning årgang 39 nr. 1&2

Skriftligt empirisk materiale:

Ansøgning Fælles Ansvar 2 marts 2007

Årsberetning 2008

Ledelsesberetning 2010

Referat fra bestyrelsesmøde 2. marts 2012

Referat fra bestyrelsesmøde 15. marts 2012

Referat fra bestyrelsesmøde 20. juni 2012
Mail fra Brian Lentz til bestyrelsen august 2012
Mail fra Brian Lentz til ”London-netværk” september 2012

Interviews:

Ansatte

Helle april 2010
Pia april 2010
Brian Lentz juni 2011
Brian Lentz juni 2011
Fokusgruppe august 2011
Henrik august 2011
Pia januar 2012
Helle januar 2012
Brian Lentz februar 2012
Jan august 2011

Bestyrelsen

Ane august 2011
Lene Lund august 2011
Preben Brandt august 2011
Birte august 2011

Brugere/frivillige/aktiverede

Amina juni 2010
Birte juni 2010
Farida juni 2010
Hans juni 2010
Søstrene (Bente, Conny) juni 2010
Katrine august 2011
Ulla august 2011
Dorte august 2011
Mette august 2011
Katja august 2011
Katja august 2011
John august 2011
Carsten august 2011
Anna august 2011